

Voorzitter: de heer K. Baart.
Griffier: Marion F. Stein.

Agenda

- A. Vaststelling agenda.
- B. Spreektijd burgerij.
- C. Vaststelling van de wijze van afdoening van ingekomen stukken.
- D. Vaststelling van de Besluitenlijst.
- E. Gelegenheid tot het stellen van mondelinge vragen op grond van artikel 37 van het Reglement van Orde.
- F. Bekrachtiging geheimhouding (rv 12).
- G. Beraadslaging over:
  - a. Voorstel van het college inzake benoeming voorzitter van de Welstands- en Monumentencommissie (rv 13; RIS 151942).
  - b. Voorstel van het college inzake herbenoeming architect lid van de Welstands- en Monumentencommissie (rv 14; RIS 151803).
  - c. Voorstel van het college inzake herbenoeming lid, monumentdeskundige, van de Welstands- en Monumentencommissie (rv 24; RIS 152146).
  - d. Voorstel van het college inzake benoeming stedenbouwkundig lid van de Welstands- en Monumentencommissie (rv 15; RIS 151941).
  - e. Voorstel van het college inzake herbenoeming architectlid van de Welstands- en Monumentencommissie (rv 16; RIS 151943).
  - f. Voorstel van het college inzake herbenoeming architectlid Welstands- en Monumentencommissie (rv 25; RIS 152147)
- H.
  - a. (her)Benaming van
    - 1. een voorzitter van de Welstands- en Monumentencommissie;
    - 2. een lid, monumentdeskundige, van de Welstands- en Monumentencommissie;
    - 3. een stedenbouwkundig lid van de Welstands- en Monumentencommissie;
    - 4. drie architectleden van de Welstands- en Monumentencommissie.
  - b. Samenstelling stembureau.
- I. Uitslag stemming door voorzitter stembureau.
- J. Beraadslaging over:
  - 1. Tweede gewijzigd initiatiefvoorstel "Fish-Valley Scheveningen. Uitbreiding, concentratie en versterking" d.d. 12-2-2008 (rv 24, 2007; RIS 143629).
Bij de bespreking kan worden betrokken de reactie van het college d.d. 8 mei 2008 (rm 78, 2007; RIS 145942).
  - 2.a. Gewijzigd voorstel van het college inzake nota van uitgangspunten Masterplan Scheveningen Kust (rv 17; RIS 151112).

- b. Voorstel van het college inzake nota van uitgangspunten planontwikkeling Scheveningen-Haven (rv 18; 151113).
3. Gewijzigd voorstel van het college inzake Nieuw Haags gronduitgiftesysteem (rv 19; RIS 146023).
4. Voorstel van het college inzake invulling projecten Den Haag Internationale Stad (rv 21; RIS 151224).
5. Voorstel van het presidium inzake Verordening stadsdeelorganisatie (rv 22; RIS 150580).

De **voorzitter**. Ingevolge het Reglement van orde open ik de vergadering.

Presentielijst

Tegenwoordig zijn 45 leden: Baart, mevr. Bolle, mevr. Bouchtaoui, mevr. Bozbey, Brink, mevr. Cohen Jehoram, Colijn, mevr. Van Dijk-Staats, mevr. Van Driel, Gülsen, mevr. Gyömörei, mevr. Van den Heuvel, De Jong, mevr. De Jong, Kajouane, Khoufani, Klein, Van de Laar, Lakerveld, De Liefde, mevr. Michels-Spee, Minderhout, Mulder, mevr. Mulder, mevr. Muradin-Abdoel, Okcuoglu, mevr. Oosterholt-Eekhout, mevr. Pastoor, Pijl, Poppe, mevr. Propstra, mevr. Van der Reijt, Rietveld, Santbergen, Sepers, Smits, Tiernego, Van der Velden, Verspuij, mevr. Vonk, mevr. Vos, mevr. Weening, Wijsmuller, mevr. Zandstra, mevr. Van der Zwan-Hoekman.

De **voorzitter**. Aangezien het vereiste aantal leden tegenwoordig is, kan de vergadering voortgang vinden.

De voorzitter bepaalt thans door het lot, met welk nummer van de presentielijst zal worden aangevangen bij te houden stemmingen.

Getrokken wordt nr. 12, mevrouw Bolle.

Aan de orde is:

A. Vaststelling agenda.

De agenda wordt ongewijzigd vastgesteld.

Aan de orde is:

B. Spreektijd burgerij.

De heer **Visser** (J.2.a.; rv 17 en/of J.2.b.; rv 18). Geachte voorzitter en leden van de gemeenteraad. Mijn naam is Rob Visser. Ik spreek in namens het Samenwerkingsverband Overleg Noordelijk Scheveningen Zwarte Pad, tramkeerlus (en omgeving), kortweg ONS en de Belangenvereniging 's-Gravenduyn.

Noordelijk Scheveningen grenst aan het kwetsbare natuur- en waterwingebied Meijendel. Dat stelt eisen aan de inrichting van het gebied. Elkaar opvolgende wethouders hebben steeds weer gezegd dat het nu toch echt de laatste bebouwing was. Eerst Carlton Beach Hotel, toen complex 's-Gravenduyn en, na drie correcties door de Raad van State, de Hoornse Hop. Ondanks dat is nu de tramkeerlus aan het Zwarte Pad aan de beurt. Laatst is echt laatst.

De Raad van State heeft in zijn uitspraken expliciete grenzen gesteld aan hoogte en aard van bebouwing in het gebied, te weten een bufferzone met een geleidelijke overgang van bebouwing.

Volgens de nota van uitgangspunten wil het college meer transparantie tussen stad en zee. Met een parkeergarage en tientallen woningen op de keerlus wordt opnieuw in een ondoorzichtige en hoge muur voorzien. Wij tonen u dat nogmaals aan met twee foto's. Wij stellen dat eerst de verkeersafwikkeling moet worden geregeld. Verder stellen wij voor: geen bebouwing, parkeervoorziening of woningen, maar een laag,

luxueus en groen ingerichte busterminal als eindpunt van een transferium. Geen enkele plek in Scheveningen heeft een dergelijke geschikte mogelijkheid.

Wij verzoeken u omwille van de natuur, zichtlijnen en de niet opgeloste verkeersafwikkeling niet in te stemmen met het voorstel van het college om 40 tot 60 woningen en een parkeervoorziening op de tramkeerlus Zwarte Pad te bouwen. Tevens verzoeken wij u aan het college te vragen ons eindelijk, ook in deze fase, serieus bij een eventuele ontwikkeling van het gebied te betrekken. Ons motto: geen muur voor de natuur.

Mevrouw **De Bruyne** (J.2.a.; rv 17 en/of J.2.b.; rv 18). Voorzitter. Mijn naam is Anny de Bruyne en ik vertegenwoordig 116 appartementen van De Dolfijn, aan het einde van de Gevers Deynootweg en het begin van het Zwarte Pad.

Op deze plek heb ik al eerder uitgelegd dat het plan van wethouder Norder slecht is. Het is slecht voor de bewoners, slecht voor de economie van Scheveningen en Den Haag en het is zeker slecht voor de flora en fauna van dit gebied. Waarom? Dat heb ik in mijn vorige inspreekbeurt uitgelegd. U hebt allemaal de tekst daarvan ontvangen.

Volgens onze informatie is het goed mogelijk dat er helemaal geen vergunning wordt verleend voor dit project. Ik vraag wethouder Norder dan ook om niet alleen aan bouwen, maar ook aan veiligheid en water te denken. Dat geldt ook voor de verkeersellende, waarbij het oplossen van de fuik als eerste aan bod is.

Ik heb de vorige keer de raad, die voor en door ons gekozen is, met klem verzocht om dit plan niet te steunen. Ik heb de raad gevraagd bij mij thuis te komen kijken hoe de situatie is. Tot mijn spijt heeft alleen de VVD-fractie gereageerd. Waar blijven de andere fracties? Ik ben jarenlang lid van het CDA geweest. Ik had dan ook verwacht dat die had gereageerd. Van de fractie van GroenLinks zou je gezien haar doelstellingen verwachten dat die als eerste een beter plan zou steunen. Het gaat hier immers om verlies van natuurgebied. Ik vraag alle fracties om alsnog van zich te laten horen.

Een poosje geleden liep ik met mevrouw Bolle van de PvdA-fractie op de keerlus. Juist zij gaf manieren aan om meer groen op de keerlus aan te leggen en om niet te bouwen. Ik begrijp dat het heel veel moed vergt om de eigen wethouder niet te steunen. Ook hij kan zich echter vergissen. Juist mevrouw Bolle kan hem dat duidelijk maken. Ik nodig haar uit om alsnog bij mij thuis te komen kijken.

Een transferium op de Landscheidingsweg, een prachtig luxe busstation met veel groen en bankjes en wandelpaden rechtstreeks de duinen in, een fietspad op de keerlus en parkeerruimte voor touringcars. Dat is iets om te steunen. Daar moet beslist niet worden gebouwd. Een prachtige entree met zicht op de duinen is een badplaats van allure waardig.

De heer **Oosterhuis** (J.2.a.; rv 17 en/of J.2.b.; rv 18). Geachte voorzitter, leden van de gemeenteraad en overige aanwezigen. November 2005 stemde de gemeenteraad in met de Structuurvisie 2020. Een citaat uit deze visie: In Scheveningen Bad wordt door middel van een integrale gebiedsaanpak stevig geïnvesteerd in een grotere kwaliteit van de openbare ruimte en bebouwing. Vooral de beleving en toegankelijkheid van het strand en de zee vanuit de gebieden direct achter de eerste rij van bebouwing moet worden verbeterd.

Vandaag adviseert het college van B&W u om in te stemmen met de voorliggende plannen voor Scheveningen. U kiest dan, in lijn met de structuurvisie, voor het 'verbeteren van de ruimtelijke relaties tussen de kust en het achterland.' Ik kan bovenstaande uitgangspunten niet rijmen met het voornemen van het college om een busplatform op de kopse kant van de Scheveningse Slag te vestigen. Een busstation aan het eind van een belangrijke entree van de nieuwe boulevard zal namelijk de ruimtelijke relatie met de zee ernstig blokkeren. Als illustratie verwijs ik u naar de foto's en montages die u bij de vergaderstukken heeft ontvangen.

Indien er geen alternatieven waren, zouden u en ik moeten leren leven met de toekomstige situatie. Er zijn echter wel degelijk reële, goed uitvoerbare alternatieven! Schrap dit busplatform en laat alternatieven in het achterland, zoals wij die eerder naar voren hebben gebracht, serieus bekijken. Zo kunnen goed functionerende oplossingen worden gevonden. Ik verzoek de gemeenteraad daarom de voorliggende plannen op dit punt te amenderen. Het geldt dat gemoeid is met de realisatie van het busplatform kan beter besteed worden aan het verbreden van de doorgangen naar zee: zie onder andere variant 2.

De heer **Bruijn** (J.2.a.; rv 17 en/of J.2.b.; rv 18). Voorzitter, leden van de gemeenteraad. Mijn naam is Frits Bruijn en ik spreek hier namens de bewoners van het appartementencomplex Scheveningse Duyn.

Op 9 mei 2007, 22 januari en 6 februari 2008 is door mij ingesproken tijdens de vergaderingen van uw commissie SRO. Het ging hierbij aanvankelijk alleen over onze bezwaren over de busopstelplaats voor onze deur, later aangevuld met een plotseling opduikende fietsenstalling. Al deze inspraak heeft er tot nog toe slechts toe geleid dat sprake is van 3 bussen in plaats van 5 of 6 bussen. Aangezien onze zichthoek 30% tot 50% verminderd blijft, is ook dit voor ons onacceptabel. Dit te meer omdat er redelijke alternatieven zijn.

Zo is onder andere variant 2, opstelplaats op de Gevers Deynootweg, afgewezen omdat de loopafstand tot Sealife te groot was. Maar waar praten wij over als de loopafstand bij het plan-Morales 220 m bedraagt en bij variant 2 via de Bazaanmast 300 m? Een verschil van 80 m! U kunt dit in de bijlage van mijn tekst zien.

Daarnaast wil ik nog graag uw aandacht vragen voor de impact die het ca. 2.000 m² grote busplatform, bijna een half voetbalveld, straks op de rest van de omgeving zal hebben. In het plan-Morales is straks de wandelboulevard ter hoogte van de busopstelplaats met 15 m het smalst van de hele boulevard. Bij dit smalle gedeelte staat dan een 3,5 m hoge muur met daarbovenop ongeveer 4 m bus, samen 7,5 m hoog, gelijk aan een flatgebouw van circa 3 verdiepingen. Dit werpt een schaduw over een deel van het terras van restaurant Binky Beer en levert een potsierlijk uitzicht voor de passanten en de geclusterde strandtenten die straks richting boulevard georiënteerd zijn. Dit gedrocht kan toch niet de bedoeling zijn?

Wij, de bewoners van Scheveningse Duyn, maar ongetwijfeld ook de toekomstige bezoekers van Binky Beer en de nabij gelegen strandtenten, vragen u om het huidige plan voor de busopstelplaats te amenderen.

De heer **Deelman** (J.2.a.; rv 17 en/of J.2.b.; rv 18). Geachte raadsleden. Ik spreek hier namens de KNNV.

De raadsvoorstellen 17 en 18 behelzen een bouwplan dat de kwaliteit van natuur en milieu ernstig dreigen te belasten. Voorbeelden van negatieve aspecten zijn: een geldverslindend onderzoek naar een milieuvriendelijke vierde haven, de vanuit het duin zichtbare hoogbouw die de natuurbeleving schaadt, de grootschalige woningbouw nabij de (en de ontsluiting van de) enige internationaal belangrijke natuurgebieden die onze regio rijk is. Dit zal voor een aantoonbare vermindering van de natuurwaarde van de duinen zorgen, zorgen voor transformatie van potentiële ecologische verbindingzones tot laagwaardige parken en voor het ontbreken van groene buffers.

Opmerkelijk is dat inventarisatie en evaluatie van vrijwel alle negatieve kanten van het plan naar een later tijdstip worden doorgeschoven, terwijl vooraf om globale instemming van de raad wordt gevraagd. Hiermee dreigt een eigen dynamiek rond de planvorming te ontstaan, waarbij alle andere waarden, doelen en feiten vloeibaar blijken en ondergeschikt worden aan het enige principe dat op Scheveningen blijkt leidend is: grootstedelijke ontwikkeling en grote aantallen woningen. Het aantal daarvan is zonder discussie opgehoogd ten opzichte van het collegeakkoord. Dit plan is een bouwplan. Wij adviseren u om niet, en zeker niet nu, met raadsvoorstel 17 of raadsvoorstel 18 akkoord te gaan.

Dinsdag jongstleden presenteerde de Commissie Onderwijsvernieuwingen haar eindrapport. Het beeld dat hierin opdoemt, stemt niet vrolijk. Politici hadden last van tunnelvisie. De maakbaarheidsgedachte stond voorop. Politiek draagvlak was belangrijker dan draagvlak in het veld. Bestuurders hielden zich doof voor onwelgevallige kritiek terwijl volksvertegenwoordigers collectief faalden in hun controlerende taak.

Leer dus uw lessen en bedenk: de betrokken burger die volgens het collegeakkoord essentieel zou zijn, is zeker betrokken op hoofdlijnen en spreekt heden in.

Mevrouw **Visser** (J.2.a.; rv 17 en/of J.2.b.; rv 18). Geachte leden van de gemeenteraad, geachte wethouder. Ik spreek namens de AVN en namens de Wijkvereniging de Vogelwijk.

Wij bevelen de volgende uitgangspunten aan. 1. Een realistisch plan voor Scheveningen waarin integrale gebiedsbenadering en kwaliteit voorop staan. 2. Uitsluiting van negatieve effecten op de Natura 2000-gebieden, de ecologische hoofdstructuur van de Noordzee, flora, fauna, het verademingskanaal, luchtkwaliteit en leefomgeving in Scheveningen en daarbuiten. 3. De risico's en verantwoordelijkheden moeten bekend en aanvaardbaar zijn. Wij zijn daarom tegen de vierde haven, hoogbouw, intensief bouwen, bouw te dicht bij de Natura 2000-gebieden en het parkkarakter van het verademingskanaal.

De nota's van uitgangspunten vertonen een onmiskenbare onbalans. Zonder uitpuddend te zijn, noem ik er een aantal. Grootstedelijke ontwikkeling is strijdig met het kleinschalige karakter van Scheveningen, waarvan zee, strand en duinen internationaal vermaard zijn. Er is strijdigheid met het amendement over terughoudendheid van bouw in Scheveningen en Kijkduin. De aantallen woningen zijn hard, maar houden geen rekening met de recente demografische ontwikkelingen. Volgens de nota's moeten natuur en milieu zich aanpassen aan de plannen. Terwijl wet- en regelgeving juist eisen stelt aan de plannen. De wethouder heeft de voorwaarden, risico's en verantwoordelijkheden van buitendijks bouwen niet volledig verwoord, terwijl het rijksbeleid is dat de overheid helderheid verschaft aan ondernemers en burgers. Bij buitendijks bouwen gaat het om kapitaalintensieve en risicovolle functies. Ik heb u daarover heden een mail gestuurd met het rijksbeleid.

De essentie is dat buitendijks bouwen voor eigen rekening en risico komt. Het Rijk zal niet inspringen. Bij ingrepen op de Noordzee geldt: nee, tenzij. Het college gaat uit van: ja, tenzij. Onder andere moet aangetoond worden dat het gaat om groot openbaar belang. De gemeenteraad bepaalt de uitgaven, maar wordt niet in kennis gesteld van de financiën, de risico's en verantwoordelijkheden. Als er een politiek draagvlak is in de gemeenteraad, dan is er een onbalans met maatschappelijke wensen in Den Haag.

Op grond van dit alles adviseren wij u, de wethouder te vragen eerst met nota's te komen die uitgaan van kwaliteit, die afgestemd zijn op de eisenstellende wet- en regelgeving en die in balans zijn met de wensen uit de maatschappij. Pas daarna kunt u een weloverwogen besluit nemen.

De heer **Van den Helm** (J.2.a.; rv 17 en/of J.2.b.; rv 18). Voorzitter. Mijn naam is Robbert van den Helm en ik spreek in namens het Adviesplatform Scheveningen. Namens het APS moet ik constateren dat de afgelopen

maanden door de gemeente niet adequaat is gereageerd op de enorme hoeveelheid werk die door de Scheveningse bewonersorganisaties is verzet. Ondanks het feit dat de plannen fragmentarisch en vaak op het allerlaatste moment werden gepresenteerd, hebben wij met z'n allen toch steeds weer kans gezien een gedegen reactie te geven. De strijdkreet 'MeeDoen' van het college hebben wij enthousiast overgenomen. Daarna bleek dan echter keer op keer dat er niet echt naar de bewoners werd geluisterd. Ik herhaal het nog maar eens: luisteren betekent voor het APS niet dat wij als bewoners automatisch onze zin krijgen, maar wel dat onze ideeën en argumenten serieus worden meegewogen. En dat is volgens ons absoluut niet het geval.

En niet alleen volgens het APS: zie het eensgezinde manifest van de gezamenlijke bewonersorganisaties over de arrogantie van de meerderheidsmacht. Samenspraak bleek éénrichtingsverkeer. En dat vinden wij niet alleen slecht op de boulevard. Noch in de raadsvoorstellen, noch tijdens de behandeling daarvan in de commissie hebben wij bij college en collegepartijen enige bereidheid aangetroffen om een dialoog met bewoners aan te gaan. Het ging kennelijk helemaal niet om betrokkenheid, niet om meepraten en niet om toegevoegde waarde, zoals in het collegeprogramma staat! Ik zou bijna de wens willen uitspreken dat de nieuwe zeewering net zo massief gesloten zal zijn als het front van de eerstverantwoordelijke wethouders en de meerderheid van uw raad.

Het gevolg van dit alles is dat er bij de Scheveningse bevolking nauwelijks draagvlak bestaat voor de plannen in de huidige vorm. De poging om dat te maskeren door het vertonen van de babbelfilm, omdat daarmee volgens de wethouder een indicatie wordt gegeven van het draagvlak, hebben wij als een beschamend dieptepunt ervaren.

Draagvlak had in de visie van het APS gecreëerd kunnen worden door meer te luisteren naar de bevolking en een aantal dingen te doen van begin af aan. Een meer evenwichtige benadering bijvoorbeeld met aandacht voor de eigenheid van Scheveningen en niet alleen kijken naar bezoekers. Scheveningen meer als een samenhangend geheel beschouwen en niet in stukjes en beetjes te presenteren, waardoor wij steeds weer een oordeel moeten geven over onderdelen, zonder zicht op het totale plaatje. Wij hebben bijvoorbeeld geen idee van de plannen voor de Internationale Zone en voor de Noordwestelijke Hoofdroute, terwijl volgens het raadsvoorstel de opwaardering van die route een onvermijdelijke voorwaarde voor de ontwikkeling van Scheveningen wordt genoemd. Ik vind dat niet terug in de stukken.

Er moet überhaupt een integraal verkeersplan komen voor de bereikbaarheids- en parkeerproblemen. Wat is er nu? Wat kan er verbeterd worden? Wat kan er nog bij? Wat is daarvoor nodig in termen van capaciteit en geld? Dat blijft allemaal erg vaag.

Volgens ons zijn dit precies de elementen waar een volksvertegenwoordiging op moet letten.

Op basis van wat de bewonersorganisaties de laatste maanden een- en andermaal naar voren hebben gebracht en hoe daarmee is omgegaan, zou u met ons moeten concluderen dat het procedureel, inhoudelijk en financieel volstrekt onverantwoord is om de uitgangspunten vandaag als harde, onomkeerbare grondslag voor de verdere uitwerking vast te stellen. Timmer die discussie vandaag niet dicht, maar houdt voor het verdere uitwerkingstraject onze kritiekpunten bespreekbaar; anders is samenspraak niet meer zinvol. Laat op deze Valentijnsdag merken dat u Scheveningen een warm hart toedraagt!

Mevrouw **Santen** (J.1.; rv 24/2007). Voorzitter. Ik spreek namens de stichting Vissenbescherming. Vissen worden vaak niet als individu gezien. Men spreekt immers van vis in plaats van vissen. Het is echter bewezen door wetenschappers van de Universiteit Utrecht, Verheijen en Buwalda, dat het gaat om dieren met gevoel en bewustzijn.

Ik wil iets zeggen over vangst- en dodingsmethoden in de wildvisserij en de viskweek. De visserijsector wordt wereldwijd steeds meer bekritiseerd vanwege de enorme overbevissing. Nog niet zolang geleden stelde een aantal biologen in het tijdschrift Science dat als er niet snel iets verandert, de zee binnen vijftig jaar vrijwel zal zijn leeggevist. Maar de visserij veroorzaakt ook een ander kolossaal probleem. Dat is de enorme aantasting van het welzijn van de vis door de gebruikte vangst- en dodingsmethoden. Veel vissen die gevangen worden, worden vervolgens samengeperst en meegevoerd in enorme sleepnetten. Andere vissen raken verstrikt in staande netten, die ook wel muren des doods worden genoemd. Het duurt vaak vele uren en soms zelfs dagen voor ze daar uitgehaald worden. Veel vissen lopen door deze vangstmethoden verwondingen op.

Ook als ze niet gewond raken, is het voor hen een zeer angstige en stressvolle ervaring. Niemand kan meer ontkennen dat vissen als hoog ontwikkelde dieren pijn, stress en angst kunnen ervaren. Daar is voldoende wetenschappelijk onderzoek naar gedaan. De visserijsector heeft echter nooit geprobeerd om vangstmethoden te ontwikkelen die minder vissen leed veroorzaken. In feite moet het onderzoek naar minder dieronvriendelijke vangstmethoden nog beginnen.

De vissen worden vervolgens uit het water, hun natuurlijk milieu, gehaald en belanden in de lucht. Dat is voor hen vergelijkbaar met hoe het voor ons als mensen is als wij langdurig onder water gehouden worden. Deze vissen worden vervolgens in grote aantallen aan boord van een schip gedeponed. Een aanzienlijk aantal van de vissen uit de netten leeft nog. Maar doordat zij met hun kieuwen onvoldoende zuurstof uit de lucht kunnen halen, krijgen ze het steeds benauwder en uiteindelijk stikken ze aan de lucht. Maar vissen

zijn vaak taaie dieren en deze doodstrijd kan tientallen minuten duren. Bij haringen kan dat meer dan een half uur zijn, bij kabeljauwen en wijtingen tot een uur. Bij tongen en schollen kan het wel vier uur duren voor ze eindelijk sterven.

Bij dit stikken aan de lucht laat men de vissen aan boord van het schip langzaam sterven. Dit kan men een passieve dodingsmethode noemen, maar soms worden ook actieve handelingen verricht die het stervensproces bespoedigen. Heel gruwelijk is het strippen van vissen. Dat houdt in dat de vis aan boord van het schip levend opengesneden wordt om zijn organen te verwijderen en het bloed eruit te laten stromen. Maar ook vissen die gestript zijn, gaan niet onmiddellijk dood. Van haringen is bekend dat ze daarna nog wel tien minuten leven, bij tongen gaat dat tot dertig minuten en bij schollen tot wel vijftig minuten. Strippen is eigenlijk niet gericht op het doden van de vis, maar versnelt het proces. Bij andere vissen worden de kieuwbogen doorgesneden, maar ook daarna blijven deze vissen vaak nog lang in leven. Een actieve dodingsmethode die op Nederlandse vissersschepen regelmatig gebruikt wordt, is het op ijs leggen van vis. Ook die methode bekort het lijden van deze dieren maar weinig.

De **voorzitter**. Wilt u afronden?

Mevrouw **Santen**. Ja.

Bij paling is de dodingsmethode allergruwelijkst. Soms wordt de methode van de nekschede gebruikt. De paling krijgt dan een snee achter zijn kop, waardoor zijn ruggenmerg wordt doorgesneden. Omdat de zuurstoftoevoer naar de hersenen intact blijft, verliest het dier niet zijn bewustzijn en maakt het volledig mee als het wordt opengesneden en van zijn organen wordt ontdaan.

Het ergste is de veel gebruikte methode van het zoutbad. De bedoeling van het behandelen met zout is het ontslijmen van de huid van de paling. Maar voor een paling is dit buitengewoon pijnlijk, zeker ook omdat het zijn kieuwen beschadigt. Zo'n behandeling is vergelijkbaar met wat brandwonden doen bij een mens. Als het dier in een zoutbad wordt gegooid, maakt het dan ook langdurig heftige bewegingen om proberen te ontsnappen.

De heer **Hoogenraad** (J.2.a.; rv 17 en/of J.2.b.; rv 18). Goedemiddag. Lekke band, nieuwe fiets. In een wirwar van functies rondom de nieuwe haven zal de visserij de grote verliezer zijn. Die is gedoemd te verdwijnen. De vissector zit in de lift en wil uitbreiden. Een vergrote derde haven is daarbij essentieel. De aanleg van een vierde haven is duur en daardoor komen er hoge havengelden. Scheveningen prijst zichzelf zo uit de markt. Een vergrote derde haven is een zeer goedkope en bovendien milieuvriendelijke oplossing. Verplaatsing van veel zand voor aanleg van de vierde haven gaat gepaard met een grote hoeveelheid benodigde brandstof en CO₂-uitstoot. Ten aanzien van het nageslacht is elke verspilling een onbeschaafde daad.

Argument van de wethouder: bij een vergrote derde haven kan geen woningbouw plaatsvinden. Tegenargument: op het trailerparkeerterrein is ruimte voor 200 woningen, die verwarmd kunnen worden met afvalwarmte van de vriesmachines van de vriesvenen. Dat geeft een hoger thermisch rendement dan het systeem met warmte uit zeewater. Door verhuur aan havenwerknemers wordt het woonwerkverkeer bovendien uitgespaard. Onze voorouders hebben het uitgevonden: pure volkshuisvesting. In tegenstelling tot de woontorens. Die trekken slechts speculanten en tweedehuisbezitters aan.

Tweedehuisbezit is niet te controleren. Men zegt dat het een eerste huis is en gaat vervolgens negen van de twaalf maanden op vakantie. Het is een immense verspilling van schaarse grondstoffen en energie. Bij hoogbouw is die per vierkante meter woonoppervlak bovendien meer dan bij laagbouw. Een imposant en nutteloos icoon, wat het ook moge zijn, valt onder dezelfde milieubetreffende kritiek. Wie kracht en heil zoekt in grandeur verraadt een onrijpe geest. Status is de grootste vijand van het milieu.

(applaus van de tribune.)

Mevrouw **Van Ginkel** (J.2.a.; rv 17 en/of J.2.b.; rv 18). Geachte voorzitter, leden van de gemeenteraad. Mijn naam is Kim van Ginkel. Ik ben bewoonster van de Gevert Deynootweg. Ik woon in de fuik in het laatste stukje voor het Zwarte Pad.

In de afgelopen twintig jaar is het de politiek niet gelukt om de verkeersproblemen in de fuik aan te pakken. Het probleem is dat mensen die willen parkeren aan het Zwarte Pad, ongeveer 415 plekken, op zonnige dagen, bij evenementen of bij een storm of enige andere reden om naar het strand te komen, vast komen te zitten. Ik denk niet dat u weet wat dit voor de bewoners van de fuik en voor de bezoekers van Scheveningen betekent. Dit zorgt voor grote overlast. Stinkende auto's staan uren voor de deur. Bezoekers van Scheveningen die boos worden. Dit is niet het Scheveningen zoals u het wilt kennen. Het is echter de realiteit.

De fuik is verbaasd en verontrust over de grootse plannen voor het Zwarte Pad. Er heeft zich immers nooit iemand bekommerd om de fuik. Het is in twintig jaar niet gelukt om iets aan de verkeersproblemen te doen. Oplossingen van bewoners zijn terzijde geschoven. Hier is nooit iets mee gedaan. In dit perspectief vind ik de plannen om op de keerlus 40 tot 60 woningen en een parkeergarage te bouwen wel erg ambitieus. Hoe denkt

de wethouder de verkeersstroom, die door bebouwing alleen maar groter zal worden, in goede banen te leiden? Bebouwing betekent dat niet alleen strandliefhebbers, maar ook bewoners over deze weg rijden. Dat betekent dat er dagelijks zo'n 240 verkeerbewegingen bijkomen.

Ik heb de afgelopen weken raadsleden in de fuik op werkbezoek zien komen. Vaak op windrige, gure en voor de fuikbewoners dus rustige dagen. Ik nodig u uit om bijvoorbeeld tijdens de paasdagen of op de eerste zonnige dag in mei langs te komen en te zien waar de fuik zijn naam aan ontleent. Ik vraag u met klem in de nota van uitgangspunten op te nemen dat u eerst de verkeersproblemen van de fuik onder de loep neemt voordat de plannen voor het Zwarte Pad verder worden uitgewerkt.

De heer **Beyers** (J.2.a.; rv 17 en/of J.2.b.; rv 18). Voorzitter. Mijn naam is Martin Beyers, voorzitter van de Bewonersvereniging Noordelijk Scheveningen. Ik spreek namens de B9, de negen Scheveningse bewonersorganisaties.

Nadat de Scheveningse bewonersorganisaties tot tweemaal toe uitgebreid commentaar hebben geleverd op de nota van uitgangspunten Masterplan Scheveningen Kust, na twee lange sessies van de commissie SRO en na het vurig protest van ons manifest, staan wij andermaal voor u. Ik voeg daaraan toe: met de moed van de wanhoop. Wij zijn niet tegen de bouw van woningen. Wij begrijpen uw argumenten. Wij zijn ook niet tegen upgrading van openbaar vervoer, stimulering van winkelering en vooral niet tegen verbetering van onze zo beroerde verkeersregelingen. Wij hebben problemen met de wijze waarop de onvermoeid aangeleverde bijdragen, zowel schriftelijk als mondeling, door het college stelselmatig worden genegeerd. Dat geldt voor de procedures die zijn gevolgd in wat u consultatierondes blijft te noemen. Het geldt evenzeer voor de insprekronde in de vergaderingen van de commissies, waarbij achter de coulissen de collegepartijen de besluitvorming al lijken te hebben afgedaan.

U realiseert zich onvoldoende dat ons werk vrijwilligerswerk is. Wij voelen ons in dit proces getuigendeskundigen en geen passanten in een babbelbox. Ik breng u in herinnering de laatste zin van ons bij u gedeponeerde commentaar: Wij zoeken niet ons gelijk, maar de erkenning van ons belang en het argument om dat belang al dan niet te respecteren. Ik ga hier niet weer de punten resumeren uit de insprekronde voor de commissie. Ik stel hier klip en klaar vast dat bij de behandeling in eerste en vooral tweede termijn alle fracties, ook zij die het collegeakkoord hebben getekend, kanttekeningen hebben geplaatst en diepgravende vragen hebben gesteld. Er is om diverse onderzoeken en om nadere informatie gevraagd. Wij zijn benieuwd naar de antwoorden. Ook zijn wij benieuwd of de raad zich vandaag het Scheveningse bos in laat sturen.

De nota van uitgangspunten heeft in de aangeboden vorm geen enkel draagvlak bij de bewoners, die ermee moeten leven en wonen. Wij zouden vandaag uit deze raad graag het signaal krijgen dat dit iets betekent voor een volksvertegenwoordiger. Wij vragen vandaag aan de gemeenteraad om zich als volksvertegenwoordiger te gedragen en een serieus antwoord te geven op argumenten van bewoners. In onze visie betekent dit dat het dictum op de relevante plaatsen zodanig gewijzigd moet worden dat onze bezwaren bespreekbaar blijven en dat vandaag geen onomkeerbare beslissingen genomen worden. U hebt ons uitgenodigd om aan de uitwerking van deze plannen deel te nemen in zogenaamde klankbordgroepen. Wij doen dat graag. Raar genoeg lukt dat alleen maar als wij voor u meer kunnen zijn dan een klankbord. Dat kan alleen als wat vandaag wordt vastgesteld, niet in beton is gegoten.

De heer **Van Dijk** (J.2.a.; rv 17 en/of J.2.b.; rv 18). College, beste gemeenteraadsleden. Ik hoef u vandaag niets te vertellen: het is Valentijnsdag. De dag waarop de geliefden Scheveningen en Den Haag bij elkaar zijn. Maar wat doe je op zo'n dag als je verhouding al bijna helemaal kapot is? Toch nog maar weer proberen. Liefde kan niet van één kant komen. Dat weten wij allemaal.

Wij staan hier als bewonersorganisaties. Wat doet het dan pijn als de wethouder in tweede termijn tijdens de Commissievergadering zegt dat hij met de Bewonersorganisatie Havenkwartier gesproken heeft over de uitgangspunten, terwijl die nog nooit een uitnodiging van hem heeft gekregen. Op 9 maart vorig jaar hebben de voorzitters, in het kader van SPIONN, deze wethouder wel uitgenodigd om met hem over de havenplannen te overleggen. Hij heeft botweg geweigerd. Wij konden wel komen praten over zijn havenplannen als hij ze klaar had. Maar over de plannen van SPIONN, daar wilde hij niet over praten. Wat doet het dan pijn, als je merkt dat deze wethouder de inwoners, maar ook de gemeenteraad een rad voor de ogen draait. Gek is het dat toen ik gisteren de Scheveningse Courant opende de Vereniging van Strandexploitanten precies hetzelfde schreef. Tussen haakjes: de tompouce die u vandaag heeft gekregen als traktatie is van die vereniging.

Gelukkig heeft de nieuwe PvdA-woordvoerder vorige week op de valreep de storm van Scheveningen getrotseerd. Dapper. Wij hopen dat zij ook de storm van haar wethouder durft te trotseren door niet met deze uitgangspunten akkoord te gaan. Het perspectief dat SPIONN u vorige week als alternatief heeft aangeboden, is gebaseerd op consensus op Scheveningen. Laten wij daar opvolging aan geven.

Laten wij morgen beginnen met het opknappen van de eerste haven, voor de visserij. Laten wij overmorgen beginnen met de sociale woningbouw tussen Duindorp en Havenkwartier. Laten wij recht doen aan de door Scheveningen gewenste 30% sociale woningbouw en bouw voor starters. Tot slot, bestudeer dit

alternatieve plan serieus. Een betaalbaar, creatief, kwaliteitsalternatief op basis van een door Scheveningen in consensus ontwikkelde visie. Zo kan het ook dames en heren!

De heer **De Jager** (J.2.a.; rv 17 en/of J.2.b.; rv 18). Geachte aanwezigen. Mijn naam is Cees de Jager en ik spreek hier in namens het Platform Rust aan de Kust.

De raad staat vandaag voor een zéér belangrijke beslissing. De nota van uitgangspunten of anders gezegd 'de toekomst van Scheveningen'.

In de eerste en tweede termijn zijn er al de nodige insprekers geweest, zo ook vandaag, met sterke argumenten om u, college en coalitiepartijen, af te brengen van deze onnozele en onzalige plannen.

In eerste en tweede termijn ben ik namens Platform Rust aan de Kust behoorlijk heftig geweest. De Stichting Hoogbouw en het betaald parkeren ingewisseld voor lager bouwen aan de kust door de VVD. GroenLinks vóór hoogbouw naast de duinen en aan de kust. Nota bene de zee en kust, onze laatste wildernis! Geen van deze woorden neem ik terug. Deze woorden zijn namelijk de waarheid. Alstublieft, maak géén historische fout.

Geachte aanwezigen, inspraak en samenspraak staat bij u hoog in het vaandel. Toch? Bij dezen nodig ik u uit om alvorens deze nota goed te keuren eerst in gesprek te gaan met de bewoners van Scheveningen. Ik vraag u om de loopgraven te verlaten en elkaar met open vizier bestrijden. Eén punt moet mij wel van het hart, over loopgraven gesproken, mijnheer Norder. Uzelf heeft er in maart 2007 voor gezorgd dat wij deze hebben moeten betrekken, dus ik verwacht van u dat u als eerste uit de loopgraaf komt met een open hand richting de Scheveningse bevolking.

Een voorbeeld waar de samenspraak helemaal is misgegaan, is gisteren in het nieuws gekomen. De commissie die het onderwijs van de afgelopen twintig jaar heeft onderzocht. De conclusies zijn onder andere: tunnelvisie, niet geluisterd naar het veld. Wij zijn zeer bevreesd dat u deze zelfde tunnel gaat bewandelen. Stap nu uit die tunnel via de nooduitgang aan de zijkant. De voorzitter van deze commissie, stelde gisteravond bij het tv-programma Pauw en Witteman het volgende: ga eerst praten met betrokkenen alvorens via politieke compromissen te regeren. Dat lijkt mij een wijze uitspraak en dat dan nog van iemand van de PvdA!

Ik eindig met een citaat van een leider van een volk uit de 19de eeuw. Ietsje vrij vertaald maar de context blijft hetzelfde: het gaat om geld, geld en nog eens geld. 'Pas wanneer de laatste boom is gekapt, zie de Segbroeklaan: een schande, pas wanneer het Zuiderstrand is verdwenen ten koste van een vierde haven met duinvilla's, pas wanneer de laatste lege plek is volgebouwd met steen en beton dan komt men er pas achter dat geld niet is te eten!'

Aan de orde is:

C. Vaststelling van de lijst ingekomen stukken.

De raad heeft hieromtrent beslist zoals hierna bij elk nummer is aangegeven.

C.1. Bezwaar tegen vergunning coffeeshop Piet Heinstraat 91: J.W.K. Coenraads 25 januari 2008 (ra 36); H.W. Fool 28 januari 2008 (ra 37); Studio Güthschmidt 28 januari 2008 (ra 38); P. Politiek 28 januari 2008 (ra 39); T. van Ee 28 januari 2008 (ra 40); B. Rond 6 februari 2008 (ra 43).

In handen gesteld van de voorzitter van de Adviescommissie Bezwaarschriften.

C.2. Verkeersmaatregelen Appelstraat: Fietsersbond, Afdeling Haagse regio 29 januari 2008 (ra 41).

In handen te stellen van het college ter afdoening (kopie antwoord t.k.n. naar cie VML).

C.3. Bestemmingsplan Centrum-Zuid, Doubletstraat: A. Pouw 4 februari 2008 (ra 42).

In handen te stellen van het college ter afdoening (kopie antwoord t.k.n. naar cie SRO).

C.4. Betaald parkeren: Stichting Wijkberaad Leyenburg 5 februari 2008 (ra 44).

Te betrekken bij het terzake uit te brengen raadsvoorstel.

C.5. Verkeerssituatie Elandstraat ter hoogte van Toussaintkade: mevrouw I. van den Brûle 8 februari 2008 (RA 45); de heer M. de Kroon 7 februari 2008 (RA 46).

In handen van het college met verzoek om reactie ter bespreking in de VML.

Aan de orde is:

D. Vaststelling van de besluitenlijst.

D.1. Voorstel van het college inzake voorbereidingsbesluit Laakhaven (Waldorpstraat, Neherkade, Calandplein, Calandstraat) (rv 9; RIS 151887).

D.2. Voorstel van de voorzitter van de raad inzake verantwoording kosten fractieondersteuning, verantwoording 16 maart 2006 t/m 31 december 2006. (rv 10; RIS 151728).

D.3. Voorstel van het college inzake afwikkeling subsidie uitgaven Grote Stedenbeleid. (rv 11; RIS 151901).

D.4. Voorstel van de Adviescommissie bezwaarschriften n.a.v. de bezwaarschriften van P. Snelders en K. Joosten, K. Joosten, P. Snelders, P. Turion, M. Roelofs, R. Heerekop, P. Spittje en C. van 't Hof namens BewonersParkPlan inzake afwijzing Burgerinitiatief BewonersParkPlan (rv 23; RIS 151838).

D.5. Voorstel van het college inzake instelling van een milieuzone (rv 20; RIS 151071).

Deze voorstellen worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **voorzitter**. Ik geef gelegenheid tot het afleggen van stemverklaringen.

Ingrid Gyömörei (SP). Voorzitter. De SP-fractie wil geacht worden tegen voorstel D.4 te hebben gestemd. Wij stemmen in met de afwikkeling subsidie uitgaven Grotestedenbeleid onder D.3. Dat is echter al de derde keer op rij dat er een afwikkeling voorgelegd wordt van financiële foutjes uit het verleden. Wij stemmen dan ook in onder protest.

Joris Wijsmuller (HSP). Voorzitter. Ik wil geacht worden tegen voorstel D.4 te hebben gestemd.

De **voorzitter**. De fracties van de SP en de HSP wordt op hun verzoek aantekening verleend dat zij geacht wensen te worden te hebben gestemd tegen voorstel D.4.

Aan de orde is:

E. Gelegenheid tot het stellen van mondelinge vragen op grond van artikel 37 van het Reglement van Orde

Van deze gelegenheid wordt geen gebruikgemaakt.

Aan de orde is:

F. Bekrachtiging geheimhouding (rv 12).

Dit voorstel wordt met algemene stemmen aangenomen.

Aan de orde is:

G. Beraadslaging over:

a. Voorstel van het college inzake benoeming voorzitter van de Welstands- en

Monumentencommissie (rv 13; RIS 151942).

b. Voorstel van het college inzake herbenoeming lid van de Welstands- en Monumentencommissie (rv 14; RIS 151803).

c. Voorstel van het college inzake herbenoeming lid, monumentendeskundige, van de Welstands- en Monumentencommissie (rv 24; RIS 152146).

d. Voorstel van het college inzake benoeming stedenbouwkundig lid van de Welstands- en Monumentencommissie (rv 15; RIS 151941).

e. Voorstel van het college inzake herbenoeming architectlid van de Welstands- en Monumentencommissie (rv 16; RIS 151943).

f. Voorstel van het college inzake herbenoeming architectlid van de Welstands- en Monumentencommissie (rv 25; RIS 152147).

Deze voorstellen worden met algemene stemmen aangenomen.

Aan de orde is:

H.a. (her)Benaming van

1. een voorzitter van de Welstands- en Monumentencommissie;

2. een lid van de Welstands- en Monumentencommissie;

3. een stedenbouwkundig lid van de Welstands- en Monumentencommissie;

4. een architect-lid van de Welstands- en Monumentencommissie.

H.b. Samenstelling stembureau

De **voorzitter**. Ik benoem tot leden van het stembureau de heer Rietveld (voorzitter), de heer De Jong, mevrouw Van Driel en mevrouw Michels-Spee.

Aan de orde is:

I. Uitslag stemming door voorzitter van het stembureau

(her)Benaming van de Welstands- en Monumentencommissie.

Met 40 geldig uitgebrachte stemmen worden benoemd: dhr. R. Bullhorst (vz.), dhr. B. Breedveld, dhr. G. van Veersen, dhr. E. van Velzen, mevr. I. Koers en dhr. P. Gautier.

De **voorzitter**. Ik feliciteer namens de raad alle benoemden van harte met hun benoeming.

Aan de orde is:

J.1. Tweede gewijzigd initiatiefvoorstel 'Fish-Valley Scheveningen. Uitbreiding, concentratie en versterking' d.d. 12 februari 2008 (rv 24.2007; RIS 143629).

Bij de bespreking kan worden betrokken de reactie van het college d.d. 8 mei 2008 (rm 78.2007; RIS 145942).

De beraadslaging wordt geopend.

Ries Smits (CDA). Voorzitter. Zo ver de geschiedenis van de mooie plaats Scheveningen reikt, is en wordt die geassocieerd met vis. De CDA-fractie hoopt dat deze associatie, die er al eeuwenlang is en die Scheveningen veel welvaart en bekendheid heeft gebracht, ook in de toekomst blijft bestaan. De CDA-fractie heeft samen met de fractie van ChristenUnie-SGP dit initiatiefvoorstel ingediend. Wij willen ertoe bijdragen dat de faam van Scheveningen voor de toekomst behouden wordt.

Het Panorama Mesdag is deze dagen veel in het nieuws. Wie dat van binnen bekijkt, ziet hoe pakweg 125 jaar geleden al de visserij op de kust met de bomschuiten dominant aanwezig was. Een haven was er toen

nog niet. Ongeveer 25 jaar later heeft men in Scheveningen de haven gebouwd, die nu ruim 100 jaar oud is. Die haven heeft voor nieuw elan in Scheveningen en Den Haag gezorgd. Die heeft ertoe geleid dat de visfunctie van Scheveningen en Nederland zich verder heeft ontwikkeld en heeft ook bijgedragen aan de ontwikkeling van Scheveningen als toeristenplaats.

Nu is er de kans voor gemeenteraad en gemeentebestuur van Den Haag om opnieuw nieuw elan op Scheveningen te introduceren op visserijgebied. Wij weten allemaal dat door de Europese Unie de visserijmogelijkheden voor Nederland fors zijn afgenomen. Dat is een gevolg van de ruimte die op de Noordzee aan andere lidstaten geboden moet worden. Ook de overbevissing en de quoterings leiden ertoe dat het aantal plekken in Nederland waar vis wordt aangeland wordt beperkt. Daarover is een aantal rapporten verschenen. Het rapport-Rosemond duidt op de mogelijkheid voor Scheveningen om veiling en visafslag uit te bouwen met andere visserijplaatsen in Zeeland en Zuid-Holland. Dat gebeurt ook.

De nieuwe mogelijkheden staan in het initiatiefvoorstel vermeld. Ik duid met name nog eens op de mogelijkheid om een aantal visgerelateerde functies, die nu versnipperd zijn over Urk, Rijswijk, IJmuiden en het noorden van het land, te realoceren. Ik denk daarbij aan het Productschap Vis en Visproducten, visserijopleidingen en Greenpeace. Ik denk ook aan een internationale organisatie op visserijgebied die de verdeling van visserij op de Noordzee en de noordelijk kant van de Atlantische Oceaan regelt. Een van die kantoren zit nu in Londen en overweegt te verhuizen. Den Haag als internationale stad is dé locatie voor deze club.

Wij zijn het van harte eens met het voorstel. Ik attendeer erop dat twee dicta zijn aangepast. Het dictum IV vraagt nu te onderzoeken in welke omvang middelen noodzakelijk zijn voor de herstructurering en versterking van de zeevisserijsector rondom de eerste haven. Ik vraag in hoeverre de initiatiefnemers ervan op de hoogte zijn dat op Europees niveau middelen beschikbaar zijn om herstructurering en versterking van de zeevisserijsector mogelijk te maken. Ik meen te weten dat ook de Raad van Europa zich over dit vraagstuk heeft gebogen. Ik vraag de initiatiefnemers hieraan aandacht te schenken.

Dictum IX vraagt nu om minder milieubelastende en meer diervriendelijke visserijtechnieken toe te passen. Mevrouw Santen heeft als inspreker daarover een aantal opmerkelijke en indringende opmerkingen gemaakt. Ik wijs in dit kader op de negatieve gevolgen van de boomkorvisserij. Ik weet dat de visserijsector een aantal maatregelen neemt om een meer diervriendelijke vismethode te ontwikkelen. Dat geldt ook voor de zoetwatervisserij. De organisaties van beroepsvissers heeft een aantal maatregelen genomen. Ik hoop dat door aanvaarding van dit initiatiefvoorstel en met name dictum IX een aantal maatregelen genomen kan worden om de diervriendelijke visserij te bevorderen.

Arina van der Zwan-Hoekman (PPS). Voorzitter. Het zal niemand verrassen dat ik dit initiatiefvoorstel van harte steun. Ikzelf heb eenzelfde voorstel jaren geleden ook gedaan. Het voorstel is prachtig uitgewerkt en is duidelijk vormgegeven.

Een belangrijke kanttekening gaat over de acquisitie voor de sector. Ik heb al eerder in de commissie gezegd hierbij graag de havenmeester aan het werk te zien. De mogelijkheden daarvoor worden nu onderzocht. Dat is onontbeerlijk om dit voorstel te laten slagen.

Marjolein de Jong (D66). Voorzitter. Ik complimenteer de initiatiefnemers, die geïnspireerd door PPS of anderen dit voorstel hebben ingediend. Ook D66 heeft een warm hart voor de havengebonden activiteiten en de visserij. Ik moet echter zeggen dat ik door de inspraak van mevrouw Santen geneigd ben om voortaan geen vis meer te eten! Zo worden wij ook eens met de neus op de feiten gedrukt.

Dictum IX is lastig. Het is moeilijk voor de gemeente om diervriendelijke visserijtechnieken te bevorderen en het milieu minder te belasten. Het is mij echter een lief ding waard als de gemeente daarbij een voortrekkersrol kan vervullen. Dat hoeft ook niet alleen om Nederland te gaan. Er wordt immers door Nederlandse vissers gevist voor de Afrikaanse kust. Ook via de EU is daarop meer in te zetten. Een en ander moet nog zwaarder aangezet worden dan in het dictum het geval is.

Joris Wijsmuller (HSP). Voorzitter. De visserij hoort vanzelfsprekend thuis in de Scheveningse haven. Wie dat serieus neemt, moet die de ruimte geven en er activiteiten voor ontplooien. Het is treurig dat het college dat in de afgelopen jaren niet heeft gedaan. Ik ben echter blij dat een aantal fracties in de raad alsnog het initiatief daartoe heeft genomen. Ik ben ook blij dat die goed naar de raad luisteren en het voorstel hebben verbeterd op het punt van het voor de toekomst van de visserij wezenlijke punt van de duurzaamheid. De gemeente moet daarbij een belangrijke rol spelen. Het is prima dat het op deze manier is verwoord in het dictum.

Ik steun het initiatiefvoorstel van harte.

Tymen Colijn (SP). Voorzitter. Ook de SP-fractie dankt de initiatiefnemers voor hun inspanningen. Wij onderschrijven het belang van Scheveningen Haven voor de visserij, de werkgelegenheid en de faciliteiten. Wij blijven echter moeite houden met de mogelijkheid van de ongelimiteerde groei. Het voorstel geeft in onze ogen

ruimte aan de mogelijkheid voor een vierde haven. Wij zijn daarop tegen. Wij zijn ook tegen de mogelijkheid van varende visfabrieken, die de verre kusten leegvissen.

Wij zetten liever in op de kleinschalige dagvisserij en op het verhogen van de duurzaamheid, zoals de staand wandvisserij. Ons inziens is hier nog een wereld te winnen. Wij pleiten ervoor om deze vorm van visserij als een belangrijk agendapunt mee te nemen in het overleg met de visserijsector. Er zal een balans gezocht moeten worden tussen het economische belang en de waarde van de oceanen en alles wat daarin leeft. Wij zien gelukkig in de aanvulling op het dictum IX een belangrijke toevoeging over duurzaamheid en diervriendelijkheid.

Ik heb verder geen vragen. Na goed overleg heeft de fractie besloten het initiatiefvoorstel op basis van de eerdergenoemde argumenten niet te steunen.

Susan Cohen Jehoram (PvdA). Voorzitter. Een aantal weken geleden is uitgebreid over het voorstel gesproken. Wij zijn blij dat de duurzame visserij nu in het veranderde dictum wordt genoemd. Ons gaat het niet alleen om duurzame visserij, met moderne technieken zoals de pulskor en diervriendelijke visserij, maar ook om milieuaspecten van de havens en innovatie. Ik kan alle andere voorstellen daarover omarmen.

Een ander punt van discussie de vorige keer was of dit initiatiefvoorstel past binnen de uitgangspunten van het voorstel dat besproken gaat worden bij het volgende agendapunt. De initiatiefnemers waren daarover niet duidelijk. Als het initiatiefvoorstel niet past binnen de nota van uitgangspunten, zijn wij gedwongen tegen dit voorstel te stemmen. Dat zou ik jammer vinden.

De heer **De Liefde** (VVD). Voorzitter. Ik heb in de commissievergadering aangegeven in principe positief te staan tegenover het initiatiefvoorstel van CDA en ChristenUnie-SGP. Ook bij mij leeft de vraag van mevrouw Cohen Jehoram. Als er sprake is van tegenstrijdigheden tussen het initiatiefvoorstel en de nota van uitgangspunten, welke zijn er dan leidend voor de initiatiefnemers?

Joris Wijsmuller (HSP). Is de visserij leidend in de haven voor de VVD-fractie?

De heer **De Liefde** (VVD). De visserij is heel belangrijk voor de VVD.

Joris Wijsmuller (HSP). Dus leidend.

De heer **De Liefde** (VVD). Volgens mij ben ik helder.

Ik vraag ook het college hoe dat het initiatiefvoorstel ziet in relatie tot de nota van uitgangspunten die nog behandeld moet worden. Bijten die elkaar?

Heleen Weening (Groenlinks). Voorzitter. Na uitvoerige bespreking blijven drie zaken staan. Ten eerste de vraag naar de combineerbaarheid van het voorstel met de nota van uitgangspunten voor Scheveningen. Ik heb in de commissievergadering de conclusie getrokken dat die niet te combineren zijn. De initiatiefnemers ontkenden dat. Ik hoor graag een nader antwoord.

Ten tweede is er de duurzaamheid. Ik dank de initiatiefnemers dat zij die alsnog in het dictum hebben opgenomen. Ik vind het belangrijk dat wij bij duurzame visserij vooroplopen. Mevrouw De Jong gaf al aan dat dit moeilijk ligt. Het zou echter goed zijn als de gemeente een vergaande ambitie formuleert over duurzaamheid.

Ten derde is er de combineerbaarheid van de kleinschalige kottervisserij en de grote trawlervisserij. Daarover is kort gesproken. De initiatiefnemers waren daarover niet helder. Ik hoop dat zij er met GroenLinks voor waken dat de kleinschalige visserij niet onder druk komt te staan.

Wethouder **Norder** (PvdA). Voorzitter. Het college heeft een schriftelijke reactie gegeven op het initiatiefvoorstel. Het college kan met veel zaken uit het voorstel goed uit de voeten. Het zou ook uitstekend onderdeel kunnen vormen van wat op het noordelijk havenhoofd ontwikkeld gaat worden. Op een aantal punten is er echter sprake van mogelijke en zekere tegenstrijdigheden. In het voorstel is een kaartje opgenomen waaruit blijkt dat niet uitgegaan wordt van behoud van het oude visafslaggebouw. Daar worden andere volumina neergezet. Ook is de hoogbouw aan de noordelijke kant van het havenhoofd op een andere wijze ingevuld. Daar is dus sprake van directe en indirecte tegenstrijdigheden. Het college adviseert de gemeenteraad daarover negatief. Het college heeft immers een andere afweging gemaakt in het voorstel dat als volgende agendapunt wordt behandeld. In de commissievergadering heb ik uitvoerig aangegeven waarom de raad daar vóór zou moeten stemmen. Beide voorstellen aannemen kan echter niet. Dat gaat niet goed.

Joris Wijsmuller (HSP). De kaartjes maken geen deel uit van het dictum. Hoe beoordeelt de wethouder het dictum als zodanig? De kaartjes kwamen net voor de discussie en de nota van de wethouder. Daarna is er een

discussie gevoerd. De kaartjes waren er dus eerder. Het gaat uiteindelijk om het besluit en om het dictum. Is dat strijdig met de nota van uitgangspunten?

Wethouder **Norder** (PvdA). Alleen het dictum wordt vastgesteld. Daar zit echter argumentatie en motivatie achter. Als ik de krant van vanochtend goed heb gelezen, begrijp ik dat de indieners op een aantal punten afstand nemen van essentiële onderdelen van het collegeplan voor Scheveningen Haven. Ik ga ervan uit dat men met het initiatiefvoorstel beoogt een andere richting in te slaan.

Joris Wijsmuller (HSP). Dat is allemaal speculatie. Natuurlijk zien de plannen voor Scheveningen Haven er anders uit als de initiatiefnemers het voor het zeggen zouden hebben. Mijn vraag is echter of wat de raad eventueel zou besluiten strijdig is met de nota van uitgangspunten. Daarop hoor ik geen antwoord.

Wethouder **Norder** (PvdA). Het is een goed onderdeel van de beraadslaging dat de raad over de vragen gaat en het college over de antwoorden. Als u het antwoord niet bevalt, is dat aan u. Dit is echter het antwoord dat u namens het college krijgt. In onze beleving past het initiatiefvoorstel op een aantal onderdelen niet in de voorstellen van het college. Daarom geef ik een negatief advies. Dat betekent niet dat het college tegen het initiatiefvoorstel is.

Joris Wijsmuller (HSP). Zegt de wethouder dat het dictum op een aantal punten strijdig is met het collegevoorstel?

De **voorzitter**. Dat lijkt mij duidelijk.

Joris Wijsmuller (HSP). Dan wil ik graag horen welke punten dat zijn.

Wethouder **Norder** (PvdA). Ik ga niet herhalen wat ik zo-even heb gezegd. Er staan veel aantrekkelijke dingen in het voorstel. Wij omarmen die omdat die ook bijna letterlijk zo staan in de collegeplannen. Ik doel dan op investeren in de visserij, op het ervoor zorgen dat de visserij kan groeien en op een aantal fysieke en andersoortige maatregelen om visserij en toerisme dichterbij elkaar te brengen. Het moet weer een bruisende en bloeiende sector worden. Voor zover er sprake is van strijdigheid adviseer ik negatief.

Susan Cohen Jehoram (PvdA). Wat nu als de initiatiefnemers zeggen dat het voorstel wel in de collegeplannen past en zij het kaartje terugnemen?

Wethouder **Norder** (PvdA). Dat verdient dan een nadere toelichting. Zowel het element van hoogbouw als het element van sloop van het visafslaggebouw is nadrukkelijk onderdeel van het voorstel, al worden die niet genoemd in het dictum. Daar moet expliciet afstand van genomen worden. Ik laat dat echter graag aan de indieners.

Michel Santbergen (CDA). Voorzitter. Dank voor de reacties, die voor een belangrijk deel positief zijn. Veelgehoord is de duurzaamheid. Er wordt positief gereageerd op het toevoegen van dictum IX over duurzaamheid en diervriendelijke visserijtechnieken. Mevrouw Weening en mevrouw De Jong zeggen nadrukkelijk bij deze ontwikkelingen voorop te willen lopen. Wij zijn daar absoluut niet op tegen. Het is echter aan de bedrijven om daarbij het voortouw te nemen. De bedrijven moeten daartoe in welke vorm dan ook worden gestimuleerd.

De heer Smits oppert de Europese mogelijkheden voor financiering. Die zijn ons bekend. Wij weten echter niet op welke wijze daaraan invulling gegeven moet worden. Onderzoek daarnaar is een mooie taak voor het college. Wij zijn het ermee eens dat de haven zijn elan terug moet krijgen. Ik denk dat de hele raad daar zo over denkt.

Het heikele punt is de verhouding tussen de nota van uitgangspunten en het initiatiefvoorstel. In het initiatiefvoorstel wordt gesproken over de ruimte die nodig is om de visserij te behouden voor de nabije toekomst. Het genoemde aantal vierkante meters is het uitgangspunt. Wij hechten er niet aan dat die per se geplaatst worden op de in het initiatiefvoorstel genoemde plekken. Het is een vlekkenplan met mogelijke locaties. Het is dus aanvullend op de nota van uitgangspunten en niet strijdig daarmee.

Op een aantal punten kunnen de voorstellen misschien strijdig zijn. Ik doel op het belang dat wij hechten aan de visserij en de inspanningen die wij voorstellen. In fysieke zin gaan wij verder dan de nota van uitgangspunten. Zo gezien is ons voorstel aanvullend ten opzichte van het collegevoorstel. Dat betekent dat er in het collegevoorstel zaken moeten verdwijnen. Er kan op een locatie immers maar één ding worden gebouwd.

Susan Cohen Jehoram (PvdA). Aanvullend, maar wel destructief, als ik het zo hoor.

Michel Santbergen (CDA). Destructief op papier, maar niet destructief voor de sector.

Susan Cohen Jehoram (PvdA). En voor de woningbouw?

Michel Santbergen (CDA). De visserijsector kan alleen terecht in de haven. Woningbouw kan op veel andere plekken.

Susan Cohen Jehoram (PvdA). Ik interpreteer het zo dat het niet goed samen gaat.

Michel Santbergen (CDA). Als u per se buitendijks woningen wil neerzetten, gaan de voorstellen inderdaad niet samen.

Marjolein de Jong (D66). In het initiatiefvoorstel gaat het over 26.000 m² voor de visserij in de haven. In de nota van uitgangspunten staat dat de visserij ongeveer 23.000 m² toegewezen krijgt. Hoe hard is die 26.000 m²?

Michel Santbergen (CDA). Onderzoek van het LEI, het Landbouw Economisch Instituut, wijst dit aan als het minimum voor de visserijsector op de korte termijn. Het hangt echter niet op een paar duizend meter. Het mag wat meer of wat minder zijn. Deze orde van grootte is echter wat de visserijsector nodig heeft op korte termijn.

Marjolein de Jong (D66). Daar zit dus wat ruimte in?

Michel Santbergen (CDA). Ja. Overigens is de visserijsector hiermee op de langere termijn niet gered. Dat is een ander verhaal. Daarover staat meer in de nota van uitgangspunten.

Heleen Weening (GroenLinks). De initiatiefnemers geven tegenstrijdige berichten af. Het voorstel is aanvullend, maar op onderdelen strijdig. Past het voorstel binnen het kader van de nota van uitgangspunten?

Michel Santbergen (CDA). Als de nota van uitgangspunten ongewijzigd wordt vastgesteld, is die strijdig met de mogelijkheden die het initiatiefvoorstel voorziet. Het past niet volledig op elkaar.

Wim Pijl (ChristenUnie-SGP). Voorzitter. Uit de bijdragen van mevrouw De Jong en mevrouw Weening maak ik op dat zij graag een voortrekkersrol zien van de gemeente. Dat is een heel goede aanvulling van dictum IX. Het is goed als de gemeente deze uitdaging oppakt.

Het is jammer dat de SP-fractie niet met het initiatiefvoorstel instemt. Ik wil echter het volgende onder de aandacht brengen. Het initiatiefvoorstel dateert van januari 2007, dik een jaar geleden dus. Toen was er geen discussie over een vierde haven. Met het pleidooi van de heer Colijn voor kleinschalige visserij ben ik het eens. GroenLinks heeft daarover ook gesproken. Ik ben het ermee eens dat die visserij niet onder druk van grote visserij schepen mag komen. In het initiatiefvoorstel staat van alles over het behoud en de expansie van de kleinschalige visserij. Het is niet zo dat het grote komt en het kleine verdwijnt.

Het initiatiefvoorstel spreekt niet over hoogbouw. De nota van uitgangspunten wel. Toen ons voorstel het licht zag, was er nog geen sprake van hoogbouw. Men kan nu op allerlei tegenstrijdigheden wijzen. Men kan zelfs zover gaan te stellen dat niet alle twee de voorstellen aanvaard kunnen worden. Dat gaat mij te ver. Men moet niet zoeken naar tegenstrijdigheden, maar naar overeenkomsten. Dat is immers veel meer. Ons initiatiefvoorstel is dan ook duidelijk van meerwaarde, ook al zijn er enige tegenstrijdigheden. So what? Dit voorstel moet niet naar de prullenbak verwezen worden. De gemeente kan immers zijn voordeel doen met dit initiatiefvoorstel. Het is aan de raad om een oordeel te vellen.

Ries Smits (CDA). Voorzitter. Ik verzoek om vijf minuten schorsing.

De heer **De Liefde** (VVD). Voorzitter. Ik ben in de veronderstelling dat eventuele stemmingen over dit voorstel na de pauze plaatsvinden. Klopt dat?

De **voorzitter**. Ja, dat klopt.

De vergadering wordt enige ogenblikken geschorst.

De **voorzitter**. Op verzoek van de initiatiefnemers wordt de beraadslaging geschorst.

Joris Wijsmuller (HSP). Voorzitter. Een punt van orde. Ik begrijp dat de beraadslaging tot een nader te bepalen moment is geschorst?

De **voorzitter**. Het lijkt mij het beste als de heer Santbergen het besluit toelicht.

Michel Santbergen (CDA). Voorzitter. Er is enige verwarring ontstaan over de invulling van de functies van het initiatiefvoorstel in de nota van uitgangspunten. Daarover willen wij rustig nadenken en ook overleg voeren met de verantwoordelijken voor de nota van uitgangspunten. Wij hebben tijd nodig om de boel te 'fitten'.

De beraadslaging wordt geschorst.

Aan de orde is:

J.2.a. Voorstel van het college inzake nota van uitgangspunten Masterplan Scheveningen Kust (rv 17; RIS 151112).

J.2.b. Voorstel van het college inzake nota van uitgangspunten planontwikkeling Scheveningen-Havens (rv 18; RIS 151113).

De beraadslaging wordt geopend.

Arina van der Zwan-Hoekman (PPS). Voorzitter. In het meer dan vierduizend woorden tellende dictum van dit raadsvoorstel over de uitgangspunten van de toekomst van ons geliefde Scheveningen wordt letterlijk één keer het woord visserij en twee keer het woord havens gebruikt. Dit zegt alles over de werkelijke intenties van het college en de collegepartijen. Onder aanvoering van uitgerekend de wethouder wonen wordt over de toekomst van Scheveningen beslist. Er dreigen dezelfde grote fouten te worden gemaakt en dezelfde verkeerde beslissingen te worden genomen als in het verleden. Ik hoef hierbij alleen maar de naam Zwolsman te noemen. Ook toen was er sprake van niets ontziende projectontwikkelaars, aangejaagd door politici die er niets van begrepen. Daarom zijn wij nu opgescheept met het lelijkste plein van Nederland en met een entree via de Zwolsestraat die doet denken aan de massaliteit van buitenwijken in het naoorlogse Oost-Duitsland. Nu komt men ook nog met massale woontorens en verdichting, die van Scheveningen de parel aan de Noordzeekust zou moeten maken. Ik zet daar een vraagteken bij. Volgens mij worden hier wederom grote vergissingen gemaakt.

Ik heb natuurlijk oog voor vooruitgang en verbetering, upgrading van visserij, maritieme bedrijvigheid en aandacht voor toerisme en aanverwante zaken. De uitgangspunten die worden voorgesteld, zijn echter een veel te grote belasting voor de traditionele aantrekkingskracht van de bad- en vissersplaats. De bescheiden drie-eenheid van bad, haven en dorp en de leefbaarheid van het gebied worden zwaar belast. Scheveningen wordt straks toch nog een soort Torremolinos. De PPS wil dit niet laten gebeuren.

Enkele belangrijke aspecten van de raadsvoorstellen en uitgangspunten zijn de volgende. Terwijl de visserijsector zich herstelt van een groter volume met een groter volume van aanvoer van verse vis, de sector direct en indirect belangrijk is voor werkgelegenheid en er op dit moment een wachtlijst is van maar liefst 15 vissers zonder ligplaats, legt dit college in al zijn wijsheid een deken van beton over Scheveningen. De woontorens hebben geen enkele toegevoegde waarde voor de activiteiten rond en in de havens of voor het toerisme. De mogelijke demping van een deel van de derde haven is in strijd met de benodigde haven- en kadecapaciteit. Overal worden verdichtingsvoorstellen gedaan, die het karakter van de bad- en havenplaats Scheveningen volledig teniet doen. Het woongenot van enkele gelukkigen straks mag niet ten koste gaan van de leefbaarheid en het genot van strand, zee, zon en wind van miljoenen mensen.

Wij zijn niet overal tegen. Een beheerste en afgewogen verbetering en verfraaiing van gebieden juichen wij toe. Ik dien dan ook een amendement in op de raadsvoorstellen met een nieuw dictum op raadsvoorstel 17. De meerderheid van de voorgestelde tientallen uitgangspunten laten wij intact. Wij schrappen echter meerdere uitgangspunten die veel te ver gaan. Ook voegen wij er enkele toe. De wijzigingen zijn keurig toegelicht.

Wat het dictum van raadsvoorstel 18 betreft steunen wij alleen het versnelde onderzoek naar de mogelijkheden en wenselijkheden van een vierde haven en de visserij. Bij het niet doorgaan daarvan, willen wij de derde haven voor het grootste deel voor maritieme en havenactiviteiten behouden. Zoals het er nu ligt, zal ik met een stemverklaring tegen het voorstel stemmen.

Pas bij de bouw van een vierde haven kan wat ons betreft het Norfolkterrein bebouwd worden met woningen ter financiering van een deel van die haven. In die volgorde dus en niet anders.

Wim Pijl (ChristenUnie-SGP). Ik hoor u spreken over het Norfolkterrein. Om hoeveel woningen gaat het volgens u?

Arina van der Zwan-Hoekman (PPS). Ik vind de aantallen woningen niet zo boeiend in dit kader. Er worden hier principevoorstellen gedaan. Als een vierde haven niet doorgaat, moet de derde haven behouden blijven. Als de vierde haven geëxploiteerd kan worden, mag gesproken worden over bebouwing van de kades van de derde haven. Ik kan niet zeggen om hoeveel woningen het moet gaan.

Wim Pijl (ChristenUnie-SGP). Dat antwoord heeft u mij al een keer gegeven.

De **voorzitter**. Wij doen de commissievergadering niet over.

Wim Pijl (ChristenUnie-SGP). Dat doe ik niet. In de nota van uitgangspunten worden echter concrete aantallen woningen genoemd. Ik vraag mevrouw Van der Zwan dat ook te doen.

Arina van der Zwan-Hoekman (PPS). U moet straks even naar het aangepaste dictum kijken.

Susan Cohen Jehoram (PvdA). Mevrouw Van der Zwan stelt voor vooralsnog niet te bouwen op het Norfolkterrein. De bouw moet echter een deel van de kosten dragen van de inrichting van de havens, zoals de kades, het ondergronds parkeren en het ov. Wat laat mevrouw Van der Zwan vallen?

Arina van der Zwan-Hoekman (PPS). Ik geef u hetzelfde antwoord als de heer Pijl. Ik heb een keurig aangepast dictum gemaakt. Dat heb ik de raad vanmiddag doen toekomen. Daarin is te zien wat wel en niet past binnen de nota van uitgangspunten.

Volgens het Hoogheemraadschap van Delfland moeten alle buitendijks gebouwde objecten aan zeer strenge eisen voldoen. Wordt geen veiligheid gegarandeerd door het hoogheemraadschap? Moet de maatschappelijke noodzaak niet onomstotelijk aangetoond zijn? Wat vindt de wethouder hiervan?

De PPS is teleurgesteld in de feitelijke uitkomst van het motto 'meedoen'. Dat geldt specifiek voor de wethouder, die weliswaar overal zijn oor te luisteren hield maar daarvan weinig terug laat zien in de uitgangspunten. Ik dien dan ook een motie van treurnis in die ik in stemming zal brengen indien het raadsvoorstel onverhoopt mocht worden aangenomen.

De **voorzitter**. Door mevrouw Van der Zwan-Hoekman wordt de volgende motie (rv 17/18.2008/1) ingediend en het volgende amendement (rv 17.2008/A) voorgesteld:

Motie rv 17/18.2008/1

Motie van Treurnis

De gemeenteraad van Den Haag, in vergadering bijeen op Donderdag 14 februari 2008, ter bespreking van de uitgangspuntennota Scheveningen- Masterplan & Haven/Raadsvoorstel 17 & 18,

- overwegende dat de raadsvoorstellen met betrekking tot de uitgangspunten voor de toekomst van Scheveningen onvoldoende draagkracht hebben bij de inwoners van Scheveningen,
- verder overwegende dat het motto van het college " meedoen" op ernstige wijze geweld wordt aangedaan, gezien het negeren van de visie en mening van tientallen organisaties en belanghebbenden over deze voorstellen,
- tevens overwegende dat de wethouder met Wonen als speerpunt in zijn portefeuille, niet de eerst aangewezen persoon zou moeten zijn die over de toekomst van Scheveningen en de visserij, havens en maritieme aangelegenheden een leidende rol heeft,
- van mening dat grote fouten in het verleden met betrekking tot de infrastructuur en massale sloop en nieuwbouw van appartementen aan en bij zee niet heeft geleid tot andere inzichten over de toekomst en uitstraling van Scheveningen.

Spreekt zijn treurnis uit over deze ontwikkelingen.

De Raad van de gemeente Den Haag, in vergadering bijeen op donderdag 14 februari 2008, inzake de nota van uitgangspunten Masterplan Scheveningse Kust, RV17.

Besluit:

Het dictum van RV 17 te vervangen door onderstaand dictum:

In te stemmen met de uitgangspunten zoals vermeld onder 1 tot en met 13:

1. Uitgangspunten ruimtelijke structuur en openbare ruimte

- 1.1 Optimaal gebruikmaken van de lange historische ontsluitingslijnen. Deze lijnen bij herinrichting een uitstraling geven die hoort bij de sfeer van het betreffende gebied.
- 1.2 In de groenblauwe linten ruimte bieden voor recreatieve elementen en voor recreatieve routes (wandelen, fietsen en varen).
- 1.3 Realiseren van kunst in de openbare ruimte, evenals een lichtplan, waardoor een bijdrage wordt geleverd aan de identiteit van de verschillende deelgebieden.
- 1.4 De te bouwen parkeergarages moeten aan stedenbouwkundige en architectonische kwaliteitseisen voldoen.

2. Uitgangspunten verkeer, vervoer en parkeren

- 2.1 Tijdig investeren in bestaande en te verwachten zwakke schakels in het hoofdnetwerk.
- 2.2 De (parkeer)overlast van auto's in de woonwijken verlagen door een combinatie van invoering van parkeer regulerende maatregelen en toevoegen van (gebouwde) parkeervoorzieningen voor bewoners.
- 2.3 Realiseren van nieuwe openbare parkeervoorzieningen voor bezoekers dichtbij de aanvoerwegen en in goede verbinding met de publiekstrekkingen.
- 2.4 Onderzoeken haalbaarheid transferia buiten de stad en het gebruik van bestaande parkeergarages/-pleinen op topdagen, met de mogelijkheid om verder te reizen met openbaar vervoer.
- 2.5 De tramlijnen van en naar Scheveningen verbinden met de regio en opwaarderen tot RandstadRail kwaliteit.
- 2.6 Het hoofdfietsnetwerk completeren, de lange fietslijnen vanuit Den Haag en het achterland doortrekken tot aan het strand.
- 2.7 Een kustroute voor fietsers aanleggen, aansluitend op de duinen.
- 2.8 Betere loop- en fietsroutes en toeristisch vervoer (bijvoorbeeld shuttletreintje) realiseren tussen de parkeervoorzieningen en de verschillende attracties in Scheveningen.
- 2.9 Aanbieden van voldoende (bewaakte) stallingplaatsen voor de fiets bij de toeristische attracties.
- 2.10 Handhaving van de huidige parkeerplaatsen op de Boulevard ter bestending van de toeristische economie.

3. Uitgangspunten Vrijtijdseconomie

- 3.1 Zorgen voor nieuwe impulsen, met als doel meer bezoekers in de niet-zomermaanden, verlenging van de verblijfsduur per bezoeker en het verhogen van het bestedingsniveau.
- 3.2 Topfuncties en -trekkers moeten bijdragen aan het combinatiebezoek en verlenging verblijfsduur. Daarnaast moeten deze bijdragen aan de bovenregionale uitstraling en een positieve bijdrage leveren aan het huidige imago van Scheveningen.
- 3.3 Verbreden van het aanbod van (bijzondere) hotelaccommodaties, gericht op de verschillende doelgroepen.
- 3.4 Onderzoek verrichten naar de haalbaarheid van een "snoer" van (kleinschalige) musea langs de kust.

4. Uitgangspunten Wonen

- 4.1 Onderzocht wordt om op de locatie Harstenhoekweg 200 woningen te realiseren als alternatief voor de tramremise.
- 4.2 Creëren van randvoorwaarden voor de overige gebieden waardoor bewoners, ondernemers en derden initiatieven zullen nemen tot woningverbetering en verbetering van het woon- en leefklimaat. Dergelijke randvoorwaarden liggen in de sfeer van een opwaardering van de openbare ruimte.
- 4.3 Nastreven van een hoog kwaliteitsniveau bij het bouwen van nieuwe woningen, bijvoorbeeld door duurzaam bouwen en het realiseren van een gezond binnenklimaat.
- 4.4 Bevorderen van wooncarrière mogelijkheden door het bieden van meer differentiatie in het woningaanbod en door rekening te houden met specifieke doelgroepen.

5. Uitgangspunten landschap en natuur

- 5.1 Behouden en ontwikkelen van landschappelijke kenmerken en handhaven van de bijzondere waarden van de Natura 2000-gebieden.
- 5.2 Versterken van de groene en ecologische structuren.
- 5.3 Verbeteren van de toegankelijkheid van groen- en duingebieden en aanleggen van nieuwe routes door het duingebied, die beter aansluiten bij de stedelijke ontwikkelingen, met behoud van de huidige natuurwaarden.
- 5.4 Op termijn zoeken van een nieuwe functie voor de gebouwen van het zendstation in het Westduinpark, passend bij het bijzondere natuurkarakter van het gebied.
- 5.5 Mogelijkheden onderzoeken van een groenblauwe verbinding van de Scheveningse Bosjes via het Westbroekpark naar de Badhuiskade.
- 5.6 Versterken ecologische verbinding tussen Westduinpark en Oostduinen via de Scheveningse Bosjes.

6. Uitgangspunten milieu en duurzaamheid

- 6.1 Energiezuinig ontwerpen en duurzaam bouwen.
- 6.2 CO₂-neutraal ontwikkelen van nieuwbouwprojecten. Bij de renovatie van woon- en andere gebouwen aanzienlijk terugbrengen van de CO₂-belasting ten opzichte van het referentiejaar.
- 6.3 Bij de inrichting van het plangebied rekening houden met de oriëntatie van bouwobjecten ten opzichte van de zon met het oog op een duurzame ontwikkeling.
- 6.4 Uitvoeren van een quickscan voor de beoordeling van de luchtkwaliteit. Hiervoor moet eerst inzicht bestaan in de wijzigingen in bebouwing en de bestemming en omvang van het nieuwe programma.
- 6.5 Bij de energievoorziening aansluiting zoeken bij de geplande zeeewaterwarmtecentrale en bij andere nieuwe locatie energietechnieken.
- 6.6 Vanwege de gewenste uitstraling van het gebied creëren van een adequate afvalinfrastructuur, om overvolle vuilnisbakken en zwerfvuil te voorkomen.

7. Uitgangspunten leefbaarheid

- 7.1 Uitbreiden van de werkgelegenheid in de dienstverlenende en maritieme sector.
- 7.2 Vergroten van de leefbaarheid door het versterken van de sferen van Scheveningen-Haven, -Dorp en -Bad.
- 7.3 Onderzoeken hoe in Scheveningen-Dorp wijkvoorzieningen kunnen worden vormgegeven.

8. Uitgangspunten Sport

- 8.1 Voorzieningen realiseren voor zeilers en (kite)surfers en andere strand-/ zeesporten.
- 8.2 Voorzieningen treffen voor breedtesporten, zowel overdekt als in de openbare ruimte, bijvoorbeeld playgrounds en kunstgrasveldjes.
- 8.3 Organiseren van internationale evenementen op het gebied van beachvolleybal, surfen en zeezeilraces.
- 8.4 Ontwikkeling van een semipermanent beachstadion onderzoeken.

9. Uitgangspunten Haven

- 9.1 Mogelijkheden onderzoeken voor verdere ontwikkeling van het semipermanente beachstadion tot aantrekkelijke locatie voor (beachsport)evenementen.
- 9.2 Uitbreiden van de voorzieningen voor surfers, bijvoorbeeld omkleedmogelijkheden, douches, opslagruimte voor surfboards en dergelijke.
- 9.3 Realiseren van zogenaamde flowriders.
- 9.4 Ontwikkelen van een internationaal zeezeil- en trainingscentrum rondom Scheveningen-Haven.
- 9.5 Realiseren van een thematisch winkelaanbod; hoofdthema "arts and crafts".
- 9.6 Koppelen van toerisme en visserij: een verse vismarkt en een aanbod van hoogwaardige visrestaurants.
- 9.7 Het versneld uitvoeren van een haalbaarheidsonderzoek naar de realisering van een nieuwe buitenhaven met daarin o.a. ruimte voor een cruiseterminal. Een eventueel stedelijk programma als gevolg hiervan is afhankelijk van de financiële noodzaak samenhangend met de bouw van deze 4^e haven. Woningbouw aan de derde haven alleen toestaan en accorderen voor (deel) financiering van een 4^e haven. Indien geen 4^e haven, de derde haven blijvend bestemmen voor maritiem gebruik en scheepvaart.
- 9.8. De invulling van het gewenste museumaanbod onderzoeken.

10. Uitgangspunten Havenkwartier-Noord en de Lijn-11-zone

- 10.1. In samenhang met de transformatie van Havenkwartier-Noord ontwikkelen van de aangrenzende Lijn-11-zone tot een aantrekkelijke groene recreatieve zone. De keerlus blijft onbebouwd.
- 10.2. Handhaven van de diversiteit van het gebied.
- 10.3. Bij de herinrichting van de openbare ruimte parkeren op de openbare weg terugdringen bij gelijktijdige compensatie van parkeergarages.

11. Uitgangspunten Scheveningen-Dorp

- 11.1 vervallen.
- 11.2. Onderzoeken of realisering van een nieuw dorpsplein ter hoogte van het Prins Willemplein/Prins Willemstraat mogelijk is, met daaronder een parkeergarage voor bewoners en bezoekers.
- 11.3. Ontwikkelen van nieuwe (horeca-) functies aan de Kalhuisplaats en omgeving, om de relatie tussen de Keizerstraat en de Boulevard te verbeteren.
- 11.4. Ruimte scheppen in de Keizerstraat voor "special interest"-hotels (design/boutique/ budget) en kindervoorzieningen.
- 11.5. Onderzoeken hoe wijkvoorzieningen kunnen worden gerealiseerd en welke geschikt zijn voor situering rondom het dorpsplein.
- 11.6. Onderzoeken of een cultuurhistorische wandelroute door Dorp kan bijdragen aan het toeristisch product.

12. Uitgangspunten Scheveningen-Bad

- 12.1. Verbeteren van de ruimtelijke relaties tussen de kust en achterland.
- 12.2. Verbeteren van de OV-bereikbaarheid van Scheveningen-Bad door tramlijn 1 op te waarden tot Randstadrail.
- 12.3. Gewenst zijn twee à drie theaters (van gemiddeld 6.000 tot 7.000 m² elk).
- 12.4. Opwaarderen van kleinschalige hotels, en omvormen richting themahotels, zoals design, special interest en bed & breakfast.
- 12.5. De Pier zodanig herontwikkelen, dat deze in aansluiting op de andere nieuw te ontwikkelen voorzieningen ook in de niet-zomermaanden een sterke functie vervult.
- 12.6. Toevoegen hoogwaardig winkelaanbod, dat primair ondersteunend is met een recreatieve functie.
- 12.7. Verbeteren van de bereikbaarheid van de strandpaviljoens op het Noorderstrand door de aanleg van een fiets- en wandelpad, dat aansluit op de Boulevard.
- 12.8. Onderzoek verrichten naar uitbreiding en opwaardering van het wellness-aanbod, waaronder Vitalizee.
- 12.9. Onderzoek verrichten naar ruimtelijke mogelijkheden voor toeristische ontwikkelingen en centrum-stedelijke milieus in het centrumgebied van Bad.
- 12.10. Onderzoek verrichten naar het verplaatsen of opheffen van de tramremise aan de Harstenhoekweg, ten behoeve van uitbreiding van de parkeerfunctie en in de buurt passende woningbouw (200 woningen).

13. Uitgangspunten zeevering en boulevard

- 13.1. Mogelijkheden onderzoeken voor het realiseren en doortrekken van fietsverbindingen en wandelroutes die de boulevard met de beide Natura 2000-gebieden verbinden.
- 13.2. Opstellen van een samenhangend plan voor de wijze waarop de sportvoorzieningen op het Noordelijk Havenhoofd worden gerealiseerd, de ambities, de samenhang, en dergelijke.
- 13.3. Plaatsen van douches op het strand om het verblijf aantrekkelijker te maken.

De motie en het amendement maken onderwerp van de verdere beraadslaging uit

Tymen Colijn (SP). Voorzitter. Wij nemen vandaag een belangrijke beslissing over de toekomst van Scheveningen. De grootschalige transformatie van Scheveningen die voorligt, is wat de SP betreft veel te hoog gegrepen. Ambities zijn mooi, maar richt die dan op de leefbaarheid en op het mooie karakter van dit gebied. De wethouder sprak van een gevoel van: toen was geluk nog heel gewoon. Voor ons wordt het: toen was geluk gewoon weg. Het idee dat Scheveningen kan en moet concurreren met goedkope vakantieplaatsen elders is heilloos.

Wij zijn voor het realistisch opwaarderen van het eerdere Masterplan Scheveningen Kust. Dit plan zou gelden tot het jaar 2011 en is in goed overleg en met breed draagvlak tot stand gekomen. Dat wordt nu zomaar

van tafel geveegd. Kennelijk waren de plannen hierin van onvoldoende omvang om het uitgangspunt te dienen. De SP vindt dit verkwisting van energie en geld.

Bij de boulevard en de kustversterking spreek ik er mijn verbazing over uit dat een architect bepaalt wat de rijrichting van het verkeer moet worden. De gevolgen hiervan voor het achterland zijn immers nog niet in kaart gebracht. Kustversterking? Ja. Het opleuken van de boulevard voor miljoenen? Nee. Ik vraag mij af in hoeverre de onderzoeken van de commissie-Veerman en het Innovatieplatform nog invloed hebben op de plannen voor kustversterking en boulevard.

Over de verkeerssituatie nu en in de toekomst maken wij ons grote zorgen. Op de eerste de beste zonnige dag staat er richting Scheveningen een forse file. Ik heb bij herhaling aangegeven dat dit in het kader van de leefbaarheid op Scheveningen voor de SP een belangrijk punt is. Een goed verkeersplan is een van de pijlers van de plannen voor verdere ontwikkeling. Een door ons voorbereid amendement bleek gelijk van inhoud en strekking als een amendement van D66. In goed overleg hebben wij daarop het amendement van D66 ondertekend. Strekking daarvan is dat een integraal verkeersplan aan de raad ter besluitvorming moet worden voorgelegd alvorens over verdere plannen besloten wordt. Ik doel dan op openbaar vervoer, transferia, fietspaden, dynamisch verkeersmanagement en alle andere zaken die met verkeer en vervoer te maken hebben.

De financiële onderbouwing is nog geheel afwezig. Er is toch geen mens die boodschappen doet met een lege portemonnee? Dit college doet dat wel. Het SP kan zich niet voorstellen dat er keuzes worden gemaakt zonder dat de kosten bekend zijn. Waarom wordt de raad in het ongewisse gelaten? Zijn de grootschalige plannen financieel wel haalbaar? Wat zijn de financiële risico's? De SP-fractie wil niet voorsorteren op een artikel 12-status. Om daarin inzicht te krijgen, dien ik een motie in. Er liggen nog meer masterplannen in de la, voor Binckhorst en Kijkduin. Waar liggen de prioriteiten bij de verdeling van de gelden? Zal er geen verdringing plaatsvinden?

In de commissievergadering zijn al veel argumenten gewisseld over de vele andere onderdelen van de nota's. Wat ons betreft kan een groot aantal van de honderd uitgangspunten worden geschrapt. Wij zijn tegen forse verstedelijking en hoogbouw in Scheveningen. Wij zijn kritisch over bouwen buitendijks en over bouwen aan de randen van natuurgebieden zoals het Zwarte Pad. Er moet een balans zijn tussen bad, dorp, haven, economie en leefbaarheid.

Ik dien een motie in om karakter en leefbaarheid van het havengebied te beschermen en te behouden. Er moet onderzoek komen naar behoud en/of hergebruik van beeldbepalende gebouwen en het culturele erfgoed.

De fietsstallingen moeten door geheel Scheveningen worden gerealiseerd en niet alleen bij attracties. Sportfaciliteiten moeten voorzien zijn van aangepaste voorzieningen zodat ook gehandicapten kunnen deelnemen. In het havengebied moet ruimte zijn en blijven voor culturele broedplaatsen en atelierwoningen. Het antwoord op de technische vragen naar de effecten van hoogbouw op de scheepvaart staat niet in de nota. Vandaar een amendement. In het havengebied moet bovendien een praktijkschool gerealiseerd worden. Ook daarom dienen wij een amendement in.

Het samenspraaktraject is een farce, getuige het massale verzet van de Scheveningers. Behalve projectontwikkelaars, college en collegepartijen heb ik bij dit dossier geen voorstanders van deze grootschalige plannen gezien. GroenLinks heeft zich ongeloofwaardig gemaakt door 180 graden te draaien in haar standpunt over de hoogbouw. De toelichting van de VVD over Torremolinos geeft weinig hoop voor de toekomst van Kijkduin. Als het maar rank en slank is, mag er immers hoog gebouwd worden. De PvdA heeft zich volledig achter de wethouder geschaard. Een winderige fietstocht kon daar niets aan veranderen. Met het amendement op de structuurvisie wordt creatief omgegaan. In de toekomst zal blijken waaruit het wisselgeld van het college bestaat en wat de kiezers ervan vinden.

De SP wil van de wethouder bouwen horen dat in het vervolgtraject de bewoners en hun organisaties een veel belangrijkere plaats krijgen bij de communicatie over en de uitvoering van de plannen. Het is per slot van rekening hun woonomgeving en leefbaarheid die wordt aangetast. Als deze toezegging er niet komt, ga ik ervan uit dat het college daartoe niet in staat is. De SP overweegt dan een motie van onvermogen in te dienen.

De **voorzitter**. Door de heer Colijn worden de volgende moties (rv 17/18.2008/4 en rv 17/18.2008/5) ingediend en de volgende amendementen (rv 17.2008/F, rv 17.2008/G, rv 17.2008/H, rv 17.2008/I en rv 18.2008/G) voorgesteld:

Motie rv 17/18.2008/4

De raad van de gemeente Den Haag, in vergadering bijeen op 14 februari 2008 ter bespreking van:

- Voorstel van het college inzake nota van uitgangspunten Masterplan Scheveningen Kust (rv 17; RIS 151112).
- Voorstel van het college inzake nota van uitgangspunten planontwikkeling Scheveningen-Haven (rv 18, Ris 115113).

Overwegende dat:

- het van belang is dat er niet alleen nieuwbouw in en rondom het havengebied komt.
- een aantal beeldbepalende gebouwen zoals visafslagen van Schamhart en D.C. van der Zwart, Havenkantoor, het verdienen om te worden behouden.

Van mening dat:

- door deze in te passen er een gedeelte van het oude karakter van Scheveningen behouden blijft.
- dit ook de uitdrukkelijke wens is van het Haags Monumentenplatform.
- ook kan overwogen worden om delen van historische gebouwen te hergebruiken door deze in te passen bij nieuwbouw of als element in de openbare ruimte.

Verzoekt het college:

- tot het in kaart brengen van cultuur historische en beeldbepalende gebouwen in en rondom het havengebied.
- de mogelijkheden te onderzoeken welke behouden kunnen worden.
- hierbij de mogelijkheid van verplaatsen niet uit te sluiten.
- voor de behandeling van het Masterplan Scheveningen hiervan verslag te doen aan de raad.

Motie rv 17/18.2008.5

De raad van de gemeente Den Haag, in vergadering bijeen op 14 februari 2008 ter bespreking van:

- a. Voorstel van het college inzake nota van uitgangspunten Masterplan Scheveningen Kust (rv 17; RIS 151112).
- b. Voorstel van het college inzake nota van uitgangspunten planontwikkeling Scheveningen-Haven (rv. 18, Ris 115113),

Overwegende dat:

haalbaarheid van het uitvoeren van beleid en plannen, sterk afhankelijk is van de financiële onderbouwing.

Van mening dat:

deze financiële onderbouwing voor planvorming aanwezig moet zijn

Verzoekt het college:

- voor de begrotingsbehandeling 2009 een financiële onderbouwing met betrekking tot het Masterplan Scheveningen op te stellen.
- hieraan een risicoparaagraaf te koppelen.

Amendement rv 17.2008/F.

De raad van de gemeente Den Haag, in vergadering bijeen op 14 februari 2008 ter bespreking van:

- a. Voorstel van het college inzake nota van uitgangspunten Masterplan Scheveningen Kust (rv 17; RIS 151112).

besluit in te voegen na 9.2;

9. Uitgangspunten Haven

9.3: Mogelijkheden te onderzoeken tot het inpassen van culturele broedplaatsen en atelierwoningen binnen het gewenste programma.

De overige uitgangspunten te hernoemen.

Toelichting

De dynamiek van een havengebied kan mede gevormd worden door uitingen van kunstzinnigheid en culturele activiteiten. Ten behoeve van de differentiatie van wonen en leefbaarheid zijn kleinschalige podiums (theater) en ateliers hierbij van belang.

Amendement rv 17.2008/G

De raad van de gemeente Den Haag, in vergadering bijeen op 14 februari 2008 ter bespreking van:

a. Voorstel van het college inzake nota van uitgangspunten Masterplan Scheveningen Kust (rv 17; RIS 151112).

besluit;

2.   Uitgangspunten verkeer, vervoer en parkeren

2.10: de tekst: -bij de toeristische attracties.- te schrappen.

De nieuwe tekst luid dan:

Aanbieden van voldoende (bewaakte) stallingplaatsen voor de fiets.

Toelichting

Fietsenstallingen moeten door geheel Scheveningen gerealiseerd kunnen worden en niet alleen bij toeristische attracties.

Amendement 17.2008/H

De raad van de gemeente Den Haag, in vergadering bijeen op 14 februari 2008 ter bespreking van:

a. Voorstel van het college inzake nota van uitgangspunten Masterplan Scheveningen Kust (rv 17; RIS 151112).

besluit toe te voegen;

13.   Uitgangspunten zeewering en boulevard

13.4: na en dergelijke: de tekst: - waarbij standaard rekening wordt gehouden met de toegankelijkheid en gebruiksmogelijkheden voor invaliden.-

De nieuwe tekst luid dan:

Opstellen van een samenhangend plan over de wijze waarop de sportvoorzieningen op het Noordelijk Havenhoofd worden gerealiseerd, de ambities, de samenhang, en dergelijke, waarbij standaard rekening wordt gehouden met de toegankelijkheid en gebruiksmogelijkheden voor invaliden.-

Toelichting

Het is van belang dat een ieder kan deelnemen aan sportactiviteiten. Voor invaliden en/of rolstoelgebruikers is de toegankelijkheid en gebruik van sportvoorzieningen soms erg lastig.

Te denken valt dan aan, aangepaste toiletten, douche en kleedruimten, brede deuren en de aanwezigheid van liften enz. enz. Dit kan voorkomen worden door bij nieuwbouw al in een vroeg stadium hier rekening mee te houden.

Amendement rv 17.2008/I

De raad van de gemeente Den Haag, in vergadering bijeen op 14 februari 2008 ter bespreking van:

a. Voorstel van het college inzake nota van uitgangspunten Masterplan Scheveningen Kust (rv 17; RIS 151112).

besluit in te voegen na 9.2;

9.   Uitgangspunten Haven

9.3: Mogelijkheden te onderzoeken tot het realiseren van een praktijkschool.

De overige uitgangspunten te hernoemen.

Toelichting

Door een onderwijsinstelling in het havengebied in te passen kunnen opleidingen en stageplaatsen, werkervaringsplaatsen gecombineerd worden.

Een en ander levert een bijdrage aan de werkgelegenheid en dynamiek van de haven.

Amendement rv 18.2008/G

De raad van de gemeente Den Haag, in vergadering bijeen op 14 februari 2008 ter bespreking van:

b. Voorstel van het college inzake nota van uitgangspunten planontwikkeling Scheveningen-Haven (rv 18, Ris 115113),

besluit in te voegen na II. b;

c. Te onderzoeken wat de effecten van hoogbouw bij de havenmond zijn op de scheepvaart.
(zowel professioneel als recreatievaart).

De overige uitgangspunten te herletteren.

Toelichting:

De hoogbouw kan als lichtbaken een versturende factor zijn voor de navigatie van schepen.

Verder is het belangrijk dat zichtlijnen bij manoeuvreren in de havenmond vrij zijn en dat valwinden niet nadelig werken op het binnenvaren in de haven

Deze moties en amendementen maken onderwerp van de verdere beraadslaging uit.

Michel Santbergen (CDA). Voorzitter. Anthony Adama Zijlstra was de legendarische secretaris van de EMS, de Exploitatie Maatschappij Scheveningen. Ik citeer zijn memoires uit 1974: Was een verwoester als Zwolsman nodig om de zaak op te ruimen, opdat anderen de gelegenheid krijgen de badplaats als een schone feniks te doen herrijzen? Als dit zo is, rust er een loodzware last op de schouders van de politiek en bouwers. Zij hebben de creatieve verantwoordelijkheid om uit de puinhopen iets tot stand te brengen waarmee de residentie als stad aan zee even goed voor de dag kan komen als rond 1900.

Het CDA wil graag constructief meewerken en meedenken. Wij mochten meepraten. Tot op heden hebben wij echter niet de indruk gekregen dat onze opvattingen er werkelijk toe doen. Dat vinden wij jammer. Wij troosten ons met de wetenschap dat wij buitengewoon veel adhesiebetuigingen hebben gekregen van bedrijven en bewonersorganisaties. Wij constateren gelijktijdig een massaal verzet tegen de nota van uitgangspunten in het gehele stadsdeel Scheveningen. Meedoen? Mensen willen meedoen. Zij willen gehoord worden. Zij willen dat er iets wordt gedaan met hun opmerkingen en initiatieven. Ook wij moeten constateren dat dit niet het geval is.

Bijna een jaar geleden was het de Dag van de Architectuur. Toen hebben de raadsleden een dvd over Scheveningen gekregen met de titel Tijdelijk Verblijf: Tragische vergissing of hernieuwd icoon? Daarop is het zonet gegeven citaat te horen. Ik heb gisteren nog eens met veel genoegen naar die dvd gekeken. Het is buitengewoon merkwaardig dat de stadsstedenbouwer zegt: het is een zootje, chaotisch en rommelig. Er is geen structuur. Het is zoeken naar de zee. Het Kurhaus is verstopt. De helft van de Palacepromenade zou hij direct willen slopen. Ik dien dan ook een motie in voor onderzoek naar de mogelijkheden en kosten om het Kurhausplein af te breken.

Wij hebben onderzoek gedaan naar mogelijke financiering. Er is een Europees fonds dat daarvoor ruimschoots middelen heeft. Er is ook vanuit het ministerie van EZ door de voorzitter van de Zuidvleugel aangegeven dat het project Pieken in de delta mogelijkheden biedt. Er zijn in die regio veel te weinig projecten.

De heer **De Liefde** (VVD). Ik heb uit de kranten en in de tweede termijn mogen vernemen dat de CDA-fractie van plan is om heel wat te slopen rondom het Kurhausplein. Ik heb echter geen beeld gekregen van wat ervoor terug moet komen, behalve misschien een groot en tochtig plein. Hoe gaat hij de honderden bewoners en alle ondernemers daar goed verzorgen?

Michel Santbergen (CDA). Uiteraard moet de bewoners en de ondernemers een goed alternatief geboden worden. Daarvoor is onderzoek nodig. De heer De Liefde spreekt van een tochtig plein. Het Kurhausplein is verstopt. Het Palacplein is al een winderig hok. De stadsstedenbouwer oordeelt daar uitermate negatief over. De

wind komt uit zuidwest. De bouwers hebben daar in het verleden altijd rekening mee gehouden. Men voelt immers altijd wind aan de kust. Het is eenvoudigweg een kwestie van inrichting van het plein.

De heer **De Liefde** (VVD). Gaat u alleen de boel slopen en het plein inrichten of wordt er ook nog wat teruggebouwd?

Michel Santbergen (CDA). Wat mij betreft slopen wij het Kurhausplein. Onderzoek moet uitwijzen welke mogelijkheden er zijn. Er leiden immers niet alleen vele wegen naar Rome, maar ook naar het Kurhausplein!

De heer **De Liefde** (VVD). Ik begrijp dat het CDA niet kan instemmen met een oplossing waarbij er alleen wordt gesloopt en niet wordt gebouwd.

Michel Santbergen (CDA). U loopt vooruit op de resultaten van het onderzoek.

De heer **De Liefde** (VVD). U gaf zo-even aan alleen te willen slopen en niet te willen bouwen.

Michel Santbergen (CDA). Ik begrijp dat u het Kurhausplein fantastisch vindt.

De heer **De Liefde** (VVD). Nee, ik ...

Michel Santbergen (CDA). Wilt u mij even laten uitpraten? U stelt mij toch een vraag? Ik probeer daarop te reageren. Het Kurhausplein is gewoonweg lelijk. Daar moet eindelijk wat aan gebeuren. Wij willen graag een serieus onderzoek starten. Dat is natuurlijk aan het college. Wij willen het plein slopen. Dat vergt onderzoek. Als het anders moet, horen wij het wel. Nu is het echter niet zoals het zou moeten. Het is positief dat het college Scheveningen op de schop neemt. Daarbij moet dit punt meegenomen worden.

De heer **De Liefde** (VVD). U noemt een aantal mogelijke financieringsbronnen. Ik neem aan dat u graag van het college hoort wat het daarvan vindt. Hoeveel geld heeft de heer Santbergen ervoor over als blijkt dat het financieel niet uit komt?

Michel Santbergen (CDA). Laten wij eerst het onderzoek afwachten. Ik begrijp echter wederom dat de heer De Liefde het Kurhausplein zo wil laten. Hij maakt liever problemen dan dat hij ze oplost. Ik zou tegen hem willen zeggen: zoek een andere baan!

De heer **De Liefde** (VVD). Ik probeer zorgvuldig om te gaan met de woningen en bedrijfsgebouwen die er nu staan. De heer Santbergen zegt in twee kranten slechts daar te willen slopen en een plein aan te willen leggen. Hij wekt daarbij de suggestie dat het niet meer is dan dat. Nu krabbelt hij terug en zegt hij onderzoek af te willen wachten. De heer Santbergen zegt populaire dingen zonder serieus onderzoek en zonder serieus na te denken.

Michel Santbergen (CDA). U leest blijkbaar liever de kranten dan dat u naar mij luistert. Ik heb achter dit kathedraal gezegd dat de huidige bewoners en ondernemers op een fatsoenlijke manier uitgeplaatst moeten worden. Daarnaast moet onderzoek worden gedaan.

De heer **De Liefde** (VVD). Wat als mensen daar niet weg willen?

De **voorzitter**. Mijnheer De Liefde, uw punt is duidelijk. Ik stel voor dat de heer Santbergen zijn betoog vervolgt.

De heer **De Liefde** (VVD). Dit is een nieuwe vraag. Ik wil weten wat het oordeel is van de CDA-fractie over mensen die niet weg willen.

Michel Santbergen (CDA). Ik begrijp dat de heer De Liefde het Kurhausplein intact wil laten als er ook maar één bewoner of ondernemer niet weg wil. De gemeente heeft al op meerdere plaatsen in de stad gesaneerd. Ook toen zeiden de raad en het college dat er iets moest gebeuren. Dat is allemaal netjes voor elkaar gekomen door te onderhandelen en mensen fatsoenlijk te behandelen.

Een zeer belangrijk punt in Scheveningen is het verkeer. Als het maar een klein beetje mooi weer is, is het er dikwijls erg druk. Verschillende sprekers hebben daar ook vandaag weer op gewezen. Aan de fuik moet zeker wat gebeuren. Op de boulevard moet tweerichtingsverkeer komen. Het achterland hoort er nadrukkelijk bij. Alles wat je bij de boulevard weglaat, zorgt immers voor extra druk op het achterland. Wij willen, met vele

anderen, een goed onderzoek naar doorstroming van het verkeer en de parkeermogelijkheden. Een motie daartoe van D66 steunen wij van harte.

Wij zijn er nog niet aan toe om 40 tot 60 woningen te bouwen op de keerlus bij het Zwarte Pad om een parkeergarage te financieren. Dat gaat ons veel te snel. Eerst moet er een onderzoek komen naar goede regulering van het verkeer. Wat is er overigens gebeurd met de afspraken in het verleden over parkeren op 's Gravenduyndijk en het parkeren op het Zwarte Pad? Van die afspraken doen verschillende versies de ronde. Als wij de oorspronkelijke afspraken en toezeggingen volgen, is een aparte parkeergarage niet nodig en dus ook niet het bouwen van huizen om die te financieren. Ik hoor graag van de wethouder een toezegging om dit te onderzoeken.

De heer **De Liefde** (VVD). Hoe schat de heer Santbergen het belang in van strandtenthouders op het Noorderstrand met het oog op bereikbaarheid en parkeervoorzieningen?

Michel Santbergen (CDA). Een ondernemer wil omzet draaien. Die moet mensen en voorraden over de vloer kunnen krijgen.

De heer **De Liefde** (VVD). Volgens mij hebben strandtenthouders behoefte aan parkeervoorzieningen in de buurt van hun locaties. Als het Zwarte Pad wordt opgerold, is dus een parkeervoorziening noodzakelijk. Bent u het daarmee eens?

Michel Santbergen (CDA). Wij hebben in Nederland de laatste stranden waar geen auto's op mogen. In Amerika is dat op veel plekken al te zien. Het is niet per se nodig dat mensen dichtbij het strand moeten komen met de auto. Dat wil niet zeggen dat wij geen parkeerplaatsen willen. De nota van uitgangspunten staat bol van de aankondigingen van onderzoek. Wij willen dat ook dit onderzocht wordt, in relatie tot de noodzaak van het bouwen van een parkeergarage inclusief de bouw van 40 tot 60 woningen ter financiering. Eerst moet worden uitgezocht wat de afspraken zijn en of die passen binnen het gewilde plaatje.

De haven is eigenlijk het belangrijkste onderwerp. De haven moet blijven. Die moet kunnen blijven functioneren. Dat betekent dat er kades moeten zijn. Bij bebouwing van kades levert dat een probleem op. De woningen op de kades komen bovendien erg dichtbij de bedrijven aan de overkant en bij de schepen die de haven in- en uitvaren. Zo moeten sommige schepen bij binnenkomst van de derde haven draaien. Die komen heel dichtbij de geplande woningbouw. De woningen liggen dan ongetwijfeld ruim binnen de stank- en overlastcirkels. De bewoners zullen daartegen terecht bezwaar aantekenen. Wie wil er elke keer 's nacht wakker worden van de herrie als je een hoop geld hebt betaald voor een woning aan zee? Zij hebben bovendien de Wet milieubeheer aan hun kant. De oplossing van de wethouder is de interim-wetgeving Stad en milieu. Die wetgeving staat toe dat de eisen worden verruimd. Dan moet wel compensatie aangeboden worden. Er is in Scheveningen echter een project, de RAC-kavel, boven de Gamma, waarvoor de afgesproken compensatie nog steeds niet is gerealiseerd. Die moet voor een deel in deze collegeperiode gerealiseerd worden. Die compensatie moet plaatsvinden gelijktijdig met de uitvoering van Stad en milieu.

Susan Cohen Jehoram (PvdA). In uw initiatiefvoorstel spreekt dictum IX van een duurzame sector voor mens, dier en milieu. Bent u geen groot voorstander van walstroom?

Michel Santbergen (CDA). De CDA-fractie is voor walstroom. Het college denkt ten onterechte dat echter maar even in te kunnen voeren. Wij hebben een rapport van Koppies en andere ter inzage gekregen op de griffie. Daarin staat dat de vriesschepen niet in het onderzoek meegenomen zijn. Die vormen echter het grootste probleem. Die zijn het vaakst in de haven en maken het meeste lawaai. Omdat die schepen niet meegenomen zijn in het onderzoek, heeft dat onderzoek geen zin gehad.

Bij toepassing van walstroom moet het gaan om schepen die regelmatig terugkeren. Het gaat in Scheveningen echter dikwijls om schepen die slechts een keer komen. Bovendien kan een aantal schepen alleen met buitengewoon dure voorzieningen geschikt worden gemaakt voor walstroom. Deze schepen nemen buitengewoon veel stroom af. Walstroom is dus maar op een beperkt aantal schepen te gebruiken.

Susan Cohen Jehoram (PvdA). U bent dus niet bereid om de eis van walstroom te stellen?

Michel Santbergen (CDA). Kunt u de vraag herhalen?

Susan Cohen Jehoram (PvdA). Rotterdam stelt walstroom verplicht in de haven. Het kan zelfs voor cruiseschepen. Dan kan het toch ook voor een trawler? Is het geen goed idee om dat in het onderzoek mee te nemen?

Michel Santbergen (CDA). Ik vind dat prima. Ik heb geen problemen met het uitgangspunt van walstroom. De discussie is dat heel veel schepen dan niet mee kunnen doen. Mevrouw Cohen Jehoram spreekt van cruiseschepen. Het geschikt maken van cruiseschepen voor walstroom kost bijna een half miljoen. Nieuwe cruiseschepen zijn al geschikt voor walstroom. In de visserij wordt de vis vaak geladen door charters. De keuze valt daarbij op charterboten die het dichtst bij het laadpunt liggen. Dat kan iedere keer een ander schip zijn. Het heeft alleen maar economische zin bij schepen die regelmatig de haven aandoen. Dat is dus te weinig om het probleem, de geluidsoverlast, aan te pakken.

De **voorzitter**. Wij hebben het onderwerp walstroom voldoende behandeld. De heer Santbergen vervolgt zijn betoog.

Michel Santbergen (CDA). De huidige bedrijven moeten hun milieuruimte blijven behouden. Dat betekent dat zij in ieder geval hun bedrijf kunnen exploiteren en niet om de zoveel tijd extra maatregelen moeten nemen om geluid of stank in te perken. Men moet zich realiseren dat veel schepen varen op oliegestookte ketels en dus stinken. Ook dat is een probleem als de wind verkeerd staat.

Het LEI heeft het nodige onderzoek gedaan in opdracht van de gemeente en de provincie. Daaruit blijkt dat de visserijsector op Scheveningen goede mogelijkheden heeft om in de toekomst uit te breiden. Wij onderschrijven dat. Met het zo-even besproken initiatiefvoorstel willen wij daarvoor middelen en mogelijkheden aandragen.

Het college stelt voor de derde haven te slopen ten behoeve van een parkeergarage. Dat is niet nodig en niet wenselijk. Ik heb contact gehad met sleepbedrijf De Ruiter op Scheveningen. Die geeft aan dat niet alleen lengte van het schip, maar ook de tros lengte en de lengte van de sleepboten belangrijk is. De tros lengte is 20 meter. De lengte van de sleepboten is ook 20 meter. Er is dus 80 meter extra nodig, bovenop de lengte van het schip, om te kunnen draaien. Hoe zit het met de ligplaats van Rijkswaterstaat? Laten wij die zomaar lopen? Hoe zit het met de Oranjerederij die nog een geschikte plek zoekt? Wat is gedaan om die binnen te halen? De visserijsector zoekt naar uitbreiding. Al met al is dat voldoende reden om de derde haven te behouden. Het idee om die te gebruiken als parkeergarage is een mogelijkheid. Het is echter beter om te kiezen voor een garage op maaiveldniveau, maar dan met één dek. Dat betekent ongeveer evenveel parkeerplaatsen als bij een garage in de derde haven. Het probleem van de hoogte van de woningen is zo ook op een relatief goedkope manier verbeterd. Hoe hoger die woningen, des te veiliger.

De woningen zijn buitendijks geprojecteerd. Dat betekent bouwen op eigen risico. Wie draagt dat risico? De bouwers, de gemeente of de ontwikkelaar? De raad moet dat risico niet willen dragen. Wij kiezen niet voor buitendijks bouwen. Er zijn alternatieven. Nu de zaak toch op de schop gaat, kan de zeekering verlegd worden. Die loopt dan niet meer via de Westduinweg. Buitendijks bouwen moet, als het niet anders kan, op een niveau gebeuren ruim boven het zeeveringniveau.

Volgens de plannen is de dichtheid van bebouwing 80 woningen per hectare. Dat is te veel. Wij willen van de leefbaarheid in dit gebied gaan voor een dichtheid van minder dan 60 woningen per hectare. De leefbaarheid is leidraad voor het gehele plan. Dat betekent speelruimte voor sportfaciliteiten. Ook moet de bouw aansluiten op de omgeving. De woningen in het havenkwartier zijn op hoogte en daken ontworpen om de zuidwestenwind op een bepaalde manier te geleiden. Het doel is de hinder voor de bewoners te verminderen. Die wind zal men echter altijd blijven voelen. Het bouwen van torens zorgt echter voor problemen, voor de torens en voor de directe omgeving. De stadsstedenbouwkundige noemde Scheveningen een zootje, gezien vanaf de Da Vincitoren. Het zou jammer zijn als hij het craquelédorp straks hetzelfde moet noemen.

De wind is een belangrijke overweging. Vandaar dat niet bij voorbaat besloten moet worden om de torens op deze gevoelige plek neer te zetten. In het verleden heeft men daarmee wel rekening gehouden. Er moet gebouwd worden op een wijze en op een plaats die daarvoor meer geëigend is. Dat betekent wel dat er wat minder woningen gebouwd kunnen worden. Dat is niet erg. Het doel is de leefbaarheid te behouden en op termijn bedrijvigheid en toerisme op Scheveningen een goede plaats te geven.

Een cruiseterminal in de vierde haven zou mooi zijn. Ik heb van de initiatiefnemers begrepen dat de visserijsector ook van de haven gebruik kan maken. De sector heeft ook om deze mogelijkheden gevraagd. Die zoekt immers naar mogelijkheden voor uitbreiding voor nu en de langere termijn. De grote 'maar' bij deze terminal is de bouw van 600 tot 800 woningen in hetzelfde gebied. Er moeten niet nog eens zoveel woningen extra gebouwd worden in het buitendijkse gebied ter financiering van de vierde haven. Doe dat op een andere plek. De initiatiefnemers hebben mij gezegd daar geen enkel probleem mee te hebben. Onder die conditie kunnen wij daarmee leven.

Joris Wijsmuller (HSP). Ik begrijp dat de CDA-fractie natuur en milieu onvoorwaardelijk opoffert aan de vierde haven.

Michel Santbergen (CDA). Nee.

Joris Wijsmuller (HSP). Welke voorwaarden stelt de CDA-fractie aan de kwaliteit van het Zuiderstrand en de kwaliteit van natuur en duinen bij ontwikkeling van de vierde haven?

Michel Santbergen (CDA). Er mag niet aan het noordelijke of zuidelijke deel van de duinen worden geknabbeld. Die moeten intact blijven. Daaraan is al te vaak geknabbeld. Ik heb in mijn betoog al gevraagd te bekijken welke afspraken eerder zijn gemaakt over de begrenzingen van de duinen. Zo wordt duidelijk wat wij wel of niet kunnen. Volgens mij kan er niets meer van de duinen af. Ik heb ook niet de indruk dat aanleg van de vierde haven de duinen aantast. Dat is volgens mij niet aan de orde. De vragen hoe groot de vierde haven wordt en hoe ver die in zee komt te liggen, moeten nog beantwoord worden. Dat bepaalt in welke mate de duinen worden aangetast. Wat ons betreft kan er niets meer af.

Joris Wijsmuller (HSP). En het Zuiderstrand?

Michel Santbergen (CDA). Dat is er dan niet meer voor een deel.

Joris Wijsmuller (HSP). U bent bereid, dat offer te doen?

Michel Santbergen (CDA). Het gaat om een deel van het strand. Het gaat erom hoe groot de haven wordt en hoe ver die in zee komt te liggen. Het kan niet zijn dat het strand in zijn geheel, tot Kijkduin, opgeofferd wordt. Dat moet het onderzoek uitwijzen. Wij zijn echter niet tegen een vierde haven. Scheveningen heeft daar al heel lang om gevraagd. Er zijn ook veel kosten mee gemoeid. In combinatie met een cruiseterminal moet de mogelijkheid zeker overwogen worden, zonder de duinen aan te tasten. Dat betekent wel dat er een stukje van het Zuiderstrand af gaat. Als dat op een slimme manier gebeurt, komt er een stukje strand bij dat echt op het zuiden ligt.

De **voorzitter**. Door de heer Santbergen, daartoe gesteund door mevrouw De Jong, de heer Pijl, mevrouw Van der Zwan-Hoekman en mevrouw Cohen Jehoram, wordt de volgende motie (rv 17.2008/2) ingediend:

Motie rv 17.2008/2

De raad van de gemeente Den Haag in vergadering bijeen op 14 februari 2008 ter bespreking van het voorstel (rv 17) van het College inzake de Nota van Uitgangspunten Planontwikkeling Scheveningen-Kust.

Constaterende dat

- Het Kurhaus één van de belangrijkste en bekendste iconen van Scheveningen als badplaats is.
- De bebouwing aan het Kurhausplein een negatieve invloed op het plein heeft.
- Het Kurhausplein zelfs uitgeroepen is tot het lelijkste plein van Nederland.
- Er nationaal en Europees programma's bestaan (Pieken in de Delta, Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling) waar financieringsmogelijkheden zijn voor toeristische (kust-)projecten.

Van mening dat

- Het Kurhausplein de potentie heeft om uit te groeien tot het mooiste plein aan zee.
- Hiervoor sloop van de bebouwing op het Kurhausplein nodig is.
- In de ontwikkeling van plannen die de komende decennia het beeld van Scheveningen zullen bepalen een onderzoek naar de mogelijkheden en haalbaarheid van de sloop van de bebouwing op het Kurhausplein wenselijk is.
- Om eventueel landelijke en Europese fondsen binnen te kunnen halen een haalbaarheidsonderzoek nodig is.

Roept het college op

De mogelijkheden en haalbaarheid van sloop van de bebouwing aan het Kurhausplein te onderzoeken.

Deze motie maakt onderwerp van de verdere beraadslaging uit.

De **voorzitter**. Door de heer Santbergen, daartoe gesteund door mevrouw De Jong, de heer Pijl en mevrouw Van der Zwan-Hoekman, wordt de volgende motie (rv 18.2008/2) ingediend:

Motie rv 18.2008/2

De raad van de gemeente Den Haag in vergadering bijeen op 14 februari 2008 ter bespreking van het voorstel (rv 18) van het College inzake de Nota van Uitgangspunten Planontwikkeling Scheveningen-Havens.

Constateerend dat

- Toepassing van walstroom nodig is voor het mogelijk maken van woningbouw (zie paragraaf 7 NvU Scheveningen-Havens).
- De kosten voor het aanpassen van relatief kleine schepen per schip 100.000 tot 150.000 euro bedragen (zie beantwoording schriftelijke vragen M.D. de Jong en J.Brink).
- Het aanpassen van de schepen niet is af te dwingen (zie technische vragen SP inzake actieplan luchtkwaliteit).
- In het onderzoek naar haalbaarheid van walstroom (Koppies e.a.) juist de vriesschepen, die veel elektrisch vermogen nodig hebben, niet zijn meegenomen in het onderzoek.

Van mening dat

- Er veel onzekerheden zijn voor het toepassen van walstroom om woningbouw mogelijk te maken.
- In het geval walstroom onhaalbaar is de negatieve gevolgen (minder beperking geluidsbelasting en luchtverontreiniging) hiervan niet afgewenteld mogen worden op het milieu en de milieuruimte voor de bedrijven in de haven.

Roept het college op

Negatieve gevolgen van onhaalbaarheid van walstroom niet af te wentelen op milieu en milieuruimte voor bedrijven in de haven.

Deze motie maakt onderwerp van de verdere beraadslaging uit.

De **voorzitter**. Door de heer Santbergen, daartoe gesteund door de heer Pijl en mevrouw Van der Zwan-Hoekman, wordt het volgende amendement (rv 17.2008/B) voorgesteld:

Amendement rv 17.2008/B

De raad van de gemeente Den Haag in vergadering bijeen ter bespreking van raadsvoorstel 17 besluit dictum II van het 'Voorstel van het college inzake de Nota van Uitgangspunten Planontwikkeling Scheveningen Kust, als volgt te wijzigen:

De volgende punten uit dictum II te verwijderen

- 4.1
- 4.2
- 9.1
- 9.2
- 10.3
- 12.17

Motivering en toelichting:

Een groot deel van dit amendement is gebaseerd op amenderingen op RV 18 inzake Scheveningen-Havens. De bebouwing van de keerlus bij het Zwarte pad is een bedreiging van de duingebieden in de omgeving en zal een aantrekkende werking hebben op dit gebied.

Dit amendement maakt onderwerp van de verdere beraadslaging uit.

De **voorzitter**. Door de heer Santbergen, daartoe gesteund door mevrouw De Jong, de heer Pijl en mevrouw Van der Zwan-Hoekman, worden de volgende amendementen (rv 18.2008/A en rv 18.2008/B) voorgesteld:

Amendement rv 18.2008/A

De raad van de gemeente Den Haag in vergadering bijeen ter bespreking van raadsvoorstel 18 besluit dictum II van het 'Voorstel van het college inzake de Nota van Uitgangspunten Planontwikkeling Scheveningen-Havens, als volgt te wijzigen:

Toevoegen na dictum II m.

II n. de geluid- en stankcirkels van de huidige bedrijven in kaart brengen. De huidige milieuruimte voor de bedrijven blijft minstens gelijk. In het geval van toepassing van de Wet stad en milieubenadering worden compensaties eerder of gelijktijdig uitgevoerd met de afwijking. Compensatie mag niet ten koste gaan van de milieuruimte voor de bedrijven.

Motivering en toelichting:

Activiteiten van de bedrijven in de haven hebben een aantal milieu-effecten. Om te kunnen functioneren hebben deze bedrijven milieuruimte nodig. Wanneer het Norfolkterrein een woonfunctie krijgt, kan het gebeuren dat deze woonfunctie binnen de geluid- en stankcirkels van de bedrijven komt te liggen. Omdat de Wet Milieubeheer uitgaat van de bescherming van omwonenden, zal in dat geval de milieuruimte en dus de exploitatieruimte van de bedrijven worden beperkt. Daarom is het nodig te weten hoe de geluid- en stankcirkels van de bedrijven liggen en als uitgangspunt het behoud van milieuruimte voor bedrijven te nemen.

Om af te kunnen wijken van wettelijke normen voor bodem, geluid, stank, lucht en ammoniak kunnen gemeenten sinds februari 2006 gebruik maken van de wet Stad- en milieubenadering. Voorwaarde om af te kunnen wijken is dat nadelige gevolgen voor milieu worden beperkt en/of gecompenseerd. Bij eerdere woningbouw in de Scheveningse haven is de Stad- en milieubenadering als experiment toegepast. Hierbij zijn activiteiten van sportvisreders verplaatst. De vereiste compensatie moet vooraf of tegelijkertijd worden uitgevoerd, anders krijgen de bedrijven alsnog te maken met milieuregels en kan de milieuruimte worden ingeperkt.

Amendement rv 18.2008/B

De raad van de gemeente Den Haag in vergadering bijeen ter bespreking van raadsvoorstel 18 besluit dictum II van het 'Voorstel van het college inzake de Nota van Uitgangspunten Planontwikkeling Scheveningen-Havens, als volgt te wijzigen:

Dictum IIb te schrappen

Motivering en toelichting:

De havenmond is om verschillende redenen niet geschikt als locatie voor woontorens. Het zicht op zee wordt hierdoor weggenomen. Er ontstaat windhinder voor schepen en wandelaars rondom de torens. Ook zijn de woontorens slecht voor het zicht bij het binnenvaren van de haven. Momenteel wordt in het donker op een lichtlijn binnengevaren. De reguliere navigatielichten hiervoor staan op het Norfolkterrein. Door de woontorens en het licht dat deze torens in het donker zullen uitstralen wordt het op koers houden van de schepen bij slecht weer zeer bemoeilijkt.

Deze amendementen maken onderwerp van de verdere beraadslaging uit.

De **voorzitter**. Door de heer Santbergen, daartoe gesteund door de heer Pijl en mevrouw Van der Zwan-Hoekman, worden de volgende amendementen (rv 18.2008/C en rv 18.2008/D) voorgesteld:

Amendement rv 18.2008/C

De raad van de gemeente Den Haag in vergadering bijeen ter bespreking van raadsvoorstel 18 besluit dictum I van het 'Voorstel van het college inzake de Nota van Uitgangspunten Planontwikkeling Scheveningen-Havens, als volgt te wijzigen:

Toevoegen na dictum I

f. De onder 1a/c/d/e benoemde hoofdlijnen mogen het maritieme gebruik en (toekomstige) exploitatie van de haven niet beperken.

Motivering en toelichting:

De haven moet een actieve haven blijven. Zonder maritieme activiteiten wordt het een doods theater. Het inbrengen van meerdere functies in het havengebied kan het maritieme gebruik nu en/of in de toekomst in de weg staan. Omdat de haven primair bedoeld is voor maritieme activiteiten en maritieme activiteit essentieel is voor het karakter en de aantrekkelijkheid van het gebied mogen andere functies het maritieme gebruik en (toekomstige) exploitatie niet in de weg staan.

Amendement rv 18.2008/D

De raad van de gemeente Den Haag in vergadering bijeen ter bespreking van raadsvoorstel 18 besluit dictum I van het 'Voorstel van het college inzake de Nota van Uitgangspunten Planontwikkeling Scheveningen-Havens, als volgt te wijzigen:

Dictum I b te vervangen door

- I b. Norfolkterrein: stedelijk woonmilieu met inachtneming van de milieuruimte van bedrijven en maritieme toeristische functies.

Motivering en toelichting:

Bij de ontwikkeling van het Norfolkterrein staan twee zaken voorop: het maritieme bedrijfsleven moet blijvend exploitatiemogelijkheden hebben en de leefbaarheid voor toekomstige bewoners moet gegarandeerd zijn. In de voorliggende plannen wordt het Norfolkterrein op centrum-stedelijk niveau volgebouwd. Dit is een bedreiging voor de milieuruimte van bedrijven. Ook past een centrum-stedelijk woonmilieu (83 woningen per hectare) niet in het gewenste woonklimaat dat in het amendement bij de structuurvisie is vastgesteld.

Deze amendementen maken onderwerp van de verdere beraadslaging uit.

De **voorzitter**. Door de heer Santbergen, daartoe gesteund door de heer Pijl, worden de volgende amendementen (rv 18.2008/E en rv 18.2008/F) voorgesteld:

Amendement rv 18.2008/E

De raad van de gemeente Den Haag in vergadering bijeen ter bespreking van raadsvoorstel 18 besluit dictum II van het 'Voorstel van het college inzake de Nota van Uitgangspunten Planontwikkeling Scheveningen-Havens, als volgt te wijzigen:

Dictum IIa te vervangen door de volgende tekst

- Het woningaantal in Scheveningen te maximeren op een netto-dichtheid van 60 woningen per hectare. De locatie van de woningen mag de milieuruimte van het bedrijfsleven niet schaden.

Motivering en toelichting:

Uit de beantwoording van de technische vragen blijkt dat de plannen voor Scheveningen Haven een netto-dichtheid kennen van 83 woningen per hectare. In de woonvisie 2020 worden verschillende woonmilieus omschreven met de daarbij behorende netto-dichtheden. Vanaf 80 woningen per hectare is er sprake van een centrum-stedelijk woonmilieu. De voorgestelde dichtheid van de bebouwing op het Norfolkterrein is in tegenspraak met het amendement bij de structuurvisie waarin is besloten dat voor Scheveningen geen grootstedelijke ontwikkeling mag plaatsvinden. Ook wordt deze dichtheid onwenselijk geacht voor de leefbaarheid van de buurt. Voorgesteld wordt om de netto-dichtheid te begrenzen tot 60 woningen per hectare waardoor de buurt een stedelijk woonmilieu krijgt. Om de milieuruimte van bedrijven niet aan te tasten is het

belangrijk de woningen te bouwen buiten de geluid- en stankcirkels die de bedrijven hebben op basis van huidige bedrijfsvoering en milieuvergunning.

Amendement rv 18.2008/F.2

De raad van de gemeente Den Haag in vergadering bijeen ter bespreking van raadsvoorstel 18 besluit dictum II van het 'Voorstel van het college inzake de Nota van Uitgangspunten Planontwikkeling Scheveningen-Havens, als volgt te wijzigen:

Toevoegen na dictum II m.

- II o. De derde haven in stand te houden. Onderzoek te doen naar uitbreiding van de capaciteit van de derde haven ten behoeve van de maritieme sector.

Motivering en toelichting:

De derde haven heeft een aantal belangrijke functies waarvoor de haven in stand gehouden moet worden: in en uitvaren van grote schepen, visverwerkende industrie, uitbreidingscapaciteit voor maritieme bedrijven en behoefte aan ligplaatsen in de binnenhaven.

Grotere schepen (lengte 140/150 meter) hebben de derde haven nodig om te kunnen keren en vooruit de havenmond te verlaten. Hierbij moet ook worden gerekend met de sleepboten voor en achter de schepen (sleepboot 20 meter, tros lengte 20 meter). Voor dit draaien is minimaal de helft van de derde haven nodig, waarbij geen obstakels in het water mogen liggen.

De visverwerkende industrie op Scheveningen heeft onvoldoende capaciteit om alle aangevoerde vis te verwerken. Voor milieu (minder vervoersbewegingen) en economie (meer werkgelegenheid) is het beter de visverwerkende industrie in Scheveningen te huisvesten.

Door het college wordt aangegeven (paragraaf 5) dat er behoefte is aan ligplaatsen, ook wordt er gezocht naar ruimte voor dagvissers en de zeezeilschool. De derde haven biedt deze ruimte. Bij het wegvallen van de derde haven moeten functies (zoals zeezeilschool) worden verplaatst naar de 1^e en 2^e haven. De ruimte voor het maritieme bedrijfsleven en het maritieme toerisme wordt hierdoor beperkt.

Deze amendementen maken onderwerp van de verdere beraadslaging uit.

Marjolein de Jong (D66). Voorzitter. Ik zeg SPIONN dank voor de mooie roos en de strandtenthouders voor het lekkere gebak met s.o.s.-boodschap.

Vandaag wordt een belangrijke stap gezet voor de toekomst van Scheveningen. Dit deel van Den Haag heeft altijd de warme belangstelling gehad van velen, en zeker ook van D66. Wij zien een delicate balans tussen toerisme, visserij en wonen. Die zaken kunnen elkaar bijten. Tot nu toe heeft een en ander echter vreedzaam naast elkaar bestaan.

In 2001 begonnen wij onze campagne om de Norfolklijn te bewegen om eerder dan de geplande vertrekdatum van 2009 te verhuizen. Deze door ons aangezette discussie in de aanloop naar de verkiezingen van 2002 heeft ertoe geleid dat de lijn vroegtijdig naar Vlaardingen is vertrokken. Wij meenden toen al dat een cruiseterminal een mooie oplossing is voor de vrijgekomen kades. Dat is destijds in het verkiezingsprogramma opgenomen. Ook op dit punt zijn wij op onze wenken bediend.

Het is een compliment aan de wethouder waard dat er een plan ligt dat daadwerkelijk uitgevoerd lijkt te worden. De boulevard is een erfenis van zijn voorganger, met hier en daar wat bijstellingen op punten en komma's. Voor D66 is het van belang dat nogmaals naar de geplande busparkeerplaats wordt gekeken. Voor de huidige bewoners is het een enorme aanslag op hun woongenot als zij straks de gehele dag naar ronkende touringcars moeten kijken. Dit moet ergens anders kunnen, bijvoorbeeld op de huidige plekken aan de Gevers Deynootweg. Ons dringende verzoek is om er nog eens met een open blik naar te kijken.

D66 meent dat er voorafgaand aan de invulling van de plannen een onderzoek moet komen naar de verkeersimpact. Eerst een verkeerseffectenstudie dus voordat gekozen wordt welke wegen eenrichtingsverkeer worden of welke doorgaande wegen wel of geen parkeerplekken krijgen. Nu is het een beetje kip of ei-discussie. Wij dienen daartoe een amendement in dat mede ondertekend is door CDA, PPS, SP, ChristenUnie-SGP, LPF, de Islam Democraten en Solidair Nederland.

De plannen om RandstadRail door te trekken naar het Norfolkterrein juichen wij toe. Wel zien wij graag meer inspanning om de ov-verbinding operationeel te krijgen voordat de eerste woningen opgeleverd worden.

Dit moet bevorderen dat mensen de auto laten staan. Het is op die plek immers al enorm druk. Het wordt alleen nog maar drukker. Hierover dienen wij een amendement in, meeondertekend door GroenLinks, CDA, PPS, SP, Solidair Nederland, LPF, Islam Democraten en PvdA.

Wat D66 goed vindt, is de huidige parkeerplaatsen aan het Zwarte Pad teruggeven aan de natuur, met de beperking dat hulpdiensten en auto's om boten aan zee te brengen toegang moeten houden. Er moet wat ons betreft eerst een oplossing komen voor de verkeersinfarct op de Gevers Deynootweg, voordat een parkeergarage op de tramlus bij het Zwarte Pad aan de orde is. Wij moeten weten wat wij daarmee willen. De mogelijke bebouwing op het Zwarte Pad moet ingevuld worden met mooie woningen die in het beeld passen. In eerste termijn opperden wij rietgedekte daken.

De motie van het CDA over het Kurhausplein is mede door ons ondertekend. Wat ons betreft mag het op de schop. De wethouder heeft in de commissiebehandeling een onderzoek toegezegd naar mogelijke kosten en consequenties daarvan. Er bestaat altijd de mogelijkheid, de bestaande bebouwing op te pimpen. Dat is ook bij het ministerie van Financiën aardig gelukt.

De heer **De Liefde** (VVD). De motie spreekt alleen van de mogelijkheid en de haalbaarheid van sloop. Ik proef in de woorden van mevrouw De Jong dat zij ook bereid is te kijken naar herstructurering en nieuwbouw. Hoe rijmt zij dat met de motie? De motie spreekt alleen van slopen.

Marjolein de Jong (D66). Er moet eerst gesloopt worden voordat er gebouwd kan worden. Dat is een logische volgorde. Ik vraag slechts om een onderzoek. Ik snap dan ook werkelijk niet waar de heer De Liefde een probleem mee heeft. De motie vraagt om een onderzoek naar de consequenties en kosten van sloop. Laten wij dat in alle openheid afwachten. Vervolgens spreken wij over dekking van de kosten en over wat wij überhaupt willen.

Het staat buiten kijf dat de boulevard voortvarend moet worden aangepakt in het kader van de zeekering. Wel moet er creatiever beleid komen om de Keizerstraat aan te prijzen vanaf de boulevard. Het blijft een zoekplaatje om die te vinden voor toeristen.

Wij zijn voor bebouwing van het Norfolkterrein, als de duinen maar met rust worden gelaten. Wat D66 betreft betekent dat ook echt met rust laten. De hoogbouw, waarvan wij op zich geen tegenstander zijn, zien wij alleen zitten als er groen voor terugkomt. Dat hebben wij altijd in ons verkiezingsprogramma opgenomen en uitgedragen. Op de voorgestelde wijze krijgen wij er echter beton voor terug. Dat is iets teveel van het goede. Het is dus hoogbouw én groen, maar niet hoogbouw én laagbouw.

Het onderzoek naar de vierde haven was eerst een haalbaarheidsstudie. Na veel kritiek in de commissie is het in een onderzoek omgezet. Ik dank de wethouder daarvoor. Wij kijken met een open en kritische blik naar de resultaten daarvan. Het wordt waarschijnlijk een enorme aanslag op de huidige ecologische en milieuwaarde. Wij blijven dan ook redelijk sceptisch. Wij wijzen echter niets bij voorbaat af. D66 pleit al jarenlang voor een cruisehaven en een zeehaven. Dat staat dit niet in de weg. Binnenkort komen wij met een notitie om de twaalfmeterjachten van de America's Cup naar Scheveningen te krijgen voor een regatta.

Wij begrijpen dat een en ander nader uitgewerkt wordt in de masterplannen en dat alles opnieuw wordt voorgelegd aan de stad en aan de raad. Toch moet ons van het hart dat de veelvuldige en langdurige inspraak voor de nota geleid heeft tot een bedroevende mate van werkelijke inspraak. Dit doet het college en deze wethouder geen goed. Er bleken alleen op marginale zaken wijzigingen mogelijk, terwijl de bewoners heel goed onderbouwde plannen op tafel hebben gelegd. Er moest blijkbaar koste wat kost vastgehouden worden aan de oorspronkelijke keuze van de wethouder. Dat doet de inspraak geen goed. Sterker nog, dat is de doodsteek.

Wie echt had gedurfd, had een toren van 500 meter voorgesteld. Dan had je tenminste echt wat groen en ruimte overgehouden. Het is een voorbeeld van kruideniersmentaliteit. Om de teruggang van 150 meter naar 100 meter als een overwinning voor te stellen, zoals de VVD doet, is wat mij betreft de grootste Banana Split-actie van de afgelopen jaren. GroenLinks zou een Oscar moeten krijgen voor het acteertalent dat nodig is om te verklaren dat er in tegenstelling tot haar verkiezingsprogramma wel gebouwd mag worden aan de kust. De inspraak en de daaropvolgende slalomcapaciteiten hebben de slogan 'meedoen' in een geheel ander daglicht geplaatst. Meedoen geldt alleen voor een zeer beperkte club, namelijk de coalitie.

De **voorzitter**. Door mevrouw De Jong, daartoe gesteund door de heer Santbergen, mevrouw Van der Zwan-Hoekman, de heren Colijn, Pijl, Van der Velden, Khouliani en mevrouw Bouchtaoui, wordt het volgende amendement (rv 17.2008/C) voorgesteld:

De Haagse gemeenteraad in vergadering bijeen op 14 februari 2008, ter bespreking van het raadsvoorstel Nota van Uitgangspunten Masterplan Scheveningse Kust (rv 17),

besluit:

de tekst van het dictum onder 2.1 als volgt te wijzigen:

Realiseren van een heldere en logische verkeersstructuur voor heel Scheveningen, die de geplande ontwikkelingen en de groei van Scheveningen op termijn mogelijk maakt en aansluit op de hoofdstructuur van de stad en de regio. De Internationale Ring vervult daarbij een cruciale rol. Dit mag niet ten koste gaan van de leefbaarheid. Uitvoeren van een onderzoek naar de verkeerseffecten van de Nota van Uitgangspunten. Dit onderzoek vindt plaats voordat er keuzes worden gemaakt ten aanzien van de verkeersstructuren voor Scheveningen. Keuzes zullen gemaakt worden naar aanleiding van het genoemde onderzoek.

Motivering en toelichting:

Er liggen nu voorstellen om bijvoorbeeld bij de keerlus in nabijheid van het Zwarte Pad een parkeergarage met daarboven woningen te realiseren, o.a. ter compensatie van de wegvallende huidige parkeerplekken aan het Zwarte Pad. Echter, het constante infarct op de Gevers Deynootweg is daar niet mee opgelost. Daarnaast wordt nu voorgesteld om op de boulevard uitsluitend eenrichtingsverkeer toe te staan, zonder dat al in kaart is gebracht welke gevolgen dit besluit zou hebben voor het achterland; en welke gevolgen bijvoorbeeld tweerichtingsverkeer tijdens de wintermaanden zou hebben.

Oftewel: er wordt nu voorgesteld een bepaalde weg in te slaan, zonder dat de verkeersgevolgen bekend zijn. Die worden nu wel onderzocht, maar door de keuzes in de Nota van Uitgangspunten lijkt een aantal opties bij voorbaat uitgesloten. Een onderzoek moet inzichtelijk maken welke consequenties iedere mogelijke verkeersstructuur (variant) zal hebben.

Dit amendement maakt onderwerp van de verdere beraadslaging uit.

De **voorzitter**. Door mevrouw De Jong, daartoe gesteund door mevrouw Weening, de heer Santbergen, mevrouw Van der Zwan-Hoekman, de heren Colijn, Van der Velden, mevrouw Bouchtaoui, de heer Khouliani en mevrouw Cohen Jehoram, wordt het volgende amendement (rv 17.2008/D) voorgesteld:

Amendement rv 17.2008/D

De Haagse gemeenteraad in vergadering bijeen op 14 februari 2008, ter bespreking van het raadsvoorstel Nota van Uitgangspunten Masterplan Scheveningse Kust (rv 17),

besluit:

de tekst van het dictum onder 2.6 als volgt te wijzigen:

De tramlijnen van en naar Scheveningen verbinden met de regio en opwaarderen tot RandstadRail-kwaliteit. Een tramverbinding naar het Norfolkterrein aanleggen, parallel aan de bouwontwikkelingen, zodat deze verbinding zoveel mogelijk gelijktijdig met de oplevering van de woningen op het Norfolkterrein operationeel kan zijn. De aanleg van de tramlijnen - indien mogelijk en indien opportuun - combineren met de aanleg van transferia.

Toelichting en motivering:

Op het voormalige Norfolkterrein worden circa 850 nieuwe woningen gepland. Dit betekent een enorme druk op de huidige verkeersaders en op de OV-verbindingen. Om te voorkomen dat de parkeeroverlast in de aangrenzende wijken ontoelaatbaar zal worden, is het noodzakelijk vanaf het begin te zorgen voor een adequate OV-verbinding. Afgezien van de mogelijke woningbouw is het vanwege de andere ambities voor Scheveningen nodig om te zorgen voor een uitstekend OV. Daardoor zullen meer mensen geneigd zijn geen gebruik te maken van de auto om bij deze 'parel aan zee' te komen. Daarnaast kan middels het gebruik van transferia al het mogelijke gedaan worden om bezoekers te bewegen de auto te laten staan en gebruik te maken van het openbaar vervoer. Tevens bevordert een transferium de regionale bereikbaarheid van het gebied.

Dit amendement maakt onderwerp van de verdere beraadslaging uit.

Willem van der Velden (LPF). Voorzitter. Dit is moeilijk. Als niet-Scheveninger zie ik een prachtig plan van de wethouder. Ik constateer echter dat er ontzettend veel samenspraak is geweest, maar dat er blijkbaar weinig is geluisterd. Er bestaat immers Scheveningen-breed verzet tegen het plan van de wethouder. Over het masterplan voor Scheveningen, dat tot 2011 liep, was consensus met de bewoners. Dat is nu niet het geval. Kan de wethouder niet beter zijn plan terugnemen en nog eens met de mensen praten? Hij kan toch niet, zoals mevrouw Netelenbos in het onderwijs ooit deed, dit op een gemeenschap gooien die het niet wil? Als de mensen het niet willen, moet hij iets anders proberen.

Wim Pijl (ChristenUnie-SGP). Voorzitter. Er is al zestien uur over deze zaak gesproken. Toch wil ik er nog iets over zeggen. Ik heb al in twee termijnen in de commissie gesproken. Misschien lijkt dit een herhaling van zetten. Dat is echter geenszins de bedoeling. Wat ik in de commissie op het hart had, heb ik nu op het hart in de raad. Ik wil opnieuw van het gevoel van mijn fractie blijkgeven.

Ik heb een visie over hoogbouw, die ik in twee termijnen niet onder stoelen of banken heb gestoken. Verwacht dus niet van mij om dat vanavond wel te doen.

De **voorzitter**. Ik verwacht van u dat u niet de commissievergadering overdoet. Ik ben niet bij die vergadering aanwezig geweest. Nu u het zo overduidelijk aankondigt, moet ik er echter een opmerking over maken.

Wim Pijl (ChristenUnie-SGP). Dat mag u doen. Ik wil toch mijn verhaal kwijt. Dat kunt u mij niet ontzeggen.

Er staan veel goede dingen in de nota van uitgangspunten. Veel daarvan kan ik delen. Enkele expliciete onderdelen deel ik niet. Die wil ik vanavond duidelijk voor het voetlicht brengen. Ik noem de hoogbouw, de vierde haven, het bouwen van 30 tot 40 woningen in de keerlus van tram 9, het tweerichtingsverkeer op de boulevard en het verkeersplatform op de Gevers Deynootweg. Ik heb daar andere gedachten over. Dat is ook te zien in de door ons niet voor niets veelvuldig mee ondertekende moties en amendementen. Ik zie die als goede wijzigingen.

De derde haven moet openblijven. In de commissie heb ik al gezegd waarom. De derde haven moet zelfs vergroot worden. Dat is ook door de sprekers gezegd.

Het college moet nu eens echt wat doen met de opvattingen van de sprekers bij de commissie en de raad. Ik maak mij sterk voor de stelling dat er voor de ambitieuze plannen van de wethouder geen draagvlak is op Scheveningen. Gaat hij door met deze plannen zonder draagvlak? Dat belooft geen goed einde. Hij zal daardoor altijd gehinderd worden. De wethouder moet luisteren naar de bewonersorganisaties en anderen die hebben ingesproken. Die moet hij niet voor stoelen en banken laten kletsen. Die klemmende boodschap geef ik hem mee.

Ik begrijp dat er bij de wethouder ongenoegen leeft over de open brief die vanochtend in de AD/Haagsche Courant heeft gestaan. Ik heb die open brief mee ondertekend. Dat heb ik niet voor niets gedaan. Ik mag toch wel blijk geven van mijn opvattingen? Waarom zou ik dat niet mogen? De fracties die het aangaat of die het zich aantrekken, kunnen hun voordeel doen met deze klare taal.

Ik heb eerder gehoord dat Den Haag een tweede centrum aan zee moet krijgen. Ik vind dat nonsens. Het centrum van Den Haag is de omgeving van de Ridderzaal. Een stad hoeft helemaal geen twee centra te hebben. Een is zat. Middenin Den Haag klopt het hart van Den Haag. Laat het daar lekker kloppen en niet op Scheveningen.

Wat de inspraak betreft sluit ik mij aan bij de woorden van de fractie van D66. Meedoen moet geen holle frase zijn. Daaraan moet inhoud gegeven worden. Men moet van meet af aan samen aan tafel zitten om goede plannen voor Scheveningen te maken. Nu is men geconfronteerd met zaken waarop alleen ja gezegd mag worden. Dat is voor mij geen meedoen.

Susan Cohen Jehoram (PvdA). Voorzitter. Er liggen hier twee nota's met uitgangspunten voor Scheveningen. Wij zijn blij dat er een integraal plan is, dat de gehele Scheveningse kust omvat en ruimte biedt aan bewoners, recreanten en de visserij. Op dit plan is jarenlang gewacht. Het is belangrijk dat er iets gaat gebeuren op Scheveningen. Daarvoor zijn investeringen en daarvoor is geld nodig. Het gaat om waterveiligheid, recreatieve economie en het leefklimaat. Dat kan en moet allemaal een stuk beter. Het is ook goed dat de visserij meer mogelijkheden krijgt met dit plan. Een paar prachtige onderdelen van het plan zijn een maritiem theater en een wandelbrug van de noord- naar de zuidzijde over de havenmond. Het Zwarte Pad wordt opgerold. De kustversterking vindt een prachtige oplossing in het plan-Morales.

Ik bestrijd dat de ideeën van de bewoners niet zijn meegenomen. Vorig jaar is een aantal architecten gevraagd om met plannen te komen. Ook SPIONN heeft toen een plan ingediend. Wij waren daarmee heel blij. De wethouder heeft het omarmd. Er zijn dan ook aspecten van terug te vinden in het plan. Er is echter altijd sprake van een compromis. Niet alles is terug te vinden. Ik hoop overigens dat de dialoog met de bewoners blijft voortbestaan. Wij waarderen het dat burgers eigen plannen maken. Wij zijn daarover ook met hen in gesprek geweest.

Joris Wijsmuller (HSP). Wat is daarvan terug te vinden?

Susan Cohen Jehoram (PvdA). Ik heb al eerder gezegd dat bewoners hebben gezegd dat het craquelédorp geen wonderig gebeuren moet worden. Dat is misschien een goede opmerking van die mensen. Er moet met de windrichting rekening worden gehouden en er dient een afgesloten omgeving te worden gemaakt. Er is ook over andere zaken gesproken, zoals bovengronds parkeren. Daarvan zijn wij geen voorstander.

Joris Wijsmuller (HSP). Er is dus welgeteld één opmerking meegenomen?

Susan Cohen Jehoram (PvdA). Ik heb alles met de bewoners doorgeakkerd, ook de derde haven en het planten van groen. Het is echter een beetje lastig om bomen te planten voorbij de boomgrens. Het is niet zo dat wij niet hebben geluisterd. Wij maken echter andere keuzes.

Joris Wijsmuller (HSP). Er is dus één goede opmerking meegenomen?

Susan Cohen Jehoram (PvdA). Ik vind dat een goede bijdrage. Wat de bewoners hebben gezegd over de vierde haven, is ook meegenomen.

Tymen Colijn (SP). U zegt dat het een en ander is meegenomen. Hoe verklaart u dan het massale verzet, zoals te zien is bij de insprekers bij commissie en raad en in de vele mails die wij opgestuurd krijgen?

Susan Cohen Jehoram (PvdA). Het is een heel groot plan dat heel veel mensen aangaat. Dan krijg je ook heel veel reacties. Ik ben daar ook niet verbaasd over. Ik waardeer het dat mensen ermee bezig zijn.

Marjolein de Jong (D66). Nog even over consultatie en inspraak. Wij hebben allemaal de rapportage over consultatie ontvangen. Door diverse organisaties en verenigingen worden in totaal 113 mogelijke verbeterpunten naar voren gebracht. Daarvan wordt door de wethouder anderhalve bladzijde overgenomen. Dat is toch mager, gezien de bewondering van mevrouw Cohen Jehoram voor inzet en goede ideeën van bewoners? Het resultaat is toch niet 'je van het'?

Susan Cohen Jehoram (PvdA). De bewoners brengen vaak tegenstrijdige ideeën in. Dan is het een kwestie van keuzes maken.

Marjolein de Jong (D66). Dus als bewoners en groeperingen van tevoren alles zouden afstemmen, zou de PvdA dat volgen?

Susan Cohen Jehoram (PvdA). Als het een goed idee is wel.

Ik noem als voorbeeld de tramkeerlus in het noorden. Daarover zijn verschillende ideeën geopperd voor het bouwen. D66 gaat uit van rietgedekte daken. Wij vinden dat de woningen van architectonische kwaliteit moet zijn. Anderen willen een doorloop van de Kaapse Hoop. Weer anderen willen helemaal niet bouwen. Wij zien de uiteindelijke keuze graag terug in het masterplan, inclusief een keuze voor de inrichting.

Joris Wijsmuller (HSP). Waarom moet je daar überhaupt bouwen?

Susan Cohen Jehoram (PvdA). Er moeten daar parkeerplaatsen komen. Financiering daarvan houdt een bouwprogramma in.

Joris Wijsmuller (HSP). De huizen moeten er komen vanwege een parkeervoorziening. De PvdA wil daar graag een parkeergarage.

Susan Cohen Jehoram (PvdA). De PvdA wil graag het Zwarte Pad oprollen.

Joris Wijsmuller (HSP). Met een parkeerfaciliteit.

Susan Cohen Jehoram (PvdA). Ja. Naar de uiteindelijke vorm zijn wij ook benieuwd. Het gaat om een mooie afronding van Scheveningen aan de noordzijde met mooie ontwerpen voor de 40 tot 60 woningen.

Joris Wijsmuller (HSP). Het wordt dus een mooie afronding met een parkeerfaciliteit.

Susan Cohen Jehoram (PvdA). Dat laat ik aan u.

Het aantal bussen op de halteplek is teruggebracht van 6 naar 3. Toch wordt door een aantal mensen nog steeds gesuggereerd dat die de hele dag staan te ronken. Dat is niet de bedoeling. Er is nu sprake van een halteplek. Als de bussen daar te lang staan, moet er worden ingegrepen. De mensen die de klim naar boven en naar beneden moeilijk kunnen maken, moeten ook op de boulevard kunnen komen. Ik ben blij dat het geen parkeervoorziening is voor de gehele tijd.

Marjolein de Jong (D66). Wat is volgens de PvdA de mogelijke meerwaarde van de busparkeerplaats of in- en uitstaptek? Er wordt nu toch elders ook geparkeerd? Het scheelt ongeveer 75 m.

Susan Cohen Jehoram (PvdA). De meerwaarde is dat mensen ter plekke kunnen komen.

Marjolein de Jong (D66). U zegt dus dat mensen zo gemakkelijker bij de attracties komen. Het is slechts een verkorting van de wandelroute van 75 m.

Susan Cohen Jehoram (PvdA). Voor sommigen is dat best veel.

Marjolein de Jong (D66). Zijn er klachten bekend dat mensen niet komen omdat die 75 m hen te veel is? Waarop baseert u deze keuze?

Susan Cohen Jehoram (PvdA). Als de bussen aan de Gevers Deynootweg blijven, weet ik precies wie daar dan weer bezwaar tegen maken. Natuurlijk maken de mensen nu ook bezwaar. Wij vinden echter dat de halteplaats een mooie oplossing is voor de bussen.

Marjolein de Jong (D66). Hebt u dan klachten van mensen die aan de Gevers Deynootweg wonen over de bussen? Hebben de kantoren daar bezwaren? U blijkt wel. Ik begrijp het niet.

Susan Cohen Jehoram (PvdA). Wij vinden het belangrijk dat de bussen daar kunnen komen.

Wij hebben gevraagd om te bekijken of de plannen voor een vismarkt aan de buitenkant van het visafslaggebouw in de eerste haven gesitueerd kunnen worden naar het voorbeeld van de vistrapjes in België. Wij zijn erkentelijk voor het door de wethouder toegezegde onderzoek daarnaar. Gelukkig hoeven wij daarvoor geen uitgangspunt toe te voegen aan het al lange lijstje.

Een beweegbare brug of een pontje over de ingang van de eerste haven, met een rondje rond het theater, kan een bijdrage leveren aan de toeristische aantrekkelijkheid van het gebied.

Het visafslaggebouw is op dit moment vanwege een andere functie niet meer goed bruikbaar. Ik vraag de wethouder om met open vizier, samen met bewoners en gebruikers, te kijken naar een mogelijke herstructurering. Het moet gaan om behoud en vernieuwing van het gebouw.

Tymen Colijn (SP). Zou dat eventueel ook voor andere beeldbepalende gebouwen in het havengebied gelden?

Susan Cohen Jehoram (PvdA). Welke?

Tymen Colijn (SP). De oude en de nieuwe visafslag en het havenkantoor. Ik heb daarover eerder gesproken.

Susan Cohen Jehoram (PvdA). Ik heb geen ideeën voor het havenkantoor. Als u die heeft, hoor ik het graag.

De milieuambities van de haven zijn al besproken, onder andere door de heer Santbergen. Er moet goed gekeken worden naar welke beperkingen die opleveren. Het moet niet gebeuren dat de milieugrenzen de schuld krijgen dat allerlei zaken niet kunnen. Anders dan de heer Santbergen zijn wij van mening dat de wal hier het schip niet moet keren. Wat in de binnenstad gebeurt met een milieuzone voor vrachtwagens moet ook mogelijk zijn voor schepen in de haven.

Michel Santbergen (CDA). Hebt u enig idee welke consequenties dat heeft? U praat daar wel erg gemakkelijk over.

Susan Cohen Jehoram (PvdA). Wij maken de keuze voor een duurzame haven. Er kan echter over gesproken worden hoelang de ontwikkeling daarvan duurt.

Michel Santbergen (CDA). De bedrijven moeten dus letterlijk inpakken.

Susan Cohen Jehoram (PvdA). Ik zie innovatieve mogelijkheden met walstroom om de uitstoot van fijnstof en geluid tegen te gaan.

Michel Santbergen (CDA). Ik heb de beperkingen van walstroom al uitgelegd. Met de huidige voortstuwing van schepen, op brandstof, is het daarnaast een crime om de uitstoot van fijnstof terug te brengen. Het is niet simpelweg het plaatsen van een roetfilter. Dit is een van de grootste problemen. De schepen zijn een van de grootste vervuilers.

Susan Cohen Jehoram (PvdA). Ik neem u graag mee naar Rotterdam voor een voorbeeld van hoe het kan.

De **voorzitter**. Bespeur ik een nadere discussie over walstroom?

Michel Santbergen (CDA). Nee. Wij zijn al verder. Mevrouw Cohen wil echter niet luisteren.

Susan Cohen Jehoram (PvdA). De effecten op de natuur in het noorden en het zuiden, beide Habitatrichtlijngebieden, baren zorgen. Wij hebben daarover gesproken met AVN en KNNV. Wij gaan ervan uit dat met een passende beoordeling in het kader van de Habitatrichtlijn duidelijke uitgangspunten naar voren komen. De wethouder moet laten zien waaraan bebouwing, verkeer en recreatie zich te houden hebben.

Over het woningbouwprogramma op de havenhoofden en het Norfolkterrein zijn wij enthousiast, al hadden wij liever 30% sociale woningbouw gezien. Nu dat elders op Scheveningen wordt opgevangen, is dit een goede oplossing. Er wordt een goede kwaliteit nagestreefd.

Arina van der Zwan-Hoekman (PPS). Waarom hebben mensen die aangewezen zijn op de sociale woningbouw geen recht om in de haven te wonen?

Susan Cohen Jehoram (PvdA). Dat hebben die ook. 20% van de woningen wordt daar sociale woningbouw. Wij hadden liever meer gezien. De PvdA kan ermee leven dat die elders op Scheveningen gerealiseerd worden.

Arina van der Zwan-Hoekman (PPS). 10% van deze mensen kan dus niet aan de door hen geliefde haven wonen, terwijl dat voor heel veel andere mensen wel is weggelegd? Waarom accepteert u dat zo gemakkelijk?

Susan Cohen Jehoram (PvdA). Het is niet zo dat hier bewoners verdwijnen, er komen er bij. Dat is een belangrijk verschil.

Het woningbouwprogramma heeft wellicht effecten op de natuur. Daarvoor is een passende beoordeling nodig. Voor de windeffecten op leefbaarheid en scheepvaart gaan wij ervan uit dat die meegenomen worden in het ontwerp van de hoge torens.

Wij zijn erg blij dat het parkeren ondergronds gaat, zodat het craquelédorp op straatniveau vrijwel autovrij wordt. Het is erg belangrijk dat er ontsluiting plaatsvindt met hoogwaardig openbaar vervoer. De PvdA heeft dan ook met plezier het amendement van mevrouw De Jong mede ondertekend.

Een belangrijk discussiepunt in tweede termijn was het onderzoek naar de vierde haven. Daarover is uitvoerig gesproken. Deze week heeft de raad een brief van de wethouder ontvangen. Hij neemt het grootste deel van de wensen over. Het is nu een onderzoek in plaats van een haalbaarheidsonderzoek. Het ontbreekt echter nog aan een kosten- en batenanalyse per onderdeel. Ik wil graag een toezegging op dat punt. Er moet modulair duidelijk worden wat de bijdrage is van cruiseschepen, trawlers en de ligplaatsen voor rijksschepen. Wat willen die aan kosten dragen?

De PvdA is blij met de toezegging van de wethouder, nog uitgebreid over het onderzoek te zullen praten. De resultaten daarvan worden met de raad doorgenomen. Een eventuele keuze voor de vierde haven volgt. Ik geef daarbij mee dat het een duurzame haven moet worden, met optimale aandacht voor alternatieve energie, zoals windenergie, energie uit zoutovergangen en getijdenenergie. Er mag geen effect zijn op het achterliggend duin, zoals afgedwongen door de Habitatrichtlijn. Ook moet maximaal ingezet worden op een milieuvriendelijke haven met verplichte walstroom

De raad heeft nog geen uitgebreide verkeersplannen gezien. Het zijn steeds stukjes en beetjes, zonder dat duidelijk is wat de effecten zijn. Belangrijk is dat in ieder geval de fuik wordt opgelost. Dat kan waarschijnlijk met fysieke maatregelen, zoals het verkeer eerder laten afbuigen als parkeervoorzieningen aan de noordkant vol zijn.

Joris Wijsmuller (HSP). Hoe moeten de verkeersproblemen in de fuik opgelost worden als er meer verkeer komt voor de parkeerfaciliteiten?

Susan Cohen Jehoram (PvdA). Als de parkeerfaciliteit vol is, moet er niet alleen een bordje 'vol' hangen, maar moet de doorgang onmogelijk gemaakt worden met paaltjes, een slagboom of in het ergste geval een parkeeragent.

Tymen Colijn (SP). Is mevrouw Cohen voor ad hoc-oplossingen? Eerst de fuik oplossen in plaats van een integraal verkeersplan waarin het achterland meegenomen wordt?

Susan Cohen Jehoram (PvdA). Wij willen een integraal verkeersplan. Het is begrijpelijk dat het er nog niet is, omdat de verkeersstromen afhangen van de verschillende functies. Het moet er zijn als het masterplan er komt. Wij vertrouwen daarop. Als er geen duidelijke toezegging komt, steunen wij de oproep van mevrouw De Jong.

Ik ben blij dat de uitgangspunten er liggen. De PvdA kijkt uit naar het masterplan. Hopelijk heeft het dan ook een verkeersplan en een financiële paragraaf. Het is goed dat de heer Colijn daarnaar vraagt. Als laatste punt verzoek ik wat aandacht te besteden aan dubbelingen en slordigheden in de tekst van de uitgangspunten.

De heer **De Liefde** (VVD). Voorzitter. Vandaag ronden wij de eerste stap af van het ongetwijfeld lange proces om Scheveningen een kwaliteitsimpuls te geven. Ik schat in dat er de komende zes, zeven jaar nog veel uitgewerkte voorstellen behandeld zullen worden. De nota's van uitgangspunten schetsen wat ons betreft de richting voor een mooier en aantrekkelijker Scheveningen. Er wordt geïnvesteerd in de visserijsector, het toerisme en in een gedifferentieerd woningaanbod. Na twintig jaar wordt eindelijk door gemeente en visserijsector fors geïnvesteerd in de havens. De visserijsector staat te popelen om te beginnen. De VVD-fractie is daarmee erg blij.

De nota's van uitgangspunten schetsen een beeld waarin de VVD-fractie zich kan vinden. Het is in de commissiebehandeling al gezegd. Er zijn echter de nodige voorbehouden gemaakt. Die blijven recht overeind. Den Haag en dus ook Scheveningen moeten vooruit. De middenklasse loopt nog steeds de stad uit. Dat kan niet, omdat die de ruggengraat van de stad en dus ook van Scheveningen vormt. Deze klasse houdt ons overeind. Om het voorzieningenniveau op peil te houden, moeten er dus aantrekkelijke woningen komen voor deze belangrijke groep, ook op Scheveningen. De VVD-fractie neemt dan ook haar verantwoordelijkheid. Woningen bouwen, waar ook in Den Haag, zorgt voor onrust en onzekerheid. Zoveel is duidelijk. Dat wil nog niet zeggen dat het daarom niet moet. De VVD-fractie loopt niet weg voor moeilijke, maar noodzakelijke beslissingen. Ik heb daar in tweede termijn van de commissiebehandeling uitvoerig bij stilgestaan.

Marjolein de Jong (D66). Volgens de heer De Liefde leiden bouwplannen waar dan ook in Den Haag tot onrust. Ik kan mij echter heel wat plannen herinneren die niet tot onrust hebben geleid. Bij dit plan loopt de onrust de spuigaten uit. Meent hij echt dat bouwen overal in Den Haag leidt tot onrust? Hoe maakt hij dat hard?

De heer **De Liefde** (VVD). Vaak wel.

Marjolein de Jong (D66). U zegt heel stellig dat het altijd tot onrust leidt. U zwakt het nu al wat af.

De heer **De Liefde** (VVD). In uw bijdrage had u het over woordspelletjes. Daar moesten wij maar niet aan beginnen volgens u. Ik zeg u nu hetzelfde.

Marjolein de Jong (D66) Staat de heer De Liefde voor wat hij zegt of mag ik er zelf een betekenis aan geven?

De heer **De Liefde** (VVD). Ik sta vierkant achter mijn woorden. U moet zelf maar weten wat u met mijn woorden doet.

Marjolein de Jong (D66). Nou, dank u wel.

De heer **De Liefde** (VVD). De middenklasse verlaat nog steeds de stad vanwege onvoldoende geschikte woningen in Den Haag en op Scheveningen. Dat is niet de enige reden waarom wij aan de slag moeten op Scheveningen.

De hoeveelheid bezoekers op Scheveningen stagneert. Per bezoek wordt er bovendien minder uitgegeven. Dat is een slechte ontwikkeling. Scheveningen is nu een gebied waar men graag woont en recreëert. Dat moet ook zo blijven, het liefst nog iets meer. In de uitgangspunten zit wat ons betreft een goede balans tussen de aantallen woningen en het karakter van het gebied. Zo is de beoogde ontwikkeling op het Zwarte Pad een goede stap om een scharrig en onaantrekkelijk randje stad af te maken. Lage woningen en een mooie openbare ruimte spreken ons aan. Ook positief is dat Scheveningen Dorp als historisch gebied wordt gecultiveerd.

Joris Wijsmuller (HSP). De heer De Liefde spreekt van een goede balans. Hij spreekt over Scheveningen Dorp en noordelijk Scheveningen. Waarom noemt hij de haven niet?

De heer **De Liefde** (VVD). De opmerking slaat op geheel Scheveningen. De voorbeelden waren ter illustratie en gingen toevallig niet over de haven.

Joris Wijsmuller (HSP). Het lijkt mij ook lastig om die als voorbeeld te nemen. De VVD vond immers enige jaren geleden met het amendement over de structuurvisie dat er in de haven geen grootstedelijke ontwikkeling mocht plaatsvinden. Kunt u iets zeggen over de evenwichtige ontwikkelingen in de haven?

De heer **De Liefde** (VVD). De ontwikkelingen in de haven zijn evenwichtig. Die stroken met wat in de behandeling van het amendement op de structuurvisie naar voren is gekomen. Als de heer Wijsmuller de notulen daarvan leest, of een kopietje bij mij ophaalt, kan hij lezen hoe het geschetst is.

Joris Wijsmuller (HSP). Een kopietje van de notulen van een vergadering in 2005 waar u niet bij aanwezig was en ik wel?

De heer **De Liefde** (VVD). Ik lees u het een en ander voor. Ik citeer een raadslid. 'Zelf heb ik in de commissie gezegd dat er langs de kust wat de VVD betreft geen Torremolinos aan zee mag komen. Ik heb de vorige keer heel helder uitgelegd wat dat betekent ... De kern van het amendement is dat de term kaderstellende notitie, die in het oorspronkelijke dictum stond, wordt vervangen door het woord toekomstbeeld. Dat biedt ruimte, zodat wij als raad meer mogelijkheden hebben om, zo gauw de zogeheten masterplannen er zijn, die nog eens goed af te wegen.' Dat was de kern van het amendement. Dit plan past in onze opinie in die kern.

Joris Wijsmuller (HSP). De kern van het amendement was terughoudend te zijn met bebouwing in de havens. Geen grootstedelijke bebouwing dus.

De heer **De Liefde** (VVD). Ik heb net voorgelezen wat de VVD-fractie bij de behandeling van het amendement heeft gezegd. Volgens mij is dat glashelder. Het is ook duidelijk dat u het daarmee niet eens bent.

Joris Wijsmuller (HSP). Ik spreek over de kern van het mede door de VVD ingediende amendement. U probeert daar nu een draai aan te geven.

De heer **De Liefde** (VVD). Nee. Ik ben glashelder. Ik ben recht door zee. De notulen van de behandeling in de raad horen ook bij een besluit.

Joris Wijsmuller (HSP). Dat klopt. De VVD-fractie zou, als zij zichzelf serieus neemt, de voorstellen moeten toetsen aan de kern van het amendement.

De heer **De Liefde** (VVD). Dat hebben wij gedaan. Wij zijn daarbij tot het genoemde oordeel gekomen. Het is mij glashelder dat de heer Wijsmuller dat oordeel niet bevalt. Daar kan ik niets aan veranderen.

Marjolein de Jong (D66). De heer De Liefde citeert uit een raadsvergadering in het jaar 2005. Even verderop zegt de heer Mulder, destijds woordvoerder op dit onderwerp: 'De VVD hanteert daarbij een soort randvoorwaarde: zorg ervoor dat de bouwplannen die er komen recht doen aan het typische karakter van de gebieden waar je gaat bouwen.' Ik hoor graag commentaar over de grootstedelijke plannen voor het Norfolkterrein van de heer De Liefde.

De heer **De Liefde** (VVD). Ik heb al gezegd dat wij vinden dat deze plannen passen in het gebied.

Marjolein de Jong (D66). Dat is helder. U geeft er geen uitleg bij. Van u moeten de notulen erbij worden gehaald. Vervolgens kunt u er niets over zeggen.

De heer **De Liefde** (VVD). Ik geef geen uitleg die u bevalt. Dat is wat anders. Dit is de uitleg die u krijgt.

Marjolein de Jong (D66). Ik constateer dat u geen uitleg geeft. U geeft ons huiswerk op. Wij moeten de notulen nalezen. Dat doe ik en vervolgens zegt u niets, omdat u zo glashelder bent.

De heer **De Liefde** (VVD). Ik ben blij dat ik mevrouw De Jong iets mee heb kunnen geven.

Ik benadruk dat de voorliggende beslissing over Scheveningen-Bad en -Haven een eerste stap is. De definitieve invulling in de toekomst staat nog open, mede vanwege de vele aangekondigde onderzoeken en de nadere uitwerking in masterplannen en projectvoorstellen. Voor de VVD-fractie is het voorliggende plan niet in beton gegoten. Ik heb in tweede termijn in de commissie al gezegd: als het niet kan zoals het moet, dan moet het maar zoals het kan.

De wethouder heeft in de commissievergadering een aantal opmerkingen gemaakt over het strand, die de exploitanten en mijn fractie niet erg plezierig vonden. In reactie daarop heeft de wethouder een brief geschreven. Ik dank hem daarvoor. Deze brief roept echter de volgende vragen op. De vergroting van het maximaal toegestane bebouwingsoppervlak staat ter discussie. Kan mijn fractie ervan uitgaan dat het huidige aantal vierkante meters per strandtent niet ter discussie staat? Wordt het in ieder geval niet minder? Kan de wethouder toezeggen dat de raad periodiek op de hoogte wordt gehouden van de voortgang met betrekking tot de ontwikkelingen bij de strandtenten?

Mijn fractie heeft een aantal amendementen geformuleerd, onder andere over het dictum dat spreekt over de ligplaatsen in de derde haven. Wij vinden die formulering iets te vrijblijvend. Wij dienen daarom een amendement in dat helder stelt dat daar ligplaatsen komen die passen bij de functies op het Norfolkterrein. Wij dienen ook een amendement in over de themawinkels. Daar staat nu 'arts en crafts'. Wij willen graag dat het college onderzoekt wat het meest aansprekende en geschikte thema voor dit gebied zou kunnen zijn. Wij willen ons niet vastleggen op 'arts en crafts'.

Arina van der Zwan-Hoekman (PPS). De heer De Liefde zegt dat de boten die in de derde haven komen te liggen moeten passen bij de functie daar. Betekent dit dat daar vakantiebootjes komen te liggen?

De heer **De Liefde (VVD).** Het amendement stelt dat aan de kade langs het Norfolkterrein ligplaatsen gerealiseerd moeten worden die zich laten combineren met de overige geplande functies op het Norfolkterrein. Dat kan een heleboel zijn. De wethouder heeft nadere informatie hierover aangekondigd.

Arina van der Zwan-Hoekman (PPS). Volgens de nota van uitgangspunten gaat het daar om woningen. Kunnen de mensen daar dus hun vrijetijdsbootje neerleggen?

De heer **De Liefde (VVD).** Ik begrijp uw behoefte aan details. Ik kan echter niet ingaan op dingen die nog niet vaststaan of die nog niet helder zijn. Er kan op heel veel manieren invulling worden gegeven aan de ligplaatsen.

Arina van der Zwan-Hoekman (PPS). Denkt u dat daar zo'n bootje kan liggen?

De heer **De Liefde (VVD).** Er kunnen daar heel veel verschillende boten liggen.

Arina van der Zwan-Hoekman (PPS). Maar niet het door mij genoemde bootje?

De heer **De Liefde (VVD).** Tot slot kondig ik een potentieel amendement aan. Ik hoop echter dat de wethouder kan toezeggen het dictum aan te passen of mijn interpretatie daarvan toe te staan. In raadsvoorstel 17 wordt bij 3.3 gesproken van het uitbreiden van werkgelegenheid in de dienstverlenende sector, onder andere door een grootschalige congresfunctie. Over de locatie daarvan is nog geen helderheid. Het is dus zinvol om dit zinnetje te schrappen. Ik hoor graag of de wethouder het daarmee eens is.

Bij het Zwarte Pad, de keerlus, gaat het over het bouwen van 40 tot 60 woningen in een laagbouwmilieu, in combinatie met een gebouwde parkeervoorziening. Wat ons betreft is het niet alleen het toevoegen van woningen. Het gehele gebied moet een kwaliteitsimpuls krijgen. De openbare ruimte moet flink verbeterd worden. De VVD-fractie hecht eraan dat de belanghebbenden een serieuze rol krijgen in de totstandkoming van eventuele bouwplannen. Ik doel op bewoners, strandtenthouders en andere belanghebbenden.

De wethouder heeft in tweede termijn in de commissie gezegd nog geen duidelijkheid te kunnen geven over de stijl van bebouwing. Ik begrijp dat dit lastig is in deze fase. Ik vraag hem of hij het ermee eens is dat waar de stad aan de natuur grenst, transparantie bijzonder belangrijk is.

Wat gaat de wethouder doen om de verkeersoverlast in de fuik te bestrijden? Ik ben benieuwd naar de antwoorden op de vragen hierover die door verschillende woordvoerders zijn gesteld.

In de nota van uitgangspunten worden geen varianten voor de verkeersstructuur aangegeven. Daaraan bestaat echter dringende behoefte bij bewoners, wijkorganisaties en bij de VVD-fractie. Het verkeer mag geen sluitpost zijn bij de uitwerking van het masterplan, net zomin als bij het plan-Morales. De VVD-fractie verbindt dan ook realisatie van het masterplan en de boulevard aan een goed en compleet verkeersplan voor geheel Scheveningen. Wij zijn blij met de gesprekken die wethouder Smit met dit stadsdeel is begonnen. Ik vraag mij af

of hij kan aangeven hoe de gesprekken verlopen. Wanneer verwacht hij de raad hierover nader te kunnen berichten?

Tymen Colijn (SP). U spreekt over een verkeersplan voor Scheveningen. Hoe ziet u dat in relatie met het achterland?

De heer **De Liefde** (VVD). Het stadsdeel Scheveningen is vrij groot. Er leiden vrij veel wegen naartoe. Daarbij moet zeker rekening gehouden worden met de hoeveelheid verkeer dat naar Scheveningen wil.

Tymen Colijn (SP). Het verkeersplan moet dus breder getrokken worden, richting Van Alkemadelaan, Malieveld en dergelijke?

De heer **De Liefde** (VVD). Ik wil dat de mensen zo snel en zo veilig mogelijk op Scheveningen kunnen komen.

De **voorzitter**. Door de heer De Liefde, daartoe gesteund door mevrouw Weening, wordt het volgende amendement (rv 17.2008/J) voorgesteld:

Amendement rv 17.2008/J

De raad van de gemeente Den Haag, in vergadering bijeen op 14 februari 2008 ter bespreking van het voorstel van het college inzake de Nota van Uitgangspunten Masterplan Scheveningen Kust (rv 17/2008, RIS 151112).

Besluit artikel II, onderdeel 3.3 van rv 17/2008

3.3 uitbreiden van de werkgelegenheid in de dienstverlenende sector, o.a. door een grootschalige congresachtige functie te realiseren in Scheveningen-Haven;

te wijzigen als volgt:

3.3 uitbreiden van de werkgelegenheid in de dienstverlenende sector.

Toelichting:

In raadsvoorstel 18/2008 (RIS 151113) over Scheveningen Havens staat dat gekeken wordt naar een alternatieve invulling van de plint van de zuidelijke toren. Duidelijk is dat er geen sprake is van een grootschalige congresfunctie in de plint van deze toren. Daarom dient de bijzin van besluit 3.3 te vervallen.

Dit amendement maakt onderwerp van de verdere beraadslaging uit.

De **voorzitter**. Door de heer De Liefde, daartoe gesteund door mevrouw Cohen Jehoram en mevrouw Weening, worden de volgende amendementen (rv 17.2008/K) voorgesteld:

Amendement rv 17.2008/K

De raad van de gemeente Den Haag, in vergadering bijeen op 14 februari 2008 ter bespreking van het voorstel van het college inzake de Nota van Uitgangspunten Masterplan Scheveningen Kust (rv 17/2008, RIS 151112).

Besluit artikel II, onderdeel 9.7 van rv 17/2008,

9.7 Realiseren van een thematisch winkelaanbod; hoofdthema "arts and crafts".

te wijzigen als volgt:

9.7 Realiseren van een thematisch winkelaanbod; onderzoek doen naar een aansprekend thema.

Toelichting:

In deze fase van planvorming is het niet noodzakelijk het hoofdthema van het winkelaanbod in Scheveningen Havens vast te stellen. Het verdient de voorkeur onderzoek te doen of, en zo ja welk hoofdthema het meest aansprekend is voor Scheveningen Havens. Het thema dient zo veel mogelijk aan te sluiten bij de historie en huidige functionaliteit van het gebied.

Dit amendement maakt onderwerp van de verdere beraadslaging uit.

De **voorzitter**. Door de heer De Liefde, daartoe gesteund door mevrouw Cohen Jehoram en mevrouw Weening, wordt het volgende amendement (rv 18.2008/H) voorgesteld:

Amendement rv 18.2008/H

De raad van de gemeente Den Haag, in vergadering bijeen op 14 februari 2008 ter bespreking van het voorstel van het college inzake de Nota van Uitgangspunten Planontwikkeling Scheveningen-Havens (rv 18/2008, RIS 151113).

Besluit artikel II, sub d van rv 18/2008:

d. te onderzoeken of het mogelijk is om aan de kade langs het Norfolk-terrein ligplaatsen te realiseren die zich laten combineren met de overige geplande functies op het Norfolk-terrein;

te wijzigen als volgt:

d. aan de kade langs het Norfolk-terrein ligplaatsen te realiseren die zich laten combineren met de overige geplande functies op het Norfolk-terrein;

Toelichting:

De 3^e haven wordt niet geheel gedempt, waardoor ruimte ontstaat ligplaatsen te creëren aan het Norfolk-terrein. Ligplaatsen verrijken het woon- en verblijfsgebied en versterken het beeld van wonen aan een haven. Het type schepen dat gebruik kan maken van deze ligplaatsen belemmert de geplande functies op het Norfolk-terrein niet.

Dit amendement maakt onderwerp van de verdere beraadslaging uit.

Heleen Weening (GroenLinks). Voorzitter. Na zestien uur bespreking mag het duidelijk zijn dat de GroenLinks-fractie in grote lijnen positief staat tegenover de plannen. Ook de plannen voor hoogbouw op het voormalig Norfolkterrein steunen wij, al staat in ons verkiezingsprogramma dat GroenLinks geen extra hoogbouw op Scheveningen wil. Ik zeg daar straks iets meer over.

Wie de elementen in de nota van uitgangspunten in samenhang beziet, ziet een wenselijke investering in de toekomst van Scheveningen. Wij steunen dan ook de ambities van de nota van uitgangspunten, de aandacht voor de visserij, de economische impuls voor het creëren van duizend banen, voor een groot deel voor lager en middelbaar opgeleide mensen. Wij steunen de ambitie om te komen tot gemengde functies. Het is dapper om te kiezen voor de combinatie van lichte en zware functies. Wij steunen ook de voorzieningen voor verschillende doelgroepen en de kwaliteitsimpuls voor Scheveningen die dit alles oplevert.

Wij zijn ook enthousiast voor de aandacht voor groen. Het Norfolkterrein is geen groene parel aan de kust op dit moment. GroenLinks is dan ook blij met de groene elementen en de aandacht voor de ecologische verbinding in de nota van uitgangspunten. Ook de milieuableidende van het college steunen wij van harte. Dit is een wenselijke investering in de toekomst van Scheveningen.

Wij zijn niet tegen hoogbouw, anders dan in ons verkiezingsprogramma staat. Oplettende raadscollega's hebben dat herhaaldelijk geconstateerd. Ik heb daar nooit geheimzinnig over gedaan. Ons standpunt over hoogbouw is gewijzigd, niet alleen vanwege voortschrijdend inzicht. Dat is immers niet voldoende. Ik wil best herhalen wat ik in de eerste termijn in de commissievergadering heb gezegd. Vanuit het perspectief van woningbehoefte is het belangrijk dat er voldoende woonruimte is voor iedereen. Er moeten dus woningen worden gebouwd in de stad. Daar hebben wij ons aan gecommitteerd. Daar gaan wij ook voor. Elk stadsdeel, ook Scheveningen, moet hieraan een steentje bijdragen.

Joris Wijsmuller (HSP). Ook GroenLinks heeft het amendement gesteund dat de behoefte aan woningbouw relativeerde. Nadien hebt u volgens mij diverse keren vraagtekens geplaatst bij de prognose van de bevolkingsgroei voor Den Haag. Vanwaar deze enorme woningtoevoeging in dit plan?

Heleen Weening (GroenLinks). Ik heb mij laten overtuigen door de meest recente inzichten over de woningbouw. Die heeft de wethouder ons verschillende malen voorgehouden. Er treedt landelijk een vermindering van de bevolkingsgroei op, maar niet voor Den Haag. Die tendens geldt niet specifiek voor Den Haag.

Joris Wijsmuller (HSP). Hoeveel bewoners heeft Den Haag er de afgelopen twee jaar bij gekregen?

Heleen Weening (GroenLinks). Dat kan ik niet exact aangeven. Ik bouw voort op wat de wethouder zegt.

Joris Wijsmuller (HSP). U bent er niet van op de hoogte dat het bewonersaantal van Den Haag in de afgelopen jaren is gedaald?

Heleen Weening (GroenLinks). Daarover hebben wij uitvoerig gesproken. Toen is geconstateerd dat er geen sprake is van een rekenfout. Ik vind het wat flauw om hierover te beginnen. Ik bouw voort op wat de wethouder aangeeft over de woningbehoefte. De meest recente cijfers voor de stad Den Haag laten die behoefte ook zien. Daarom moet er in de stad en in Scheveningen worden gebouwd. Daarbij moet ook Scheveningen een steentje bijdragen. Slanke hoogbouw, met ruimte voor andere belangrijke functies in fysieke en financiële zin, is daarbij de beste vorm. Ik doel niet op het bouwen in grote blokken. Daarvan zijn wij geen voorstander.

Joris Wijsmuller (HSP). Een vraag voor mijn begrip. U reduceert de bevolkingsafname voor Den Haag tot een rekenfout?

Heleen Weening (GroenLinks). Ja. Er is in verschillende commissievergaderingen uitvoerig over dit onderwerp gesproken.

Wij zien de hoogbouwplannen in Scheveningen als een mogelijkheid om Scheveningen de voor de toekomst benodigde kwaliteitsimpuls te geven.

Tymen Colijn (SP). Ik maak een stapje terug. Is mevrouw Weening bekend met de uitspraak van Leo Klinkers van het Kenniscentrum voor Bevolkingsdaling en Beleid? Die stelt dat de bouwplannen van de Nederlandse gemeenten drastisch aangepast moeten worden om in te spelen op de verwachte bevolkingsdaling.

Heleen Weening (GroenLinks). Ja. Heeft de heer Colijn echter aantallen voor de bevolkingskrimp gezien voor de regio of de stad Den Haag? Ik niet.

Joris Wijsmuller (HSP). U bent niet op de hoogte van ...

De **voorzitter**. De bevolkingsgroei is voldoende besproken. Daar komt u even niet uit.

Heleen Weening (GroenLinks). De GroenLinks-fractie staat positief tegenover dit plan. Wel stellen wij harde randvoorwaarden, zoals geuit in de eerste en tweede termijn in de commissiebehandeling. Als belangrijkste randvoorwaarde noem ik de verkeersafwikkeling. Wethouder Smit heeft duidelijk toegezegd dat er een verkeersplan komt dat voorafgaand aan de masterplannen of als onderdeel daarvan aan de commissie wordt voorgelegd. Daarbij is een verkeersstudie toegezegd met aandacht voor het opvangen van toenemende verkeersdruk en het oplossen en aanpakken van bestaande knelpunten, zoals de fuik en de kruising aan de Duinweg. Ik heb niet de verwachting dat dit gladjes zal verlopen. Ik vertrouw er echter op dat de wethouder er alles aan doet om in samenspraak met bewoners deze knelpunten aan te pakken. In de verkeersstudie wordt ook aandacht geschonken aan park+ride-voorzieningen, frequentere tramverbindingen, pendelbussen en parkeermogelijkheden, ook voor fietsen. Dat zien wij als een mooie toezegging, die tegemoetkomt aan een van onze belangrijke randvoorwaarden.

Een ander onderdeel is de ov-verbinding. In de boekjes staat mooi ingetekend dat de RandstadRailverbinding wordt doorgetrokken naar het havengebied. Dat is niet zo stellig terug te zien in de in de nota geformuleerde uitgangspunten. Ik vond de wethouder daarover wat minder duidelijk. Daarom dienen wij samen met D66 een amendement in om tramlijnen naar Scheveningen zo veel mogelijk parallel met de bouw van woningen en voorzieningen te realiseren. Ook hier geldt dat wij streven, dat zo snel mogelijk te doen. Er moet rekening gehouden worden met de belangrijkste onderdelen van de infrastructuur die nodig is voor de doortrekking van de ov-verbinding. Ik doel op de tunnelbak, maar ook op andere elementen. Die moeten voor een belangrijk deel meegenomen worden in de grondexploitatie en in de aanbesteding voor de bouw.

Een tweede belangrijke voorwaarde is de bescherming van natuur en het leefklimaat. Veel mensen stellen dat hoogbouw op deze plek leidt tot veel wind en zandverplaatsingen. Ook zouden de lichteffecten aanzienlijk zijn. Het is van belang om in de ontwerp opgave zoveel mogelijk tegemoet te komen aan een goed leefklimaat. Naast dat leefklimaat moeten ook de negatieve effecten van hoogbouw op de natuur worden onderzocht. Ik noem flora en fauna, trekvogels en de mogelijke effecten van hoogbouw op de belangrijke Natura 2000-gebieden, zoals het Westduinpark.

Susan Cohen Jehoram (PvdA). Is mevrouw Weening het met mij eens dat daarvoor een passende beoordeling moet worden gedaan?

Heleen Weening (GroenLinks). Ik weet niet wat dat is. Het klinkt echter goed. Ik denk dat ik daarmee kan instemmen.

Susan Cohen Jehoram (PvdA). Dat is de wettelijke verplichting ten aanzien van een Habitatrichtlijngebied.

Heleen Weening (GroenLinks). Het is niet aan mij om met de wet in te stemmen. Als de wet het zegt, doen wij het gewoon.

Ik vraag om aanvullend onderzoek te doen naar de effecten van hoogbouw op natuur en leefmilieu. Dit amendement is mede ondertekend door de heer De Liefde.

Marjolein de Jong (D66). Ik vind dit interessant van GroenLinks en de VVD. Mevrouw Weening neigt ertoe in te stemmen met de raadsvoorstellen over hoogbouw. Daarna moet er echter een onderzoek komen naar de effecten van hoogbouw. Betekent dit dat als de effecten tegenvallen er niet aan de hoogbouw begonnen moet worden?

Heleen Weening (GroenLinks). Wij vragen naar onderzoek naar de effecten, zodat daarmee rekening gehouden kan worden in het ontwerp van de woontorens. Dat lijkt mij heel redelijk.

Marjolein de Jong (D66). Dat begrijp ik. Dat heeft u al twee keer gezegd.

De **voorzitter**. U stelt het zelf vast. Dan zegt zij het vast ook nog een derde keer.

Marjolein de Jong (D66). Kan het dat de resultaten zodanig zijn dat er überhaupt geen hoogbouw komt? Houdt u die mogelijkheid open?

Heleen Weening (GroenLinks). Er kan van alles, zeker als het niet mag van de Habitatrichtlijn. Wij willen de effecten in kaart brengen, zodat er rekening mee gehouden kan worden in het programma van eisen en in de ontwerpgevaren.

Marjolein de Jong (D66). Ik vraag alleen om ja of nee te zeggen.

Heleen Weening (GroenLinks). Ik heb al antwoord gegeven.

Voor ecologie en recreatie zijn een aantal uitgangspunten opgenomen om groengebieden beter te gebruiken voor recreatieve doeleinden. Het gaat over het inrichten van parken en over het aanleggen van doorgaande wandel- en fietsroutes. In eerste termijn heb ik daarover iets gezegd. De wethouder heeft geantwoord in het algemeen geen onderzoek te kunnen doen naar het combineren van ecologie en recreatie. Ik ben het daarmee eens. Wel moet bij de masterplannen nadrukkelijk getoetst worden. Het is goed dat veel mensen kunnen genieten van groen, maar dat moet niet ten koste gaan van ecologische waarden en natuur. GroenLinks ziet daarop toe bij de masterplangebieden.

Wij zijn gelukkig met de toezegging van de wethouder om bij de inrichting van het afvoerkanaal de kans te benutten om de barrière in de EHS te verminderen. Ik doel op de ecologische verbinding van Westduinpark naar Oostduinen.

Een derde belangrijke voorwaarde is duurzaamheid. In de nota van uitgangspunten is een uitstekende ambitie verwoord met een sterke inzet op geothermie. Wij zien echter een extra kans om windmolens te plaatsen rond de havenmonden van de Scheveningse haven. Dat moet stedenbouwkundig mooi ingepast worden. Tegenstanders van windmolens, die het maar horizonvervuiling vinden, zullen zeggen dat het onmogelijk is. Ik wil graag een onderzoek van de wethouder naar plaatsing van windmolens. Ik dien daartoe een amendement in, dat mede is ondertekend door PvdA en D66.

Joris Wijsmuller (HSP). Waarom windmolens op de havenmond?

Heleen Weening (GroenLinks). Dat is een goede plek om een efficiënte en duurzame energievoorziening te regelen. Als het om wat voor reden dan ook onmogelijk is, zal dat uit het onderzoek blijken.

Joris Wijsmuller (HSP). Waarom niet op de huidige plek?

Heleen Weening (GroenLinks). Wij herontwikkelen dit gebied. Het is van belang om dit mee te nemen bij het ontwerp. Er wordt ook iets gedaan aan de derde haven en aan de havenmonden. Daar past dit goed in. Ik ben er niet op tegen om het op de huidige plek te doen. Ik vermoed echter dat de havenmond de beste locatie is.

In eerste termijn leek het erop dat bij instemming met de nota van uitgangspunten betekent dat er ja, mits wordt gezegd tegen de vierde haven. Daarvan is wat ons betreft geen sprake. Wij weten immers niet in welke vorm de vierde haven voorligt. De wethouder heeft een onderzoek aangekondigd waarin verschillende scenario's aan bod komen, van een kleine vierde haven zonder woningbouwprogramma tot een uitgebreide haven met cruisterminal en wellicht die 25 ha. Men kan zich voorstellen dat GroenLinks geen voorstander is van de laatste variant. Wij kunnen echter instemmen met het onderzoek dat de heer Norder voorstelt.

Ik sluit mij aan bij wat mevrouw Cohen Jehoram zegt. De verschillende modules die samen de vierde haven vormen, moeten inzichtelijk worden gemaakt. Ik zie daarbij graag het financiële plaatje, al hoeft dat niet en detail. Ik wil zien in welke mate diverse elementen bijdragen aan de grondexploitatie. Dat maakt het voor de commissie inzichtelijk met het oog op een afweging.

Voor de boulevard ligt een mooi plan voor, met veel ruimtelijke kwaliteit in combinatie met de functie van de zeewering. Wij zijn bijzonder verheugd over de ruimte voor de fietser en de voetganger. Er hangt wel een verkeersproblematiek mee samen. Het uitgangspunt van het plan is dat verschuivende verkeersstromen opgevangen worden.

De busbuffer aan de Scheveningse Slag is geen ideale plek. Het is een mooie locatie voor het balkon aan zee voor voetgangers. Wij realiseren ons echter dat een alternatief niet gemakkelijk is. Ik steun de wethouder in de intentie om de overlast zo veel mogelijk te beperken. Er komt een laad- en losplaats met ruimte voor slechts drie bussen, met een limiet aan de parkeerduur. Het is van groot belang om die te handhaven. De wethouder moet bovendien aangeven mogelijke alternatieven te onderzoeken in de toekomst, liefst in combinatie met de elders te realiseren parkeervoorzieningen. Ik nodig hem daartoe uit. De oplossing is nu immers verre van ideaal. Ik vraag hem daartoe grote inspanningen te verrichten.

De **voorzitter**. Door mevrouw Weening, daartoe gesteund door de heer De Liefde, wordt het volgende amendement (rv 17.2008/L) voorgesteld:

Amendement rv 17.2008/L

De gemeenteraad in vergadering bijeen op donderdag 14 februari 2008,

besluit bij rv 17 "Voorstel van het college inzake Nota van Uitgangspunten Masterplan Scheveningen Kust" het dictum II.5 (Uitgangspunten landschap en natuur) aan te vullen met:

5.8 Het doen van een onderzoek naar de effecten van hoogbouw op leefklimaat en natuur.

Toelichting:

Hoogbouw kan het leefklimaat en de natuur aanzienlijk beïnvloeden. Zon en licht worden belemmerd, windstromen veranderen en mede daardoor kunnen zandverplaatsingen optreden. Dit kan het leefklimaat ongewenst aantasten. Ook kunnen er mogelijk ongewenste effecten op flora en fauna optreden. Dieren als trekvogels en kwetsbare omliggende groengebieden als het Natura 2000-gebied, het Westduinpark kunnen hierdoor mogelijk negatief beïnvloed worden.

Omdat voorkomen moet worden dat hoogbouw ongewenste en onvoorziene gevolgen voor leefklimaat en natuur heeft, is het in kaart brengen van de effecten van hoogbouw van groot belang om daarmee rekening te houden in het ontwerp.

Dit amendement maakt onderwerp van de verdere beraadslaging uit.

De **voorzitter**. Door mevrouw Weening, daartoe gesteund door mevrouw Cohen Jehoram en mevrouw De Jong, wordt het volgende amendement (rv 17.2008/M) voorgesteld:

Amendement rv 17.2008/M

De gemeenteraad in vergadering bijeen op donderdag 14 februari 2008,

besluit bij rv 17 “Voorstel van het college inzake Nota van Uitgangspunten Masterplan Scheveningen Kust” het dictum II.9 (Uitgangspunten Haven) aan te vullen met:

9.11 Het doen van een onderzoek naar de mogelijkheid om twee windmolens te plaatsen aan of bij de havenmonden van de Scheveningse haven.

Toelichting:

Het college streeft in voorliggende Nota van Uitgangspunten naar CO2 neutrale nieuwbouwprojecten en het terugbrengen van de CO2 belasting bij renovatie van bestaande woningen en gebouwen. De ambitie van de stad als geheel is om in 2050 CO2 neutraal te zijn.

Als deze doelstellingen serieus worden genomen is dat een grote ambitie en zullen windmolens, naast geothermie, hieraan een grote bijdrage kunnen leveren. Een onderzoek zet de kosten en baten duidelijk op een rij. Ook kan een onderzoek uitwijzen of windmolens significant veel slachtoffers onder vogels zullen maken.

De havenmonden kunnen een toplocatie zijn voor twee grote en krachtige windmolens. Grote delen van Scheveningen kunnen daar mee voorzien worden van groene stroom die ter plaatse is geproduceerd. Dat brengt de ambitie van Den Haag CO2 neutrale stad in 2050 dichterbij.

Dit amendement maakt onderwerp van de verdere beraadslaging uit.

Joris Wijsmuller (HSP). Voorzitter. Zeven en een half jaar geleden was de raad bij elkaar om een masterplan voor Scheveningen vast te stellen. Mijn bijdrage begon ik toen met de complimenten aan de toenmalige wethouder voor het interactieve proces. Er zijn toen enorme investeringen gepleegd om een plan tot stand te brengen met belanghebbenden en de bevolking. Dat interactieve proces verdiende navolging.

Helaas begin ik vandaag mijn bijdrage met het tegendeel. Ik condoleer deze wethouder met het proces en de weerstand die het heeft opgeroepen bij de Scheveningse bevolking. Er is gekozen voor een proces met louter invloed voor de marktpartijen voor bouwen en wonen. Stuitend is dat de Scheveningse bevolking in dat stadium niet is gehoord. Ik vind het ook stuitend dat de Noordzeepartijen niet zijn gehoord over deze schakel tussen land en zee. De zee kent allerlei risicovolle aspecten en natuuraspecten. Dat had aan het begin van het proces georganiseerd moeten worden. Dat is niet gebeurd.

Vanmiddag is door de wethouder geïllustreerd hoe hij de inspraak door de bevolking ziet. Hij deelde de raad mede wat later te komen en zo de inspraak mis te lopen. Hij had andere verplichtingen. Dat vond de raad te bont. Daarop is hem een signaal afgegeven. Daarom zat hij er nu op tijd. Hij zit er nu dus alleen omdat het volgens hem een verplicht nummertje is en niet omdat hij werkelijk geïnteresseerd is. Dat is de houding van het college. Een ander voorbeeld daarvan is de afwezigheid van de wethouder voor Scheveningen.

(Applaus vanaf de tribune.)

De **voorzitter**. Ik verzoek de aanwezigen op de tribune om blijken van goedkeuring of afkeuring achterwege te laten.

Joris Wijsmuller (HSP). Het lijkt mij nogal duidelijk dat de bevolking van Scheveningen eraan hecht dat hun wethouder aanwezig is. Zo ziet het college de invloed van belanghebbenden op de planontwikkelingen.

Tymen Colijn (SP). De voorzitter heeft bij aanvang van de vergadering meegedeeld dat de heer Kool niet aanwezig is vanwege familieomstandigheden. Dat moeten wij respecteren.

De **voorzitter**. Het gaat om privé-omstandigheden.

Joris Wijsmuller (HSP). Ik ben niet van die omstandigheden op de hoogte. Als die er zijn, heb ik daar natuurlijk begrip voor. De raad heeft echter drie keer gesproken over dit belangrijke onderwerp. Ik kan mij niet voorstellen dat hij toen steeds thuis moest zijn vanwege familieomstandigheden.

Tymen Colijn (SP). Daarmee ben ik het eens.

Joris Wijsmuller (HSP). Een en ander doet niets af aan mijn constatering hoe het college de betrokkenheid van de bevolking ziet.

Vandaag bespreken wij de vruchten van dat proces. Wat mij betreft zijn de uitgangspunten voor verdere planontwikkeling niet logisch. Zij doen het karakter en de kwaliteit van Scheveningen geweld aan. Ik heb daar in de commissievergadering al diverse voorbeelden van gegeven. Ik heb diverse woordvoerders horen zeggen dat het verkeer niet de sluitpost mag zijn van de planontwikkeling. Wie echt iets wil doen aan de verbetering van de kwaliteit van Scheveningen begint met de infrastructuur. Als Scheveningen wil concurreren met welke badplaats dan ook in Europa moet iets gedaan worden aan de bereikbaarheid. Het is stuitend dat de verkeersplannen worden getoetst aan de door de wethouder van wonen uitgerolde plannen. Goede planologie werkt andersom. Eerst een goede infrastructuur. Dan weet je ook de reikwijdte en de beperkingen daarvan. Daarop worden de plannen en de programma's afgestemd.

Susan Cohen Jehoram (PvdA). Pleit de heer Wijsmuller voor de aanleg van enorme parkeervoorzieningen op Scheveningen?

Joris Wijsmuller (HSP). Dat is niet realistisch. Daarvoor heeft de gemeente immers geen geld. De gemeente realiseert echter wel bouwplannen met enorme consequenties voor de bereikbaarheid van dit stadsdeel. Ik vind dat hypocriet. De bereikbaarheid moet getoetst worden aan het programma. Het geld om het programma op een goede manier te faciliteren, met zo min mogelijk hinder voor de directe leefomgeving, is er niet. Ik noem het openbaar vervoer. Dat moet een integraal onderdeel uitmaken van de planontwikkeling. Er wordt steeds gestreefd naar RandstadRailkwaliteit. Wij weten allemaal dat dit een peperduur systeem is. Hebben wij daar het geld voor? Nee, dus. Wel is er een plan voor: OV naar een hoger plan. De vraag is of daarvoor geld loskomt. Die richting kunnen wij alleen op door andere ov-verbindingen in de stad te saneren. Ik noem het inruilen van lijn 12 voor RandstadRail lijn 11. Wat draagt dat echter bij aan verbeterde bereikbaarheid met ov?

Susan Cohen Jehoram (PvdA). Volgens u is er geen geld in de stad. Om die reden moet er gebouwd worden op Scheveningen, misschien ook in aantallen waarvan de heer Wijsmuller niet is gediend. Dat draagt echter de kosten van allerlei verbeteringen op Scheveningen. Wilt u dan helemaal niets doen?

Joris Wijsmuller (HSP). Het is een illusie te denken dat de opbrengsten van deze voorzieningen de ov-verbinding kunnen financieren. Dat wordt in ons land via andere wegen georganiseerd. Daarvan moet een reëel beeld worden geschetst alvorens met een programma te komen. Dat is niet meer dan logisch.

Susan Cohen Jehoram (PvdA). Ik doel ook op verbreding van de kade, ondergronds parkeren en de toegankelijkheid van geheel Scheveningen met auto's.

Joris Wijsmuller (HSP). Dat doet niets aan mijn bewering af.

Heleen Weening (GroenLinks). Wat vindt u van het idee om te proberen het doortrekken van de tramverbinding naar het havengebied mee te nemen in de grondexploitatie en de aanbesteding?

Joris Wijsmuller (HSP). Dat is een goed idee.

Heleen Weening (GroenLinks). Is dat ook een deel van het antwoord op de vraag hoe te financieren?

Joris Wijsmuller (HSP). Nee. Want als er gestreefd wordt naar RandstadRailkwaliteit, komen wij te kort.

Heleen Weening (GroenLinks). Ik sprak niet van alle kosten, maar van een deel van de financiering.

Joris Wijsmuller (HSP). Ik heb al erkend dat het een deel van de oplossing is. Ik wil echter graag een richting inslaan die enige realiteitswaarde heeft. Ik heb daarom zo mijn bedenkingen bij dit plan, gezien het ontbreken van een goede infrastructurele onderbouwing.

Ik heb een amendement gezien, rv 17.2008/C, dat expliciet vraagt naar de inzichten in de verkeerseffecten van dit plan. Dat is wel het minste. Daarbij wordt ook nog uitgegaan van de internationale ring. Ook dat is een probleem. Met dit plan worden allerlei voorzieningen aan Scheveningen toegevoegd, wat de bereikbaarheid van Scheveningen doet toenemen. De internationale ring gaat echter maar voor een deel ondergronds. Alle wijken die nu aan Scheveningen grenzen, worden straks dus afgesloten met een grote verkeersweg. Daar moet straks iedereen overheen die het aantrekkelijke Scheveningen wil bereiken. Die verkeersstructuur komt volgens mij de kwaliteit van de stad niet ten goede. Daarom staat mijn handtekening niet onder dat amendement.

Mijn opvattingen over de parkeervoorziening op het Zwarte Pad zijn duidelijk. Die hoeft ik niet te memoreren.

Susan Cohen Jehoram (PvdA). Ik ben daar toch benieuwd naar. Bent u blij dat het Zwarte Pad opgerold wordt? Vindt u dat mensen daar toch op de een of andere manier moeten kunnen komen?

Joris Wijsmuller (HSP). Ik ben pas blij als de parkeergelegenheid daar wordt opgerold. Wie vasthoudt aan een parkeergelegenheid op die plek, zoals de PvdA-fractie, staat voor de vraag of het met een garage moet of met semi-verharde delen. Er wordt nu niets opgerold, maar er wordt slechts geruild. Wat er gaat komen, is echter nog kwalijker dan wat er nu ligt.

Op het plan-Morales ben ik in de commissievergadering al voldoende ingegaan. Dat past volgens mijn fractie niet bij het karakter en het klimaat van de Noordzeekust. De financiering van de herstructurering van het havenkwartier is in de commissievergadering niet aan de orde gekomen. Daar wordt echter een fors programma van wellicht 1500 woningen voorgesteld. Er speelt een discussie tussen Rijk en woningcorporaties over de financiering, die leidt tot zichtbare stagnatie. De woningcorporaties trekken zich terug uit herstructureringsplannen. Denkt de wethouder in dit licht dat de herstructureringsopgave realistisch is? Conformeert de betreffende woningcorporatie zich hier voor 100% aan?

Er is al veel discussie geweest over de havenmond. De stelling van de HSP is dat de havenmond ervoor moet zorgen dat grote en kleine schepen de haven binnen kunnen varen. Zeker bij slecht weer zorgen obstakels zoals windmolens, hoogbouw of bruggen, alleen maar voor hinder. Windmolens zijn op zichzelf prima, maar dan niet op de havenmond. Dat is geen logische plek. De huidige locatie is prima voor een nieuwe, moderne en meer rendabele windmolen. Ik vind het jammer dat de motie van GroenLinks het anders verwoordt.

De visserij is wat onze fractie betreft uitgangspunt voor verdere ontwikkeling van de haven. Alle functies die daar nu in de plannen aan toebedacht worden, vormen een potentiële bedreiging voor de visserij. Het grootste voorbeeld is de gedeeltelijke demping van de derde haven. Er komen allerlei functies aan de derde haven te liggen, waardoor grote schepen de haven niet meer in kunnen. Alle daarover gestelde vragen en ingediende amendementen steunt de HSP-fractie.

Het college en collegefracties zeggen de ambitie te hebben om de visserij te versterken, maar vervolgens willen zij de derde haven inperken en allerlei woningfuncties diep in de haven organiseren. De vierde haven is kennelijk noodzakelijk om de visserij in Scheveningen een toekomst te bieden. Ik vraag mij dan af of de visserij er wel gaat komen. Alleen fracties hebben mitsen en maren. De HSP stelt duidelijk dat het Zuiderstrand de mooiste plek van Den Haag is. Dat moet niet opgeofferd worden aan een vierde haven. Alle fracties die zeggen de visserij te willen versterken, committeren zich met deze plannen aan de vierde haven. Zonder een vierde haven wordt de visserij de nekslag toegediend.

Een punt dat slecht tot uiting is gekomen in de discussie is cultuur in de haven. In een haven moet visserij, bedrijvigheid, herrie, stank en leven het uitgangspunt zijn. Bij dat soort functies past cultuur. Daar liggen ook kansen. Dat wordt bewezen door het toenemend aantal culturele functies in de haven. In het dictum van de raadsvoorstellen staat dat er een onderzoekje komt naar een museale functie in de haven. Dat is een politieke oplossing. Cultuur is blijkaar altijd een museum. Vandaar dat Nederland de hoogste museumdichtheid heeft van de gehele wereld. Cultuur kan echter ook op heel andere manieren in de haven worden gebracht. Ik doel op groot- en kleinschalige faciliteiten en op productie van cultuur. Ik dien samen met PPS, D66 en SP een amendement in voor onderzoek naar de mogelijkheden van cultuur in de haven.

Ik heb gesproken over woningbouw in de haven en het gemis aan consultatie met de Noordzeepartijen. Het gaat over de zeewering en over buitendijks bouwen. Daarover is een discussie gevoerd in de commissie. De wethouder heeft er in zijn notitie een extra alinea aan gewijd. Dat is ongeloofwaardig. Er wordt immers gesproken van deltaniveau. Dat is niet relevant. Aan bouwen in buitendijks gebied kleven enorme risico's, bij welk plan dan ook. Omdat dit in deze plannen onvoldoende erkend wordt, dien ik een motie in. Er kan best gebouwd worden in de haven. Ik denk aan woningbouw op het parkeerterrein. Er moet echter eerst een degelijk onderzoek komen naar veiligheid en risico's van buitendijks bouwen.

De **voorzitter**. Door de heer Wijsmuller wordt de volgende motie (rv 17.2008/3) ingediend:

Motie rv 17.2008/3

De gemeenteraad van Den Haag in vergadering bijeen op 14 februari 2008 ter bespreking van rv 17 inzake de Nota van Uitgangspunten Masterplan Scheveningen-Kust;.

Constaterende dat:

- Scheveningen Haven onbeschermd door een zeewering in buitendijks gebied is gelegen.
- In Scheveningen Haven nieuwe bebouwing wordt voorgesteld.

- Scheveningen Haven volgens de risicokaart van de provincie Zuid-Holland deels binnen het risicocontour valt, waarbinnen geen gevoelige bestemmingen gebouwd kunnen worden.

Van mening dat:

- De veiligheid voorop dient te staan bij buitendijks bouwen.
- De risico's van buitendijks bouwen in kaart gebracht dienen te worden.

Verzoekt het college deskundig onderzoek uit te laten voeren naar de risico's van buitendijks bouwen in Scheveningen Haven.

Deze motie maakt onderwerp van de verdere beraadslaging uit.

De **voorzitter**. Door de heer Wijsmuller, daartoe gesteund door mevrouw Van der Zwan-Hoekman, mevrouw De Jong en de heer Colijn, wordt het volgende amendement (rv 17.2008/E) voorgesteld:

Amendement rv 17.2008/E

De Haagse gemeenteraad in vergadering bijeen op 14 februari 2008 ter bespreking van het rv 17 inzake Nota van Uitgangspunten Masterplan Scheveningse Kust.

Besluit:

Aan het dictum van rv 17 onder 9. Uitgangspunten haven het volgende toe te voegen:

De vestiging en versterking van culturele initiatieven in Scheveningen-Haven te bevorderen. Er zal een onderzoek naar de culturele potentie van het gebied worden uitgevoerd met daarin aanbevelingen en mogelijkheden voor de ontwikkeling van zowel kleinschalige- als grootschalige culturele voorzieningen.

Motivering en toelichting:

Scheveningen-Haven is nu al een gebied waar steeds meer architecten, ontwerpers en andere creatieve bedrijven zich vestigen. Het is belangrijk dat de haven interessant blijft voor de creatieve klasse en er ruimte beschikbaar blijft voor bestaande en nieuwe culturele initiatieven. Culturele initiatieven zorgen voor levendigheid en trekken het hele jaar door bezoekers. In de Nota van Uitgangspunten wordt cultuur wel genoemd, maar niet erg hard. Met dit amendement wordt cultuur beter verankerd in de plannen.

Dit amendement maakt onderwerp van de verdere beraadslaging uit.

De vergadering wordt van 19.30 uur tot 20.45 uur geschorst.

De **voorzitter**. Ik stel voor dat wij eerst doorgaan met het initiatiefvoorstel. De initiatiefnemers zijn eruit of gaan een andere mededeling doen. Nadat wij dat hebben afgerond, gaan we door met het antwoord van het college in eerste termijn over de raadsvoorstellen 17 en 18.

Aan de orde is:

J.1. Tweede gewijzigd initiatiefvoorstel 'Fish-Valley Scheveningen. Uitbreiding, concentratie en versterking' d.d. 12-2-2008 (rv 24.2007; RIS 143629).

De beraadslaging wordt heropend.

Michel Santbergen (CDA). Voorzitter. Voor de helderheid herhaal ik wat ik in eerste termijn heb aangegeven over onze insteek. In ons voorstel staat op basis van een onderzoek van het Landbouw Economisch Instituut dat er 26.000 vierkante meter uitbreiding zou moeten zijn voor de visserijsector. Ik heb ook aangegeven dat wij conform de nota van uitgangspunten er geen enkel probleem mee hebben om in te stemmen met 23.000 vierkante meter.

Daarnaast - dat is iets anders; daardoor is misschien verwarring ontstaan - zijn er enkele andere elementen, met name twee hoofdelementen: het aantrekken van internationale of nationale instellingen naar

Scheveningen en de visserijondersteuning door toeleveringsbedrijven. Wij dachten in eerste instantie dat wij dat ook in het havengebied zouden doen, maar na nader beraad zijn wij tot de conclusie gekomen dat het wat ons betreft ook buiten het havengebied kan, maar wel ergens in de buurt van Scheveningen. Daarmee realiseren wij de door ons gewenste functie toch in de nabijheid van Scheveningen-Haven. Daarmee past ons initiatiefvoorstel volledig in de nota van uitgangspunten, zonder daarmee aan te geven dat wij instemmen met de andere elementen in de nota van uitgangspunten.

Wim Pijl (ChristenUnie-SGP). Voorzitter. Ik onderschrijf de opmerking over de vierkante meters. Het ging ook nog over de visafslag. Wat is dan het verschil? De één geeft een andere invulling dan de ander, maar het is allebei visserijgebonden. Dat bijt elkaar helemaal niet. Als de wethouder het wat anders wil, kan hij het wat anders krijgen. Daarover is dus ook geen discrepantie. U hebt ook gehoord over andere instellingen waarvan wij dachten dat die ook op Scheveningen gevestigd moeten zijn. Als dat niet erg strookt met plannen die de wethouder wellicht zelf heeft, kan hij gaan zoeken in het havengebied of, zoals de heer Santbergen al aangaf, direct buiten het havengebied. Dat waren de plooien die nog glad te strijken waren en wij denken dat wij dat op deze manier hebben gedaan.

Joris Wijsmuller (HSP). Voorzitter. Ik ben blij dat de indieners de overeenkomsten die er zijn, nog eens duidelijk hebben benadrukt. Ik vond het nogal vreemd wat er in eerste termijn gebeurde, want de delen 1 tot en met 3 van het dictum laten duidelijk zien welke richting het op gaat. De punten daarna zijn allemaal zaken die in dat kader kunnen plaatsvinden. Daarbij gaat het allemaal om onderzoeken, overleggen of bevorderen. Dat zijn dus helemaal geen keiharde dingen; het is een proces dat je ingaat.

Wij weten ook - dat heeft wethouder Norder in de commissie in tweede termijn heel duidelijk benadrukt - dat de nota van uitgangspunten de uitgangspunten en inzet weergeeft. Hij was ervan overtuigd dat het er in de realisatie niet uit zou komen te zien zoals het nu op tafel ligt, omdat het proces nog vele momenten kent waarop beslissingen en mogelijk aanpassingen plaatsvinden. Als je dat tegenover elkaar afzet, liggen er twee kaders die nog te vormen zijn, maar die qua insteek - daarbij gaat het met name om het versterken van de visserij - heel goed op elkaar aansluiten. Ik begreep de discussie in eerste termijn dus niet. Ik ben blij dat de initiatiefnemers dat nu op hun manier hebben rechtgezet met hun reactie. Volgens mij moeten wij, als het gaat om de visserij, gewoon met z'n allen de schouders eronder zetten.

Susan Cohen Jehoram (PvdA). Voorzitter. Ik had de indieners gevraagd of het voorstel past binnen de nota van uitgangspunten zoals wij die vandaag gaan vaststellen. Ik heb daar nu een helder 'ja' op gehoord. Ik zie de nota van uitgangspunten dan ook als kader voor het invullen van deze op zich inderdaad - zoals de heer Wijsmuller al zei - weinig ruimtelijke, weinig vaste en zeer onderzoekende en sympathieke uitgangspunten. Onder die voorwaarde stemmen wij in met het voorstel.

Heleen Weening (GroenLinks). Voorzitter. Ik dank de indieners voor het gladstrijken van deze plooien. Het is volstrekt helder en wij stemmen hiermee in.

Wethouder **Norder** (PvdA). Voorzitter. Voor ons is het heel duidelijk, zelfs al tijdens de eerste behandeling. Voor zover het past binnen het voorstel dat bij het volgende agendapunt aan de orde komt en dat voor de dinerpauze ook al aan de orde is geweest, kunnen wij op zich akkoord gaan, met daarbij de opmerkingen die wij hebben gemaakt in onze reactie. Het aspect 'zoeklocatie' om buiten het noordelijk havenhoofd nog aanvullend opslagmogelijkheid te creëren, lijkt lastig, maar als dat niet meer aan de orde is, hebben wij - met de gemaakte opmerkingen en wanneer het binnen de kaders past - geen bezwaar tegen het voorstel.

De beraadslaging wordt gesloten.

In stemming komt het initiatiefvoorstel.

Het initiatiefvoorstel wordt bij zitten en opstaan aangenomen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fractie van de SP tegen het initiatiefvoorstel hebben gestemd.

Ik geef gelegenheid tot het afleggen van een stemverklaring.

Tymen Colijn (SP). Voorzitter. De inbreng van zojuist heeft ons niet afgebracht van ons standpunt dat wij in de toekomst toch veel ruimte zien voor een ontwikkeling die wij niet wensen.

Aan de orde is:

J.2.a. Gewijzigd voorstel van het college inzake nota van uitgangspunten Masterplan Scheveningen Kust (rv 17; RIS 151112);

J.2.b. Voorstel van het college inzake nota van uitgangspunten planontwikkeling Scheveningen-Havens (rv 18; RIS 151113).

De beraadslaging wordt heropend.

Wethouder **Norder** (PvdA). Voorzitter. Ik zal proberen om de hoofdlijnen te pakken, zoals dat hoort bij een raadsvergadering en om de commissievergadering dus niet over te doen. De heer Colijn zei dat hij niet onmiddellijk voor een - wat betreft economie en toerisme - sterker concurrerend Scheveningen is. Misschien is dat juist een illustratie van hoe het college hier wél in zit. Op het moment dat er echt iets aan de hand is, het toerisme of de economische ontwikkeling stagneert en de visserij geen gelijke tred houdt met de ontwikkelingen elders, moet je op een gegeven moment durven en willen ingrijpen. Dan moet je ook zodanig ingrijpen dat de ontwikkeling een richting op gaat die je wel wilt met elkaar, zodat je de kwaliteiten die Scheveningen altijd heeft gehad, maximaal gebruikt, ook voor de toekomst, en daarop voortbouwt. Die kwaliteiten zijn de visserij en het toerisme, maar ook het wonen en het leven op Scheveningen, met alle andere economische activiteiten en natuurlijk de kustveiligheid. Precies met die elementen gaan wij door.

De heer Santbergen had het naar aanleiding van de CD die hij had bekeken en die ook ik heb gezien, over 'een zootje', 'rommelig', 'puinhopen' en 'Het Kurhaus is verstopt'. Die citaten neemt hij terecht in de mond als het gaat om het beschrijven van de stedenbouw met betrekking tot Scheveningen-Bad. Dat hebben wij als stad in het verleden dus niet goed gedaan; de besluitvorming daarover is niet goed geweest. Als de heer Santbergen dezelfde CD, die alle fracties toentertijd hebben gekregen, verder bekijkt, ziet hij ook de analyse daarvan. De besluitvorming was versnipperd, de inbreng was postzegelachtig, er was wel een plan maar dat werd niet uitgevoerd en het was uiteindelijk een optimalisatie per locatie en geen optimalisatie voor Scheveningen-Bad als geheel. Die kernelementen komen heel sterk naar voren. Daarvan trekken wij lessen om dat niet te doen en om juist wel een plan als geheel te hebben dat ook gefinancierd is. Daarbij zet je niet in op een stukje maar op het geheel en wordt niet het gemiddelde van het financieel meest aantrekkelijke gebouwd - namelijk zes tot zestien laagjes hoog, massaal en 'betonnig' - maar wordt juist ingezet op laagbouw, in combinatie met een paar hoogbouwaccenten. Dan kies je voor kwaliteit en differentiatie en niet voor alleen maar 'betonnig' en stenig. Je kiest voor identiteiten rond het craquelédorp, rond hoogbouw en rond het noordelijk havenhoofd, waarbij sport, visserij en toerisme worden gecombineerd. Je zorgt er dus voor dat het een eigen smoelwerk en profiel krijgt die zich heel goed verhoudt tot Scheveningen als geheel. Dat is de inzet en dat gaat niet alleen over economie, toerisme en visserij, maar ook over leefbaarheid en kwaliteit, die ook voor bewoners van belang zijn.

Michel Santbergen (CDA). U kiest voor leefbaarheid. Als blijkt dat die onvoldoende is, komt u dus terug van de ideeën die nu op tafel liggen. Dat kan dus anders worden.

Wethouder **Norder** (PvdA). Leefbaarheid is op diverse plekken een belangrijk criterium voor ons. Ik ga graag in op alle details, maar ik denk niet dat wij dat nu moeten doen, omdat wij hier in de commissie al zestien uur over hebben vergaderd. Die vergadering moeten wij niet overdoen, maar leefbaarheid is een heel wezenlijk criterium. Alleen een leefbare Keizerstraat wordt voor de winkeliers een drukke Keizerstraat. Alleen een leefbare boulevard wordt een drukke boulevard. Dat is wat je uiteindelijk wilt. Het is ook echt maximaal en op een goede manier gebruikmaken van het toerisme, want dat is een heel belangrijke kurk voor de Scheveningse economie, niet alleen voor de strandtenten en de kiosken, maar natuurlijk ook voor de economie die daarachter ligt, met de Keizerstraat en alle andere ondernemers die daar ook van leven. Als dat niet meer goed gaat, moet je ingrijpen. Kwaliteit en leefbaarheid zijn kernelementen in onze voorstellen. Dan kun je het natuurlijk niet altijd iedereen naar de zin maken. Ik zal straks nog iets over de samenspraak zeggen.

Het gaat om drie voorstellen. Een voorstel gaat over Scheveningen als zodanig in brede zin, heeft van noord tot zuid op Scheveningen betrekking en is de inzet voor de samenspraak. Het is de inzet van het college: wij weten het nog niet precies en het is nog niet uitgedokterd, maar hiermee gaan wij de stad in en hierover gaan wij discussiëren. Dat is de nota van uitgangspunten van het masterplan. Het tweede voorstel betreft de boulevard en is niet in de raad aan de orde. Enkele raadsleden hebben er wel een vraag over gesteld en het is in de commissie wel aan de orde geweest. Dat is een heel ingewikkelde puzzel, waarbij je ervoor moet zorgen dat de kustveiligheid wordt gerealiseerd, in combinatie met een kwaliteitsslag op boulevardniveau. Er zitten ook een paar lastige elementen in, bijvoorbeeld dat je de bus die nu ook een plekje heeft, een plekje moet geven. De boulevard verandert qua vorm. Dan kun je zeggen: doe het dan op de Gevers Deynootweg, maar dan steken daar andere bewoners hun vinger op; dat hebben zij overigens ook al gedaan. Dan kun je zeggen: doe dan niet

parkeren, maar alleen kort 'halteren'. Dat doen wij dan: van zes naar drie; dat zijn er nu vijf. Het aantal neemt dus af en de wachtperiode neemt af, maar het wordt in totaal wel vier meter hoger. Een aantal bewoners heeft dus inderdaad last van bussen voor de deur, maar die staan er kort, want zij laden alleen in en uit. Ik denk dat daarmee een goed compromis is bereikt. Ik vind het jammer dat niet iedereen daar tevreden mee is, maar het is niet zo dat je het iedereen naar de zin kunt maken. Als je het anders doet, zeggen andere bewoners op dezelfde tribune immers met andere argumenten dat het ook daar weer anders moet. Op een gegeven moment moet je dus tot een compromis komen. Dat betreft dus de boulevard en de bus. Op het voorstel inzake de haven kom ik straks natuurlijk uitgebreider terug. Met dat voorstel trekken wij na de samenspraak nu de conclusie over hoe het eruit moet zien.

Ik ga nu in op de samenspraak. Er komt ongelooflijk veel af op de mensen van Scheveningen. Dat is een feit. Er gebeurt heel veel. Daar kunnen wij deels niets aan doen. Deels is deze vraag nu aan de orde doordat het Norfolkterrein vrij is gevallen. Deels had de visserij misschien eerder opgepakt kunnen worden, maar dat is niet gebeurd. Ik ga niet met vingers wijzen - want dat schiet niet op - maar nu moeten wij het wel doen. Wij kunnen er ook niets aan doen dat de kustveiligheid zo'n issue is geworden en dat die zwakke schakel nu versterkt moet worden. Er komen dus een aantal redenen op ons. Dan is het goed om het als geheel tegen het licht te houden en te zeggen: welke verstandige stappen moeten wij nu zetten voor de stad, voor Scheveningen, voor het toerisme, voor de visserij, voor de economie en voor de mensen die daar wonen? Dat hebben wij nu aan snee. Dat is ingewikkeld en heel uitgebreid. Ik snap ook dat het heel veel tijd kost om daarin te participeren. Ik wil de mensen die dat doen, daarvoor bedanken. Wij maken ook gebruik van wat er naar voren wordt gebracht. Op sommige punten kun je meer doen en op sommige punten kun je minder doen wat betreft 'rekening houden met'.

Eén ding is echter duidelijk: ten aanzien van bijvoorbeeld Scheveningen-Haven maken wij een aantal keuzes die echt anders zijn dan wat een aantal bewonersorganisaties naar voren brengen, maar dat betekent niet dat je niet hebt geluisterd. Het betekent dat je tot een andere afweging komt. Het feit dat je tot een andere afweging komt, betekent niet op voorhand dat je niet naar de argumenten hebt geluisterd. Dat heb ik uitgebreid gedaan. Dat staat ook allemaal beschreven in de nota van beantwoording over Scheveningen-Havens. Ik werp dus echt verre van mij dat er niet naar is geluisterd. Alleen kom ik tot een andere afweging en een ander voorstel, met een iets andere visie op Haven dan de mensen die nu een aantal signalen daarover hebben gegeven.

Marjolein de Jong (D66). Zou het dan zo kunnen zijn dat u, zoals u zelf zegt, wel heel goed hebt geluisterd naar alle inspraak en neergelegde visies en daar uw conclusies uit heeft getrokken bij het formuleren van uw plan, maar dat u wellicht aan al die betrokkenen niet duidelijk hebt kunnen maken hoe uw uiteindelijke verhaal tot stand is gekomen en wat u van hen hebt meegenomen?

Wethouder **Norder (PvdA).** Misschien is dat zo. Ik wil best nog eens bekijken hoe het kan dat dat aspect toch tot irritatie leidt, maar als mensen het met je eens zijn, hoor ik nooit dat de communicatie niet goed is gegaan. Als mensen het niet met je eens zijn, zeggen zij dat wel. Dat is hard, maar dat is wel zo. Laat helder zijn dat dit geen vrijbrief is om niet goed te hoeven communiceren. Wij hadden een samenspraaktraject dat ook een eindmoment had. Op basis van alles wat naar voren is gebracht, hebben wij op alle punten een beantwoording gegeven. Als iemand een reactie geeft van 20 A-viertjes, schrijf ik daar niet 20 A-viertjes tegenaan om alles te beargumenteren, maar ik moet alle punten die naar voren komen, wel op een goede manier bedienen van repliek. Dat hebben wij gedaan. Dat heet de nota van beantwoording. Daar komt het allemaal in terug. Dat is onderdeel van de stukken.

Marjolein de Jong (D66). U kunt niet ontkennen dat er wel wat onvrede is. Dat betreft niet zozeer de hoeveelheid insprekers, maar het suist wel door Scheveningen heen. U geeft wel aan hoe u erop gereageerd hebt, maar ik ben heel benieuwd hoe de volgende trajecten gaan, omdat toch wel blijkt dat niet op de juiste golflengte met elkaar is gecommuniceerd.

Wethouder **Norder (PvdA).** Dat weet ik niet. Ik heb ook een flink aantal positieve gesprekken gehad met mensen die actief zijn in de visserij en die het fantastisch vinden dat de nu voorliggende plannen worden ontwikkeld. Zij zeggen: hè, hè, eindelijk gebeurt hier iets, eindelijk hebben wij de mogelijkheid om zelf mee te investeren en mee te beslissen en eindelijk zit de visserij niet meer op slot. Ik heb ook tal van mensen in de Keizerstraat gesproken die zeggen: hè, hè, eindelijk lopen de mensen niet meer langs de Keizerstraat maar gaan zij er, als het goed is, straks via de boulevard in. Die mensen zijn misschien wat minder gemotiveerd om hier een reactie te geven. Ik moet eerlijk zeggen dat ik hen ook niet heb benaderd om alsjeblieft te komen inspreken.

Marjolein de Jong (D66). Na de actie met de babbelbox zijn wij daar natuurlijk wel klaar mee.

Wethouder **Norder** (PvdA). Dat is aan u. Dat was een poging om eens wat neutraler een journalist mensen een microfoon onder de neus te laten houden. Als u dat niets vindt, vind ik dat jammer, maar het geeft in ieder geval een beeld. Daar kunt u iets van vinden.

Wim Pijl (ChristenUnie-SGP). Als een collectief van negen bewonersorganisaties iets van zich laat horen, met name over de samenspraak en het draagvlak, wat heeft dat de wethouder dan te zeggen?

Wethouder **Norder** (PvdA). Ten aanzien van de samenspraak vind ik het jammer dat op die toon wordt gereageerd. In maart 2007 ben ik bij een bijeenkomst geweest waarbij een groep die zich heeft verenigd onder de naam SPIONN, een plan heeft neergelegd dat een heel ander voorstel was dan het voorstel waarmee wij op dat moment aan de slag waren. Men wilde daarover praten en wilde dat ik daar onderzoek naar zou doen. Toen heb ik aangegeven dat wij als college op dat moment een iets ander traject hadden. Wij zouden namelijk in juni met een nota van uitgangspunten Scheveningen-Havens komen en daarover zou dan samenspraak plaatsvinden, waarbij iedereen daarover mocht meepraten. Daar heeft een aantal leden van die bewonersorganisaties zeer geïrriteerd op gereageerd. Ik vind dat jammer, maar de samenspraak is niet exclusief voor bewonersorganisaties, voor mensen van de strandtenten of voor kioskhouders. De samenspraak is gewoon voor iedereen. Daaraan konden zij meedoen en dat hebben zij ook gedaan. Hun reactie is wat dat betreft echt een onderdeel van het proces. Wij hebben daar ook een flink aantal dingen uitgehaald en inhoudelijk zijn op een aantal onderdelen veranderingen aangebracht. Ik wil er daar wel één van noemen, bijvoorbeeld het pad om vanuit Duindorp beter naar het strand te kunnen komen dan nu. Ook wordt nog eens bekeken of je met die derde haven niet iets meer kunt: wel gebruiken voor parkeren - je moet de haven ergens afdammen voor de parkeerbak - maar kun je daar niet wat meer gebruik van maken dan was bedacht? Ook dat is er eentje. Dat geldt ook voor de bouwhoogte, die van 150 meter naar 100 meter terug is gegaan. Op die punten is dus gebruikgemaakt van de samenspraak.

Marjolein de Jong (D66). Dit is interessant. U geeft als voorbeeld van de samenspraak met de stad dat de bouwhoogte vanwege de samenspraak is teruggegaan van 150 meter naar 100 meter. Laat ik nou altijd gedacht hebben dat dat kwam door een kleine ruzie binnen de coalitie, omdat de VVD graag naar 100 meter wilde. De VVD claimt dat zij dat gered hebben, maar volgens u ligt het dus gewoon aan de bewoners van Scheveningen.

Wethouder **Norder** (PvdA). U mag er een mooie invulling van maken. Ik vind het allemaal prachtig, maar ik constateer dat het college een nota van uitgangspunten heeft vastgesteld en dat wij vervolgens, na de samenspraak, de nota van uitgangspunten op een aantal onderdelen hebben veranderd. De bouwhoogte is een van die onderdelen. Als u de geschiedenis wilt invullen op de manier die u wilt, laat ik dat aan u over. Ik baseer mij gewoon op de feiten en die zijn zoals ik ze schets. Op die basis zijn een aantal punten anders ingevuld. Ik denk dat dat goed is, maar één keuze die SPIONN wel maakt, maken wij niet. SPIONN zegt immers dat daar vanwege de verbonden bedrijvigheid moet komen. Dat doen wij dus niet. Dat is een andere invulling dan de invulling die wij met recht en reden voor ogen hebben, omdat bij ons het aantal arbeidsplaatsen substantieel groter is dan bij die andere voorstellen. Dan heb je het echt over ongeveer 800 arbeidsplaatsen méér dan bij andersoortige voorstellen, in totaal dus ruim boven de 1000 arbeidsplaatsen.

Tymen Colijn (SP). Ik vind de kwalificatie 'jammer', die u hieraan geeft, heel mager. U en het college staan tegenover een grote groep ondernemers en bewoners van Scheveningen. Nogmaals, 'jammer' is mager. U hebt nu het voorbeeld van hoe het mis is gegaan. Wat gaat u in het vervolgetraject doen om dit te voorkomen? Welke opening biedt u voor de tegenstanders op dit moment om hun stem te laten horen?

Wethouder **Norder** (PvdA). Ten aanzien van Scheveningen-Haven kom je na een voorstel en vervolgens samenspraak tot een besluit. Dat besluit over hoe je het vervolgens gaat doen, wordt vanavond genomen. Er zitten nog een aantal mitsen en maren in die wij moeten uitzoeken, maar de hoofdlijn van het besluit wordt hiermee bepaald. Over die hoofdlijn blijf je niet met elkaar praten, want je moet ook een keer beslissen. Ten aanzien van het Masterplan Scheveningen Kust gaan wij de samenspraak nu juist in. Daarover wordt komend jaar dus op allerlei momenten, op allerlei manieren en met allerlei mensen uit Scheveningen en elders uit Den Haag gesproken. Op die manier gaan wij het dus doen.

Tymen Colijn (SP). Kiest u dan voor dezelfde procedure als de nu gevolgde procedure? Of kiest u naar aanleiding van wat er fout is gegaan, voor een andere en misschien duidelijkere procedure?

Wethouder **Norder** (PvdA). U gaat ervan uit dat er iets fout is gegaan. Ik zie niet dat in de communicatie in die zin iets fout is gegaan. Wij hebben een heel duidelijk samenspraaktraject gehad. Als mensen tot andere inzichten komen, betekent dat niet dat het samenspraaktraject niet goed is geweest. Ik laat uw conclusie daarover aan u,

maar ik vind dat een heel makkelijke manier om meningsverschillen toe te schrijven aan een vermeende niet goede communicatie. Ik neem daar kennis van. U hebt daar andere opvattingen over dan wij.

Tymen Colijn (SP). In de vervolprocedure hanteert u dus geen andere procedure dan u gewend was.

Wethouder **Norder** (PvdA). Het lijkt mij dat ik niet twee keer antwoord hoeft te geven op dezelfde vraag. Ik zou zeggen: lees het verslag. Dan kunt u echt zien wat ik gezegd heb.

Het masterplan is een van de drie voorstellen. Ik ga ervan uit dat collega Smit straks iets zal zeggen over het verkeersplan, het Zwarte Pad en de fuik. Wat het ontwerp betreft: wij gaan uit van 40 tot 60 woningen. Wij rollen de parkeerplaatsen van het Zwarte Pad op, doen die in een mooie bak en zetten die op de tramkeerlus. Met die woningen erbij heb je wat ons betreft een mooie afronding van dat gedeelte van de stad, in de vorm van een laaggebouwd iets waarmee je een aantal dingen in één keer goed doet. Ten eerste zorg je ervoor dat je een stuk duinen teruggeeft aan het duingebied. Ten tweede zorg je ervoor dat je het lelijke element van die asfaltparkeerplaatsen op een andere manier inricht. Ten derde beslecht je de huidige eindeloze discussie over de vraag of op de keerlus wel of niet hoogbouw of wat voor gebouw dan ook moet komen, met een definitieve invulling op een mooie manier. Ten vierde rond je daarmee in feite Scheveningen aan de noordkant af. Ik denk dat het ook een keer tijd wordt om daar een kwaliteitskeuze in die zin te maken. Nogmaals, hoe het met die fuik en zo moet, laat ik graag aan collega Smit over.

Michel Santbergen (CDA). In het verleden zijn afspraken gemaakt over het Zwarte Pad; u noemt dat 'het oprollen'. De parkeerplaatsen zouden aan de grote parkeergarage met 2000 plaatsen worden toegevoegd. Bovendien heeft het college in het verleden toegezegd dat er geen bebouwing meer in de duinen zou komen. Ik heb nog geen antwoord gekregen op de al meerdere keren door mij gestelde vraag of dat juist is en in welke mate die afspraken gemaakt zijn.

Wethouder **Norder** (PvdA). Daar kan ik twee dingen over zeggen. Ten eerste bouwen wij binnen de rode contouren. De tramkeerlus ligt binnen de rode contouren. Ten tweede gaan wij er ten aanzien van het aantal parkeerplaatsen van uit dat er in de toekomst niet minder maar eerder meer geparkeerd wordt als er ook meer bezoekers komen. In de nota van uitgangspunten staat ook dat het aantal parkeerplaatsen waarschijnlijk wat zal toenemen. Het lijkt mij dus wat voorbarig om er op voorhand van uit te gaan dat het er minder zullen zijn. Ik ga ervan uit dat collega Smit, als het echt anders moet zijn vanuit verkeerskundig of parkeerkundig oogpunt, na zijn studie met nader inzicht komt, maar daar ga ik op dit moment niet van uit. Wij gaan uit van het aantal parkeerplaatsen dat er op het Zwarte Pad is.

Er is gevraagd of die bouw transparant kan zijn. Als daarmee wordt bedoeld 'helemaal van glas', weet ik het niet, maar volgens mij moet het iets zijn dat zich voegt in het duin. Dan is er een goede overgang. Hoe dat moet, moet stedenbouwkundig verder worden uitgewerkt. Dat komt hier uiteraard ook terug.

De heer **De Liefde** (VVD). Geen muur, neem ik aan?

Wethouder **Norder** (PvdA). Wilt u graag een muur?

De heer **De Liefde** (VVD). Nee.

Wethouder **Norder** (PvdA). Dan wordt het geen muur. Ging het altijd maar zo.

De HSP vroeg met betrekking tot het masterplan naar het Wijnhavenkwartier: zijn er afspraken gemaakt over 1500 woningen, sloop, nieuwbouw et cetera. Dat is niet het geval. Dat gaat de komende tijd gebeuren in overleg met Vestia over wat zij wel en niet wil; het gaat immers met name om Vestia. Ik ga er ook zeker niet van uit dat 1500 woningen gesloopt worden, maar ik heb geen idee van het hoe en wat. Dat gesprek moeten wij nog hebben. Dit masterplan loopt tot 2020. Dat betekent dat het niet allemaal morgen gebeurt, maar ook een vooruitkijkje is naar wat verder weg. Daar komen wij dus nog wel op terug.

Ik maak de stap naar de boulevard. Met name de SP-fractie zei dat de kustveiligheid wel belangrijk is, maar dat dit niet direct betekent dat het ook mooi gemaakt moet worden. Zo heb ik het bijna letterlijk opgeschreven. Ook daar zit het college anders in. Wij vinden wél dat het mooi gemaakt moet worden, omdat dat belangrijk is voor de stad als geheel en het toerisme in het bijzonder, maar ook voor de mensen die daar wonen.

De heer De Liefde vroeg naar het aantal vierkante meters van strandtenten. Dat wordt niet minder; het blijft dus gelijk of neemt toe. Dat weten wij nog niet, maar het aantal vierkante meters per plek wordt niet minder. Dat is op dit moment althans het uitgangspunt.

Tymen Colijn (SP). In hoeverre kunnen de onderzoeken van de commissie-Veerman en het innovatieve platform nog invloed hebben op de plannen? Daarbij hoeft u niet uw betoog in de commissie te herhalen. Ik wil gewoon een kort antwoord: ja of nee.

Wethouder **Norder** (PvdA). Ik verwijs u gewoon naar de commissiebeantwoording, want dat zijn echt vragen die wij hier niet allemaal nog eens over hoeven te doen.

Bij Scheveningen-Haven gaat het om een combinatie van groei van de visserij, het toerisme en wonen. Dat biedt kansen voor de haven, Scheveningen en de stad. Wat zou het toch mooi zijn als je ervoor kunt zorgen dat er zowel voor het toerisme als voor de visserij echt groei komt! Wat zou het mooi zijn als wij die kans goed kunnen benutten! Als je zo'n kans in je schoot geworpen krijgt, moet je maximaal bekijken wat je uit die kans kunt halen en wat dat kan doen voor de stad. Dat is de invalshoek van dit college geweest. Op die basis hebben wij deze voorstellen gedaan. Ik denk dat wij echt iets te pakken hebben en dat je met dit voorstel daadwerkelijk een verschil kunt maken en er daadwerkelijk voor kunt zorgen dat het toerisme een schwinging krijgt die het nu niet heeft, zeker niet in Haven, en dat je een verbinding kunt maken tussen visserij en toerisme. Als dat je lukt en als je dat echt op een hoger schaalniveau kunt brengen, heb je iets te pakken waarmee je ervoor kunt zorgen dat het werkelijk de goede kant op gaat.

Joris Wijsmuller (HSP). Hoe kun je nou een verbinding maken tussen visserij en wonen?

Wethouder **Norder** (PvdA). Dat lukt heel aardig door het op een goede manier gescheiden te houden. Dat doen wij ook.

Joris Wijsmuller (HSP). U hebt een leuke definitie van 'verbinding'.

Wethouder **Norder** (PvdA). Ja, uitstekend. Dat is precies de reden waarom de door u en anderen bepleite combinatie van het aan- en afmeren voor de visserij in de derde haven en wonen iets is wat je niet moet willen. Daarmee bind je het immers zo dicht op elkaar dat je dan precies in de problemen komt waarvoor de heer Santbergen waarschuwt. Ik snap die denklijn dus niet. Dat moet je niet willen. Het is niet goed voor de visserij en ook niet voor het wonen. Dat wordt gedoe. Breng dat dus niet te dicht bij elkaar. Dat betekent niet dat je daar niets kunt. Wij willen wel onderzoeken of je daar kunt aan- en afmeren in relatie tot de functies die daar zijn en of wij daarbij gebruik kunnen maken van de derde haven. Dat is echter iets anders dan een pleidooi voor laden, lossen en allerlei andere activiteiten in die derde haven.

Ik ben nu aanbeland bij de derde haven. Die was van Norfolk, is op zich niet voor de visserij gebouwd en ingericht en wordt daar ook niet voor gebruikt. De derde haven is dus geen onderdeel van het visserijcluster en is voor de huidige visserij niet noodzakelijk. Als je echt wilt groeien in de visserij - daar zou het college zeer positief tegenover staan - moet je daar twee dingen voor doen: ten eerste moet je op het noordelijk havenhoofd het maximale eruit halen en ten tweede moet je bekijken of je met een eventuele vierde haven daadwerkelijk iets kunt doen voor groei van de visserij. Dan speel je in op de echte economische ontwikkeling en kun je rekening houden met de omvang van de schepen en met laad- en losactiviteiten. Dat kun je er allemaal bij betrekken. Dan heb je echt iets waarmee je investeert in de visserij in de eenentwintigste eeuw. Daar komen natuurlijk duurzaamheidsaspecten en allerlei andere aspecten bij, maar je hebt daarmee de kern van het cluster goed te pakken. Dat zou wat ons betreft dus een goede gedachte zijn, gecombineerd met eenzelfde soort verhaal voor een cruisterminal. Dan heb je het ook over het toerisme of andere havengerelateerde activiteiten op het terrein van het toerisme, bijvoorbeeld de zeezeilerij, maar mogelijk ook over andere beroepsmatige activiteiten, bijvoorbeeld Rijkswaterstaat of wat dan ook. Zo'n combinatie zou natuurlijk een geweldige impuls betekenen voor Scheveningen in brede zin, maar heeft wel veel mitsen en maren. Die mitsen en maren zijn heel erg gekoppeld aan economie, verkeer en milieu, maar ook aan het effect op de natuur. Dat moet je allemaal uitzoeken. Ik heb trouwens het maritieme aspect niet genoemd, maar ook dat is een factor. Dat moet je allemaal uitzoeken. Vandaar die onderzoeksafspraken en de laatste brief die ik daarover heb gestuurd om nadere invulling te geven aan hoe wij dat precies gaan doen.

Michel Santbergen (CDA). Op zich is dat hartstikke mooi, als die vierde haven er is. Het punt is echter dat wij nu geen vierde haven hebben, maar wel een derde haven. Wij kennen in Nederland het spreekwoord 'Gooi je oude schoenen niet weg voordat je nieuwe hebt'. Ik heb het gevoel dat u daar nu een beetje mee bezig bent.

Wethouder **Norder** (PvdA). Nee, u hebt het over de schoenen van iemand anders. Het zijn de schoenen van Norfolk en niet van de visserij.

Michel Santbergen (CDA). Ik heb niet gezien dat die schoenen met de verhuizing mee zijn gegaan.

Wethouder **Norder** (PvdA). Dat is allemaal prachtig; wij moeten overigens niet blijven hangen in de schoenen. U wilt een uitbreiding van de visserij rond de derde haven. Daarbij spelen twee aspecten een rol. Ten eerste: voor de groei van de visserij is het uiteindelijk een doekje voor het bloeden. De haven is er niet voor gemaakt, moet er helemaal opnieuw voor worden ingericht en roept veel vragen op, bijvoorbeeld over de golfslag. Ten tweede: daarmee worden andere ontwikkelingen, die ook belangrijk zijn voor de stad, onmogelijk gemaakt. Dat is iets waar wij niet voor kiezen. Wij zeggen: concentreer het op het noordelijk havenhoofd en doe het daar maximaal. Met het toerisme combineren kan wel. Als je dan echt iets wilt, moet dat met een vierde haven.

Michel Santbergen (CDA). Er zijn nog twee andere elementen die voor de derde haven nu van belang zijn. Het belangrijkste is het keren van schepen. Dat kan ook niet met een gedeeltelijk gedempte haven. Bovendien liggen er nu een aantal vaartuigen van Rijkswaterstaat, die niet in de eerste of tweede haven terecht kunnen.

Wethouder **Norder** (PvdA). Ik heb zo langzamerhand de indruk dat wij de discussie van de commissie in eerste en tweede termijn nu overdoen. Ik voel daar niet echt voor. Wij verschillen hierover van mening. Ik heb toen ook verwezen naar berichten van de havenmeester en draaicirkels. Dat kunt u allemaal in twijfel trekken, maar ik stel voor om naar die discussie te verwijzen. Ik denk dat wij daarover van mening blijven verschillen. Op de punten die te maken hebben met het milieu, gaat de heer Smit straks in.

De D66-fractie heeft een vraag gesteld over de wenselijkheid van hoogbouw. Wij denken om meerdere redenen dat hoogbouw zeer wenselijk is. Ten eerste is er de stedenbouwkundige reden, die ik al heb aangegeven: combineer laagbouw met hoogbouw. Het past en kan daar heel goed. Doordat je hoogbouw doet, heb je niet het effect van een grote dichtheid zoals je dat in Scheveningen-Bad hebt, met een hoogte van vijf, zes, zeven of tien laagjes, maar heel massief in de horizontale lijn. Nu heb je een dorp, gecombineerd met twee hoogbouwelementen en een stukje verderop het derde hoogbouwelement. Daarmee heb je een inrichting die niet massaal overkomt, die veel ruimte en licht overhoudt en waarbij je de fout van vroeger niet opnieuw maakt en juist niet een 'Torremolinos aan zee' bouwt.

Michel Santbergen (CDA). Ik heb aangegeven dat de dichtheid bijzonder hoog is: ruim 80 woningen per hectare. Dat is niet zomaar een luchtig gebeuren waar daglicht kansen krijgt. De woningen worden gewoon op elkaar gestapeld.

Wethouder **Norder** (PvdA). Wat is uw vraag?

Michel Santbergen (CDA). U zegt dat het heel luchtig is, maar dat is het dus niet. Uw conclusie is niet correct. De vraag is waarom de dichtheid niet wat lager kan, zoals ik heb voorgesteld.

Wethouder **Norder** (PvdA). Ik denk dat deze dichtheid hier uitstekend kan, omdat je er juist heel veel ruimte omheen hebt. Je hebt de zee, de duinenkant en de havenkant. Je hebt dus aan drie zijden ruimte en diverse kwaliteiten: het water van de zee, het havenachtige dat weer een heel andere uitstraling heeft, en de duinen waar je fantastisch kunt wandelen et cetera. Dat heb je niet overal. Waarom zou je daar dan niet optimaal gebruik van maken? Dan moet je wel bouwen op een manier die kwaliteit heeft. Dat is precies wat wij hier doen, namelijk niet in de vorm van massa maar door juist heel erg te zoeken naar een combinatie die werkt. Dit is een combinatie die werkt. Dat is een keuze die wij daarin maken.

Marjolein de Jong (D66). Wordt er ook rekening gehouden met het feit dat mensen die aan komen lopen, fietsen of rijden, met de door u voorgestelde twee- of drielaagse bebouwing in combinatie met de hoogbouw geen zicht hebben op de zee? Het is dan wel geen Torremolinos met een muur van twaalf lagen, maar het is wel een soort muurtje, ook al is dat maar drie lagen hoog.

Wethouder **Norder** (PvdA). Natuurlijk kijkt een gemiddeld mens niet over een woning van drie lagen heen. Ik zal u echter verklappen dat u de zee ook niet ziet als er geen enkele woning zou staan. Dat komt omdat wij een zeekering hebben. Hoe die ook vorm is gegeven - of het nou een duin is of een dijk - een zeekering gaat altijd een meter of tien de lucht in voordat die weer naar beneden gaat. Ook daar kijk je niet overheen. Het gaat ook om de ervaring van lucht en ruimte. Lopen door bijvoorbeeld het Statenkwartier is een andere ervaring dan lopen op bepaalde plekken in de Zwolsestraat. Dat laatste komt massiever over, terwijl de dichtheid misschien helemaal niet hoger is. Het komt veel massiever over, omdat alles op een bepaalde hoogte is. Daardoor is de uitstraling dat je alleen omringd bent door beton en steen, in feite alzijdig. Dat kan heel anders. Dat heeft op zich niet heel veel te maken met hoe dicht er feitelijk is gebouwd. Het ligt heel erg aan de stedenbouwkundige keuzes die je maakt. Laten wij nou leren van wat wij in Scheveningen-Bad fout hebben gedaan. Ik hoop echt dat ik dat over het voetlicht kan brengen: laten wij daar nou van leren en laten wij ervoor zorgen dat wij het anders doen,

waardoor je een heel ander gevoel krijgt over de kwaliteit die daar qua bebouwde omgeving ontstaat. Daar zetten wij nu op in.

Michel Santbergen (CDA). U hebt er op zich gelijk in dat je de zee door de zeewering sowieso niet kunt zien, maar het gaat erom dat je in deze situatie ook naar links en rechts kunt kijken. Komend vanuit de Westduinweg kun je, als je in de huidige situatie naar rechts kijkt, de zee gemakkelijk zien. Straks met de bebouwing kun je de zee niet meer zien; daar doelde mevrouw De Jong op. U hebt zelf gezegd dat dit in Scheveningen-Bad een duidelijk minpunt is en dat wij die fout niet gaan maken in Scheveningen-Haven, maar ik vrees dat dit op deze manier, zoals het nu vormgegeven is, wel dreigt te gebeuren.

Wethouder **Norder** (PvdA). Dat ben ik echt hartgrondig niet met u eens. Natuurlijk bouw je iets, waardoor je iets voor je neus kunt krijgen, maar vergelijk het ook met wat het was, met opgestelde vrachtwagens. Daar kun je ook niet dwars doorheen kijken. Je gebruikt het Norfolkterrein dus op een bepaalde manier, waarbij je een type bebouwing kiest die in het algemeen de meeste mensen aanspreekt om erdoorheen te lopen. Je hoeft ook niet op elke straathoek de haven te kunnen zien, maar het is met die paar straatjes wel heel makkelijk om aan een brede boulevard of een breed havengebied te komen. Je kunt de haven daar gemakkelijk zien en je kunt daar langslapen met je hondje, met je partner of weet ik veel. Je kunt doorlopend genieten van die kwaliteit. Je geeft dus een heel ander soort kwaliteit dan de huidige kwaliteit. Als ik eerlijk ben, zou ik daar onmiddellijk voor tekenen. Ik ben het dus niet eens met de angst die u naar voren brengt.

De PvdA-fractie vroeg om een onderzoek naar het vistrapje en het pontje. Het lijkt mij op zich prima om dat te doen. Dat nemen wij dus op. Er komt een hele rits onderzoeken. Ik zal de raad daar een overzicht van geven. Er komt dus bijna ook een onderzoek naar alle onderzoeken die wij doen. Mevrouw Weening heeft mij daarom gevraagd. De raad krijgt dus een lijstje met een overzicht van alle onderzoeken die wij gaan doen.

De VVD-fractie stelde een vraag over de congresfunctie in de haven. Die congresfunctie is wat ons betreft een mogelijkheid, maar het is geen voorkeurslocatie voor een grote congresfunctie. Ik kom daar straks op terug aan de hand van het amendement. Dat geldt ook voor de opmerking van de HSP-fractie over cultuur.

Volgens mij heb ik de belangrijkste vragen gehad. Ik wil nu de moties en amendementen langslapen.

Tymen Colijn (SP). Ik heb een aantal vragen over de financiën gesteld.

Wethouder **Norder** (PvdA). Daar hebt u ook een amendement over ingediend. Daar kom ik straks dus op terug.

Susan Cohen Jehoram (PvdA). Ten aanzien van het onderzoek naar de vierde haven hebben wij expliciet gevraagd om een modulaire opbouw, waardoor per onderdeel inzichtelijk zou zijn wat het zou kosten en opleveren.

Wethouder **Norder** (PvdA). Op zich is dat prima, zo mogelijk. Je kunt niet alles modulair doen, want je kunt niet alles losknippen, maar ik snap uw oproep: als je van klein naar groot diverse varianten hebt, probeer dan aan te geven wat de component visserij is, wat de component cruise is et cetera. Zo proberen wij het te doen, maar het is niet allemaal precies te knippen. Laten wij het zo proberen.

Ik begin met de moties, allereerst met de motie van treurnis. Mevrouw Van der Zwan, het zal u misschien betreuren, maar wij ontraden de aanneming van die motie. Ik weet niet of ik dat nog verder moet toelichten.

Arina van der Zwan-Hoekman (PPS). U kunt mij toch niet ontraden om verdrietig te zijn over uw standpunt?

Wethouder **Norder** (PvdA). Dat wil ik u zeker ontraden. Dat meen ik serieus, maar dat mag duidelijk zijn uit mijn bewoordingen. Ik denk echt dat wij een aantal goede stappen zetten voor Scheveningen, zowel voor Haven en de boulevard als voor de brede discussie. Daar zitten een aantal moeilijke keuzes in, maar je geeft wel een goede richting en je geeft ruimte aan visserij en toerisme. U stelt het gekscherend, maar ik kan dus niet anders dan serieus daarop antwoorden.

Dan motie rv 17.2008/2 van de CDA-fractie over het Kurhausplein. Wij willen dat op zich wel doen, maar er zit een geweldige financiële component aan vast. Dat beseft de CDA-fractie natuurlijk. Er zitten ook enorme consequenties aan vast voor een flink aantal bewoners, maar ik wil ruimhartig zijn met de verschillende onderzoeken. Wij zouden er dus geen bezwaar tegen hebben als deze motie wordt aangenomen.

Motie rv 17.2008/3 van de HSP-fractie is overbodig, want wij doen al onderzoek naar de kustveiligheid, de zeespiegel et cetera en hoe dat precies zit in het vierde havengebied. Dat is de kern van de motie. Naar aanleiding van de door mij aan de raad verzonden brief, ontraden wij dus de aanneming van deze motie, omdat wij dat al doen.

Joris Wijsmuller (HSP). Als de raad expliciet over zo'n onderzoek besluit, is dat toch juist een ondersteuning van wat in uw brief staat?

Wethouder **Norder** (PvdA). Jawel, maar wij hebben hier de werkwijze dat datgene wat het college toch al wil of voorstelt, niet ook nog eens in moties wordt bevestigd. Anders zouden over alles moties kunnen worden ingediend. De raad heeft dus de werkwijze om overbodige moties niet aan te nemen. Vandaar mijn advies om die motie niet aan te nemen, hoewel ik er inhoudelijk geen enkel bezwaar tegen heb. Maar het is aan u.

Joris Wijsmuller (HSP). Wij hebben hier ook de werkwijze dat wij de essentiële dingen in de besluitvorming op een goede manier met elkaar vormgeven. Daar kunt u toch niet tegen zijn?

Wethouder **Norder** (PvdA). Ik denk dat ik niet hoeft te herhalen wat ik heb gezegd.

Motie rv 18.2008/2 over de walstroom zal worden behandeld door de heer Smit. Motie rv 17.2008/4 over het in kaart brengen van de cultuurhistorische zaken vinden wij overbodig, want dat doen wij al. Wij gaan uiteraard bekijken wat de verschillende cultuurhistorische elementen zijn.

Wim Pijl (ChristenUnie-SGP). Ik begrijp u even niet. U had het over een motie over walstroom, maar daar is helemaal geen motie over.

De **voorzitter**. Jawel, dat is motie rv 18.2008/2, maar de wethouder heeft het nu over motie rv 17.2008/4.

Wethouder **Norder** (PvdA). Ja. Ik kan niets aan die nummering doen. Dat is soms een beetje lastig. Motie rv 17.2008/4 gaat over historische en beeldbepalende gebouwen. Die nemen wij mee. Dat blijkt ook uit het feit dat wij het visafslagafbouw serieus willen proberen te behouden. Dat doen wij ook met een aantal andere gebouwen, maar het hoeft voor ons niet zozeer om dat allemaal in kaart te brengen en nader onderzoek te doen. Dat doen wij al via de gebruikelijke werkwijze. Dat is iets anders dan alles nog eens te onderzoeken. Wat ons betreft, is deze motie dus overbodig.

Tymen Colijn (SP). Ik vraag in die motie ook om de mogelijkheid te onderzoeken om eventueel onderdelen te hergebruiken of kleinere gebouwen te verplaatsen.

Wethouder **Norder** (PvdA). Dat gaat mij allemaal veel te ver. Ik wil best naar een aantal gebouwen kijken om die te behouden - dat doen wij ook - en een aantal elementen zul je ook behouden, graag zelfs. Een aantal elementen zul je mogelijk niet behouden; dat weet ik niet, maar er komt een uitgewerkt voorstel over hoe wij precies met de diverse onderdelen omgaan. Nogmaals, het gaat mij dan te ver om dit allemaal zo te specificeren. Dat past ook niet bij het niveau van de huidige besluitvorming.

Motie rv 17.2008/5 is volstrekt overbodig, want uiteraard krijgt de raad een financiële onderbouwing van de planvorming. Voor Scheveningen-Haven heeft de raad die onderbouwing al. Voor Scheveningen Kust - dus het masterplan - komt die onderbouwing bij het masterplan zelf. Dat hebben wij ook zo afgesproken. Die motie is dus echt overbodig.

Dan komen wij bij de amendementen. Amendement rv 17.2008/A is een heel uitgebreid amendement van de PPS-fractie. Ik ga dat amendement niet helemaal inhoudelijk beantwoorden, maar wij ontraden de aanneming daarvan, want die zou leiden tot een heel ander plan.

Arina van der Zwan-Hoekman (PPS). Dat is onze manier om uit te drukken dat wij het met een groot deel van het plan niet eens zijn.

Wethouder **Norder** (PvdA). Dat begrijp ik, maar toch nodig ik u ertoe uit om straks voor het plan te stemmen.

Amendement rv 17.2008/B betreft een flink aantal wijzigingen. Ook de aanneming van dat amendement raad ik af, omdat ook dit amendement het dictum essentieel zou wijzigen. Ik verwijs naar de beantwoording die ik zojuist heb gegeven.

Amendement rv 17.2008/C wordt behandeld door collega Smit. Amendement rv 17.2008/D betreft de tramverbinding. Het is op zich positief om te proberen of gelijktijdig de trambak gebouwd kan worden. Ten aanzien van die bak zal ik echt zoveel mogelijk proberen om die in de aanbesteding te laten meelopen, zodat je de ontwikkeling van woningen en de ontwikkeling van de trambak en daarmee de belangrijkste hardware hebt gerealiseerd. Vervolgens moet de rails daar nog in gelegd worden in overleg met de portefeuillehouder in Haaglanden, die nu naar de lucht kijkt.

De aanneming van amendement rv 17.2008/E over cultuur in de haven zou ik willen ontraden. Ja, wij gaan voor een aantal elementen van cultuur, maar niet op deze wijze en helemaal niet als er geen structurele dekking is van de voorstellen.

Nog kleinschaliger is amendement rv 17.2008/F. Ook de aanneming van dat amendement zouden wij daarom willen ontraden. Bovendien kiezen wij gewoon voor een andere invulling van het noordelijk havenhoofd en het Norfolkterrein.

Collega Smit zal ingaan op amendement rv 17.2008/G. Amendement rv 17.2008/H van de SP-fractie zouden wij kunnen meenemen in de nota van uitgangspunten Kust. Zo is dat amendement volgens mij ook bedoeld, dus als een vrij algemene oproep. Wij staan er dus positief tegenover om dat te doen.

Wij staan negatief tegenover amendement rv 17.2008/I, dat betrekking heeft op de uitgangspunten van de haven. Wij hebben hier geen behoefte aan een praktijkschool erbij. Dat hoeft je niet op elke locatie te doen.

Wij staan positief tegenover amendement rv 17.2008/J. Wij vinden het dus prima om het voorstel op die manier te wijzigen. Dat is ook in lijn met wat ik zojuist daarover zei. Wij kunnen ons dus voorstellen dat de raad daarvoor stemt. Dit is overigens nog wel een zoekfunctie voor ons. Wij zijn er nog niet helemaal uit waar die congresfunctie neerdaalt. Dat zit bij collega Huffnagel. Hij is daar druk mee doende in overleg met diverse partijen en er is in het college over gediscussieerd. Dit is wel een van de locaties waar wij bekijken of het kan, maar dat betekent helemaal niet dat er een voorkeur zou zijn voor deze locatie. Het kan heel goed zijn dat er een andere locatie uit komt. Met die kanttekening gaan wij dus akkoord met dit amendement.

Wij staan ook positief tegenover amendement rv 17.2008/K. Als de raad het liever zo formuleert, doen wij dat zo. Dan worden de 'arts and crafts' iets anders ingevuld.

Ook tegenover amendement rv 17.2008/H staan wij positief. Daarbij gaat het om bekijken of die combinatie op een enigszins andere manier kan.

Susan Cohen Jehoram (PvdA). Over welk amendement hebt u het nu?

Wethouder **Norder** (PvdA). Rv 18.2008/H.

De **voorzitter**. Het gaat nu een beetje door elkaar; 17 en 18 lopen door elkaar.

Wethouder **Norder** (PvdA). Dan doe ik dat amendement even terug.

Wij staan positief tegenover amendement rv 17.2008/L, met de aantekening dat wij bij die hoogbouw alleen rekening houden met het ontwerp. Als je niet oppast, ben je aan het promoveren op de vraag naar het niveau van het onderzoek. Het kan dus heel uitgebreid, maar dat is niet het idee dat wij ervan hebben. Het gaat om bekijken wat er speelt en dat betrekken bij de ontwerpfase en bij de ontwerpopdracht aan de architect. Zo is dit amendement volgens mij bedoeld. Met die kanttekening kunnen wij dat invullen.

Ook over amendement rv 17.2008/M zijn wij positief; eigenlijk is het dus een heel positief verhaal. Wij willen onderzoeken of en hoe dat kan.

Amendement rv 18.2008/A wordt behandeld door collega Smit. De aanneming van amendement rv 18.2008/B zouden wij willen ontraden, want dat amendement kiest voor het weglaten van de hoogbouw en dat zou je niet moeten willen.

Amendement rv 18.2008/C is, samengevat, een destructief amendement, want het kiest op een aantal punten echt heel anders dan het college. Ook de aanneming van dat amendement zouden wij echt willen ontraden.

Collega Smit zal ingaan op amendement rv 18.2008/D. Voor amendement rv 18.2008/E geldt hetzelfde als voor amendement rv 18.2008/C. Ook de aanneming daarvan wordt dus ontraden, omdat het een heel andere keuze maakt met een ander woningaantal dan het college. Om diverse redenen zou je dat niet moeten doen.

Wat amendement rv 18.2008/F betreft: het in stand houden van de derde haven is geen goed idee, omdat wij die gebruiken op een heel andere manier. Bovendien heb ik zojuist aangegeven dat de maritieme sector op een andere wijze moet worden bediend als je echt iets wilt, namelijk met een vierde haven, met alle mitsen en maren die daarbij zijn aangegeven.

De aanneming van amendement rv 18.2008/G zouden wij willen ontraden, omdat wij een aantal onderzoekszaken hebben geformuleerd. Dat gaan wij doen en dat komt bij de raad terug. Wij hebben geen behoefte om in aanvulling daarop nog allerlei andere nieuwe onderzoeksvragen te benoemen. Dat past ook niet bij het feit dat wij voor het overige de onderzoeksvragen ook nog in het midden hebben gehouden. Met de onderzoeksvraagstelling op zich kom ik bij de raad terug. Dat heb ik in de commissie al toegezegd.

Over amendement rv 18.2008/H zei ik zojuist al iets. Daarover zijn wij positief. Wij vinden het op zich prima als wij 'langsligplaatsen' kunnen realiseren als dat te combineren is met de overige functies. Het lijkt mij dus prima en eigenlijk een verbetering van de tekst.

Wethouder **Smit** (VVD). Voorzitter. Ik had net de politiek interessante behandeling van het verkeerscirculatieplan voor het centrum van Den Haag achter de rug toen na het reces een verzoek op mijn bureau dwarrelde van zestien organisaties van bewoners, ondernemers en winkeliers in Scheveningen. Zij vroegen om een verkeerscirculatieplan voor Scheveningen, mede in het licht van de ontwikkelingen in dit

masterplan. Ik begreep die vraag wel, want wij investeren met het verkeerscirculatieplan voor het centrum natuurlijk vrij zwaar in het centrum van deze stad. Daarvoor hebben wij een budget uitgetrokken van 40 mln. tot 70 mln. Dat is allemaal niet niets. Ik zag de jaloerse blikken uit Scheveningen bij wijze van spreken al komen. Daar zat ik toch wel even mee. Om te beginnen heb ik gezegd dat ik graag met die organisaties wilde gaan praten, maar het leek mij wel handig om eerst te weten waarover wij precies zouden moeten gaan praten. Daarom is het goed dat wij de volgorde gekozen hebben zoals wij die nu gekozen hebben. Stedenbouw, stedelijke ontwikkeling en de verkeersopgave zijn natuurlijk voortdurend in dialoog en in wisselwerking, maar het leek mij goed om eerst te zien over welke ontwikkelingen op Scheveningen wij het in deze raad, althans in meerderheid, met elkaar eens zouden kunnen worden om vervolgens die dialoog te starten.

Eigenlijk gaat amendement rv 17.2008/C, ingediend door mevrouw De Jong, over die dialoog die ik nu ben gestart. Nadat wij het in december in het college eens waren geworden over de nota van uitgangspunten, ben ik in januari naar Scheveningen gegaan. Inmiddels heb ik het eerste gesprek gehad met de vertegenwoordigers van de ondertekenaars van de zojuist genoemde brief. Met hen heb ik afgesproken dat ik gedurende dit jaar - in ieder geval het eerste halfjaar, want wij hebben ook nog een discussienota te gaan in de zomer; dus tot de definitieve vaststelling van het masterplan in het najaar - zal spreken over de verkeerssituatie in Scheveningen. Die verkeerssituatie is met name op topdagen immers wel degelijk, ook momenteel al, niet bepaald optimaal. Ik moet daar wel bij zeggen dat ik het idee heb dat de zwaarste ontwikkeling die wij hier nu zien, bestaat uit het oppikken van Scheveningen-Haven als motor van de stedelijke economie en het stedelijke woonmilieu aan zee. Het masterplan voor Scheveningen-Bad is eigenlijk behoorlijk conserverend. Wij moeten daar vooral investeren in de openbare ruimte. Verder is dat masterplan redelijk conserverend. Daar zal niet de grootste nieuwe verkeerskwesitie aan de orde zijn. Verder is het van belang dat een aantal dingen kunnen samenlopen met de studies die wij nu voor het VCP in het centrum doen. Met name allerlei dingen over park and ride en dat soort zaken kun je natuurlijk heel goed met elkaar verknopen voor beide doeleinden, dus zowel voor het centrum als voor Scheveningen. Dan moet je natuurlijk wel goede ov-verbindingen hebben en zo ga je door. Het in amendement rv 17.2008/C gevraagde onderzoek heb ik echter al toegezegd. In de redenering dat de aanneming van overbodige moties en amendementen moet worden ontraden, zou ik dit amendement dus eigenlijk moeten ontraden, maar ik heb dit al toegezegd. Het amendement kan wat mij betreft dus ook worden ingetrokken, omdat dit gaat gebeuren. Ik heb met de vertegenwoordigers van de bewonersorganisaties een procedure afgesproken. Ik heb ten minste twee sessies, in mei en in juni, voordat vlak voor het reces of in de zomer de discussienota uitkomt. Dat gaat dus allemaal gebeuren. Ik geloof dat het nu niet goed is om in de nota van uitgangspunten al precies te zeggen hoe het er precies uit gaat zien. Dat is namelijk mede afhankelijk van de dialoog die ik daar ga voeren, maar niet alleen daarvan: het moet inhoudelijk natuurlijk ook allemaal kunnen. Dat is altijd het grote punt met communicatie: daar zit niet alleen het elkaar gezellig maken in, maar ook altijd een inhoud.

Tymen Colijn (SP). Wanneer verwacht u te komen met het integrale verkeersplan voor Scheveningen en de gevolgen voor het achterland?

Wethouder **Smit (VVD).** Dat zal straks in het masterplan zitten van komend najaar, maar voor die tijd hebben wij nog een slag te gaan met de discussienota die voor of vlak na de zomer uitkomt en waarover dan ook weer alle officiële inspraakprocedures zullen lopen. Ik denk dat ik daarbij twee haalbare alternatieven zal inzetten. Voor die tijd heb ik, ook met de bewonersorganisaties, nog een gesprek over hoe die twee alternatieven precies in elkaar moeten steken. Er komt wat mij betreft dus geen masterplan zonder dat totale verkeersplan. Dat is niet de bedoeling van het geheel. Eigenlijk wordt u dus op uw wenken bediend. U hebt het opgeschreven zoals ik het ook graag zou hebben gezien. U kunt het amendement dus handhaven of intrekken, maar het zal gaan zoals u hebt opgeschreven.

Over het ook door mevrouw De Jong voorgestelde en door een heleboel anderen ondertekende amendement over de tramlijnen en de simultane kwestie heeft de heer Norder terecht gezegd dat wij dat natuurlijk willen. Daar verzet zich dus helemaal niets tegen.

Wij hebben ook geen probleem met amendement rv 17.2008/G van de SP-fractie over de fietsenstallingen. Dat kunnen wij zo doen. Wat mij betreft, neemt de raad dat amendement dus aan.

Dan zijn er nog een motie en een paar amendementen met als eerste ondertekenaar de heer Santbergen. De motie rv 18.2008/2 en de daaropvolgende amendementen rv 18.2008/A en rv 18.2008/D hangen sterk met elkaar samen en gaan eigenlijk allemaal over walstroom. Walstroom, met name de geluidsproductie van de schepen op dit ogenblik, bepaalt immers de contour waardoor je nu niet kunt bouwen op het Norfolkterrein. De heer Santbergen schudt 'nee', maar het is 'ja'.

Michel Santbergen (CDA). Er zijn ook twee andere bronnen: de schepen zolang zij niet aan de wal liggen en de bedrijven die niet op stroom functioneren maar op diesel of op andere mogelijkheden om te koelen.

Wethouder **Smit (VVD).** De grap is dat de walstroom wel goed bruikbaar is voor deze dingen.

Michel Santbergen (CDA). Die dekt het probleem niet. Daar gaat het juist om.

Wethouder **Smit** (VVD). Daarover verschillen wij blijkbaar van mening. Die walstroom, zoals die ook in de Rotterdamse zal komen - dat is, om in de termen te blijven, een grootscheepsere operatie dan de operatie die wij in Scheveningen-Haven gaan doen - is iets wat gaat komen. In dit masterplan moet dat ook komen. Het mooiste wat een wethouder Milieu kan hebben, is dat de stedelijke ontwikkeling dwingt tot het nemen van dit soort milieumaatregelen. Die maatregelen gaan dus genomen worden. Zij zijn ook in mijn luchtkwaliteitactieplan opgenomen en moeten nu ook in het kader van dit masterplan meegenomen worden. Ik heb daar geen enkele moeite mee; dat gaat gewoon gebeuren. De desbetreffende motie is een 'alsdan'-motie: 'stel je voor dat het niet kan'. Ook de Rotterdamse haven gaat hierop over. Dit kan dus wel, zeker op de termijn die wij daarvoor zien. Die motie is wat mij betreft dus niet aannemelijk. Om die reden ontraad ik de aanneming daarvan.

Michel Santbergen (CDA). Wij praten uitsluitend over een stedelijke omgeving en niet over een industrieterrein of havengebied. Dat is uw conclusie.

Wethouder **Smit** (VVD). Nee, want juist door middel van deze milieumaatregel is het heel goed mogelijk om die bedrijven een goede plek te laten houden.

Michel Santbergen (CDA). Het wordt tijd dat u uw eigen onderzoek op dit punt doorleest.

Wethouder **Smit** (VVD). Wij komen überhaupt nog uitgebreid te spreken over dit onderwerp, maar dit is wel een belangrijk punt. Die walstroom is een uitgangspunt in het masterplan. Volgens mij is dat een onomstreden uitgangspunt; ik denk dat u er zelf ook voor bent.

Bij amendement rv 18.2008/A gaat het eigenlijk om dezelfde kwestie. Ik moet de heer Santbergen op één punt uit de droom helpen. Hij vraagt om publicatie van de geluidscirkels. Die zijn gepubliceerd op een geluidskaart. Die zijn er dus. Een paar maanden heb ik een geluidskaart Den Haag gepubliceerd, zoals dat moest; daar had de raad om gevraagd. Daar staan de geluidscirkels allemaal in. Daarop kunt u zien dat de cirkels, met name de geluidscirkels, nu nog over het Norfolkterrein gaan. Die moeten dus teruggedrongen worden. De hele essentie van milieubeleid is natuurlijk dat je de impact van natuurhinder terugdringt en niet dat je voorzieningen treft voor als dat niet gaat lukken. Die impact moet teruggedrongen worden. Dat kan ook. Daarvoor is hier een technisch middel aanwezig. Dat gaan wij aanwenden. Dat kost alleen een paar centen. Daarover gaan wij in het kader van de financiële onderbouwing van het hele masterplan natuurlijk nog verder met elkaar praten, maar zo zit het milieubeleid in elkaar. Het kost een paar centen, maar dan krijg je het wel schoner. Dat amendement is wat mij betreft dus niet aan te nemen.

Hetzelfde geldt voor amendement rv 18.2008/D. Het gaat allemaal over hetzelfde punt, ook al formuleert de heer Santbergen het voortdurend iets anders. Ook de aanneming van dit amendement moet worden ontraden, want ook dit amendement gaat ervan uit dat wij er niet in zullen slagen om die milieumaatregelen te nemen. Daar ga ik helemaal niet van uit.

Dat was eigenlijk datgene wat aan mij is gevraagd via moties en amendementen.

Michel Santbergen (CDA). Ik vind het opvallend dat u het onderscheid tussen de motie en de verschillende amendementen moeilijk kunt zien. Het zijn geen dingen die elkaar volledig of voor een belangrijk deel overlappen. Het zijn zaken die als het ware tegen elkaar aanschuren, maar die duidelijk heel anders zijn. Ik wil u vragen om dit nog eens rustig op uw gemak door te lezen. Ik zal u op een ander moment een nadere toelichting geven, want u hebt echt niet in de gaten wat er aan de hand is.

Wethouder **Smit** (VVD). Die conclusie laat ik voor de oppositieleider in deze raad. Ik begrijp wel dat u af en toe de behoefte hebt om dat soort dingen te zeggen, maar als je deze milieumaatregelen neemt, zullen de zorgen die u hebt verwoord in de motie en de amendementen, echt worden weggenomen. Daar ga ik aan werken.

De **voorzitter**. Er is ruim 20 uur vergaderd over dit onderwerp. Is er toch nog behoefte aan een tweede termijn?

Arina van der Zwan-Hoekman (PPS). Voorzitter. De wethouder zei in zijn beantwoording al dat het tijd wordt dat er iets met Scheveningen gaat gebeuren. Daarin kan ik hem zeker geen ongelijk geven. Ik wil nogmaals vermelden dat wij het eens zijn met heel veel punten in de nota van uitgangspunten, maar daarin staat nu eenmaal een enorme hoeveelheid punten. Dan kun je eigenlijk bijna niet voorkomen dat wij het daar niet 100% of één op één mee eens zijn. Als ik tel hoeveel dingen voor ons niet acceptabel zijn, kom ik op 34 onderdelen. Dat is bijna niet onderhandelbaar. Dat is ook niet iets wat je zomaar even kunt vergeten. Wat dat betreft, is er dus wel degelijk treurnis bij ons, omdat wij zoveel discrepantie in dit voorstel terugvinden, hoewel wij graag zouden

willen dat er à la minute met de uitbreiding van de visserij kon worden begonnen. Wat mij betreft, mag de wethouder morgen gaan bouwen op het Norfolkterrein tussen Duindorp en de overzijde, maar dit is voor ons toch echt onaanvaardbaar en veel te veel. Ik moet onze motie van treurnis dus helaas handhaven, hoewel ik daarmee misschien alleen sta. Dat realiseer ik mij ten volle, maar die motie blijft staan.

Wij hebben een aantal moties en amendementen van de CDA-fractie ondertekend. Die blijven wij van harte steunen, met uitzondering van een aantal punten waarop nu een toezegging van de wethouder is gekomen. Ik denk daarom dat wij straks nog een schorsing voor overleg moeten aanvragen.

Tymen Colijn (SP). Voorzitter. Ik sluit mij aan bij de woorden van de PPS-fractie. Ik heb in eerste termijn aangegeven dat ik, als mij niet duidelijk zou worden dat de wethouder van plan is om de samenspraak op een andere manier in te gaan - opener en met een grotere betrokkenheid van de bewoners - een motie van onvermogen zou indienen. Dat wil ik bij dezen doen.

Susan Cohen Jehoram (PvdA). Er is duidelijk gezegd dat er bij het masterplan een hele financiële paragraaf gaat komen. Wat wilt u nog meer?

Tymen Colijn (SP). Ik heb het nu niet over de financiële paragraaf, maar over het communicatietraject en de samenspraak met de bewoners. Dat heb ik in eerste instantie aangegeven. Ik vond dat heel slecht en ik vond het antwoord van de wethouder op dat punt onvoldoende. Ik wil binnen de raad toetsen wie het met mij eens is.

Uit de moties en amendementen haal ik amendement rv 17.2008/L over de effecten van de hoogbouw op het leefklimaat en de natuur, met een vraag aan GroenLinks en de VVD. Is dat amendement ingegeven door voortschrijdend inzicht? Tijdens de begrotingsbehandeling op 1 november vorig jaar hebben wij immers een motie ingediend van gelijke strekking met betrekking tot de hoogbouw aan het Julianaplein en de effecten daarvan op het groen in het Haagse Bos en de Koekamp. Daar hebben de fracties van GroenLinks en de VVD niet voorgestemd, maar nu vragen zij een soortgelijk onderzoek. Komt dat door voortschrijdend inzicht?

Heleen Weening (GroenLinks). Mag ik de heer Colijn een vraag stellen op dit punt?

De **voorzitter**. Volgens mij is hij meer gebaat bij een antwoord.

Heleen Weening (GroenLinks). Dat lijkt mij heel mooi, maar ik wil een andere vraag stellen. Mijnheer Colijn, betekent dit dat u het amendement zult ondertekenen of ervoor zult stemmen?

Tymen Colijn (SP). Zover ben ik nog niet. Ik ga straks een schorsing aanvragen om de moties en amendement nog even door te nemen.

Het amendement van de PPS-fractie is op een heel creatieve manier ingediend. Daar staan echter nog onderdelen in waarmee wij het helaas niet eens kunnen zijn. Dat amendement kunnen wij dus helaas niet steunen.

De **voorzitter**. Door de heer Colijn wordt de volgende motie (rv 17.2008/6) ingediend:

Motie rv 17.2008/6

De raad van de gemeente Den Haag, in vergadering bijeen op 14 februari 2008 ter bespreking van:

- a. Voorstel van het college inzake nota van uitgangspunten Masterplan Scheveningen Kust (rv 17; RIS 151112).
- b. Voorstel van het college inzake nota van uitgangspunten planontwikkeling Scheveningen-Haven (rv. 18, Ris 115113).

Overwegende dat:

- gebleken is dat een grote afvaardiging bewoners en organisaties vanuit Scheveningen zich door het college van Den Haag niet serieus genomen voelen en hun constructieve bijdragen aan de voorbereidingen op de nota's van uitgangspunten naar hun mening onvoldoende getoetst zijn;
- het college er niet in geslaagd is om het vertrouwen van deze bewoners en organisaties op Scheveningen te winnen.

Van mening dat:

- duidelijkheid over plannen en draagkracht voor deze plannen van wezenlijk belang zijn tussen het contact van bestuur en burgers;

- het college niet kan of bereid is om op korte termijn hier verandering te bewerkstellen

Spreekt zijn zorg uit over het onvermogen van het college van Den Haag om met de Scheveningse bevolking en organisaties op een constructieve manier te communiceren.

Deze motie maakt onderwerp van de verdere beraadslaging uit.

Michel Santbergen (CDA). Voorzitter. Wij hebben vandaag en eerder aangegeven waar wij het niet mee eens zijn. Wij zijn blij dat er in ieder geval iets gebeurt, want er moet iets gebeuren op Scheveningen. In die zin zijn wij positief, maar het blijft zo dat de menging tussen wonen en bedrijvigheid in onze visie zodanig is dat de bedrijvigheid daarmee dermate zal worden teruggedrongen dat de totale visserijactiviteiten en maritieme activiteiten in Scheveningen gemarginaliseerd worden. Dat is de dood in de pot voor de Scheveningse haven. Dat is buitengewoon jammer en dat proberen wij te voorkomen, maar misschien kunnen wij dat op andere momenten in positieve zin bijsturen.

Marjolein de Jong (D66). Voorzitter. Ik dank de wethouders voor de beantwoording. Naar aanleiding van amendement rv 17.2008/C kwam er een uitgebreide toezegging van wethouder Smit over het verkeersonderzoek. Die toezegging beschouwen wij als zodanig hard dat wij dit amendement intrekken en niet in stemming brengen.

De **voorzitter**. Aangezien amendement rv 17.2008/C is ingetrokken, maakt het geen onderwerp van de beraadslaging meer uit.

Marjolein de Jong (D66). Voorzitter. Wij handhaven het andere amendement wel.

Na alle discussie van de afgelopen maanden, met een uitgebreide eerste en tweede termijn en ook weer vandaag, waren er voor D66 drie heikle punten: de hoogbouw, de ov-verbinding en het verkeer. Bij verkeer en het ov zijn wij redelijk gerustgesteld, zeker als wij - misschien even voor de troepen uitlopend, maar ook gelet op de enthousiaste opmerkingen van de wethouder daarover - ervan uitgaan dat ons amendement over het ov wellicht aangenomen wordt. Op het punt van de hoogbouw is onze vrees echter niet weggenomen. Die vrees betreft niet zozeer de hoogbouw op zich, maar hoe die verder aangepakt wordt. Bij wijze van spreken zouden wij nu moeten besluiten tot hoogbouw, terwijl wij pas in een later stadium alle effecten van die hoogbouw gaan meten. Daarover cirkelt ook nog een motie of amendement rond. Ik vind dat een beetje een 'kip en ei'-verhaal. Dat betekent dat de D66-fractie, gebaseerd op deze argumentatie, na rijp beraad niet kan instemmen met deze nota van uitgangspunten. Dat neemt niet weg dat er een enorm aantal punten bij zit waar wij het erg mee eens zijn, maar wij hebben dit punt zo zwaar laten wegen dat wij tegen de nota van uitgangspunten zullen moeten stemmen. Ik kan u vertellen dat dat niet met veel vreugde gaat, want wij vinden het heel belangrijk dat er nu voortvarend gewerkt gaat worden in Scheveningen in haar geheel, maar dat zal onze uitkomst zijn. Wij zullen straks met een heel open blik kijken naar de verdere uitwerking die zal terugkomen in de masterplannen.

Wim Pijl (ChristenUnie-SGP). Voorzitter. Ik heb het oordeel van het college over de moties en amendementen gehoord. Ik bedoel het niet pedant, maar de fractie van de ChristenUnie-SGP maakt een eigen afweging en zal voor bepaalde moties en amendementen zijn en tegen andere. Met de motie van treurnis kan ik eerlijk gezegd niets. Je geeft een bepaald signaal af, maar dat leg je dan gewoon naast je neer. Als je vindt dat de wethouder het hartstikke verkeerd doet, moet je een motie van wantrouwen indienen. Dat kan enig effect sorteren, maar dit sorteert natuurlijk helemaal geen effect.

Arina van der Zwan-Hoekman (PPS). U vraagt mij om een motie van wantrouwen, maar ik wantrouw het college niet. Dan dien je dus geen motie van wantrouwen in. Wij hebben alleen maar treurnis over de gemaakte keuzes.

Wim Pijl (ChristenUnie-SGP). Dat weet ik, maar dat sorteert verder helemaal geen effect. Ik geef alleen aan dat een motie van wantrouwen wel effect kan sorteren. In de vorige raadsperiode is ook een keer zo'n motie ingediend; dat weet onze loco-burgemeester nog wel. U geeft echter een bepaald signaal af, namelijk dat u zo vreselijk moet huilen, en dat is het dan.

Arina van der Zwan-Hoekman (PPS). Ja.

Wim Pijl (ChristenUnie-SGP). Maar verder doet u er niets mee.

Arina van der Zwan-Hoekman (PPS). Ik vind het meer dan genoeg.

Wim Pijl (ChristenUnie-SGP). Vandaar dat ik een dergelijke motie nooit zal steunen.

Ook het amendement van de PPS-fractie zal ik niet steunen. Wat betreft datgene wat mevrouw De Jong heeft aangegeven: daar zit ik ontzettend moeilijk in. In de nota van uitgangspunten staan gewoon hartstikke goede punten. Er moet iets op Scheveningen gebeuren, aan de boulevard, de kustverdediging en zo. Dat zijn dingen die moeten gebeuren, maar er staan ook andere dingen in waarover mijn fractie een andere mening heeft. Dat mag ook duidelijk zijn. Dat maakt het voor mij net zo moeilijk als voor mevrouw De Jong. Dan verzucht ik maar met de woorden van de grote reformator: hier zit ik; ik kan niet anders. Het is voor mij een heel moeilijke afweging over mijn stemgedrag. De wethouder heeft zijn standpunt. Dat mag hij hebben en dat respecteer ik ook. Mijn fractie heeft haar standpunt. Die standpunten liggen wat uit elkaar.

Susan Cohen Jehoram (PvdA). Voorzitter. Ik dank de wethouder voor de beantwoording in de zoveelste termijn. Er is één klein puntje blijven liggen. Ik hoor heel graag van de wethouder dat hij inderdaad een passende beoordeling in het kader van de Habitatrictlijn gaat doen voor de Habitatrictlijngebieden in zowel het noorden als het zuiden en dat hij dat bij het masterplan voegt.

Ik heb een nadere vraag over de reactie op amendement rv 17.2008/E van de heer Wijsmuller, mevrouw Van der Zwan en mevrouw De Jong over kleinschalige culturele activiteiten en amendement rv 17.2008/F van de heer Colijn over culturele broedplaatsen. Het gaat in beide gevallen om een onderzoek. Misschien heb ik niet goed genoeg geluisterd, maar wat is het bezwaar?

De heer **De Liefde** (VVD). Voorzitter. Ik bedank het college voor de heldere uiteenzetting over deze nota van uitgangspunten en de reacties op de vragen. Helaas moet ik opmerken dat een paar van mijn kleine vragen niet beantwoord zijn. Ik herhaal ze dus nog maar even. Met betrekking tot de ontwikkeling op het strand en de strandtenthouders hoor ik graag van de wethouder dat de raad periodiek actief op de hoogte wordt gehouden door het college. Dat geldt evenzeer voor het overleg dat beide wethouders ongetwijfeld gaan voeren over het Zwarte Pad. Die toezeggingen zou ik graag helder horen.

Tymen Colijn (SP). Wilt u nog reageren op mijn vraag over de hoogbouw, namelijk of er sprake is van voortschrijdend inzicht?

De heer **De Liefde** (VVD). Ik kan mij volledig aansluiten bij de toelichting die mevrouw Weening heeft gegeven.

Michel Santbergen (CDA). Dat betekent dus dat de heer De Liefde akkoord gaat met de torenbouw op Scheveningen.

Joris Wijsmuller (HSP). Voorzitter. Volgens mij heb ik namens de HSP al in de eerste en tweede termijn en nu ook in deze termijnen in de raad heel duidelijk aangegeven dat de nota van uitgangspunten, die is bedoeld om Scheveningen te versterken, het karakter en de kwaliteit van Scheveningen juist breekt. Daarbij gaat het met name om de hoogbouw, de woningen diep in de haven, de bruggen, de deuren open naar de vierde haven, de manier waarop de boulevard wordt vormgegeven en het bouwen in de duinen bij het Zwarte Pad. Dat zijn cruciale punten voor de HSP en daarom hebben wij al in de commissie aangegeven dat wij deze nota van uitgangspunten niet zullen steunen.

Dat neemt niet weg dat er natuurlijk van alles gaat gebeuren en dat wij de politieke realiteit beseffen. Wij hebben dus ook enkele voorstellen gedaan. Mevrouw Cohen Jehoram stelde een goede vraag over het amendement over cultuur. Ook ik raakte even het spoor bijster: waarom nou niet? Er zijn op dat punt ook verschillende moties en amendementen met raakvlakken. Als de wethouder er niet uitkomt, ben ik ook tevreden met een beantwoording door de wethouder Cultuur, want ik kan mij voorstellen dat zij daar wel iets mee kan. Ik krijg dus graag nog een toelichting van de reactie op amendement rv 17.2008/E.

De wethouder heeft zich met name ingespannen om duidelijk te maken dat de kwaliteit van de bebouwing en de manier waarop zij vorm wordt gegeven en dus niet zozeer het type en het aantal woningen, cruciaal gaan worden voor hoe het beleefd wordt. Ik geloof daar helemaal niet in. Ik vind het beeld van een craquelédorpje in de haven sowieso een beetje merkwaardig. Craquelé houdt volgens mij in dat verflagen te dik over elkaar heen zijn aangebracht, waardoor het misgaat en openbreekt. Dat gebeurt hier ook: het wordt allemaal te dik aangebracht en dat verdraagt zich niet met het karakter van dit gebied en ook niet qua buitendijks bouwen. De reactie van de wethouder op de motie was op zich wel interessant. Ik was een beetje verrast door het feit dat hij die motie overbodig vindt omdat het college dat al gaat doen; hij refereerde daarbij ook aan de beantwoording in de commissie. Ik kon mij inderdaad herinneren dat hij daar iets over heeft gezegd, maar ik heb het toch nog maar even nagekeken omdat ik het spoor een beetje bijster was. In de beantwoording wordt helemaal niets gezegd over het onderzoek. Alleen de reguliere kaders worden geschetst, maar er is niet specifiek ingegaan op wat wij als gemeente aan het doen zijn in de haven. Op die problematiek zoomen wij nu in. Die toezegging is

dus nog helemaal niet zo duidelijk gedaan. De wethouder heeft er op zich inhoudelijk geen bezwaar tegen om dit te doen. Het lijkt mij daarom dat die motie gewoon moet worden aangenomen als noodzakelijke aanvulling op de planontwikkeling.

Wethouder **Norder** (PvdA). Voorzitter. Ik heb nog een paar vragen gekregen, ten eerste de vraag van de PvdA-fractie over het Habitatonderzoek. Er komt over een masterplan sowieso een plan-MER. Daarin worden uiteraard diverse onderzoeken meegenomen. Daarbij zullen wij meer inzicht geven in wat een en ander betekent voor Habitatterrein. Is dat een Habitatrichtlijn zoals mevrouw Cohen Jehoram beoogt? Daarvan kan ik alleen maar zeggen dat wij uiteraard zullen voldoen aan de wettelijke criteria voor Habitatonderzoek. Die toezegging heeft mevrouw Cohen Jehoram dus; ik weet niet precies welke vorm dat heeft.

De VVD-fractie heeft gevraagd om de raad op de hoogte te houden. In de commissie heb ik al toegezegd om bijvoorbeeld drie keer per jaar een voortgangsrapportage te doen over de zaken die zoal spelen in het Scheveningse. Dat lijkt mij uitstekend. Daar komen lopende zaken in terug. Dat doen wij vaker bij grotere projecten en grotere ontwikkelingen. Het lijkt mij dus uitstekend om daar zo'n vorm voor te kiezen.

Ik wil wel iets dieper ingaan op de amendementen rv 17.2008/E en rv 17.2008/F. Ten eerste moet je hier heel precies in zijn. Amendement rv 17.2008/E gaat over de nota van uitgangspunten Scheveningen Kust. Wij hebben in het kader van Scheveningen-Haven, dus in het kader van het andere voorstel, een flink aantal besluiten te nemen op basis waarvan wij Scheveningen-Haven invulling geven. Dit geeft daar een nieuw aspect aan in een heel ander document. Dat is op zich dus al vreemd, want Haven doen wij via het plan-Haven, dus via het andere onderwerp van besluitvorming. Ten tweede zit er geen financiering in. Als je daartoe besluit en als je dat bij het goede stuk, dus bij Haven, zou doen, moet je ook onmiddellijk de financiering regelen om dit te gaan doen. Dat zit er niet bij. Ten derde kiezen wij voor een heel andere manier om daar met cultuur en creativiteit om te gaan, namelijk veel meer via het realiseren van een of twee museale functies. Die inzet staat ook in het stuk. Daar gaan wij invulling aan geven. Het gaat ook om sommige meer commerciële vormen van cultuur, zoals galeries en andere zaken. Dat is de richting die wij kiezen. Dat is iets anders dan wat in amendement rv 17.2008/E wordt voorgesteld. Daarom ontraden wij de aanneming van dat amendement.

Voor amendement rv 17.2008/F geldt een iets ander verhaal. Voor culturele broedplaatsen en atelierwoningen hebben wij een broedplaatsenbeleid. Dat gaat in het algemeen via tijdelijke situaties. Daar zoek je ook altijd plekken voor die vanwege de prijs interessant zijn om dit erin onder te brengen. Dat gaat heel vaak via de organisatie Stroom. In het kader van de tijdelijkheid doen wij dat hier en daar al. Als het mogelijk is, zullen wij dat - ook anti-kraakachtig - blijven doen, maar dat is iets anders dan dat je erop inzet om in het kader van Scheveningen Kust daar bewust een actief beleid voor te maken. Daarnaast zit er ook geen financiering van de kleinschalige podia en dergelijke bij. Ook bij dit amendement hoort financiering, maar ook hier zit geen financiering bij.

Tymen Colijn (SP). U geeft aan dat er geen financiering is. U speelt daarmee de bal naar ons terug, want ik heb van u ook alleen nog maar de toezegging dat de financiering straks met het masterplan komt. Waarom gebruikt u dat argument, terwijl u zelf in gebreke blijft met de financiering?

Wethouder **Norder** (PvdA). Ik begon ermee dat het een amendement is bij het verkeerde stuk: het zou bij Haven moeten en niet bij het masterplan Kust. Bij Haven zit ook een financieringsparagraaf. Dat is een besluit om het totaal te doen, inclusief financiering. Als u daar iets anders in wilt, hoort daar een financieringsparagraaf bij. Als u dat niet hebt gedekt, zou ik de aanneming van het amendement sowieso willen ontraden, want anders hebben wij een begrotingsvraagstuk. Het amendement zit dus bij het verkeerde stuk en heeft een verkeerde argumentatie. Ook qua inhoud is het amendement overigens niet datgene wat wij daar zouden willen, maar ik geef toe dat ik zojuist wat kort hierover was.

Wat de motie van de HSP betreft: ik had aangegeven dat die overbodig is omdat wij het aspect van de veiligheid en risico's uiteraard betrekken bij het vraagstuk van de vierde haven. Daar komt dat nadrukkelijk in terug.

Joris Wijsmuller (HSP). Daar gaat het helemaal niet om. Het gaat om buitendijks bouwen. Woningen in de haven zelf - dat is niet de vierde haven, maar de huidige haven - staan allemaal in buitendijks gebied. Wat zijn de risico's en verantwoordelijkheden daarbij?

Wethouder **Norder** (PvdA). O, dat wilt u nader onderzocht hebben.

Joris Wijsmuller (HSP). Ik kan de motie nog wel een keer voorlezen, maar dat staat er gewoon in.

Wethouder **Norder** (PvdA). Wij hebben hier met het hoogheemraadschap over gesproken en dat geeft aan dat dit onder condities op een veilige manier kan. Wat de derde haven betreft, is dat voor mij voldoende. Er wordt

trouwens niet alleen op het Norfolkterrein buitendijks gebouwd. Dat geldt voor een veel groter stuk. Er is in Scheveningen-Haven ook al heel veel buitendijks gebouwd. Dat kan ook - daar hebben wij in de commissie uitgebreid over gesproken - omdat er een soort buffering is door de beide havenhoofden, waardoor het water in stroming al een heel ander profiel heeft dan aan de kust. Het is dus gewoon veilig en het voldoet aan de veiligheidsnormen. Ik heb er al met het hoogheemraadschap over gesproken. Dan lijkt zo'n onderzoek mij overbodig, want dan is dat vragen naar de bekende weg.

Michel Santbergen (CDA). Ik denk dat de wethouder op dit punt voorbarig is, gelet op de uitspraken van de dijkgraaf.

Wethouder **Smit** (VVD). Voorzitter. De heer Santbergen ziet de menging van functies niet zitten. Ik wel. Gelet op de reacties uit de visserijsector, heeft die er iets meer vertrouwen in dan de heer Santbergen.

De heer De Liefde had in eerste termijn al gevraagd hoe het gaat met de gesprekken met de bewoners et cetera. Ik vond het te goedkoop om nou te zeggen dat dat goed gaat. Wij hadden op die avond een heel goed gesprek, maar dat was nog maar het eerste gesprek. Er was op een gegeven moment zozeer sprake van 'wij begrijpen elkaar' dat ik bij het afscheid nemen nog moest waarschuwen: weet wel dat er misschien momenten komen dat wij elkaar behoorlijk de waarheid, zoals wij die zien, zullen moeten vertellen. Tot nu toe ging het goed, maar het wordt natuurlijk pas tegen het eind echt spannend. Natuurlijk houd ik de raad daarvan op de hoogte, maar niet iedere keer nadat ik weer een gesprekje heb gehad. Daar zijn de reguliere momenten voor. Het antwoord daarop is dus 'ja'.

Michel Santbergen (CDA). U hebt vertrouwen in de menging van functies, maar u onderbouwt dat niet en geeft geen nadere toelichting. Ik heb aangegeven waarom ik die menging niet zie zitten. Ik zou graag van u in twee zinnen willen horen waarom u dat vertrouwen wel hebt.

Wethouder **Smit** (VVD). Omdat wij forse milieumaatregelen gaan nemen. Die ene maatregel heb ik al genoemd; dat is een heel cruciale. Ik vind het overigens echt heel bizar wat u uitstraalt. Kijk maar eens naar het beslag van hinder- en milieucirkels van stank, externe veiligheid en dergelijke in Nederland twintig jaar geleden en nu; die dingen zijn dramatisch gekrompen. Die ontwikkeling is nog niet gestopt en die gaat ook voor de Scheveningse haven gelden. Dat gaat op een gegeven moment zodanig ingrijpen, met name met die enorme sprong met betrekking tot de walstroom, dat deze ontwikkeling hier prima mogelijk wordt.

Michel Santbergen (CDA). De bedrijven zullen vertrekken en dan zullen de milieucirkels vanzelf kleiner worden. Daar hebt u gelijk in.

De beraadslaging wordt gesloten.

Tymen Colijn (SP). Voorzitter, ik verzoek u om een korte schorsing.

De vergadering wordt van 22.23 uur tot 22.30 uur geschorst.

Tymen Colijn (SP). Voorzitter. Ik wil amendement rv 17.2008/F graag aanpassen.

De **voorzitter**. U verzoekt dus om een heropening van de beraadslaging.

Tymen Colijn (SP). Nee, het is een heel kleine aanpassing. In plaats van voorstel 'a', dat nu in de koptekst staat, komt voorstel 'b' (raadsvoorstel 18). Zo willen wij dat amendement ter stemming brengen. 'Raadsvoorstel 17' wordt dus 'raadsvoorstel 18'.

De **voorzitter**. De wethouder wil daarover een opmerking maken.

Wethouder **Norder** (PvdA). Daarmee komt de heer Colijn tegemoet aan mijn kritiekpunt dat dit amendement bij het verkeerde raadsvoorstel zat, maar niet aan het kritiekpunt dat dit een ongedekt amendement is.

Tymen Colijn (SP). Dan blijf ik bij mijn eerdere argument dat wij ook van de wethouder dan een bredere financiële onderbouwing van alle plannen hadden willen zien.

De **voorzitter**. De motie is in die zin gewijzigd dat hij thans luidt:

Amendement rv 18.2008/F.1

De raad van de gemeente Den Haag, in vergadering bijeen op 14 februari 2008 ter bespreking van:
b. Voorstel van het college inzake nota van uitgangspunten Masterplan Scheveningen Haven (rv 18; RIS 151112).

besluit in te voegen na 9.2;

9. Uitgangspunten Haven

9.3: Mogelijkheden te onderzoeken tot het inpassen van culturele broedplaatsen en atelierwoningen binnen het gewenste programma.

De overige uitgangspunten te hernoemen.

Toelichting

De dynamiek van een havengebied kan mede gevormd worden door uitingen van kunstzinnigheid en culturele activiteiten. Ten behoeve van de differentiatie van wonen en leefbaarheid zijn kleinschalige podiums (theater) en ateliers hierbij van belang.

In stemming komt motie rv 17.2008/1.

De motie wordt bij zitten en opstaan verworpen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de HSP, de LPF, de PPS en de SP voor deze motie hebben gestemd.

Willem van der Velden (LPF). Voorzitter. Mag ik daar een stemverklaring bij geven?

De **voorzitter**. Ik stel voor dat wij de stemverklaringen achter elkaar in één blok na afloop van de stemmingen doen.

Ingrid Gyömörei (SP). Voorzitter, ik ben geen woordvoerder op dit punt, maar het gaat even om de techniek. Het is dan voor de kijkers thuis niet meer te volgen wie wat bedoelt en wie ergens een opmerking over wil maken. Wij hebben met elkaar afgesproken om de raadsvergadering een feestje te laten zijn en mensen erbij te betrekken.

De **voorzitter**. Dat vind ik een steekhoudend argument. Mijnheer Van der Velden, u mag uw stemverklaring afleggen.

Willem van der Velden (LPF). Voorzitter. Ik vind toch dat ik voor die treurnis moet stemmen, want ik ben wel een beetje betreurd. Ik wil echter ook zeggen dat ik voor het plan zal stemmen, want er moet iets gebeuren.

Joris Wijsmuller (HSP). Voorzitter. Deze motie spreekt treurnis uit vanwege het proces dat uiteindelijk heeft geleid tot een bepaald resultaat. Daar kan ik mij volmondig bij aansluiten.

In stemming komt motie rv 17.2008/2.

De motie wordt bij zitten en opstaan aangenomen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de HSP en de SP tegen deze motie hebben gestemd.

Ik geef gelegenheid voor het afleggen van stemverklaringen.

Tymen Colijn (SP). Voorzitter. Wij hebben tegengestemd omdat de consequenties van het geheel nog niet te overzien zijn.

De heer **De Liefde** (VVD). Voorzitter. De VVD-fractie heeft ingestemd met deze motie. Hoewel wij haar qua tekst in principe te eenzijdig op sloop gericht vinden, hebben wij er met de interpretatie die het college eraan

heeft gegeven, voldoende vertrouwen in dat alle relevante informatie over een eventuele ontwikkeling op dat plein aan de orde zal komen.

Joris Wijsmuller (HSP). Voorzitter. De HSP-fractie heeft tegen deze motie gestemd, omdat wij problemen hebben met het te lichtvaardig denken over gebouwen en het slopen daarvan.

In stemming komt motie rv 17.2008/3.

De motie wordt bij zitten en opstaan verworpen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de HSP, de PPS, de SP, het CDA en ChristenUnie-SGP voor deze motie hebben gestemd.

Ik geef gelegenheid voor het afleggen van een stemverklaring.

Susan Cohen Jehoram (PvdA). Voorzitter. Wij hebben tegen deze motie gestemd, niet omdat wij het niet belangrijk vinden om de veiligheidsrisico's van buitendijks bouwen in ogenschouw te kunnen nemen, maar omdat wij inzien dat de verantwoordelijkheid hiervoor niet bij de gemeente maar bij het hoogheemraadschap ligt. Wij hopen die gegevens wel te krijgen.

In stemming komt motie rv 17.2008/4.

De motie wordt bij zitten en opstaan verworpen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de HSP, de LPF, de PPS en de SP voor deze motie hebben gestemd.

In stemming komt motie rv 17.2008/5.

De motie wordt bij zitten en opstaan verworpen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fractie van de SP voor deze motie hebben gestemd.

In stemming komt motie rv 17.2008/6

De motie wordt bij zitten en opstaan verworpen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de HSP, de LPF, Solidair Nederland, de PPS, de Islam Democraten, D66 en de SP voor deze motie hebben gestemd.

In stemming komt amendement rv 17.2008/A.

Het amendement wordt bij zitten en opstaan verworpen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de fractie van de PPS voor dit amendement heeft gestemd.

In stemming komt amendement rv 17.2008/D.

Het amendement wordt bij zitten en opstaan aangenomen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de HSP en ChristenUnie-SGP tegen dit amendement hebben gestemd.

Ik geef gelegenheid voor het afleggen van stemverklaringen.

Joris Wijsmuller (HSP). Voorzitter. Zoals ik in mijn bijdrage al heb aangegeven, vindt de HSP de ov-verbinding te veel gericht op RandstadRailkwaliteit. Het zou veel breder moeten worden beschouwd.

Wim Pijl (ChristenUnie-SGP). Voorzitter. Er is sprake van het Norfolkterrein en 850 woningen. Die wensen wij daar niet. Vandaar dat wij tegen dit amendement hebben gestemd.

In stemming komt amendement rv 17.2008/G.

Het amendement wordt met algemene stemmen aangenomen.

In stemming komt amendement rv 17.2008/J.

Het amendement wordt bij zitten en opstaan aangenomen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de fractie van de PPS tegen dit amendement heeft gestemd.

In stemming komt amendement rv 17.2008/L.

Het amendement wordt bij zitten en opstaan aangenomen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de HSP, de PPS, D66 en ChristenUnie-SGP tegen dit amendement hebben gestemd.

Ik geef gelegenheid voor het afleggen van stemverklaringen.

Michel Santbergen (CDA). Voorzitter. Wij hebben voor dit amendement gestemd, met name om bevestiging te krijgen van wat wij denken dat het geval zal zijn, namelijk de grote problemen die hoogbouw op deze plek oplevert. Wij zijn absoluut niet tegen hoogbouw, maar wel op die plek.

Marjolein de Jong (D66). Voorzitter. De D66-fractie heeft tegen dit amendement gestemd, omdat wij niet met elkaar kunnen rijmen dat je eerst zou instemmen met hoogbouw en pas naderhand in kaart wilt brengen wat de effecten daarvan zijn. Wij vinden dat dat andersom had moeten.

Joris Wijsmuller (HSP). Voorzitter. Ik sluit mij volmondig aan bij de laatste stemverklaring. Ook de HSP ziet de zin er niet van in om dingen te onderzoeken waar je gewoon tegen bent.

Wim Pijl (ChristenUnie-SGP). Voorzitter. Wij zijn tegen hoogbouw op de gedachte plaatsen, dus ook tegen een onderzoek naar de effecten daarvan.

In stemming komt amendement rv 17.2008/I.

Het amendement wordt bij zitten en opstaan verworpen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de HSP, de PPS, de SP en de VVD voor dit amendement hebben gestemd.

In stemming komt amendement rv 17.2008/K.

Het amendement wordt bij zitten en opstaan aangenomen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de HSP, de PPS en de SP tegen dit amendement hebben gestemd.

Ik geef gelegenheid voor het afleggen van stemverklaringen.

Joris Wijsmuller (HSP). Voorzitter. De HSP-fractie heeft tegengestemd omdat wij in dit amendement de apostrof en de 's' achter 'thema' hebben gemist.

Arina van der Zwan-Hoekman (PPS). Voorzitter. De PPS-fractie heeft tegengestemd omdat wij eerst maar eens moeten zien dat wij al dat winkelaanbod gevuld krijgen. Als wij daar ook nog een thema aan verbinden, hebben wij te maken met veel leegstand.

Tymen Colijn (SP). Voorzitter. Ik sluit mij daar graag bij aan.

In stemming komt amendement rv 17.2008/M.

Het amendement wordt bij zitten en opstaan aangenomen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de HSP, de LPF, de PPS, de SP, ChristenUnie-SGP en de VVD tegen dit amendement hebben gestemd.

Ik geef gelegenheid voor het afleggen van stemverklaringen.

Tymen Colijn (SP). Voorzitter. De SP is voor windmolens, maar niet op deze plek.

Joris Wijsmuller (HSP). De HSP idem dito.

Wim Pijl (ChristenUnie-SGP). De ChristenUnie-SGP idem.

De heer **De Liefde** (VVD). De VVD idem.

In stemming komt amendement rv 17.2008/E.

Het amendement wordt bij zitten en opstaan aangenomen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de VVD en ChristenUnie-SGP tegen dit amendement hebben gestemd.

In stemming komt amendement rv 17.2008/H.

Het amendement wordt met algemene stemmen aangenomen.

In stemming komt amendement rv 17.2008/B.

Het amendement wordt bij zitten en opstaan verworpen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de PPS, de SP, het CDA en ChristenUnie-SGP voor dit amendement hebben gestemd.

Ingrid Gyömörei (SP). Voorzitter. Misschien is mij iets ontgaan, maar volgens mij is er niet gestemd over onze motie F.

De **voorzitter**. Dat komt doordat de heer Colijn daarin een wijziging heeft aangebracht en de motie heeft overgeheveld naar raadsvoorstel 18.

Ingrid Gyömörei (SP). U hebt helemaal gelijk.

In stemming komt het gewijzigde voorstel (rv 17).

Het gewijzigde voorstel wordt bij zitten en opstaan aangenomen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de HSP, Solidair Nederland, de PPS, de Islam Democraten, D66, de SP, het CDA en ChristenUnie-SGP tegen het gewijzigde voorstel hebben gestemd.

Ik geef gelegenheid voor het afleggen van een stemverklaring.

Tymen Colijn (SP). Voorzitter. Door het aanvaarden zetten wij de deur wagenwijd open voor grootschalige ontwikkelingen in Scheveningen, waarbij de leefbaarheid en het karakter te veel worden aangetast.

De **voorzitter**. Wij gaan nu over naar raadsvoorstel 18, te beginnen met de motie.

In stemming komt motie rv 18.2008/2.

De motie wordt bij zitten en opstaan verworpen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de LPF, de PPS, D66, het CDA en ChristenUnie-SGP voor deze motie hebben gestemd.

In stemming komt amendement rv 18.2008/D.

Het amendement wordt bij zitten en opstaan verworpen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de PPS, het CDA en ChristenUnie-SGP voor dit amendement hebben gestemd.

In stemming komt amendement rv 18.2008/C.

Het amendement wordt bij zitten en opstaan verworpen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de HSP, Solidair Nederland, de PPS, D66, het CDA en ChristenUnie-SGP voor dit amendement hebben gestemd.

In stemming komt amendement rv 18.2008/E.

Het amendement wordt bij zitten en opstaan verworpen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van het CDA, ChristenUnie-SGP en de SP voor dit amendement hebben gestemd.

In stemming komt amendement rv 18.2008/B.

Het amendement wordt bij zitten en opstaan verworpen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de HSP, de PPS, D66, de SP, het CDA en ChristenUnie-SGP voor dit amendement hebben gestemd.

In stemming komt amendement rv 18.2008/G.

Het amendement wordt bij zitten en opstaan verworpen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de LPF, de PPS en de SP voor dit amendement hebben gestemd.

Ik geef gelegenheid voor het afleggen van een stemverklaring.

Joris Wijsmuller (HSP). Voorzitter. Hoewel dit een wezenlijk risico is, is de HSP niet voor onderzoek naar zaken waar je tegen bent.

In stemming komt amendement rv 18.2008/H.

Het amendement wordt bij zitten en opstaan aangenomen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de PPS, de SP, de HSP, het CDA en ChristenUnie-SGP tegen dit amendement hebben gestemd.

Ik geef gelegenheid voor het afleggen van een stemverklaring.

Michel Santbergen (CDA). Voorzitter. Het is buitengewoon jammer dat wij, als de haven verkleind wordt, die haven alsnog gaan gebruiken voor boten die niet bedoeld zijn voor die locatie.

In stemming komt amendement rv 18.2008/A.

Het amendement wordt bij zitten en opstaan verworpen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de HSP, Solidair Nederland, de PPS, de Islam Democraten, D66, het CDA en ChristenUnie-SGP voor dit amendement hebben gestemd.

In stemming komt amendement rv 18.2008/F.2

De **voorzitter**. Dit amendement gaat over het in stand houden van de derde haven.

Arina van der Zwan-Hoekman (PPS). Voorzitter, volgens mij heb ik twee keer een amendement rv 18.2008/F.

De **voorzitter**. Dat klopt, maar dat zal ik straks even uitleggen.

Arina van der Zwan-Hoekman (PPS). We moeten toch weten over welk amendement wij nu stemmen?

De **voorzitter**. Daarom zei ik erbij dat dit amendement gaat over het in stand houden van de derde haven.

Het amendement wordt bij zitten en opstaan verworpen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de HSP, de PPS, de SP, het CDA en ChristenUnie-SGP voor dit amendement hebben gestemd.

Ik geef gelegenheid voor het afleggen van een stemverklaring.

Tymen Colijn (SP). Voorzitter. Wij hebben voor het amendement gestemd, omdat wij wel voor de instandhouding van de derde haven zijn, maar ons niet kunnen vinden in de motivering die daarvoor wordt gegeven.

In stemming komt amendement rv 18.2008/F.1

De **voorzitter**. Dit is het amendement van de SP-fractie dat is overgeheveld van raadsvoorstel 17 naar raadsvoorstel 18.

Het amendement wordt bij zitten en opstaan verworpen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de HSP en de SP voor dit amendement hebben gestemd.

Ik geef gelegenheid voor het afleggen van een stemverklaring.

Joris Wijsmuller (HSP). Voorzitter. Na de aanneming van amendement rv 17.2008/E was dit amendement bij raadsvoorstel 18 natuurlijk overbodig, maar ik kan hier natuurlijk nooit tegenstemmen.

In stemming komt het gewijzigde voorstel (rv 18).

Het gewijzigde voorstel wordt bij zitten en opstaan aangenomen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de HSP, Solidair Nederland, de PPS, de Islam Democraten, D66, de SP, het CDA en ChristenUnie-SGP tegen het gewijzigde voorstel hebben gestemd.

Ik geef gelegenheid voor het afleggen van stemverklaringen.

Tymen Colijn (SP). Voorzitter. Wij kunnen niet akkoord gaan met de plannen, waarvan wij de consequenties in de toekomst nog niet kunnen overzien.

Mevrouw **Oosterholt-Eekhout** (VVD). Voorzitter. Ik wil een stemverklaring afleggen over beide raadsvoorstellen. De VVD-fractie heeft mij de ruimte gelaten om tegen te stemmen. Ik heb dat niet gedaan, maar wil dat wel graag toelichten. Beslissingen over grote stedenbouwkundige transformaties zoals deze berusten niet alleen op zakelijke, objectieve argumenten, maar ook op subjectieve argumenten, op gevoel. Dat gevoel is individueel. Wat volgens de een prima kan, is voor een ander, zoals ikzelf, een brug te ver. Mijn fractie respecteert dat gevoel bij mij en bij anderen op Scheveningen. Datzelfde respect heb ik echter ook voor mijn fractie. Bovendien gaat politiek, althans volgens mij, niet over individuen, maar over partijen. Dat betekent teamwork. Juist als de zeeën heel hoog gaan, zoals hier, betekent dat ook: samen uit, samen thuis.

De **voorzitter**. Zoals beloofd zal ik nu een tussenstand geven van de resterende spreektijden: de PvdA 20 minuten, de VVD 19 minuten, het CDA bijna 2 minuten, de SP 11 minuten, GroenLinks 11 minuten, D66 7 minuten, de Islam Democraten 19 minuten, de ChristenUnie-SGP 11 minuten, de LPF 18 minuten, Solidair Nederland 19 minuten, de PPS 11 minuten en de HSP 4 minuten.

Aan de orde is:

J.3. Gewijzigd voorstel van het college inzake Nieuw Haags gronduitgiftesysteem (rv 19; RIS 146023).

De beraadslaging wordt geopend.

Ingrid Gyömörei (SP). Voorzitter. Ik vroeg mij aan het begin van de avond even af of wij dit nog zouden gaan meemaken, want het heeft heel lang geduurd voordat dit voorstel eindelijk afgetikt gaat worden. Het dossier 'erfpacht' is ooit, in september 2003, door de SP-fractie op de agenda gekomen vanwege de hoge prijzen van de grond bij heruitgifte. In november 2005 heeft D66 samen met de SP een motie ingediend om de waardebeoordeling van de grond onderdeel te laten uitmaken van het onderzoek naar de toekomst van het Haagse erfpachtsysteem. De politieke keuze werd gemaakt en een meerderheid heeft die motie toen verworpen. Sinds 2003 heeft de SP-fractie ervoor gepleit om te onderzoeken of het mogelijk is om grond in erfpacht uit te geven aan woonwagengebruikers. Ook dat voorstel is botweg aan de kant gezet. Daar heeft volgens mij niet eens een politieke keuze aan ten grondslag gelegen. Dan zou je verwachten dat de redenen om nog over erfpacht te spreken, voor de SP weg zou zijn. Dat was niet het geval, want ik vond dat er best eens naar het systeem gekeken mocht worden. Ik had toen al gezegd dat wij zouden proberen om een initiatiefvoorstel in te dienen. Dat is zo'n ingewikkelde materie dat dit ons toen niet is gelukt. Andere partijen waren echter zo collegiaal om dat van ons over te nemen. Sterker nog: zij vielen over elkaar heen met het indienen van initiatieven.

Nu ligt er dan een voorstel voor waarover mijn fractie verder wil meedenken, maar er moet mij eerst nog iets van het hart. Erfpacht wordt wel degelijk aangewend voor bestemmingswijzigingen of bescherming daarvan. Een vervelend voorbeeld is naar mijn mening de situatie met betrekking tot de bewoners van de Hoekerstraat en de Kompasstraat. Naar de mening van de SP worden mensen in die situatie onnodig in het ongewisse gelaten. Ik zal hier later in commissieverband op terugkomen. Ik vind dit daarvoor niet het juiste moment, maar ik wilde dit wel meegenomen hebben.

Het voorliggende voorstel lijkt ons redelijk, maar wat ons betreft kunnen er nog dingen aan verbeterd worden. Daartoe stel ik een amendement voor en dien ik twee moties in die ik nu zal toelichten, te beginnen met het eerste amendement. De waarde van het bloot eigendom is met nattevingerwerk totstandgekomen. Er wordt gesproken van 'gevoelswaarde'. Die is zonder argumentatie door een aantal mensen bepaald op 5%. Dat had net zo goed 2% kunnen zijn. Wij hebben geen enkele onderbouwing kunnen vinden waarom die gevoelswaarde niet 2% zou kunnen zijn. De SP-fractie vindt 2% redelijk en billijk en stelt daartoe een amendement voor.

Jos de Jong (PvdA). Er is natuurlijk wel onderzoek gedaan. Na de eerste stukken van ongeveer negen maanden geleden hebben wij een onderzoek laten doen onder potentiële afkopers. Uit dat onderzoek blijkt wel degelijk dat mensen een bepaalde waarde inschatten. Er is ook een aanname gedaan. Een meerderheid kon dat goed volgen, was er zelfs enthousiast over en wilde er zelfs meer voor betalen. Het voorstel van het college berust dus niet op niets. U draait het gewoon naar beneden. Dat klopt toch niet helemaal?

Ingrid Gyömörei (SP). Het klopt wel, want het was geen onderzoek maar een enquête met vragen die een bepaalde richting in gingen. Ik denk dat mensen niet overzien wat het hele verhaal over 5%, 55% enzovoort was. In raadsmededeling 2007/224 staat bijvoorbeeld: 'De marktwaarde kan niet objectief worden vastgesteld, omdat er nog geen markt voor bloot eigendom is. Ook is vergelijking met andere steden in Nederland niet mogelijk vanwege verschillende erfpachtsystemen.' Ik lees daar toch uit dat je de gevoelswaarde, indien je dat wilt, ook kunt bepalen op 2%.

Ik ga verder met de moties. Wij hebben daar in de commissie al over gesproken en ik wil die discussie niet overdoen. Dat is absoluut niet de bedoeling, maar bij appartementen moet unaniem, dus door alle eigenaren, besloten worden dat er overgegaan wordt tot het aankopen of verwerven van de grond. De ervaring heeft ons geleerd dat dat zeker niet altijd unaniem gebeurt. Er wordt vaak door een meerderheid besloten en er is vrijwel niemand die dit gedegen checkt, ook niet bij notarissen. Daarna is het civielrechtelijk heel moeilijk terug te draaien. Het lijkt mij vrij simpel op te lossen door in een briefje met alle handtekeningen van de eigenaren een soort volmacht of verklaring op te stellen die aan het document wordt geniet voordat je dat in behandeling neemt. Op die manier heb je een check. De wethouder heeft in zijn eerdere reactie gezegd dat je moet voorkomen dat dingen niet goed gaan. Mijn indruk is dus dat dit amendement het voorstel niet in de weg staat. Ik denk dat dit een verbetering van het voorstel kan zijn.

Dan de laatste motie. Als de grond wordt uitgegeven in eigendom of na verkoop van het bloot eigendom, vervalt binnen de erfpacht het beheersinstrument. Bij bestemmingsplannen wordt de nieuwe bestemming vaak op hoofdlijnen ingevuld. 'Wonen' wordt, is en blijft 'wonen', maar dat zegt dus niet dat je een prachtig cultuurhistorisch waardevol pand daarmee behoudt. Je kunt simpelweg zeggen: het was 'wonen' en het wordt dus weer 'wonen'. Dan kun je bijvoorbeeld een prachtig koetshuis kwijt zijn en daar komt dan een hoogbouwflat voor terug. Mijn fractie vindt dat onwenselijk en zou graag een extra systeem inbouwen waarin wij nog even een keer extra toetsen. Mijn verzoek is dan ook om bij afkoop van erfpacht vooraf in kaart te brengen of bebouwing van bijzondere culturele, architectonische of beeldbepalende waarde aanwezig is, om te

onderzoeken of maatregelen genomen kunnen worden voor extra bescherming en om niet over te gaan tot het afgeven van een sloopvergunning van genoemde panden alvorens dit met redenen omkleed is voorgelegd aan de raad. Ook dat hoeft geen bureaucratie met zich mee te brengen. Er worden al diverse dingen gecheckt voordat daartoe wordt overgegaan. Het lijkt mij dus dat het met een klein vinkje in de computer haalbaar zou moeten kunnen zijn.

Mevrouw **Oosterholt-Eekhout** (VVD). U hangt nu allerlei voorwaarden aan de afkoop die in het bestaande stelsel zit. Volgens mij zijn wij het er hier in den brede over eens dat het bestaande stelsel hier niet ter discussie staat en dat wij daar nu een bouwwerk bovenop zetten. Realiseert u zich dat uw voorstel heel erg ingrijpend is, ook voor burgers?

Ingrid Gyömörei (SP). U moet mij uitleggen wat daar het ingrijpende van is. Het verandert namelijk niets aan de nieuwe voorstellen voor de gronduitgifte. Ik zou het alleen wel prettig vinden als wij een prachtig, waardevol en karakteristiek pand zouden kunnen behouden in plaats van dat iemand zegt: ik heb hier nu een mooi pandje op een aardig stukje grond op een A-locatie; dat prachtige achttiende-eeuwse pandje kan wel weg, want dan kan er een torenflat van 20 etages op. Dat beoog ik met de laatste motie.

Mevrouw **Oosterholt-Eekhout** (VVD). Het is mij nu helder dat u in wezen een andere discussie aan het voeren bent, namelijk over het behoud van monumenten en andere beeldbepalende waardevolle panden. Volgens mij past dat niet in de erfpachtdiscussie.

Ingrid Gyömörei (SP). Voorheen werd dat onder andere door de erfpacht als extra beheersmiddel ingezet. Dat valt nu weg. Ook in de tekst staat dat de erfpacht als beheersmaatregel wegvalt. Het eerste gedachtestreepje is letterlijk overgenomen uit het raadsvoorstel. U weet dat er een verschil is tussen rijksmonumenten en gemeentelijke monumenten. Als dat niet geregeld is, is het geen monument. Ook met het beschermd stadsgezicht kun je omgaan zoals je wilt. Ik wil gewoon bekijken - ik zeg niet dat het moet - of wij extra voorzichtig kunnen zijn met het moois in de stad.

Jan Brink (D66). Moet je dat niet juist doen via de rijksmonumenten en de gemeentelijke monumenten? Moet je de erfpacht daarvoor gebruiken of juist niet?

Ingrid Gyömörei (SP). Het lijkt mij niet slecht om in deze stad in kaart te brengen wat wij aan moois hebben om te voorkomen dat je tussen twee regelingen in valt, want mij is gebleken dat 'erfpacht' een dienst is die behoorlijk op zichzelf werkt en niet altijd tot zes cijfers achter de komma afvinkt. Het hoeft niet veel bureaucratie met zich mee te brengen. Waarom zou je, als iets heel mooi en bijzonder is, daar niet extra voorzichtig mee zijn?

De **voorzitter**. Door mevrouw Gyömörei worden de volgende moties (rv 19.2008/1 en rv 19.2008/2) ingediend.

Motie rv19.2008.1

De raad van Den Haag, bijeen op 14 februari 2008 ter bespreking van het voorstel van het college inzake Nieuw Haags gronduitgiftesysteem (rv 19).

Constaterende dat:

- bij grond die wordt uitgegeven in eigendom of na verkoop van het bloot eigendom, de erfpacht als beheersinstrument vervalt;
- bij bestemmingsplannen de (nieuwe) bestemming op hoofdlijnen, dus niet per kavel of woning wordt vastgelegd;
- door de bestemming wonen, niet gegarandeerd wordt dat de woonbestemming wordt ingeruild voor nieuwbouw, dus oorspronkelijke bouw minder beschermd is.

Van mening dat:

voorkomen moet worden dat gebouwen van culturele, architectonische, bijzondere of beeldbepalende waarde ten prooi vallen aan de slopershamer.

Verzoekt het college

Bij afkoop van erfpacht vooraf in kaart te brengen of bebouwing van bijzondere, culturele, architectonische of beeldbepalende waarde is. Te onderzoeken te komen tot maatregelen ter extra bescherming van genoemde panden. Niet eerder over te gaan tot het afgeven van een sloopvergunning van genoemde panden, alvorens dit met redenen omkleed is voorgelegd aan de raad.

Motie rv 19.2008/2

De raad van Den Haag, bijeen op 14 februari 2008 ter bespreking van het voorstel van het college inzake Nieuw Haags gronduitgiftesysteem (rv 19).

Constateerend dat:

- bij appartementen het verwerven van grond in eigendom alleen mogelijk is indien de gehele Vereniging van Eigenaren (VVE) unaniem kiest voor conversie naar eigendom;
- VVE's over rechten en plichten niet altijd goed geïnformeerd zijn.

Van mening dat:

- Voldoende gewaarborgd moet worden dat VVE's wezenlijk unaniem besluiten tot conversie naar eigendom;
- een verklaring van unanimiteit zelden expliciet gevraagd noch overlegd wordt;
- voorkomen moet worden dat VVE's problemen krijgen omdat de regels niet zijn nagekomen.

Verzoekt het college

te bewerkstelligen dat een 'volmacht voor unaniem akkoord' aan de aanvraag tot conversie naar eigendom wordt aangeniet. Een behandeling niet eerder in behandeling wordt genomen dan dat een verklaring van unaniem akkoord is overlegd. Er zorg voor te dragen dat betreffende ambtenaren hieromtrent goed worden geïnstrueerd.

Deze moties maken onderwerp van de verdere beraadslaging uit.

De **voorzitter**. Door mevrouw Gyömörei wordt het volgende amendement (rv 19.2008/B) voorgesteld:

Amendement rv 19.2008/B

De raad van de gemeente Den Haag, in vergadering bijeen op 14 februari 2008 ter bespreking van het voorstel van het college inzake Nieuw Haags gronduitgiftesysteem (rv 19).

Besluit:

De tekst van het raadsvoorstel onder IV.1 als volgt te wijzigen

De waarde van het bloot eigendom te bepalen op:

- 1.) 2%

Toelichting: Tijdens eerdere behandeling in de commissie werd steeds gesproken over gevoelswaarde. Dit is moeilijk financieel uit te drukken. De marktwaarde van de grond is volstrekt willekeurig tot stand gekomen. In raadsmededeling rm2007.224 wordt gesteld: 'de marktwaarde kan niet objectief worden vastgesteld omdat er nog geen markt voor bloot eigendom is. Ook is vergelijking met andere steden in Nederland niet mogelijk vanwege verschillende erfpachtsystemen'. Eerder heeft de Hoge Raad uitgesproken dat de gemeente de marktwaarde van de grond mag vragen. De Hoge Raad heeft zich niet uitgesproken over hoe de marktwaarde wordt bepaald. De waarde te bepalen op 2% lijkt redelijk en billijk

Dit amendement maakt onderwerp van de verdere beraadslaging uit.

Jan Brink (D66). Voorzitter. In 2005 hebben wij een uitgebreide discussie gevoerd over het erfpachtstelsel en de wijze waarop wij zouden moeten omgaan met een keuze voor erfpacht of volledig eigendom. Er lagen toen een aantal initiatiefvoorstellen op tafel. Het initiatiefvoorstel dat wij vanavond bespreken, komt behoorlijk dicht in de buurt bij de keuze die D66 mogelijk wil maken. Er is sprake van verschillen, maar wij zijn blij met deze keuze.

Even een samenvatting: onze argumenten tegen het stelsel van erfpacht waren voornamelijk dat wij erfpacht niet van deze tijd vonden - de overheid heeft andere instrumenten - en dat er sprake was van een vorm van rechtsongelijkheid. Dat is voor ons boven tafel blijven staan. Wij zijn dan ook blij met dit voorstel. Wij zijn minder blij met een gedeelte van de uitvoering. Dat heeft te maken met de afkoopsom van het verschil tussen het economische eigendom - zo blijf ik het maar noemen - en het volledig eigendom en met het inschrijven in het kadaster. Het komt er in feite op neer dat in het kadaster komt te staan dat de grond niet meer eigendom is van de gemeente, maar van degene van wie de opstal is. Er is gezegd dat daar een onderzoek naar zou worden gedaan. Dat onderzoek is een belangrijke indicatie en is gedaan door de commissie-De Jong 2. Daarbij werd gezegd dat 5% een heel redelijk uitgangspunt is. Dat gebeurde naar aanleiding van een observatie in een gedeelte van Den Haag, aan de hand van een onderzoekje van een aantal jaren geleden dat kwijt was geraakt en naar aanleiding van een deskundigenoordeel. Dat heeft ons niet overtuigd. Er kwamen toen in die commissievergadering heel veel vragen in de zin van: is dit het nou? Het bleef gewoon ongemakkelijk dat het ging om een compensatie van gevoel. Er is geen objectieve maatstaf vast te stellen van die waarde. Je komt dus uit op gevoel en dat is ongelukkig. In de periode daarna heb ik ook andere deskundigen gesproken. Die deskundigen gaven juist aan dat de betrokken stelling helemaal niet zo logisch is. Omdat er in Den Haag in de afgelopen jaren bij de uitgifte van nieuwe grond geen onderscheid is geweest tussen erfpacht en grond in volledig eigendom, is er geen sprake van een verschil in taxatie. Dat maakt het allemaal verschrikkelijk ondoorzichtig.

Ik kan bijna niet anders dan teruggaan naar het originele initiatiefvoorstel van D66 om het economische eigendom van de grond - dus de erfpachtgrond - ten opzichte van eigendom te taxeren op datgene wat objectief te maken is. Omdat er sprake moet zijn van een transactie, vinden wij dat dat 1 euro moet zijn. Dat klinkt logisch, omdat het niet objectief te maken is. Mevrouw Oosterholt heeft in de commissievergadering de afkoopsom 'losgeld' genoemd. Het is het vragen van een vergoeding voor het gevoel. De commissie-De Jong zei dat het een waarde en ook een bepaalde emotionele waarde heeft. Er werd toen een vergelijking gemaakt met het volkslied of de Grondwet: de waarde is niet uit te drukken, maar het heeft een bepaalde waarde. Je ziet dat je daar niet mee uit de voeten kunt. De heer De Jong zei zojuist in een interruptie dat er een onderzoek is geweest. Uit dat onderzoek kun je veel afleiden, maar de belangrijkste conclusie die ik daaruit heb getrokken, is dat mensen geen idee hebben hoe het huidige erfpachtstelsel in Den Haag eruit ziet. Er waren mensen die bereid waren om tienduizenden euro's te betalen voor het verkrijgen van het volledige eigendom. Dan heb je het niet begrepen of je hebt echt een heel duur huis; zulke dure huizen hebben wij hier echter niet. Dat geeft dus al aan dat dit gewoon een heel lastig punt is.

Ik denk dat ik mijn standpunt helder heb gemaakt. Wij zijn blij met deze intentie en met het voorstel. Wij zijn minder blij met de uitvoering. Daarom stellen wij samen met de heer Pijl en mevrouw Van der Zwan een amendement voor.

Mevrouw **Oosterholt-Eekhout** (VVD). U zegt terecht dat niet overtuigend is aangetoond dat het iets waard is en dat het daarom maar niets waard is. Vindt u die afweging niet net zo moeilijk?

Jan Brink (D66). Ja, dat is ook een lastige afweging. Zij is echter wel gebaseerd op het onderscheid dat wij al eerder, in 2005, hebben gemaakt tussen het economisch eigendom en het volledige eigendom. Wij hebben die stelling toen betrokken. Wij hadden toen niet de gelegenheid om het daarover te hebben. Wij vinden echter dat wij consequent moeten zijn en wij hebben geen objectieve maatstaven gevonden waarom dat verschil er zou zijn, behalve dat het zou gaan om emotie en om datgene wat mensen ervoor willen betalen. Als er geen goede markt is - dat moet u als liberaal aanspreken - is ook niet vast te stellen wat de objectieve prijs is.

Mevrouw **Oosterholt-Eekhout** (VVD). Ik zal daar straks nog wel op ingaan.

De **voorzitter**. Door de heer Brink, daartoe gesteund door de heer Pijl en mevrouw Van der Zwan-Hoekman, wordt het volgende amendement (rv 19.2008/A) voorgesteld:

Amendement rv 19.2008/A

De Haagse gemeenteraad in vergadering bijeen op 14 februari 2008, ter bespreking van het raadsvoorstel Nieuw Haags gronduitgiftesysteem (rv 19),

besluit:

de tekst van het dictum onder IV.1 als volgt te wijzigen:

IV. de waarde van het bloot eigendom te bepalen op:

1. €1,00.

Toelichting en motivering:

In een oplegnotitie van de deskundigen, de zogenoemde Commissie De Jong, staat het volgende: "Grond in eeuwigdurende erfpacht met afgekochte canon heeft een vrijwel gelijke waarde op de onroerend goedmarkt als grond in eigendom. Het verschil bestaat uit de gevoelswaarde, het sentiment dat mensen hebben bij grond in eigendom boven erfpacht." De gemeente wil voor die emotie 5% van de grondwaarde vragen. Dat betekent al gauw een forse investering die slecht terug te voeren is op een betaling voor gevoel, emotie of marktwaarde.

Indieners zijn van mening dat er geen sprake is van een echte markt en dat daarom de waarde ook niet kan worden uitgedrukt in een bepaald bedrag. Als de waarde niet objectief vast te stellen is, dan past het een publiek orgaan, zonder winst oogmerk, om een objectieve benadering te kiezen.

Dit amendement maakt onderwerp van de verdere beraadslaging uit.

Mevrouw **Oosterholt-Eekhout** (VVD). Voorzitter. Men zegt wel eens: lang gewacht, stil gezweven, nooit gedacht en toch gekregen. De behandeling van dit voorstel is al een aantal keren uitgesteld, maar vanavond is het dan zover dat wij ons erfpachtsysteem gaan bekronen met een prachtige aanvulling. Ik ben blij dat D66, dat eerder behoorlijk terughoudend was, daar nu ook blij mee is.

Medio de jaren tachtig betoonden de heren Noordanus en Meijer - van de PvdA en de VVD - zich ook al blij. Het is op het punt van de erfpacht hier één grote 'happy clappy family'. Zij waren toen allebei al heel verheugd over de invoering van de eeuwigdurende afkoop. Dat heeft ook tot een stabiel en succesvol grondbeleid geleid. Dan mag je jezelf feliciteren.

Toch begon er ergens na die twintig jaar, ook naar aanleiding van de discussies over de hertaxaties, wel iets te knagen, omdat er inmiddels een forse toename is geweest van de wettelijke instrumenten van de gemeente. Dat betekent dus: tijd voor een nieuwe stap vooruit via vertrouwen in burgers, die volledig eigenaar kunnen worden en aan wie een volwassen keuzemenu wordt geboden. Dat maakt niet alleen de VVD blij, maar volgens de pers ook PvdA-wethouder Norder, die dit bijna als een eigen uitvinding presenteerde. Dan zeg ik toch: met dank aan de VVD, want door onze motie - met dank aan de andere ondertekenaars van toen - kwam er een deskundigenrapport. Daardoor kwam er licht in de duisternis van alle dogmatische argumenten. Dat was ook zo tijdig dat wij effectief konden onderhandelen over het beleidsakkoord waarin wij deze modernisering graag wilden terugzien. Dat resulteert nu in een voorstel waar een goede balans in zit: waar het kan, doen wij het en waar het niet kan, doen wij het niet of nog niet.

Wij zijn er blij mee - en ik ben ook blij dat D66 daar blij mee is - dat dit voorstel verder gaat dan wat wij in de vorige periode bespraken. Nu worden ook ondernemers bediend, terwijl het eerder alleen over woningen ging. Dat is grote winst. Er is nu ook fiscale zekerheid voor de overdrachtsbelasting. Zoals ik al zei: de zaak is beter in balans.

Wij hebben in de vorige periode ook flink gesteggeld over de vergoeding. Wij hebben toen al gezegd: die ene euro dat lijkt ons wel wat. Uiteindelijk zijn er toch signalen gekomen dat je daar wat kritischer naar zou moeten kijken. Hoewel ik wel met de heer Brink meevoel, voel ik niet voor zijn amendement. Ik zal ook uitleggen waarom. De bijbetaling die nu gevraagd wordt, is geen 5%, maar 2,75%. Dat scheelt al. Het is een klein bedrag. Wij hebben het daar in de commissievergaderingen uitvoerig over gehad.

Wim Pijl (ChristenUnie-SGP). Hoe komt u aan 2,75%? Dat is de helft van 5,5%; dat begrijp ik nog wel.

Mevrouw **Oosterholt-Eekhout** (VVD). Het is 5% van 55%. Ik ben het meteen met u eens dat dat voor burgers in de stad ingewikkeld is, maar zo is het wel.

Wij hebben daarover gediscussieerd omdat er nog wel wat vraagtekens waren. Ik heb inderdaad gezegd: als die gevoelswaarde alleen gebaseerd is op het losgeldprincipe, zijn wij daar niet zo van gecharmeerd. Je neemt dan eerst iemand gevangen en dan vraag je hem wat het hem waard is als je hem vrijlaat. Dat is niet fijn. Daar wordt niemand blij van, volgens mij ook de wethouder niet. Het kan echter wel zo zijn dat er bij het hebben van eigendom boven die erfpacht in de markt een ander soort gevoelswaarde is. Als expert zeggen dat dat zo is, moeten wij die 'expert opinion' in ieder geval het voordeel van de twijfel geven. De heer Brink begon over marktwerking. Hij zei terecht dat er geen echte markt is. Dat is waar. Als wij die markt nu opengooien, moeten wij dus bekijken hoe dat werkt. De VVD is inderdaad voor marktwerking. Marktwerking kan voordelen hebben, maar heeft af en toe ook nadelen. Daar kan wel eens iets uitkomen wat je op het eerste gezicht niet zo heel erg bevalt, maar wat wel marktwerking is.

Dit betekent dat wij vinden dat het nu zo moet kunnen, maar ik zeg daar meteen bij dat het geen onneembare horde moet blijken voor de afnemer, de ondernemer en de burger in de stad. Ik sluit mij wat dat betreft aan bij de opmerkingen van mevrouw Weening van GroenLinks, die hetzelfde heeft gezegd in het kader

van de taxatiekosten. Wij maken hier geen papieren tijgers. Daarom hebben wij een evaluatie afgesproken die nog in deze raadsperiode zal plaatsvinden. Dat is goed. Wij hebben er vertrouwen in dat het zo moet kunnen, maar als het zo niet werkt, wordt het wat ons betreft gerepareerd. Dat is vervelend, want dan moet je als gemeente zeggen: sorry, wij hebben het verkeerd ingeschat. Wij hebben al gezegd dat wij eigenlijk geen situatie willen zoals in Schiedam. Deze wethouder zegt dat wij dat hem kunnen toevertrouwen en dat het zo volgens hem goed gaat. Dan zeggen wij: lever dat dan maar. Dat moet dan maar blijken.

Jan Brink (D66). Ik wil nog even terug naar uw opmerking over de waardebepaling. Zei u dat u uw opvatting baseert op het deskundigenoordeel en niet op de andere aspecten? Juist tegenover dat deskundigenoordeel kun je immers het oordeel van andere deskundigen zetten. Ik vond dat niet overtuigend.

Mevrouw **Oosterholt-Eekhout** (VVD). De tragedie is dat ik geen andere deskundigen heb kunnen vinden die u een euro bewijzen en dat ook u die deskundigen niet hebt gevonden. Dat is een dilemma. Dat ben ik helemaal met u eens. Wij hebben vraagtekens gezet bij het rapport-De Jong 2, dat ik helaas van een mindere kwaliteit vond dan het eerste rapport, dat werkelijk voortreffelijk was. Heel veel beters hebben wij op dit moment niet. Ik word ook wel enigszins gesteund door het marktonderzoek dat heeft plaatsgevonden. Daaruit blijkt dat mensen enthousiast op het systeem reageren en er ook wel iets voor over hebben. Dat bevestigt het dus wel een beetje. Ik was er alleen bang voor dat er een soort 'freak'-reactie in kon zitten van mensen die de vraagstelling echt niet goed hebben begrepen. Als je die extreme uitslagen eruit zeeft, zie je echter toch dat mensen daar iets voor over hebben. Ik vind ook dat je het als gemeente niet voor niets hoeft weg te geven als het, afgezien van de 'losgeldfactor', echt iets waard is. Volgens mij is D66 daar ook niet voor. Als het echt iets waard is, hoeft het niet voor niets weg.

Jan Brink (D66). Juist de overheid en publieke organen moeten toch een bepaalde terughoudendheid hebben bij het kapitaliseren van iets wat zich in gevoel laat uitdrukken?

Mevrouw **Oosterholt-Eekhout** (VVD). Ik vind dat overheden geen winst hoeven te maken. Daar zijn zij niet voor, maar ik vind ook dat overheden niet tekort hoeven te komen op bepaalde dingen. Als iets een reële prijs heeft, is het iets waard. Wij hoeven geen cadeautjes uit te delen. Op dat punt sluit ik mij aan bij de wethouder. Ik ken D66 zo dat u eigenlijk ook vindt dat dat zo is. Dan moet je er gewoon het beste van maken en dit is op dit moment volgens ons het beste.

Jan Brink (D66). Daar twijfel ik dus aan.

De **voorzitter**. Dat is het probleem niet. Het probleem is dat de VVD dit het beste vindt en u niet. Ik ben bang dat u daar vanavond niet uitkomt.

Jan Brink (D66). Mevrouw Oosterholt zei ook iets anders. Zij zei dat het geen onmogelijke horde moet worden. Hoe kijkt zij daar dan tegen aan? Hoe ziet zij die waardebepaling ten opzichte van de horde en eventueel het bijstellen van de horde? Is zij bereid om die waardebepaling achteraf te gaan aanpassen? Dat zou ik pas slecht vinden.

Mevrouw **Oosterholt-Eekhout** (VVD). Nu krijgen wij de 'alsdan'-vragen. Wij hebben op erfpachtgebied wel eens iets met terugwerkende kracht aangepast. Als hier een ernstig bedrijfsongeval in blijkt te zitten - dat vermoed ik niet - moeten wij dat bekijken. Het belangrijkste is echter dat dit systeem volgens mij genoeg gewogen is om nu uitgezet en uitgeprobeerd te worden. Dan moet blijken of de burger die drempel niet te hoog vindt. Als hij de drempel te hoog vindt, is die marktwaarde gewoon niet goed ingeschat. Dat gaan wij nog deze periode bekijken. Meer kan ik er niet van maken.

Nog één praktisch punt: erfpachters krijgen een individueel afroepbaar recht in hun private verhouding met de gemeente. Dat moet ook verankerd worden. Dat kan via een aanvulling op de algemene bepalingen. De wethouder heeft toegezegd dat die aanvulling er komt en dat die langs de commissie komt. Ik wijs er echter op dat 1 april tamelijk nabij is. Als de wethouder op dat moment ook die algemene bepalingen in de markt wil zetten - het lijkt mij wenselijk om dat op hetzelfde moment te doen, want anders is het juridisch een beetje slordig - moet hij ermee opschieten om dat aan de commissie te laten zien.

Ik wacht de reactie op de moties af. Wij kunnen eigenlijk alleen maar zeggen dat Den Haag het weer heeft geflikt: een modern, uitgebalanceerd systeem dat hopelijk weer heel lang mee kan. Daar mogen wij weer best trots op zijn.

Jos de Jong (PvdA). Voorzitter. Ik kan mij aansluiten bij die laatste woorden van de VVD. Het springende punt dat nog overgebleven is uit de commissiebehandeling is het bloot eigendom. Wij zijn er door het onderzoek wel

van overtuigd dat het kennelijk toch iets waard is. Er waren inderdaad uitschieters - daar heeft de heer Brink gelijk in - maar de gemiddelde enquêtedeelnemer vond dit wel degelijk absoluut iets waard. De meerderheid zei dat men dat wel ging doen. Een belangrijke toevoeging die zojuist werd aangebracht, is dat men het niet hoeft te doen. Wij bieden het aan. De evaluatie na een jaar is natuurlijk een goede afspraak. Wij zijn er dus toch wel van overtuigd dat het iets waard is. Dan moet je het zeker niet voor niets weg doen. Deze modernisering van ons systeem is een belangrijke stap. Het is wat laat op de avond, maar het is wel zo. Wij bieden dit aan 18.000 adressen aan. Voor een heel grote groep Hageenaars is dat wel degelijk belangrijk. Gelet op alle uitgewisselde argumenten, zijn wij van mening dat dit wel degelijk kan.

Ik ben benieuwd naar de reactie van de wethouder op de drie door de SP-fractie ingebrachte zaken. Een aantal van die zaken begrijp ik gewoon niet. Ik vind dat de notaris wel moet controleren als iets passeert.

Ingrid Gyömörei (SP). Er mag geen misverstand over bestaan dat ik dat ook vind, maar dat gebeurt niet.

Jos de Jong (PvdA). Ik vraag mij af wat de wethouder daarvan vindt. Ook een andere zaak begrijp ik gewoon niet. Een aantal dingen regel je namelijk niet met het erfpachtstelsel, maar gewoon met planologische regels en andere zaken. Dat blijft volgens mij gewoon overeind staan, maar ik ben benieuwd wat de wethouder daarvan vindt.

Ingrid Gyömörei (SP). Waar doelt u nu op? Op mijn opmerking dat de beheersmaatregel wegvalt?

Jos de Jong (PvdA). Het is maar een deel van de beheersmaatregel. Zo moet je dat interpreteren.

Ingrid Gyömörei (SP). Dat klopt, maar het is wel een heel fraaie.

Jos de Jong (PvdA). Ja, maar wij hebben gelukkig ook heel andere hele fraaie, die gewoon klip en klaar overeind blijven staan.

Ingrid Gyömörei (SP). Dan kom je terecht in het monumentengebeuren of anders kom je er gewoon via de rechtbank uit.

Jos de Jong (PvdA). Dat hoop ik niet.

Ingrid Gyömörei (SP). Ik weet niet of u laatst de krant hebt gelezen over Wassenaar. Die gemeente heeft bepaalde dingen aangescherpt omdat prachtige panden zijn verdwenen terwijl zij daar niets aan heeft kunnen doen.

Jos de Jong (PvdA). Ik ben benieuwd wat de wethouder van uw amendement vindt.

Wij hopen dat dit nu binnenkort kan starten. Er staan goede dingen over de communicatie in het voorstel. Ook andere gemeenten hebben dit natuurlijk gedaan. Ik maakte mij enige zorgen of dit wel te behappen was als heel veel mensen dit nu gaan doen. Dat blijkt mee te vallen. Ik hoop dus dat wij dit binnenkort kunnen invoeren en na een jaar kunnen evalueren.

Jan Brink (D66). U zei dat het een belangrijke stap was. Is de PvdA-fractie ook blij met deze belangrijke stap?

Jos de Jong (PvdA). Ik vond het een beetje vreemd klinken om te beginnen met de opmerking dat ook ik heel erg blij ben, maar wij zijn wel enthousiast over deze stap.

Heleen Weening (GroenLinks). Voorzitter. Voor ons ligt het voorstel om over te gaan tot een gemengd voorstel. Wij vinden dit een evenwichtig voorstel. Wij hebben wel drie kwesties waarover al uitdrukkelijk gesproken is, allereerst natuurlijk de waardebepaling van het bloot eigendom. Daar is genoeg over gezegd. Wij hebben twee pijlers. Wij komen tot de conclusie dat wij hier maar van uit moeten gaan. Een beter inzicht dan dit heb ik niet. Wij zijn van mening dat die 5% van 55% van de actuele grondwaarde niet overvraagd is. Wij delen ook het uitgangspunt dat je iets wat waarde heeft, niet weggeeft. Wij kunnen hiermee dus instemmen, nadrukkelijk met de toezegging van de wethouder om jaarlijks te komen met een voortgangsrapportage of een evaluatie.

Het tweede punt is dat de keuze voor iedereen realistisch moet zijn. Het moet niet zo zijn dat alleen mensen met dure huizen of veel geld deze keuze kunnen maken. De wethouder heeft toegezegd dat in de jaarlijkse voortgangsrapportage zal worden gekeken naar verschillende effecten voor huizen met verschillende WOZ-waarden. Dat is ook iets waar wij nadrukkelijk inzicht in willen hebben. Wij zijn daarbij van mening dat de taxatiekosten voor mensen met een kleine portemonnee geen reden moeten zijn om deze keuze niet te kunnen maken. Wij gaan ervan uit dat wij dat kunnen terugvinden in de toegezegde jaarlijkse evaluatie.

Voorlichting en communicatie vormen het derde punt. De wethouder heeft een goed communicatietraject voorgesteld en toegezegd, ook aan de vereniging van eigenaren. Dat vindt GroenLinks een belangrijk punt. Ik ben erg benieuwd hoe de wethouder aankijkt tegen de praktische motie van de SP-fractie. Die motie gaat namelijk wel in de richting waar ook wij belang aan hechten, namelijk dat je de vereniging van eigenaren faciliteert in het komen tot unanimitieit over een besluit om over te gaan tot koop.

Michel Santbergen (CDA). Voorzitter. Het verschil in waarde tussen de grond die is uitgegeven in eeuwigdurende erfpacht en grond in volledig economisch eigendom is beperkt. Wij hebben daar in de commissie verschillende malen over gesproken. Naar aanleiding daarvan is door de wethouder een aanvullend onderzoek gestart dat niet geheel eenduidig was. Onze conclusie, die ook in de commissie is aangegeven, is dat die 5% niet hard gemaakt kan worden, maar er kan ook niet hard gemaakt worden dat het veel minder is. Wij erkennen overigens wel dat er een verschil in zit, een gevoelswaarde die moeilijk te bepalen is. Ik ben dan ook erg benieuwd wat de wethouder zal zeggen op met name het voorstel van de SP-fractie om daarvoor niet 5% maar 2% in rekening te brengen. De D66-fractie gaat nog een stap verder. Zij zegt: wij kunnen die waarde niet bepalen en wij rekenen daarom niets c.q. 1 euro. Dat is nogal wat. Ik ben het eens met degenen die aangegeven hebben dat, als iets een waarde heeft - ook al is dat maar een emotionele waarde - daar een bedrag tegenover kan staan. Wij hebben verschillende malen gesproken over de vraag hoeveel dat dan is, maar het is nog steeds niet echt duidelijk. Wij wachten de reactie van de wethouder op dit punt af.

Ik wil de historie recht doen. Mevrouw Oosterholt had het over de jaren tachtig en noemde daarbij twee namen. Ik voeg daar drie andere namen aan toe: ook de heer Hubert van de VVD, de heer Happel van het CDA en de heer Martini van de PvdA hebben hieraan getrokken, daarna gevolgd door de heren Meijer, Dijkhuizen en Noordanus.

Wim Pijl (ChristenUnie-SGP). Voorzitter. Vanavond komt er wellicht een einde aan een jarenlange discussie. Ik herinner mij nog heel goed de discussie in de vorige collegeperiode, toen de PvdA en het CDA behoorlijk op één lijn zaten. GroenLinks had toen nog extremere opvattingen; die waren 'bijna stalinistisch', zoals ik ze toen heb genoemd. Dat was ten tijde van de heer Roozenburg. Ik herinner mij ook de opvattingen van de VVD nog heel goed. Die kwamen dicht bij de mijne, evenals de opvattingen van D66. Wij zaten toen in ieder geval aardig op één lijn. Dat weet ik nog. Toen kwam er een collegeakkoord en dan ziet het er allemaal wat anders uit. Dan is er ook een stuk unanimitieit binnen het nieuwe college. Er is een rapport-De Jong gekomen. Ik herinner mij de laatste discussie met wethouder Norder over de emotionele waarde. Daar hebben wij toen uitvoerig over gediscussieerd. Ik ben het echt met iedereen eens dat die emotionele waarde hartstikke moeilijk is uit te drukken. Ik heb het over emotie en gevoel. Dat zijn ontzettend subjectieve begrippen. Ga die maar eens op een heel goede manier objectiveren. Dat is eigenlijk het verhaal. Ik heb niet voor niets het amendement van D66 over de erfpacht ondertekend. Op andere punten kunnen wij het - zelfs grandioos - met elkaar oneens zijn, maar op het punt van de erfpacht lopen de opvattingen van de ChristenUnie-SGP en D66 bijna parallel. Tel uit je winst! Dat is ook een goede zaak. Ik heb dat amendement dus uit volle overtuiging ondertekend. Ik vond en vind het ook een heel goed amendement, zeker gelet op de toelichting in de tweede alinea. Die is mij echt uit het hart gegrepen. Vandaar dat ik daar een heel goed gevoel bij heb en het amendement van harte ondersteun. Ik hoop dat er voor dat amendement een meerderheid is te vinden in deze raad. Dan zal ik ook zeker met het voorliggende raadsvoorstel instemmen.

Wethouder **Norder** (PvdA). Voorzitter. De raad kent mij misschien als een wethouder die in het algemeen wel eens wil dat er verandering plaatsvindt op een aantal plekken in de stad en in bepaalde ontwikkelingen. Zo kent de raad mij echter niet als wethouder voor het grondbedrijf en grondbeleid in deze stad. Als het goed is, heeft de raad mij op dat punt leren kennen als een buitengewoon conservatieve wethouder. Onrust, onduidelijkheid en onzekerheid zijn immers zeer slechte elementen voor de stad, want dan denken met name serieuze investeerders dat zij maar even niet hierheen komen. Daar staat tegenover dat degenen die speculatief zijn ingesteld, denken hun slag te kunnen slaan. Dat is zeer slecht voor de stad. Vandaar mijn conservatieve houding op het punt van het grondbeleid. De raad herkent die consistente lijn vanaf de eerste dag dat ik hier zit. Ik heb daarom ook best zorgen gehad over de discussie over de erfpacht. Dat durf ik nu wel te zeggen. Er waren behoorlijke verschillen van inzicht in de raad. Daardoor was het ongewis waar het zou eindigen. Ik was dus blij met de lijn die uiteindelijk twee jaar geleden in het nieuwe college is gekozen om daar een bepaalde mengvorm in aan te brengen. Daarbij wordt gezorgd voor het vinden van - om de opmerking van mevrouw Oosterholt te parafraseren - 'the best of both worlds', het beste van beide werelden: erfpacht als het om welke reden dan ook gewenst is en eigendom als erfpacht niet nodig is. Op die basis hebben wij het uitgewerkt. Ik ben blij dat wij nu met een stelsel komen dat op een behoorlijk grote steun kan rekenen. In de commissie constateerde ik dat dat straks in de stemming tot uitdrukking zal komen.

Uitgaande van dat gemengde stelsel resten eigenlijk nog maar een paar vragen. De eerste vraag betreft natuurlijk de waarde die in rekening gebracht zou moeten worden als je het laatste stukje eigendom overdraagt

van het erfpachtbedrijf van de gemeente naar de erfpachter, die het dan in eigendom verkrijgt. De rest hadden wij al overgedragen en dan gaat het laatste stukje ook nog over. De vraag is dan wat dat laatste stukje waard is. Daar zijn hele beschouwingen over te houden. Er zijn diverse invalshoeken waarvan je niet kunt zeggen dat zij allemaal onzinnig zijn, maar ik probeer mij te richten op de volgende lijn. Wij hebben geprobeerd om boven water te krijgen wat die waarde is. Dat hebben wij gedaan door middel van een deskundigenoordeel van de commissie-De Jong 2. Dat is op dit punt het beste wat wij in Nederland hebben. Een betere commissie konden wij niet samenstellen. Die commissie zit buitengewoon goed in het onderwerp en kwam met een advies richting die 5%. Daarvan hebben wij toen wel gezegd: laten wij nou aan de voorzichtige kant gaan zitten en daar ook die factor van 55% overheen leggen. Dan krijg je dus 5% van 55%. Dan resteert uiteindelijk 2,75% voor wat aan daadwerkelijke waarde zou moeten worden betaald. Dat is aan de voorzichtige kant, maar gaat wel uit van het oordeel van de deskundigen die zich hierover hebben gebogen. Ook zij zeggen dat zij geen exacte wetenschap bedrijven, maar dat dit getal hun beste oordeel is.

Toen waren er begrijpelijkerwijs nog vragen: is het nou echt zo? Wij hebben naar beste eer en geweten een enquête gehouden en daar kwam ongeveer hetzelfde getal uit. Je kunt het daar ook niet helemaal exact uit afleiden, maar een aantal parameters gaat wel in die richting. Als je van de deskundigen én op basis van een enquête een indicatief bedrag krijgt dat ergens rond die 5% ligt, denk ik dat dat op dit moment de beste schatting van die waarde is. Ik weet niet of dat ook feitelijk zo uitwerkt, maar dat weet niemand in deze hele wereld. Dat moeten wij dus maar gewoon ervaren. Met elk ander getal dan die 5% heb ik moeite, omdat je daarvoor geen nadere onderbouwing hebt. Of je nou uitkomt op de vrij willekeurige 2% of de ene euro, noch in dit debat, noch in de commissie zijn bewijzen overlegd waaruit blijkt dat dat oordeel overtuigender is dan ons oordeel, dat niet perfect is maar wel het beste oordeel is dat wij hebben. Ik zou daarom willen vragen om dat te volgen, omdat er op dit moment nu eenmaal geen betere bewijsvoering is. Misschien komt die bewijsvoering in de toekomst ooit wel, maar niet nu in ons stelsel. Dat is ook niet te verkrijgen door er nog langer naar te studeren.

Jan Brink (D66). U gaat aan één ding voorbij. Als je bereid bent om te gaan praten over een waardebepalings, hebt u gelijk. Datgene wat wij kenmerken als 'gevoel' of 'losgeld', moeten wij echter niet in een geldbedrag willen vervatten, want dan kom je in een heel andere discussie. U hoeft het daar niet mee eens te zijn, maar u kunt toch wel begrip opbrengen voor die redenering?

Wethouder Norder (PvdA). Niet voor het idee van 'losgeld', want dat betekent dat je eerst iets van iemand afneemt en daarna aan hem terugverkoopt. Dat is hier niet aan de orde. Het is een rechtmatig verkregen eigendom van de gemeente Den Haag, waar je eerst een deel van hebt verkocht en later nog een stukje. U twijfelt aan de waarde van dat stukje. Dat mag, maar 'losgeld' is echt een zotte vergelijking. Dat slaat nergens op. Dat gaat ervan uit dat je eerst wederrechtelijk iets afneemt. U moet mij eens aangeven welke wethouder als voorganger van mij wederrechtelijk grond heeft afgenomen en vervolgens via erfpacht weer heeft terug gedaan. Daar daag ik u echt toe uit. De term 'losgeld' moet u dus echt vergeten, want die doet geen recht aan de discussie die wij hierover voeren. Er was 100% eigendom van de gemeente. Een groot deel daarvan is overgedragen en wat is dan de waarde van dat laatste deel? Ik begrijp dat u daar anders tegen aankijkt, maar dat neemt niet weg dat die waarde bepaald moet worden.

Jan Brink (D66). Dat was niet mijn vraag. Wij vergeten die term 'losgeld' even. Die heb ik ook niet gebruikt.

Wethouder Norder (PvdA). U gebruikte die term wel, hoor.

Jan Brink (D66). Ik heb het neergezet als redenering. Mevrouw Oosterholt heeft die term gebruikt. Die discussie hebben wij in de commissie gehad en die wil ik hier niet overdoen, want het is laat. Als je ervan uitgaat dat je niet aan een waardebepalings toe wilt komen omdat die waardebepalings gestoeld is op het vragen van geld voor een emotie, een gevoel, is dat toch ook een redenering? U hoeft het daar niet mee eens te zijn, maar dat is toch een redenering?

Wethouder Norder (PvdA). Ja, het is een redenering, maar het is geen redenering die hout snijdt, want het is iets meer dan alleen gevoel. Het laatste stukje eigendom wordt daarmee immers overgedragen. Materieel hoeft het niet veel uit te maken, maar misschien mag ik een vergelijking maken. Je kunt een hoopje staal en een hoopje rubber hebben; dat is materieel precies hetzelfde als een fiets, maar die fiets is toch wat meer waard dan dat hoopje staal en dat hoopje rubber. Dat is ook meer dan alleen een gevoelswaarde, want je kunt er iets mee. Dat is in dit geval ook zo. Je draagt echt iets over. U kunt zeggen dat dat gevoel is, maar ik zie dat niet als gevoel. Als iets economisch gezien een waarde heeft voor degene die iets krijgt, is dat niet op voorhand een gevoelselement als daar niet alleen materie achter zit.

Jan Brink (D66). U bent het dus niet eens met de commissie-De Jong, die zegt dat op dit punt vooral gevoel wordt verwoord. U zegt dat een hoopje rubber en een hoopje staal een fiets zijn, maar daar zit een redelijk stevige bewerking tussen. Ik daag u ertoe uit om aan te geven welke bewerking de gemeente uitvoert tussen erfpachtgrond en volledig eigendom.

Wethouder **Norder** (PvdA). Ik denk dat wij zo langzamerhand echt in de discussie van de commissie terechtkomen. Dit hebben wij daar ook behoorlijk gewisseld.

Jan Brink (D66). U kwam met die vergelijking; ik niet. Trek die parallel dan. Dat moet u dan ook durven.

Wethouder **Norder** (PvdA). Dat vind ik best. Er zit natuurlijk ook een arbeidsslag tussen. Dat zit hier overigens bij.

Jan Brink (D66). Die rekent u apart. Geef nou aan wat die bewerking is.

Wethouder **Norder** (PvdA). Het is niet zozeer de bewerking die het verschil maakt als wel het feit dat je er iets mee kunt. Dat heb ik willen aangeven. Het gaat mij niet om de arbeidsactiviteiten. Daar hebt u gelijk in, maar daarnaast is er het element dat je er iets mee kunt. Je kunt namelijk zeggen dat je een huis hebt met de volle grondeigendom. Dat wordt door de samenleving anders gewaardeerd dan een huis op grond met erfpacht die eeuwigdurend afgekocht is.

Jan Brink (D66). Maar dat is op basis van gevoel.

Wethouder **Norder** (PvdA). U noemt dat 'gevoel', maar ik noem dat 'waarde'. De waarde wordt bepaald door het economisch verkeer tussen vraag en aanbod. U komt met een gevoelsinterpretatie en met beleving. Dat is toch echt meer iets voor Erwin Kroll en de gevoelstemperatuur. Hier hebben wij het over waarde in het economisch verkeer. Ik vind dat toch echt van een andere orde.

Ingrid Gyömörei (SP). Voordat u inging op de interruptie van de heer Brink, kon ik u helemaal volgen. U maakte ook wel een punt toen u zei dat het onderzoeksrapport 5% aangeeft en dat er niets is om dat te weerleggen. Dat kan ik niet ontkennen, maar ik geef u wel mee dat mijn fractie, hoe rijk zij ook geacht wordt te zijn, wat minder geld heeft voor onderzoeken dan bijvoorbeeld een gemeente die een erfpachtvoorstel wil doen. Dat is misschien een flauwe opmerking, maar die wilde ik toch kwijt. Ik heb echter ook een vraag. Nogmaals, ik kan uw redenering volgen en ik maak er ook geen halszaak van, maar ik wil nog wel iets ter discussie stellen. Wat gebeurt er als u er in de evaluatie achterkomt dat die 5% te hoog is of dat te weinig of geen mensen gebruikmaken van het aanbod? Bent u bereid om er dan nog eens naar te kijken of een iets lagere stelling misschien beter is? Bent u bereid om dat in de evaluatie mee te nemen?

Wethouder **Norder** (PvdA). Ik wil niet vooruitlopen op de resultaten van de evaluatie. Je begint met het invoeren van een stelsel, in de volle overtuiging dat het een goed stelsel is. Mevrouw Oosterholt heeft daar een aantal dingen over gezegd en ik heb daar in de commissievergadering een aantal dingen over gezegd. Wij beginnen met dit stelsel op basis van goede argumenten. Wij doen jaarlijks de peilstok erin om te bekijken hoe het loopt. Dan zien wij het resultaat van de diverse grondtransacties en de belevenissen van het erfpachtbedrijf. Ik moet eerst die resultaten hebben voordat ik aangeef wat ik daarmee doe. Ik wil die volgtijdelijkheid hebben en nu niet allerlei beschouwingen gaan houden over wat ik dan zou gaan doen.

Ingrid Gyömörei (SP). U vindt het vast niet erg als ik er tegen die tijd wellicht op terugkom naar aanleiding van de evaluatie.

Wethouder **Norder** (PvdA). Daar ga ik eigenlijk van uit, want anders hebben wij elkaar niet goed leren kennen. Dit is volgens mij voldoende over die waarde. Ik heb met mijn redenering aangegeven dat ik negatief zou willen adviseren over beide amendementen. Nogmaals, ik zeg dat niet omdat wij het heel veel beter weten, maar omdat dit wat mij betreft op dit moment echt de beste redenering is.

Dan de twee moties. Ik snap de motie over architectonische of beeldbepalende gebouwen wel, maar ik ben het volstrekt met de heer De Jong eens. Ik kan eigenlijk naar zijn beschouwing over dit punt verwijzen, want wij hebben daarvoor een bestemmingsplaninstrumentarium en het instrumentarium van monumentale panden: rijksmonumenten en gemeentelijke monumenten. In die zin hebben wij daar voldoende planologische beschermingen voor. Dit is een privaatrechtelijke overeenkomst. Ik denk dat het zelfs machtsmisbruik zou zijn als je dit instrument voor dat type zaken zou hanteren of als je daarvoor in de plaats iets dergelijks zou gaan doen. Ik zou dat dus ontraden.

Ingrid Gyömörei (SP). Misschien ligt het dan aan de uitleg. Er staat een straatje onder architectuur uit 1906. Dat straatje bestaat uit 23 of 26 huisjes en heeft nu in het bestemmingsplan de bestemming 'wonen'. Op een gegeven moment komt er een bestemmingsplanwijziging. U weet dat dat niet tot in detail voor ieder straatje en ieder huisje gaat. De bestemming blijft 'wonen'. Iemand heeft de grond gekocht; huisjes had hij al. Het is dus helemaal in zijn bezit en er is nog geen sprake van een monument, een rijksmonument of een beschermd stadsgezicht. Die man besluit om een sloopvergunning aan te vragen. Op dat moment wijzigt er niets in de bestemming. Dat was wonen en daar komt wonen terug, maar in plaats van die prachtige architectonische laagbouwhuisjes zou daar wel eens een heel hoge flat kunnen komen. Die bescherming zou ik graag willen hebben, of in ieder geval de mogelijkheid daartoe.

Wethouder **Norder** (PvdA). Die hebt u ook, namelijk in het bestemmingsplan. Dat is de bouwhoogte. In het algemeen is in het bestemmingsplan een bouwhoogte opgenomen.

Ingrid Gyömörei (SP). Ook dat klopt, maar waar de bouwhoogte nu vijf meter is, staat in het bestemmingsplan vaak dat de bouwhoogte bijvoorbeeld maximaal 17,5 meter is. Dat houdt sloop niet tegen.

Wethouder **Norder** (PvdA). In dit land mag je heel veel niet, maar je mag een aantal dingen wel. Een van je rechten is het slopen van je eigen huis. Als het geen monument is, mag je in principe dus je eigen huis slopen. Ik vind het een groot goed dat je die ruimte hebt. Het is kapitaalvernietiging, tenzij je er iets anders voor in de plaats zet. Zo zit het in elkaar en ik moet heel eerlijk zeggen dat ik daar niet in zou willen treden. Als u er anders over oordeelt qua monumenten, moet u het op de monumentenlijst zetten.

Ingrid Gyömörei (SP). Natuurlijk vind ook ik dat een groot recht, maar ik vind het anders als je woont in een huis van Berlage, een huis dat onder architectuur is gebouwd of een prachtige villa uit 1820. Natuurlijk is het dan jouw bezit en mag je er bij wijze van spreken mee doen wat je wilt, maar er is ook nog zoiets als algemeen belang. Van de helaas weinige dergelijke panden die wij in Den Haag nog over hebben, vallen er ontzettend veel niet onder de monumentenzorg. Daarom denk ik: waarom zou je nou niet een beetje voorzichtig zijn met het mooie wat wij hebben?

Wethouder **Norder** (PvdA). Volgens mij moeten wij deze discussie niet nu naar aanleiding van erfpacht voeren. Het gaat echt om de vraag hoe je de ruimtelijke bescherming goed vorm gaat geven. Dat is echt een ander dossier.

De andere motie gaat over de VVE's en is overbodig. Nadat de VVE een unaniem besluit heeft genomen, moeten allen betalen voordat er geleverd wordt door de gemeente Den Haag. Die stap gaat er dus altijd aan vooraf. Anders kan de overdracht niet eens plaatsvinden. Een niet unaniem genomen besluit heeft voor ons dus geen waarde om uiteindelijk tot verkoop over te gaan. Er wordt door ons uiteraard ook op getoetst of unanimititeit is bereikt. Die toets vindt daar plaats en hoeft dus niet extra te worden geborgd.

Ingrid Gyömörei (SP). Nog even over dit punt, want dan hoeft ik er geen nieuwe termijn aan te hangen. Dat lijkt mij, gelet op de tijd, fijn.

De **voorzitter**. Door die toevoeging lijkt dat me een goed plan.

Ingrid Gyömörei (SP). Als het geen unaniem besluit blijkt te zijn en als bij de afrekening één persoon niet afrekent, gaat de hele transactie dan niet door?

Wethouder **Norder** (PvdA). Ja, het besluit moet door iedereen genomen worden. Nogmaals, het is een privaatrechtelijke overeenkomst. Als er niet geleverd wordt, gaan wij niet transporteren.

Ingrid Gyömörei (SP). Dan zou je toch de situatie kunnen krijgen dat u een openstaande rekening hebt staan, dat u daar een deurwaarder op zet en dat je dan juridisch gesteggel krijgt?

Wethouder **Norder** (PvdA). Nee, wij gaan niet alle ellende naar ons toe trekken. Een VVE wil in haar totaliteit iets verkopen of niet. Als een totale VVE iets wil verkopen, verkoopt zij dat ook en dan wil je het geld zien. Zo simpel is het.

Ingrid Gyömörei (SP). U gaat voorbij aan de unanimititeit. Die heb je bijvoorbeeld ook bij splitsen nodig. Ik kan u vertellen dat er boven mijn bol gesplitst is zonder dat er unanimititeit was.

Wethouder **Norder** (PvdA). Wij hebben het hier niet over splitsen maar over de erfpacht.

Ingrid Gyömörei (SP). Ik leg u de manco's uit van een unaniem besluit binnen een VVE.

Wethouder **Norder** (PvdA). Ja, maar dit is een privaatrechtelijke overeenkomst. Wij hebben te maken met het feit dat een VVE iets van ons koopt. De erfpacht wordt overgedragen en daar moet een unaniem besluit tegenover staan waarvoor ook betaald moet worden. Als de een voor de ander gaat betalen, is mij dat om het even. Als het bedrag dat wij daarvoor moeten hebben, maar betaald wordt. Dat is het; meer is het niet. Het is gewoon een privaatrechtelijke transactie.

Ingrid Gyömörei (SP). Het maakt u niet uit dat een ander de rekening voldoet. Dan bepaalt u dus dat het een unaniem besluit is. Juridisch klopt dat gewoon niet.

Wethouder **Norder** (PvdA). Nee, wij toetsen of het een unaniem besluit is. Als dat zo is, moet de rekening worden betaald en dan vindt de grondtransactie plaats. Het gebeurt in die volgorde. Wij toetsen dus wel degelijk of het een goed besluit is en vervolgens moet er betaald worden. Het maakt mij verder niet zoveel uit wie voor wie betaalt. Als die betaling dan maar plaatsvindt.

Ingrid Gyömörei (SP). Dan wil ik toch even refereren aan de notulen van de vergadering van 19 december 2007: 'Er moet wel voldoende waarborg zijn dat VVE's niet worden gepakt omdat iemand de boel heeft gefleest.' Hebt u dat in de tussentijd uitgezocht?

Wethouder **Norder** (PvdA). Dat klopt. Wij hebben nog eens even goed bekeken hoe wij dat willen doen. Wij moeten het natuurlijk ook even precies organiseren.

Mevrouw Oosterholt vroeg of het lukt voor 1 april. Het antwoord is 'ja'. Als het goed is, krijgt de raad over een aantal weken het collegebesluit. Het is een collegebevoegdheid, maar wij hadden afgesproken dat de raad het van tevoren zou krijgen. Het uitvoeringsbesluit waarin een en ander is geformuleerd, ontvangt de raad dus binnen een aantal weken. Als daar dan nog opmerkingen over zijn, hoor ik dat wel. Het zou op die manier dus moeten lukken.

Mevrouw **Oosterholt-Eekhout** (VVD). Het gaat mij niet alleen om het collegebesluit. Ik wil zien op welke manier dit in aanvullende bepalingen in de één-op-één-relatie met de burger wordt geregeld. Hij heeft een eigen recht. Een besluit is voor die burger dus niet interessant. Dat is beleid. U zult de privaatrechtelijke relatie moeten aanpassen aan wat wij nu gaan doen. Ik vind het prima dat wij dat besluit gaan zien, maar daar moet wel iets bij zitten.

Wethouder **Norder** (PvdA). Wij zullen uw standpunt implementeren in het besluit van het college. Zoals afgesproken laat ik de raad zien hoe wij dat formuleren. Daar ga ik niet een apart beleidsstuk voor maken. Het wordt in feite één op één de tekst. Dat is namelijk ook wat die burger bindt. Ik denk dat u daar het meest aan heeft.

GroenLinks vroeg aandacht voor de mensen met een kleine portemonnee. Ook op dat punt moeten wij in de evaluatie maar zien hoe het precies loopt.

Met betrekking tot het faciliteren van de VVE's wijs ik ook op het aspect van privaatrechtelijke activiteiten. Ik vind dat een VVE het zelf moet doen. Als er vragen zijn, helpen wij haar wel, maar het wordt geen aparte campagne met een apart team daarachter. Dat gaat mij te ver. Het is iets wat door de VVE's zelf enigszins moet worden aangegeven. Als daar vragen over zijn, faciliteren wij natuurlijk wel.

Heleen Weening (GroenLinks). Mag ik er wel van uitgaan dat hier in de communicatie aandacht aan wordt besteed? Dat hoeft niet separaat.

Wethouder **Norder** (PvdA). Dat zullen wij uiteraard doen.

Mijn slotopmerking gaat over datgene waarmee ik ook begon, namelijk met rust op de grondmarkt. Ik hoop dat wij die rust met dit besluit weer voor een langere tijd krijgen. Ook als een amendement of een motie niet wordt aangenomen, hoop ik dat u desalniettemin toch voor het voorstel zelf zult stemmen. Dat vraag ik niet altijd, maar in dit geval wel, juist omdat ik hoop dat wij echt met een heel brede raadsbesluitvorming achter dit nieuwe grondstelsel kunnen gaan staan.

Ingrid Gyömörei (SP). Voorzitter. Ik wil graag een motie intrekken. Gelet op de beantwoording door de wethouder, trek ik de motie over de unanimiteit van de vereniging van eigenaren in.

De **voorzitter**. Aangezien motie rv 19.2008/2 is ingetrokken, maakt zij geen onderwerp van de beraadslaging meer uit.

De beraadslaging wordt gesloten.

In stemming komt motie rv 19.2008/1.

De motie wordt bij zitten en opstaan verworpen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fractie van de SP voor deze motie hebben gestemd.

In stemming komt amendement rv 19.2008/A.

Het amendement wordt bij zitten en opstaan verworpen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de HSP, de PPS, D66 en ChristenUnie-SGP voor dit amendement hebben gestemd.

In stemming komt amendement rv 19.2008/B.

Het amendement wordt bij zitten en opstaan verworpen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fractie van de SP voor dit amendement hebben gestemd.

In stemming komt het voorstel.

Het voorstel wordt met algemene stemmen aangenomen.

De **voorzitter**. Ik geef gelegenheid voor het afleggen van stemverklaringen.

Jan Brink (D66). Voorzitter. Ook al is ons amendement over de waardebeoordeling niet aangenomen, het voorstel dat wij vanavond besproken hebben, lag qua keuzemogelijkheid zo dichtbij het door ons in 2005 ingediende initiatiefvoorstel dat wij gemeend hebben om in te moeten stemmen met dit voorstel. Wij zijn blij met deze stap.

Ingrid Gyömörei (SP). Voorzitter. Hoewel onze motie en ons amendement niet zijn aangenomen - daar gaat de wethouder deels niet over; daar gaat vooral de raad zelf over - vond ik het voorstel van dien aard dat wij niet anders konden dan ermee instemmen. Wij wachten de evaluatie af.

Wim Pijl (ChristenUnie-SGP). Voorzitter. Ik sluit mij geheel aan bij de motivering van D66.

Aan de orde is:

J.4. Voorstel van het college inzake invulling projecten Den Haag Internationale Stad (rv 21; RIS 151224).

De beraadslaging wordt geopend.

Joris Wijsmuller (HSP). Voorzitter. Een consequentie van het feit dat je een internationale stad bent met een aantal internationale instellingen in de gelederen, is dat Den Haag al snel wordt gerelateerd aan die internationale instellingen, bijvoorbeeld het Joegoslavië-Tribunaal. Daardoor kan een vrij beperkte beeldvorming over Den Haag ontstaan. In die zin is het vrij logisch dat er vanuit het college een beleid is om de profilering van Den Haag wat meer aan de stad te koppelen en niet aan één instelling. Dat is op zich dus heel logisch, maar als je daar in het voormalige Joegoslavië in Servië en Kroatië stappen voor onderneemt, moet je dat ook doen in Kosovo. In deze kwesties, waar een enorm verleden aan vastzit, moet je geen positie willen kiezen. Je moet je gewoon in brede zin profileren, want ook in Kosovo heeft Den Haag een bepaald beperkt profiel waarmee wij niet altijd even blij moeten zijn. Ik neem aan dat de komende burgemeester vanuit zijn rol in het verleden als geen ander weet hoe dit in elkaar steekt en hoe je daar iets aan zou kunnen doen.

Ik heb daarom gemeend om hierover, gesteund door de SP-fractie, een motie in te moeten dienen. Die motie kadert helemaal niet in wat het college precies moet doen. Het college krijgt alle ruimte om dat zelf in te vullen en om de raad daarover te informeren. Het gaat in ieder geval om het principe dat je, als je in het voormalige Joegoslavië in Servië en Kroatië iets doet, ook in Kroatië iets moet doen. Daartoe dien ik een motie in.

De **voorzitter**. Door de heer Wijsmuller, daartoe gesteund door de heer Tiernego, wordt de volgende motie (rv 21.2008/2) ingediend:

Motie rv 21.2008/2

De gemeenteraad van Den Haag op 14 februari 2008 in vergadering bijeen ter bespreking van rv 21 inzake invulling projecten Den Haag Internationale Stad;

Constaterende dat:

- het imago van Den Haag in grote delen van voormalig Joegoslavië niet goed is en de naam Den Haag vereenzelvigd wordt met het Joegoslavië Tribunaal, in de volksmond "The Hague Tribunal";
- dat er meerdere Kosovaren zijn of worden berecht door het genoemde Tribunaal;
- er nog geen activiteiten zijn georganiseerd om het profiel en de naam van Den Haag in Kosovo te verbeteren.

Overwegende dat niet de indruk mag ontstaan dat de Gemeente Den Haag partij kiest.

Verzoekt het college invulling te geven aan de profilering van Den Haag in Kosovo.

Deze motie maakt onderwerp van de verdere beraadslaging uit.

Jelle Tiernego (SP). Voorzitter. Helaas hebben wij een aantal stukken niet al in de commissie ontvangen, maar kregen wij die pas daarna, op verzoek. Daarbij gaat het om de projecten rond Secure Haven, de veilige haven in een deel van Den Haag. Anders hadden wij dat deels gewoon in de commissie kunnen afhandelen. Uitgaande van de actieve informatieplicht van het college had dat stuk gewoon eerder moeten komen, want er staan nogal wat zaken in waarover wij op z'n minst vragen en ook bedenkingen hebben. Er wordt onderzocht hoe wij de stad veiliger kunnen maken. Dat klinkt een beetje als een 'big brother is watching you'-traject. Hoe ver kunnen wij daarin gaan? Ook de grenzen van internationale mensenrechten op het punt van privacy en andere zaken worden opgezocht. Aan de ene kant willen wij ons mooi profileren als stad van internationaal recht en vrede, maar aan de andere kant zoeken wij de grenzen op van het internationale recht om overal camera's en dat soort zaken op te hangen. Dat is op zich dus al een dubbel signaal. De vraag is ook hoe effectief dat is. Dat is een substantiële discussie. Ook het onderzoek zelf stelt dat het gaat over politiek-ideologische vraagstukken. Die wil men middels een aantal onderzoeksvragen en interviews boven water krijgen. Bij dit soort vraagstukken - waar wil je camera's, hoe ga je om met privacy en wat is de afweging ten opzichte van een aantal andere zaken? - is de raad aan zet. Als raad zou je jezelf bij zo'n onderzoek van 5 mln. - het gaat wel ergens over en er wordt met een aantal verstrekkende maatregelen fors op vooruitgelopen - moeten uitspreken over hoever wij op het punt van de privacy überhaupt willen gaan. Wat mag daaraan opgeofferd worden en wat is de bandbreedte van het onderzoek?

Als je bij zo'n onderzoek naar veiligheid groots verkondigt dat dit een heel veilige haven is en dat niemand ons hier iets kan maken - dat is die 'secure haven' - lokt dat ook een aantal acties uit. Als je dat niet stil houdt maar groots gaat promoten dat dit het veiligste stukje Nederland is, omdat dan de economie aantrekt, trek je volgens mij ook andere mensen aan die juist willen laten zien dat het helemaal niet zo veilig is. In die zin vraag ik mij af of dit wel zo effectief is.

Je kunt straks wel een hoop camera's en persoonsidentificatiemateriaal ophangen, maar als ik overal borden zie met 'Bel bij gevaar de politie' en als er overal camera's staan ter bewaking, krijg ik eerder een angstig gevoel in de zin van: wat kan mij hier gebeuren? Ik krijg dan dus een onveilig gevoel. De vraag is of de toename van dat gevoel van angst en onbehagen groter is dan de toename van de reële veiligheid. Over dat soort belangenafwegingen gaat de raad. Vandaar dat ik daarover een motie indien die stelt dat dit onderzoeksvoorstel voorgelegd dient te worden aan de raad, zodat de raad overwegingen, wensen en bedenkingen kan meegeven. Daarnaast moet in de besluitvorming heel helder worden op welke wijze de raad hierbij wordt betrokken. Daar is

het onderzoeksvoorstel weinig expliciet over. De raad wordt op zich niet genoemd. Daarover krijg ik heel graag een nadere toelichting van de wethouder. Ik wil hierover in elk geval een motie indienen.

Met betrekking tot de algemene tendens van het voorstel zien wij in bepaalde opzichten het belang in van internationale instellingen, maar op het punt van investeringen slaat de balans door. Een aantal internationale organisaties krijgen nu een carte blanche. Kritische opmerkingen en noten zijn haast niet meer mogelijk. Instituut Clingendael krijgt in dit voorstel bijvoorbeeld ook weer geld. Als je de versterking van de Haagse Academische Coalitie afzet tegen hoe het nu gaat met de theeschenkerij in het park Clingendael, hebben wij niet zo'n prettig beeld. Dat is maar een klein voorbeeldje, maar dit roept wel het beeld op dat dat type organisaties carte blanche krijgt en blijkbaar meer mag dan een aantal andere bedrijven en instellingen. Daar hebben wij toch wel onze zorgen over.

De **voorzitter**. Door de heer Tiernego wordt de volgende motie (rv 21.2008/1) ingediend:

Motie rv 21.2008/1

De raad van de gemeente Den Haag, in vergadering bijeen op 14 februari 2008 ter bespreking van: invulling projecten Den Haag Internationale Stad (RIS 151224)

overwegende dat:

- Er een omvangrijk onderzoek wordt voorgesteld naar een beveiligingsinfrastructuur van de stad Den Haag, dat reikt tot het openbare als het privé domein. In deze studie worden de juridische grenzen opgezocht van (internationale) mensen- en grondrechten. Het onderzoeksopzet stelt dat het politiek ideologische vraagstukken betreft. De rol van de gemeenteraad van Den Haag is in het onderzoeksvoorstel en in de te volgen verdere besluitvorming niet vermeld.

Van mening dat:

- Bij fundamentele vraagstukken, die elke bewoner van de stad Den Haag aangaan, dient het democratisch bevoegd gezag –de raad- als kadersteller in zowel de voorbereiding als de uiteindelijke besluitvorming gewaarborgd te zijn.

Verzoekt het college:

- Te komen met een nieuw onderzoeksvoorstel en een planningsoverzicht van het besluitvormingsproces waarin het kaderstellende karakter van de raad is gewaarborgd. Wensen en bedenkingen van de raad ten aanzien van dit onderwerp dienen vooraf in het onderzoek te worden meegenomen.

Bijlage ter informatie bij motie project Secure Haven

(voorstel 6 pieken in de delta) Den Haag Internationale Stad (RIS 151224)

Er is door SP tijdens de commissie behandeling aanvullende informatie opgevraagd, daarvoor zijn de subsidie aanvraag en de korte versie nagezonden, hieruit enkele zinnen:

De basis van de onderzoeksvraag luidt als volgt:

Hoe kan de (beveiligings)infrastructuur van de stad Den Haag –in het licht van haar positie als ‘World Legal Capital’ – zodanig worden vormgegeven dat deze kan bijdrage aan een beter internationaal leef- en vestigingsklimaat in de regio Den Haag, waarmee een duurzame economische versterking van de Zuidvleugel kan worden bereikt?

- Algemeen

Het fundament van Secure Haven vormt een zorgvuldige combinatie van toezicht, identificatie en authenticatiemiddelen en een integratie van toezicht in zowel het openbare als in het privé domein. (pag 3).

- Probleemstelling en doelstelling

Een belangrijke voorwaarde voor een succesvolle implementatie van Secure haven is de stakeholders reeds in een vroeg stadium bewust te maken van alle voorgenomen veranderingen (pag 13).

- Werkpakket 1120 technologie en mensenrechten (een van de deelonderzoeken)

Deze deelstudie van het onderzoek zal zich richten op de verenigbaarheid van *Secure Haven* met internationale mensenrechten en grondrechten waaronder het recht op privacy (pag18).

- Werkpakket 2000 beleidsinnovatie en de bestuurlijke dimensie
Naast een juridisch raamwerk met betrekking tot (internationale) regelgeving inzake de relatie tussen technologie en burgerrechten, moet ook aandacht zijn voor politiek ideologische vraagstukken over de verhouding tussen het functioneren van de staat en de vrijheden van het individu. (pag 23).

- Ideologie
Op basis van een literatuurstudie en interviews bij stakeholders zal onderzoek plaatsvinden naar de invloed van politiek ideologische, relevante debatten op de uitvoering van secure haven (p23).

Deze motie maakt onderwerp van de verdere beraadslaging uit.

Wim Pijl (ChristenUnie-SGP). Voorzitter. Mijn fractie is altijd vrij kritisch geweest ten opzichte van citymarketingactiviteiten. Dat wil niet zeggen dat onze fractie alles negatief vindt. Het voorliggende plan kenmerken wij als redelijk en billijk. Elke euro die de gemeente Den Haag uitgeeft aan marketing komt ongeveer drie keer zo hard terug. Dat is een goed teken. Wij willen ook zeker niet de discussie in de raadscommissie overdoen, maar mijn fractie vindt het wel goed om tijdens de uitvoering op twee dingen te letten. Dat betreft allereerst het project Secure Haven. Dat is een heel grote component, want het gaat over 1,1 mln. van de 3 mln.

Verder is onze fractie benieuwd wat de effecten zullen zijn van de in 2009 te houden Marketing Holland Art Cities.

Mijn laatste vraag betreft de profilering van Den Haag in de Balkan. Er zijn in Den Haag tribunen. Ik heb een motie van de heer Wijsmuller over Kosovo langs zien komen. Ik ben eerlijk gezegd niet zo ontzettend weg van die motie. Wij hebben het over zaken die op internationaal niveau spelen. Moeten wij dat hier in Den Haag, omdat hier tribunen zijn, naar ons toe trekken? Ik vraag het college om, als dat er nog niet is, een soort algemeen beleid te maken voor hoe wij hiermee moeten omgaan.

Marjolein de Jong (D66). Voorzitter. D66 is blij met dit voorstel. De internationalisering van cultuur wordt specifiek genoemd. Er wordt voorgesteld om daar in 2009 extra financiële middelen voor in te zetten. Op zich hebben wij daar natuurlijk niets op tegen, maar wij waarschuwen ervoor dat het hier en daar wel lastig is voor gezelschappen om hun subsidie op de rit te krijgen als zij bij een heleboel verschillende potjes moeten aankloppen. Wij merken dat er bij andere festivals, die bijvoorbeeld bij Cultuur, Evenementen en dan nu Internationale Zaken moeten aankloppen, hier en daar onkunde is over welke kant zij op moeten en hoe zij alle formulieren ingevuld moeten krijgen.

Bircan Bozbey (GroenLinks). Voorzitter. Wij kunnen instemmen met het voorstel, want dit is een uitwerking van een eerder genomen besluit en van de vastgestelde begroting. Het heeft dus onze instemming.

Ik stem ook in met de motie van de heer Wijsmuller, want die is in de geest van het beleid dat is voorgenomen voor de Balkan. Daar past de motie volgens mij uitstekend in.

Wethouder **Huffnagel** (VVD). Voorzitter. Hoeveel spreektijd hebben wij nog?

De **voorzitter**. Het college heeft volgens mij nog ongeveer 35 minuten.

Wethouder **Huffnagel** (VVD). Laat ik er dan maar eens voor gaan zitten. Nee, ik zal proberen om het kort te houden, want ik denk niet dat een bijdrage van 35 minuten nu nog op prijs zou worden gesteld. Bovendien hebben wij het hier in de commissie al over gehad. O, ik zie dat ik straks samen met mevrouw Gyömörei die 35 minuten nog wel even ga volmaken, want die wil dat nog graag.

Marjolein de Jong (D66). Hier of elders?

Wethouder **Huffnagel** (VVD). Dat gaat u helemaal niet aan.

Marjolein de Jong (D66). Dus elders.

Wethouder **Huffnagel** (VVD). Wat mevrouw Bozbey zei, klopt: alles wat hier voorligt, is al eerder langsgelopen. Het is dus veelal de uitwerking van al eerder genomen besluiten. Wat dat betreft, hoeven wij hier niet heel lang bij stil te staan. Dat hebben wij bovendien ook al in de commissievergadering gedaan.

Mevrouw De Jong sprak over de internationalisering van cultuur. Zij heeft gelijk: je moet natuurlijk voorkomen dat het erg versnipperd raakt, maar dit gaat specifiek over het internationale aspect. Het is dus niet zo dat de hele cultuurwereld kan gaan roepen dat men een mooie voorstelling heeft in het Nederlands. Door dat

laatste weet je al meteen dat je daarmee niet de verbreding te pakken hebt die je wilt. Omdat wij de internationale stad van vrede en recht verder willen uitdragen op alle verschillende terreinen, bijvoorbeeld het culturele terrein, ben ik er erg blij mee dat het college voorstelt om een deel van de totale pot voor de invulling van de projecten Den Haag Internationale Stad te besteden aan de internationalisering van het cultuuraanbod. Het komt in ieder geval niet 'in plaats van'.

Marjolein de Jong (D66). Zou dat in de praktijk kunnen betekenen dat bijvoorbeeld The Hague Festivals ook bij dit loket, als het zoveelste loket, kan aankloppen?

Wethouder **Huffnagel** (VVD). Nee. U geeft een ongelukkig voorbeeld, want The Hague Festivals zorgt juist voor het promoten van activiteiten en evenementen die met name in de festivalperiode van The Hague Festivals worden georganiseerd. U moet bijvoorbeeld meer denken aan een situatie waarin een toneelgezelschap stukken opvoert in het Engels of Frans, waardoor het wellicht buiten de boot valt bij een kunstenplan of bij andere regelingen. Dan kun je zeggen dat dit via een andere noemer, namelijk de internationalisering van het cultuurprogramma, wel positief uitslaat.

De heer Pijl had het over Marketing Holland Art Cities. Dat is een voortzetting van het Rembrandt 400-project. Het is een samenwerking tussen Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht, zowel via de gemeenten als - vooral - de musea. Vanuit Den Haag doen het Mauritshuis en het Gemeentemuseum daaraan mee.

Mijnheer Tiernego, u hebt nota bene de verkorte versie gekregen van het stuk over Secure Haven; kunt u nagaan! Uw inbreng verbaast mij niet, maar daar gaat het project nou juist over. Het gaat met name om de internationale zone en om samenwerking. Het is ook een groot bedrag, zoals de heer Pijl al aangaf. Het is een breed samenwerkingsverband. Het komt uit het project Pieken in de Delta. Het is dus niet alleen Haags geld, maar juist ook geld dat wij elders vandaan halen. Het is het handigst om u te verwijzen naar pagina 28 van bijlage A2. Daar wordt ingegaan op de doelstellingen en de aansluiting op de programmalijnen. Daar staan de antwoorden op uw vraag het best verwoord. Ik zal het niet helemaal voorlezen, maar daar staat onder andere dat Den Haag haar bestaande positie als 'World legal capital' en 'City of peace and justice' verder wil uitbouwen en dat die ambitie ook vraagt om een adequate infrastructuur. Den Haag moet een stad worden die een 'top of the line'-infrastructuur biedt met een integraal hoog niveau van beveiliging en veiligheid. Dat is dus het hele 'safe and security'-verhaal. Het gaat juist om verder onderzoek daarnaar en om een zodanige inrichting dat het juist niet een 'big brother is watching you'-effect teweegbrengt.

Jelle Tiernego (SP). Waarom staat dat dan niet expliciet in het onderzoek? Dat zijn nou juist de dingen die wij als wensen en bedenkingen mee hadden willen geven. Er staat nu dat wordt onderzocht in hoeverre de Secure Haven zich verhoudt tot internationale mensenrechten. Ik zou dan zeggen: zet daar dan bij dat de gemeente juist niet die 'big brother'-kant op wil en dat je niet de grenzen wilt opzoeken van wat juridisch nog mogelijk is.

Wethouder **Huffnagel** (VVD). Het gaat nou juist om die samenhang van de juridische aspecten, de veiligheidsaspecten en de ICT-kant.

Jelle Tiernego (SP). Ik snap die samenhang; dat was ook het punt niet. Het gaat erom dat je daarbij wilt aangeven wat de consequenties zijn van het standpunt dat je in deze stad geen 'big brother is watching you'-gevoel wilt hebben voor de gekozen infrastructuur en de middelen die je straks wilt inzetten. Als je dat meegeeft in een onderzoek, vergemakkelijkt dat de keuze die straks aan de raad wordt voorgelegd.

Wethouder **Huffnagel** (VVD). Wat mij betreft, zit dat er dus voldoende geborgd in, want het staat erin.

De heer Wijsmuller ging in op Kosovo en het beeld dat men met name op de Balkan heeft van Den Haag en dat niet altijd even positief is. Dat komt natuurlijk inderdaad door de aanwezigheid van het Joegoslavië-Tribunaal, waardoor mensen kunnen denken dat Den Haag een groot fort is met een soort gevangenis, waar achter prikkeldraad recht wordt gesproken. Daarvoor hebben wij het project inzake de profilering van Den Haag op de Balkan. De heer Wijsmuller vroeg of wij dat niet specifiek ook op Kosovo moeten richten. Hij gaf al aan dat wij geen partij kiezen. Dat doen wij natuurlijk sowieso niet, maar er is dus een Balkan-aanpak. Die aanpak is niet specifiek gericht op Kosovo, maar op de hele Balkan.

Joris Wijsmuller (HSP). Dat is nou juist het punt: het is op dit moment specifiek gericht op Servië en Kroatië. Ik wil het niet specifiek op Kosovo richten, maar als je zoiets doet op de Balkan, moet je natuurlijk ook aan Kosovo denken.

Wethouder **Huffnagel** (VVD). Het is niet specifiek gericht op Servië en Kroatië. Het is gericht op de Balkan. Van sommige voorbeelden die worden genoemd, kun je inderdaad zeggen dat die gericht zijn op Servië of op Kroatië, maar daar beperkt het zich niet toe. Bovendien moet u bedenken dat de situatie in Kosovo op dit

moment niet helder is. Ik weet ook niet of dat een zelfstandige staat wordt, maar of dat nou wel of niet gebeurt, de Kosovaren zouden net zo goed moeten worden bediend als de Serven, de Kroaten, de Bosniërs en iedereen op de Balkan die verder een verkeerd beeld kan hebben van Den Haag. Ik ontraad dus de aanneming van de motie.

Joris Wijsmuller (HSP). Voorzitter. Ik begrijp de reactie van de wethouder op beide moties niet. De heer Tiernego heeft in zijn motie met name tot uitdrukking willen brengen dat bij fundamentele zaken op het punt van beveiliging en het privé-domein een rol voor de raad is weggelegd en dat die rol goed moet worden verankerd. De discussie die ontstond tussen de heer Tiernego en de wethouder, ging met name over de invulling van mogelijke wensen en bedenkingen die wij hebben, maar mij gaat het meer om de fundamentele rol die de raad daarbij zou kunnen spelen. Daarop krijg ik graag een reactie van de wethouder.

De wethouder geeft aan dat de motie over Kosovo overeenstemt met het beleid, dat niet specifiek gericht moet zijn op een of twee staten die deel uitmaakten van het voormalige Joegoslavië, maar het blijft bij die woorden. De daden zijn wél specifiek gericht op Servië en Kroatië. De wethouder schetst het beeld dat Den Haag wordt gezien als een groot fort met een tribunaal. Nee, Den Haag wordt gezien als een plek waar men op zoek is naar mensen die in Kosovo, Kroatië of Servië vanuit een bepaalde historie een bepaalde rol hebben gespeeld waar daar verschillend over wordt gedacht. Iedere Hagenaar die in Kosovo komt, wordt dus gezien als iemand die potentieel op zoek is naar oorlogsmisdadigers. Dat kan niet de bedoeling zijn, want Den Haag is meer. Dat wil ik tot uitdrukking brengen. Volgens mij zijn wij het eigenlijk wel eens. Ik wil de wethouder ook helemaal niet voor de voeten lopen of van alles claimen. Hij krijgt alle ruimte om er zelf invulling aan te geven, maar het moet wel gebeuren. Dat is tot nu toe in het voorstel onvoldoende tot uitdrukking gebracht.

Jelle Tiernego (SP). Voorzitter. De heer Wijsmuller heeft helder gesproken over de rol van de raad en de vragen daarover. Daar sluit ik mij dus bij aan, want die vragen zijn niet beantwoord.

Er zijn twee moties ingediend. Zegt de wethouder dat zij overbodig zijn omdat het er feitelijk allemaal al in staat? Of raadt hij de aanneming ervan af? Dat is mij nog niet helemaal helder. De inhoud van beide moties staat immers duidelijk niet in de onderzoeksvoorstellen. Ik zou dus beide moties graag willen handhaven en in stemming willen brengen.

Wethouder **Huffnagel** (VVD). Voorzitter. Kort en goed: mijnheer Wijsmuller, als wij het eens zijn, volgt u dan mijn raad op en trekt u uw motie in. Volgens mij is het immers niet verstandig om het zo te doen.

Joris Wijsmuller (HSP). Geef dan aan waarom het niet verstandig is om daar invulling aan te geven.

Wethouder **Huffnagel** (VVD). Omdat het gaat over de Balkan in totaliteit. U wilt daar één gebied uithalen dat op dit moment niet eens een zelfstandige staat is. Door het aannemen van een motie zoals deze kan alleen maar verwarring ontstaan. Wij moeten blij zijn dat wij hier als internationale stad fungeren, maar wij moeten niet ineens voor internationaal parlement gaan spelen. Daarom vind ik dat niet verstandig.

Joris Wijsmuller (HSP). Dat zegt de motie toch niet? U hangt er van alles aan vast dat er niet in staat.

Wethouder **Huffnagel** (VVD). Alleen al het feit dat u er één gebied uit haalt ... Stel dat er in Joegoslavië een 'Nederland-Tribunaal' zou zijn en dat daardoor in Nederland een verkeerd beeld zou ontstaan over Joegoslavië; dan wordt in het parlement van Belgrado een motie ingediend door de Belgijnse stadspartij, die ertoe oproept dat er specifieke projecten moeten worden gericht op Friesland, terwijl er in Friesland groepen zijn die zich mogelijk los willen maken van Nederland.

De **voorzitter**. Volgens mij wordt dit een discussie tussen doven.

Wethouder **Huffnagel** (VVD). Die vergelijking gaat wel volledig op. Op dat moment zegt de wethouder van Belgrado dat hij de aanneming van die motie ontraadt. Die situatie hebben wij nu, maar dan andersom.

Joris Wijsmuller (HSP). Dit vind ik echt kroegpraat. Het gaat er niet om dat de HSP er specifiek één gebied uit wil pikken. Het gaat erom dat het collegevoorstel een invulling geeft in specifiek gekozen gebieden. De HSP wil dat graag breder zien. Vandaar deze aanvulling.

Wethouder **Huffnagel** (VVD). Ik heb aangegeven wat op dat punt het beleid is. Dat beleid is gericht op de Balkan als totaal. U volhardt in een motie die het alleen heeft over Kosovo. Ik ontraad dus de aanneming van die motie.

De heer Tiernego vroeg of zijn motie overbodig is of dat ik de aanneming van die motie ontraad. Ik ontraad de aanneming ervan omdat zij overbodig is.

De beraadslaging wordt gesloten.

In stemming komt motie rv 21.2008/1.

De motie wordt bij zitten en opstaan verworpen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de HSP, de LPF, D66 en de SP voor deze motie hebben gestemd.

In stemming komt motie rv 21.2008/2.

De motie wordt bij zitten en opstaan verworpen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de HSP, D66, GroenLinks en de SP voor deze motie hebben gestemd.

In stemming komt het voorstel.

Het voorstel wordt bij zitten en opstaan aangenomen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fractie van de SP tegen dit voorstel hebben gestemd.

Nu zou nog aan de orde komen het voorstel van het presidium inzake de Verordening stadsdeelorganisatie. Het is al na middernacht. Dat is al een reden om dat voorstel nu niet meer te behandelen. Bovendien is er het verzoek gekomen om die behandeling uit te stellen en om dit voorstel op 5 maart nog een keer in de commissie en op 6 maart in de raad aan de orde te stellen. Dat komt allemaal goed uit. Daar kan voor gezorgd worden.

Voordat wij allemaal vertrekken, wil ik de heer Jelle Tierneho kort toespreken. Ik begin met een citaat: 'De publieke opinie over ambtenaren is duidelijk: ze doen te weinig, hebben overbodige taken en maken beleid waarop niemand zit te wachten. Dit beeld wordt versterkt door de politiek, die voorstelt het aantal ambtenaren drastisch te verminderen.' Dat is het begin van een artikel dat op 8 mei in de Volkskrant stond en dat door jou was geschreven. Je hebt het nu alle twee: je bent nog steeds ambtenaar en je gaat nu weer uit de politiek. Ik ben benieuwd wat je het leukste vond. Ik wens je namens de raad veel succes toe in Rotterdam. Er zijn aanhangers van een voetbalvereniging die het dan slechts over '010' hebben, maar ik denk dat ik 'Rotterdam' best kan uitspreken. Je verlaat deze mooie Haagse stad achter de duinen. Ik zou dat persoonlijk niet doen, maar ja. Ik heb begrepen dat je daar een heel goede reden voor hebt.

Jelle, ik wil je namens de rest van de Haagse gemeenteraad bedanken voor je inzet in de commissies waarin je hebt gezeten en voor je enthousiasme. Ik wens je veel succes in Rotterdam en misschien in de toekomst in de Rotterdamse raad.

(Applaus)

Niets meer aan de orde zijnde, sluit de voorzitter te 0.23 uur de vergadering.